

ΠΛΑΤΩΝΟΣ ΚΡΑΤΥΛΟΣ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ-ΣΧΟΛΙΑ-ΕΙΣΑΓΩΓΗ:
ΗΛΙΑΣ ΛΑΓΙΟΣ

Δ Α Ι Δ Α Λ Ο Σ
Ι. ΖΑΧΑΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΚΡΑΤΥΛΟΣ

ΕΡΜΟΓΕΝΗΣ ΚΡΑΤΥΛΟΣ ΣΩΚΡΑΤΗΣ

383a *ΕΡΜ.* Βούλει οὐν καὶ Σωκράτει τῶδε ἀνακοινωσόμεθα τὸν λόγον;

ΚΡ. Εἴ σοι δοκεῖ.

ΕΡΜ. Κρατύλος φησὶν ὅδε, ὃ Σώκρατες, ὀνόματος ὀρθότητα εἶναι ἐκάστῳ τῶν ὄντων φύσει πεφικνίαν, καὶ οὐ τοῦτο εἶναι ὄνομα ὃ ἂν τινες συνθέμενοι καλῶσι καλῶσι, τῆς αὐτῶν φωνῆς μόριον ἐπιφεγγόμενοι, ἀλλὰ ὀρθότητά τινα τῶν ὀνομάτων πεφικνέαι καὶ Ἕλλησι καὶ βαρβάροις τὴν αὐτὴν ἴπασιν. Ἐρωτῶ οὐν αὐτὸν ἐγὼ εἰ αὐτῷ Κρατύλος τῇ ἀληθείᾳ ὄνομα [ἐστὶν ἢ οὐ]; ὃ δὲ ὁμολογεῖ. «Τί δὲ Σωκράτει;» ἔφην. «Σωκράτης», ἢ δ' ὅς. «Ὀδοῦν καὶ τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις πᾶσιν, ὅπερ καλούμεν ὄνομα ἕκαστον, τοῦτό ἐστιν ἐκάστῳ ὄνομα;» Ὁ δὲ, «Ὀδοῦν σοὶ γε,» ἢ δ' ὅς, «ὄνομα Ἐρμογένης, οὐδὲ ἂν πάντες καλῶσιν ἄνθρωποι.» Καὶ ἐμοῦ ἐρωτῶντος καὶ προθυμυομένου εἰδέναι ὅτι ποτὶ

ΚΡΑΤΥΛΟΣ

(Ἦ ΠΕΡΙ ΟΡΘΟΤΗΤΟΣ ΟΝΟΜΑΤΩΝ, ΛΟΓΙΚΟΣ) ¹

Τὰ πρόσωπα τοῦ διαλόγου

ΕΡΜΟΓΕΝΗΣ, ΚΡΑΤΥΛΟΣ, ΣΩΚΡΑΤΗΣ ²

I-II. Πρόλογος. Θέμα τοῦ διαλόγου (383a-384e)

ΕΡΜ. Θέλεις ν' ἀνακοινώσουμε καὶ σὸ Σωκράτῃ τὸ 383a θέμα τῆς ὁμιλίας μας; Νάτος ἐδῶ εἶναι (3).

ΚΡ. Ὅπως θέλεις.

ΕΡΜ. Σωκράτῃ μου, τοῦτος ἐδῶ ὁ Κρατύλος ἰσχυρίζεται ὅτι ἡ ὀρθότητα τοῦ ὀνόματος (4) ὑπάρχει ἀπὸ τῆ φύσιν μέσα σὲ καθένα ἀπὸ τὰ ὄντα, καὶ ὅτι αὐτὸ δὲν εἶναι τὸ ὄνομα ποὺ μερικοὶ δίνουν σὸ πρᾶγμα, ἔπειτα ἀπὸ συμφωνία πῶς νὰ τὸ ὀνομάζου, ὀρίζοντάς το μὲ μέρος τῆς φωνῆς τους, ἀλλ' ὅτι ὑπάρχει φυσικὰ καὶ γιὰ τοὺς Ἕλληνας καὶ γιὰ τοὺς βαρβάρους κάποια ὀρθότητα τῶν ὀνομασιῶν, ἢ ἴδια γιὰ ἄλλους. Ἦν ρωτῶ λοιπὸν ἐγὼ, ἂν Κρατύλος εἶναι πραγματικὰ τ' ὄνομά του ἢ ὄχι καὶ αὐτὸς τὸ παραδέχεται. «Καὶ ἐκεῖνο τοῦ Σωκράτῃ;» τοῦ εἶπα ἐγὼ. «Ναί, Σωκράτῃ» ἀπάντησε. «Λοιπὸν καὶ γιὰ ἄλλους τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους αὐτὸ, μὲ τὸ ὅποιο ὀνομάζουμε καθέναν ἀπ' αὐτούς, αὐτὸ εἶναι τὸ ὄνομα τοῦ καθενός;» Τότε αὐτὸς μοῦ ἀπάντησεν: «Ἐ λοιπὸν σοῦ λέω ὅτι ἐσὺ δὲν ὀνομάζῃσαι Ἐρμογένης (5), ἔστω καὶ ἂν ὄλοι οἱ ἄνθρωποι ἀνεξαιρέτως σοῦ δίνουν αὐτὸ τὸ ὄνομα». Κι εἰς τὸν ἐγὼ τὸν ρώτησα καὶ φάνηκα πρόθυμος νὰ μάθω τί

1. Ὁ ὑπότιτλος τοῦ διαλόγου «περὶ ὀρθότητος ὀνομάτων» μᾶς δείχνει ὅτι ἀντικείμενο τοῦ ἔργου τοῦτου εἶναι ἡ ὀρθότητα τῶν ὀνομάτων. Ὁ ἄλλος ὑπότιτλος «λογικός» ἀναφέρεται σὸ περιεχόμενον τοῦ διαλόγου καὶ ὁρεῖται στὴ διαίρεση τῶν διαλόγων τοῦ Πλάτωνος, ποὺ ἔγινε ἀπὸ τὸν γράψαντα αὐτὰ περιεχόμενα τῆς Πλατωνικῆς φιλοσοφίας καὶ ἀπὸ τὸν Ἀλβίνο (Εἰσαγωγή εἰς τὴν Πλάτωνος Βιβλίον). Μὲ κάποια μικρὴ διαφορὰ μεταξύ τους αὐτοὶ διαίρουσιν τοὺς διαλόγους τοῦ Πλάτωνος σὲ: 1) ζητητικούς, ὑποδιαίρουμένους σὲ γυμναστικούς (μακρυτικούς καὶ περαστικούς), σὲ ἀγωνιστικούς (ἐνδεικτικούς καὶ ἀνατρεπτικούς) καὶ σὲ ὑψηλματικούς, ὑποδιαίρουμένους σὲ θεωρητικούς (λογικούς καὶ φυσικούς) καὶ σὲ πρακτικούς (ἠθικούς καὶ πολιτικούς).

2. Γιὰ τὰ πρόσωπα τοῦ διαλόγου βλ. στὴν Εἰσαγωγή § 2.

3. Ὁ διάλογος ἀρχίζει ἀμέσως χωρὶς νὰ προηγηθῆται περιγραφή τοῦ τόπου καὶ τοῦ χρόνου, ὅπου διεξάγεται ἡ συζήτηση. Ἐπομένως ἡ συνομιλία Ἐρμογένῃ καὶ Κρατύλου διαρκεῖ μὴ στιγμῇ καὶ μὲ τὴν ἀριεθὶ τοῦ Σωκράτῃ διακόπτεται γιὰ νὰ συνεχισθῆ κατόπιν.

4. Ὁρθότης ὀνόματος = ἡ ὀρθὴ ἐννοία τῆς ὀνομασίας.

5. Ἐρμογένης: εἰς γόνος τοῦ κερδῶν Ἐρμῶ ὄφειλε νὰ εἶναι πλοῦσιος γιὰ νὰ εἶναι ἀληθινὸ τὸ ὄνομά του. Τὰρα ὅμως τὸ ὄνομα ἀσχημα τοῦ ταυρίζεται, γιὰτὶ ἔχει χρηματικὰ στενοχωρίες (βλ. 408 b).

334a λέγει, οὐτε ἀποσαρφεὶ οὐδὲν εἰρωνεύεται τε πρὸς με, προσποιούμενός τι αὐτὸς ἐν ἑαυτῷ διανοεῖσθαι ὡς εἰδὼς περὶ αὐτοῦ, ὃ εἰ βούλοιο σαφῶς εἰπεῖν, ποιήσειεν ἂν καὶ ἐμὲ ὁμολογεῖν καὶ λέγειν ἅπερ αὐτὸς λέγει. Εἰ οὐν πῃ ἔχει συμβαλεῖν τὴν Κρατύλου μαντείαν, ἥδεως ἂν ἀκούσαιμι· μᾶλλον δὲ αὐτῷ σοὶ ὅση δοκεῖ [ἔχειν] περὶ ὀνομάτων ὀρθότητος ἔτι ἂν ἦδον πθειοίμην, εἰ σοὶ βουλομένῳ [ἔστιν].

ΣΩ. Ὁ και Ἰπποκρίτου Ἐρμογένους, παλαιὰ παροιμία **b** *δτι γαλεπὰ τὰ καλὰ ἐστὶν ὅση ἔχει μαθεῖν καὶ ἡ καὶ τὸ περὶ τῶν ὀνομάτων οὐ σμικρὸν τυγχάνει ἂν μᾶθημα. Εἰ μὲν οὐν ἐγὼ ἤδη ἠκηρόη παρα Ἰπποκρίτου τὴν πεντηκοντάδραχμον ἐπίδειξιν, ἣν ἀκούσαντι ὑπάρχει περὶ τοῦτο παιαυδεῖσθαι, ὡς φησιν ἐκεῖνος, οὐδὲν ἂν ἐκώλυον σε αὐτίκα μάλᾳ εἰδέναι τὴν ἀλήθειαν περὶ ὀνομάτων ὀρθότητος· γὰρ δὲ οὐκ ἀνήκοα, **c** ἀλλὰ τὴν δραχμιαίαν. Οὐκ οὐνοῖδα πῃ ποτε τὸ ἀληθὲς ἔχει περὶ τῶν τοιούτων· συζητεῖν μὲντοι ἐτοιμὸς εἰμι καὶ σοὶ καὶ Κρατὺλόω κοινῇ. Ὅτι δὲ οὐ φησὶ σοὶ Ἐρμογένῃ ὄνομα εἶναι τῇ ἀληθείᾳ, ὡς περὶ ὀνομάτων αὐτὸν σκόπτειν· οἶεται γὰρ ἴσως σε χρημάτων ἐπιμέμενον κτήσεως ἀποτυγχάνειν ἐκάστοτε. Ἄλλ', ὃ νυνὴ ἐλεγον, εἰδέναι μὲν τὰ τοιαῦτα χαλεπὸν, εἰς τὸ κοινὸν δὲ καταθέντας χεῖρ σκαπεῖν εἴτε ὡς σὺ λέγεις ἔχει εἴτε ὡς Κρατύλος.*

ΕΡΜ. Καὶ μὴν ἐγὼγε, ὦ Σώκρατες, πολλὰς δὴ καὶ τοῦτῳ διαλεχθεὶς καὶ ἄλλοις πολλοῖς, οὐ δύναμαι πειθῆναι ὡς ἄλλῃ τῆς ὀρθότητος ὀνόματος ἢ συνθήκη καὶ ὁμολογία. **d** Ἔμοι γὰρ δοκεῖ ὅτι ἂν τίς τῷ θῆται ὄνομα, τοῦτο εἶναι τὸ ὀρθόν· καὶ ἂν αὐτίς γε ἕτερον μεταθῆται, ἐκείνου δὲ μηκέτι καλῆ, οὐδὲν ἦντον τὸ ὑστερον ὀρθῶς ἔχειν τοῦ προτέρου,

1. Ἰπποκρίτης: γινός του Καλλία ὁ Θουκυδίδης τὸν ἀναφέρει (III, 91) ὅτι ἦταν στρατηγὸς τῶν Ἀθηναίων τὸ ναυλοκαπερὶ τοῦ 426 π.Χ. Ἀνῆκε σὲ μὲν ἀπὸ τῆς πλουσιώτερας καὶ ἐπικρατέστερας Ἀθηναϊκῆς οἰκογένειας. Ἡ κόρη του Ἰππαρέτη παντρεύτηκε τὸν Ἀλκιβιάδην.

2. Πρόδικος: σοφιστὴς, κατὰ γένος ἀπὸ τῆς Κέα καὶ εἶχε ἔρθει πολλές φορές στὴν Ἀθήνα, σπουδῶντες πρὸςβυτιῆς ἀπὸ τοῦ συμπολιτεῖ του. Ἔγχε μεγάλη φήμη ἢ εὐλόγησι του καὶ ἀπὸ τὰ μαθημάτων του ἐκέρδιζε πολὴ μεγάλα ποσά (Ἰππ. μείζων 282 c). Ὁ Σωκράτης λέει ὅτι ἀκολούθησε τῇ διδασκαλίᾳ του. Ἡ φρονιτιὰ ποὺ ἔδειχνε ὁ Πρόδικος γιὰ τὴν ὀρθότητα τῆς γλώσσας, παραδειχθεὶς στὸν «Πρωταγόρα» (337a-c). Ὁ Πλάτων τὸν εἰρωνεύεται πολ-

τέλος πάντων θέλει νὰ πῇ, αὐτὸς δὲν μοῦ δίνει καμιά ἐξήγηση **384a** με ἀκριβολογία καὶ με εἰρωνεύεται, προσποιούμενος ὅτι κατὰ μεγάλες ἰδέες στριφογυρίζουν στὸ μυαλό του καὶ ὅτι ἔχει γι' αὐτὸ τὸ θέμα μιὰ γνώμη, ποὺ ἂν ἀποφάσιζε νὰ τὴν ἐξηγήσῃ, θὰ μ' ἔκανε καὶ μὲνα νὰ τὴν ἐπιδοκιμάσω καὶ νὰ ὑποστηρίξω ὅσα λέει ὁ ἴδιος. Γ' αὐτὸ λοιπὸν, ἂν ἔχῃς κάποιο μέσο νὰ με βοηθήσῃς στὴν ἐρμηνεία τῆς μαντείας τοῦ Κρατύλου, θὰ σὲ ἀκούσω εὐχαριστῶς. Καλύτερα ὅμως θὰ μάθαινα ἀπὸ ἐσένα τὸν ἴδιον πῶς εὐχάριστα ποιά γνώμη ἔχεις γιὰ τὴν ὀρθότητα τῶν ὀνομάτων, ἂν δὲν σοῦ κάνῃ κόπο νὰ μοῦ τὴν πῆς.

ΣΩ. Γιὰ τοῦ Ἰπποκρίτου (1) καὶ Ἐρμογένῃ, μιὰ παλαιὰ παροιμία λέει ὅτι αὐτὰ καλὰ πράγματα εἶναι δύσκολα, **b** ὅταν πρόκειται νὰ μάθουμε τὴ φύση τους· καὶ μάλιστα ἢ σπουδῆ γιὰ τὰ ὀνόματα δὲν τυγχάνει νὰ εἶναι εὐκόλη δουλειά. Ἄν λοιπὸν ἐγὼ εἶχα ἤδη ἀκούσει ἀπὸ τὸν Πρόδικον (2) τὰ μαθήματα ποὺ στοιχίζουσι πενήτα δραχμῆς, αὐτὰ ποὺ ἄμα τ' ἀκούση κανεὶς γίνεται τέλειος σ' αὐτὸ τὸ ζήτημα, ὅπως τὸ βεβαιώνει ἐκεῖνος, τίποτα δὲ θὰ μ' ἐμποδίζε αὐτὴν ἀκριβῶς τῆ στιγμῇ νὰ γνωρίζω τὴν ἀλήθειαν γιὰ τὴν ὀρθότητα τῶν ὀνομάτων. Ἄλλὰ τώρα δὲν ἔχω ἀκούσει παρὰ τὸ μᾶθημα **c** μίξ δραχμῆς. Δὲν ξέρω λοιπὸν ποιά μπορεῖ νὰ εἶναι ἡ ἀλήθεια σχετικά μ' αὐτὰ τὰ ζητήματα· εἰμι ὅμως ἐτοιμὸς νὰ συζητήσω καὶ με σὲν καὶ με τὸν Κρατὺλό ἀπὸ κοινῶ. Τὸ ὅτι ὅμως ἀρνεῖται πῶς Ἐρμογένῃς εἶναι τὸ ἀληθινὸ ὄνομά σου, με κάνει νὰ ὑποπτεῖσθαι ὅτι αὐτὸς ἀστεϊεύεται. **d** Γιατὶ νομίζει ἴσως ὅτι, ἔχοντας τὸν πόθο ν' ἀποκτήσῃς χρήματα, πῆφτει κάθε φορὰ ἔξω σ' ἄλλες τὶς προσπάθειες σου. Ἄλλὰ, ὅπως εἶπα αὐτῇ τῇ στιγμῇ, εἶναι δύσκολο νὰ μάθῃ κανεὶς αὐτὰ τὰ πράγματα, καὶ πρέπει νὰ θέσουμε τὸ ζήτημα καὶ νὰ ἐξετάσουμε, ἂν ἔχῃς ἐπὶ δίκιον ἢ ὁ Κρατύλος.

ΕΡΜ. Καὶ ὅμως, Σωκράτη μου, ἐγὼ τουλάχιστον πολλές φορές ὡς τώρα συζητήσα καὶ με τοῦτον καὶ με ἄλλους πολλοὺς, δὲν κατορθῶνω ὅμως νὰ πεισθῶ ὅτι κάποια ἄλλη εἶναι ἡ ὀρθότητα τῶν ὀνομάτων παρὰ ἢ κοινῇ συμφωνία καὶ συναίνεση. **d** Γιατὶ ἐγὼ νομίζω ὅτι, ἡποῦ ὄνομα βάλουμε σ' ἓνα πράγμα, κτὸ εἶναι τὸ σωστὸ. Καὶ πάλι, ἂν τὸ ἀλλάξουμε καὶ βάλουμε ἐνα ἄλλο, ἀφῆνοντάς ἐκείνο τὸ πρῶτο, αὐτὸ τὸ δεύτερο δὲν εἶναι καθόλου λιγότερο σωστὸ ἀπὸ τὸ πρῶτο·

λές φορές, ὥστόσο προκαλεῖ εὐνοική ἐντύπωση τὸ ὅτι ὁ Σωκράτης κάθε φορὰ τοῦ συνοιστοῦσε μαθητῆς.

ὥσπερ τοῖς οἰκέταις ἡμεῖς μετατιθέμεθα [οὐδὲν ἦτον τοῦτ' εἶναι ὀρθόν τὸ μετατεθῆν τῷ πρότερον κειμένῳ]· οὐ γὰρ φέσει ἐκάστῳ πεφρονῆναι ὄνομα οὐδὲν ὀδδενί, ἀλλὰ νόμφ καὶ θησι τῶν θησιάντων τε καὶ καλοῦντων. Εἰ δέ πη ἄλλῃ

385a **ε** ἔχει, ἔτοιμος ἔγωγος καὶ μανθάνει καὶ ἀκούει οὐ μόνον παρὰ Κρατύλου, ἀλλὰ καὶ παρ' ἄλλου δονοῦν.

ΣΩ. Ἴσως μέντοι τί λέγεις, ὦ Ἐρμούγετες· σκενῶμεθα

δέ. Ὁ ἂν ρῆς καλῆ τις ἔκαστον, τοῦτ' ἐκάστῳ ὄνομα;

ΕΡΜ. Ἐμοίγος δοκεῖ.

ΣΩ. Καὶ ἐὰν ἰδιώτης καλῆ καὶ ἐὰν πόλις;

ΕΡΜ. Φημί.

ΣΩ. Τί ὄν; ἐὰν ἐγὼ καλῶ ὅτιοῦν τῶν ὄντων, οἷον δ νῦν καλοῦμεν ἄνθρωπον, ἐὰν ἐγὼ τοῦτο ἴππον προσ-
αγορεύω, ὃ δὲ νῦν ἴππον, ἄνθρωπον, ἔσται δημοσία μὲν ὄνομα ἄνθρωπος τῷ αὐτῷ, ἰδίᾳ δὲ ἴππος; Καὶ ἰδίᾳ μὲν αὐτῷ ἄνθρωπος, δημοσία δὲ ἴππος; Οὕτω λέγεις;

ε **ΕΡΜ.** Ἐμοίγος δοκεῖ.

ΣΩ. Φέρε δὴ μοι τότε εἰπέ· καλεῖς τι ἀληθῆ λέγειν καὶ ψευδῆ;

ΕΡΜ. Ἐγωγος.

ΣΩ. Οὐκοῦν εἴη ἂν λόγος ἀληθῆς, ὃ δὲ ψευδῆς;

ΕΡΜ. Πάνω γε.

ΣΩ. Ἄρ' ὄν οὗτος ὅς ἂν τὰ ὄντα λέγῃ ὡς ἔστιν, ἀληθῆς·

δς δ' ἂν ὡς οὐκ ἔστιν, ψευδῆς;

ΕΡΜ. Ναί.

ΣΩ. Ἔστιν ἄρα τοῦτο, λόγῳ λέγειν τὰ ὄντα τε καὶ μὴ;

ΕΡΜ. Πάνω γε.

ε **ΣΩ.** Ὁ λόγος δ' ἔστιν ὃ ἀληθῆς πρότερον μὲν ὅλος ἀληθῆς, τὰ μέρη δ' αὐτοῦ οὐκ ἀληθῆ;

ΕΡΜ. Οὐκ, ἀλλὰ καὶ τὰ μέρη.

1. Ἐδῶ γίνεται ὑκαινιγμός στῆν περίφημη πρόταση, πού ὑποστήριξαν οἱ σοφιστές, ὅτι δὲν μπορούμε νά πούμε ὅ,τι δὲν ὑπάρχει, καὶ ἐπομένως ὅτι εἶναι ἀδύνατο νά λέμε ψέματα. Θά ἐπαναληφθῆ παρακάτω ἀπό τὸν Κρατύλο (429c-d) καὶ θά ἀναίρεσθ ἀπό τὸ Σωκράτη.

2. Ἡ ὑπερβολικὴ λεπτολογία τοῦ Σωκράτη γιὰ ἓνα πρᾶγμα ἀπλοῦστατο γίνεται ὡς ἀπάντησι τοῦς σοφιστῆς πού ἰσχυρίζονταν ὅτι ἐκεῖνο πού δὲν ὑπάρχει δὲν λέγεται, ἐπομένως δὲν ὑπάρχει ψεύτικος λόγος. Τὸ σόφισμα αὐτὸ ἀναλύεται λεπτομερῶς στὸν «Εὐθύθυμος».

ὅπως ἀκριβῶς, ἀν ἡμεῖς ἀλλάξουμε τὸ ὄνομα τοῦς ὑπηρετῆς μας, δὲν εἶναι λιγότερο σωστὸ αὐτὸ τὸ δεύτερο ὄνομα ἀπὸ τὸ προηγούμενο. Γιατὶ ἡ φύση δὲν ἔχει κανένα ὄνομα προσδιορίζει σὲ κανένα πρᾶγμα, ἀλλὰ ἡ χρῆσι καὶ ἡ συνήθεια ἐκείνων, πού συνήθισαν τὸ ὄνομα καὶ τὸ ἔδωσαν (τὸ ἔχουν καθιερώσει). Ἄν ἕμους ἀλλάξουμε εἶμαι ἂπ' ὅ,τι λέω, τότε ἐγὼ τοῦλάχιστον εἶμαι πρόθυμος καὶ νά μαθαῖνω καὶ νά ἀκούω ὄχι μόνο ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ Κρατύλου, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ὅποιοῦδήποτε ἄλλον.

Διάλογος Σωκράτη καὶ Ἐρμούγετες.

Τὸ ὄνομα μπορεῖ νά εἶναι ἀληθινὸ ἢ ψεύτικον.

ΣΩ. Ἴσως ἔχεις ἴδιον, Ἐρμούγετες· ἄς ἐξετάσουμε 385a
δμως τὸ πρᾶγμα. Τὸ ὄνομα πού δίνει κανεὶς σὲ κάθε πρᾶγμα γιὰ νά τὸ ὀνομάξῃ, αὐτὸ εἶναι τὸ ὄνομα καθενός;

ΕΡΜ. Ἔτσι νομίζω.

ΣΩ. Ἀδιᾶφορο εἶτε τὸ δίνει ἰδιώτης εἶτε ἡ πόλις;

ΕΡΜ. Ναί.

ΣΩ. Πῶς λοιπόν; Ἄν ἐγὼ ὀνομάσω ἓνα ὅποιοῦδήποτε πρᾶγμα, λ.χ. αὐτὸ πού ὀνομάζουμε τώρα ἄνθρωπον, ἂν αὐτὸ ἐγὼ τὸ ὀνομάσω ἄλογο, καὶ ἐκεῖνο πού λέμε τώρα ἄλογο, ἂν τὸ ὀνομάσω ἄνθρωπον, τὸ ἴδιον πρᾶγμα θά αἰετῆ γιὰ ἓνα τὸν κόσμο τὸ ὄνομα ἄνθρωπος, ἰδιαίτερα ὅμως γιὰ μένα τὸ ὄνομα ἄλογο; Καὶ ἀντιστρόφως γιὰ μένα τὸ ὄνομα ἄνθρωπος, γιὰ ἓνα τὸν κόσμο ὅμως τὸ ὄνομα ἄλογο; Αὐτὸ θέλεις νά πῆς;

ΕΡΜ. Μάλιστα, αὐτὸ.

III

ΣΩ. Ἔλα τώρα, ἀπάντησέ μου σὲ τοῦτο ἐδῶ. Μεταχειρίζεσαι κάποτε τὴ φράσι: λές ἀλήθειαι, λές ψέματα;

ΕΡΜ. Ναί.

ΣΩ. Μπορεῖ λοιπὸν νά ὑπάρχῃ ἓνας λόγος ἀληθινὸς καὶ ἓνας ψεύτικος (1);

ΕΡΜ. Ναί.

ΣΩ. Εἶναι λοιπὸν δυνατὸν νά λέμε μὲ τὸ λόγο τὰ ὄντα πού ὑπάρχουν καὶ πού δὲν ὑπάρχουν; (2)

ΕΡΜ. Βέβαιαι.

ΣΩ. Καὶ ὃ ἀληθινὸς λόγος εἶναι στὸ σύνολο τοῦ ἀληθινός, τὰ μέρη τοῦ ὅμως ὄχι ἀληθινά;

ΕΡΜ. Ὅχι, ἀλλὰ καὶ τὰ μέρη τοῦ εἶναι ἐπίσης ἀληθινά.

ΣΩ. Πότερον δὲ τὰ μὲν μεγάλα μόρια ἀληθῆ, τὰ δὲ μικρὰ οὐ ἢ πάντα;

ΕΡΜ. Ἰάντα, οἶμαι ἔγωγε.

ΣΩ. Ἔστιν οὖν δὲ τι λέγεις λόγου σμικρότερον μόριον ἄλλο ἢ ὄνομα;

ΕΡΜ. Οὐκ, ἀλλὰ τοῦτο σμικρότατον.

ΣΩ. Καὶ τοῦτο [ὄνομα] ἄρα τὸ τοῦ ἀληθοῦς λόγου λέγεται;

ΕΡΜ. Ναί.

ΣΩ. Ἀληθές γε, ὡς φησὶ.

ΕΡΜ. Ναί.

ΣΩ. Τὸ δὲ τοῦ ψεύδους μόριον οὐ ψεύδος;

ΕΡΜ. Φημί.

ΣΩ. Ἔστιν ἄρα ὄνομα ψεύδους καὶ ἀληθές λέγειν, εἴπερ καὶ λόγον;

ΕΡΜ. Πῶς γὰρ οὐ;

ΣΩ. Ὅ ἀν ἄρ α ἕκαστος φῆ τω ὄνομα εἶναι, τοῦτό ἐστιν ἕκαστω ὄνομα;

ΕΡΜ. Ναί.

ΣΩ. Ἡ καὶ ὅποσα ἀν φῆ τις ἕκαστω ὀνόματα εἶναι, τοσαῦτα ἔσται καὶ τότε ὁπόταν φῆ;

ΕΡΜ. Οὐ γὰρ ἔγω ἔγωγε, ὦ Σώκρατες, ὀνόματος ἄλληρ ὀρθότητα ἢ ταύτην, ἐμοὶ μὲν ἕτερον εἶναι καλεῖν ἕκαστω ὄνομα, δ ἐγὼ ἐθέμην, σοὶ δὲ ἕτερον, δ αὐ σὺ. Οὕτω δὲ καὶ ταῖς πόλεσιν ὁρῶ ἰδίᾳ [ἕκασταις] ἐνίοις ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς καίμενα ὀνόματα, καὶ Ἐλλῆσι παρὰ τοὺς ἄλλους Ἐλληνας, καὶ Ἐλλῆσι παρὰ βαρβάρους.

ΣΩ. Φέρε δὴ ἰδῶμεν, ὦ Ἐρμόγετες, πότερον καὶ τὰ ὄντα οὕτως ἔχειν σοὶ φαίνεται, ἰδίᾳ αὐτῶν ἢ οὕσια εἶναι ἕκαστω, ὡσπερ Πρωταγόρας ἔλεγεν λέγων «πάντων χρημάτων μέτρον» εἶναι ἄνθρωπον—ὡς ἄρα οἷα μὲν ἀν ἐμοὶ φαίνονται τὰ πράγματα [εἶναι], τοιαῦτα μὲν ἔστιν ἐμοί· οἷα δ' ἀν σοί,

1. Π ρ ο τ α γ ὄ ρ α ς : Ὁ Ἀβδηρῆτης, ὁ περιφημὸς σοφιστῆς (481-411 π.Χ.) ποὺ ἤρθε στὴν Ἀθήνα καὶ γνωρίστηκε μὲ τὸν Περικλῆ. Ἀνάμεσα στὰ πολλὰ συγγράμματά του, τὸ σημαντικώτερο, ποὺ εἶχε τὸν τίτλο «Ἀλήθεια ἢ Καταβάλλοντες» (δηλαδὴ λόγοι ποὺ ἀνατρέπουν κάθε ἀντίθετο ἐπιχείρημα) ἀρχίζε μὲ τὴ μνημειακὴ φράση : «Μέτρον πάντων χρημάτων ἄνθρωπος, τῶν μὲν ὄντων ὡς ἐστί, τῶν δὲ μὴ ὄντων ὡς οὐκ ἐστί» (Μέτρο γιά όλα τὰ πράγματα εἶναι ὁ ἄνθρωπος, γιά κείνα ποὺ εἶναι ὅτι εἶναι, γιά κείνα ποὺ δὲν εἶναι, ὅτι δὲν εἶναι).

ΣΩ. Τὰ μεγάλα μέρη εἶναι μόνον ἀληθινά, ἔχει ὁμοῦ καὶ τὰ μικρὰ ἢ δια;

ΕΡΜ. Ὅλα, κατὰ τὴ γνώμη μου.

ΣΩ. Μπορεῖς λοιπὸν νὰ μοῦ ἀναφέρῃς ἓνα ἄλλο μέρος τοῦ λόγου μικρότερο ἀπὸ τὸ ὄνομα;

ΕΡΜ. Ὅχι, αὐτὸ εἶναι τὸ μικρότερο.

ΣΩ. Τότε καὶ τὸ ὄνομα ποῦ ἀποτελεῖ μέρος τοῦ ἀληθινοῦ λόγου, τὸ λέμε;

ΕΡΜ. Ναί.

ΣΩ. Καὶ εἶναι ἀληθινὸ βέβαια, καθὼς παραδέχτηκες.

ΕΡΜ. Μάλιστα.

ΣΩ. Καὶ τὸ μέρος πάλι τοῦ ψεύτικου λόγου δὲν εἶναι ψέμα;

ΕΡΜ. Μάλιστα.

ΣΩ. Ἐπομένως εἶναι δυνατόν νὰ λέμε ἓνα ὄνομα ἄλλοτε ψεύτικο καὶ ἄλλοτε ἀληθινὸ, ἀφοῦ καὶ λόγο ὀλόκληρο λέμε;

ΕΡΜ. Γιατί ὄχι;

ΣΩ. Ἄρα ὅποιοδήποτε ὄνομα ἀποδώσῃ κανεὶς σ' ἓνα πράγμα, αὐτὸ εἶναι τὸ ὄνομα καθενός;

ΕΡΜ. Ναί.

ΣΩ. Μήπως καὶ ὅσα ὀνόματα θὰ ποῦμε ὅτι ἔχει κάθε πράγμα, τόσα θὰ εἶναι καὶ τότε ἀκριβῆς ποῦ θὰ τοῦ τὰ ἀποδώσουμε;

ΕΡΜ. Ναί, γιατί δὲν γνωρίζω, ἐγὼ τοῦλάχιστο, Σωκράτη, ἄλληρ ὀρθότητα τοῦ ὀνόματος παρὰ αὐτή, ὅτι ἐγὼ μπορῶ νὰ ὀνομάζω κάθε πράγμα μὲ τὸ ὄνομα ποῦ ἔδωσα ἐγὼ, καὶ ἐσὺ μὲ ἄλλο ποῦ ἔδωσες ἐσὺ. Τὸ ἴδιο καὶ στίς πόλεις βλέπω ὅτι ὀρίζει καθεμὴ ὀνόματα διαφορετικὰ στὰ ἴδια πράγματα, γιά νὰ ξεχωρίζουν οἱ Ἐλληνας ἀπὸ τοὺς ἄλλους Ἐλληνας, καὶ οἱ Ἐλληνας ἀπὸ τοὺς βαρβάρους.

IV. Τὰ πράγματα ἔχουν μιὰ σταθερὴ οὐσία ποῦ δὲν ἐξαρτᾶται ἀπὸ μᾶς.

ΣΩ. Ἐλα τώρα, ἀς δοῦμε, Ἐρμόγενη, μήπως ἄραγε σοῦ φαίνεται ὅτι καὶ τὰ πράγματα ἔχουν τὸ ἴδιο φυσικὸ, ὅτι δηλαδὴ ἢ οὐσία τους εἶναι ἰδιαίτερη σὲ καθένα, καθὼς τὸ ἔλεγε ὁ Πρωταγόρας, ὅταν ὑποστήριζε ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶναι «μέτρον ὄλων τῶν πραγμάτων» (1), ὅτι ἐπομένως ὅποιοι εἶδους μού φαίνονται πὼς εἶναι τὰ πράγματα, τέτοια εἶναι γιά μένα, καὶ ὅποιοι εἶδους γιά σένα, τέτοια εἶναι γιά σένα!

τοιαῦτα δὲ σοὶ—ἤ ἔχειν δοκεῖ σοι αὐτὰ αὐτῶν τινα βεβαιώ-
τητα τῆς οὐσίας ;

ΕΡΜ. Ἡδὴ ποτὲ ἔγωγε, ὦ Σώκρατες, ἀπορῶν καὶ
ἐνταῦθα ἐξηρέθημι εἰς ἅπερ Πρωταγόρας λέγει· οὐδὲ πᾶν τι
μὲντοι μοι δοκεῖ οὕτως ἔχειν.

ΣΩ. Τί δέ ; Ἐς τόδε ἤδη ἐξηρέθης, ὥστε μὴ πᾶν
b σοι δοκεῖν εἶναι τινα ἄνθρωπον πονηρόν ;

ΕΡΜ. Οὐ μὰ τὸν Δία, ἀλλὰ πολλοὺς δὴ αὐτὸ πέποιθα,
ὥστε μοι δοκεῖν πᾶν πονηρὸς εἶναι τινὰς ἀνθρώπους, καὶ
μᾶλα συννοῦς.

ΣΩ. Τί δέ ; πᾶν χρηστοὶ οὕτω σοι ἔδοξαν εἶναι
[ἄνθρωποι] ;

ΕΡΜ. Καὶ μᾶλα ὀλίγοι.

ΣΩ. Ἐδοξαν δ' οὖν ;

ΕΡΜ. Ἐμοιγε.

ΣΩ. Πῶς οὖν τοῦτο τίθεσαι; ἀρ' ὠδὲ τοὺς μὲν πᾶν
χρηστοὺς πᾶν φρονίμους, τοὺς δὲ πᾶν πονηροὺς πᾶν
ἄφρονες ;

c ΕΡΜ. Ἐμοιγε δοκεῖ οὕτως.

ΣΩ. Οἷόν τε οὖν [ἔστιν], εἰ Πρωταγόρας ἀληθῆ ἔλεγε
καὶ ἔστιν αὕτη ἡ ἀλήθεια, τὸ ὅλα ἂν δοκῆ ἕκαστω τοιαῦτα
καὶ εἶναι, τοὺς μὲν ἡμῶν φρονίμους εἶναι, τοὺς δὲ ἄφρονες ;

ΕΡΜ. Οὐδ' ὄντα.

ΣΩ. Καὶ ταῦτά γε, ὡς ἐγώ μιν, σοὶ πᾶν δοκεῖ, φρονή-
σεως οὕσης καὶ ἀρροσύνης μὴ πᾶν δυνατὸν εἶναι Πρωτα-
γόρων ἀληθῆ λέγειν· οὐδὲν γὰρ ἂν που τῇ ἀληθείᾳ ὁ ἕτερος
τοῦ ἑτέρου φρονιμώτερος εἴη, εἴπερ ἂ ἂν ἐκαστῶ δοκῆ
d ἐκαστῶ ἀληθῆ ἔσται.

ΕΡΜ. Ἔστι ταῦτα.

ΣΩ. Ἀλλὰ μὴν οὐδὲ κατ' Ἐθθόδημόν γε οἶμαι σοὶ δοκεῖ
πᾶσι πάντα ὁμοίως εἶναι ἅμα καὶ ἀεὶ· οὐδὲ γὰρ ἂν οὕτως
εἶεν οἱ μὲν χρηστοὶ, οἱ δὲ πονηροί, εἰ ὁμοίως ἅπασιν καὶ ἀεὶ
ἀρετῇ τε καὶ κακίᾳ εἴη.

1. Ἡ διάκριση ἀνάμεσα στους σοφοὺς καὶ μὴ σοφοὺς ἐνακαρ-
νεται στὸ «Θεαίτητος» 171c.

2. Εὐθὺ ὁ δὲ ἦ μ ο ς : ὁ σοφιστὴς ἀπὸ τῆ Χίῳ (5ου αἰῶνα π.Χ.),
ἀπὸ τῶν ἑποίων ἐπιγράφεται ὁ ὁμώνυμος πλατωνικός διάλογος καὶ
προήλθε ὁ παροιμιώδης ἔπος: «Ἐθθόδημα σοφισμάτων», δηλαδὴ
τὰ σοφισματὰ ἀπὸ διαφορομένη σημασία λέξεν. Ἡ θέση τοῦ τοῦ
ἀποδίδεται ἔδω, ἀναφέρεται στὸ διάλογο «Ἐθθόδημον» 294a καὶ
296c.

ἢ σοῦ φαίνεται ὅτι ἔχουν ἀπὸ μόνου τοὺς στήν οὐσία τοὺς
κάποια σταθερότητα;

ΕΡΜ. Κάποτε κι' ἐγώ, Σωκράτη, βρισκόμενος σὲ ὀπο-
ρία, παρασύρθηκα σὲ ὅσα λέει ὁ Πρωταγόρας νομίζω ἡμῶς
ὅτι δὲν εἶναι ἀκριβῶς αὕτη ἡ γνώμη μου.

ΣΩ. Ἐ καλὰ· σὲ τέτοιο πιά-σημεῖο ἀφέθηκες νὰ πα-
ρασυρθῆς, ὥστε νὰ μὴ πιστεύῃς τόσο πολὺ ὅτι ὑπάρχει ἀπό-
λυτα ἄνθρωπος μοχθηρός ;

ΕΡΜ. Ὅχι, μὰ τὸ Δία ! Ἀλλ' ἀπεναντίας πολλὲς φορές
ἐπαθα αὐτό, ὥστε νὰ νομίζω ὅτι ὑπάρχουν μερικοὶ ἄνθρωποι
μοχθηροὶ καὶ μάλιστα σὲ πολὺ μεγάλο ἀριθμῷ.

ΣΩ. Λοιπὸν καὶ ἄνθρωποι πολὺ χρηστοὶ δὲν πιστεύεις
ἀκόμα ὡς τώρα ὅτι ὑπάρχουν ;

ΕΡΜ. Ὑπάρχουν, ἀλλὰ πολὺ λίγοι.

ΣΩ. Ὅπως οὐδέποτε ἡμῶς τὸ ἔχεις πιστέψει.

ΕΡΜ. Μάλιστα.

ΣΩ. Ποιά εἶναι λοιπὸν ἡ γνώμη σου γι' αὐτό; Ἄραγε
δὲν νομίζεις ὅτι οἱ πολὺ ἐνάρετοι ἄνθρωποι εἶναι πολὺ φρόνι-
μοι, καὶ οἱ πολὺ πονηροὶ εἶναι ἄφρονες ;

ΕΡΜ. Ναι, αὕτη τῇ γνώμῃ ἔχω.

ΣΩ. Λοιπὸν, ἂν ὁ Πρωταγόρας ἔλεγε τὴν ἀλήθεια καὶ ἂν
αὕτῃ ἡ ἀλήθεια εἶναι, ὅτι τὰ πράγματα εἶναι τέτοια πραγμα-
τικῶς, ὅπως φαίνονται στὸν καθένα, εἶναι δυνατὸν ἄλλο ἀπὸ
μᾶς νὰ εἶναι φρόνιμοι καὶ ἄλλοι ἄφρονες ; (1)

ΕΡΜ. Ὅχι βέβαια.

ΣΩ. Καὶ ἔτσι αὐτό, ὅπως νομίζω, εἶναι ὁλόκληρα τῆς
γνώμης σου, ὅτι δηλαδὴ, ἀφοῦ ὑπάρχει φρόνηση καὶ ἀφρο-
σύνη, δὲν εἶναι καθόλου δυνατὸν νὰ ληθῇ ὁ Πρωταγόρας
τὴν ἀλήθεια. Γιατὶ τότε δὲ θὰ ἦταν σὲ τίποτε ὁ ἕνας φρο-
νιμώτερος ἀπὸ τὸν ἄλλον, ἂν οἱ γνώμες τοῦ καθενὸς ἦταν
ἀλήθεια γιὰ τὸν καθένα.

ΕΡΜ. Ἔτσι εἶναι.

V

ΣΩ. Ἐξάλλου ἡμῶς νομίζω ὅτι ἀκόμη δὲν παρα-
δέγεσαι, ὅπως λέει ὁ Ἐθθόδημος (2), ὅτι ὅλα τὰ πράγ-
ματα εἶναι ὁμοια γιὰ ὅλους συγχρόνως καὶ πάντοτε. Για-
τί οὔτε ἔτσι εἶναι δυνατὸν ἄλλοι νὰ εἶναι ἀληθινὸι καὶ
ἄλλοι πονηροί, ἂν σὲ ὅλους ἐξίσου καὶ πάντοτε ὑπάρχει
καὶ ἀρετῇ καὶ κακίᾳ.

ΕΡΜ. Ἀληθῆ λέγεις.

ΣΩ. Οὐκοῦν εἰ μήτε πᾶσι πάντα ἐστὶν ὁμοίως ἅμα καὶ αἰ, μήτε ἐκάστῳ ἰδίᾳ ἕκαστον [τῶν ὄντων ἐστίν], ὅηλον δὴ εἶ εἰς ὅτι αὐτὰ αὐτῶν οὐσίαν ἔχοντά τινα βεβαιοῦν ἐστὶ τὰ πράγματα, οὐ πρὸς ἡμᾶς οὐδὲ ὑφ' ἡμῶν ἐλκόμενα ἔνω καὶ κάτω τῷ ἡμετέρῳ φαντάσματι, ἀλλὰ καθ' αὐτὰ πρὸς τὴν αὐτῶν οὐσίαν ἔχοντά ἥπερ λέφωκει.

ΕΡΜ. Δοκεῖ μοι, ὦ Σώκρατες, οὕτως.

ΣΩ. Πότερον οὖν αὐτὰ μὲν ἂν εἴη οὕτω πεφυκότα, αἱ δὲ πράξεις αὐτῶν οὐ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον; ἢ οὐ καὶ αὐταὶ ἐν τι εἶδος τῶν ὄντων εἰσίν, αἱ πράξεις;

ΕΡΜ. Πάνυ γε καὶ αὐταί.

387a **ΣΩ.** Κατὰ τὴν αὐτῶν ἕρα φύσιν καὶ αἱ πράξεις πράττονται, οὐ κατὰ τὴν ἡμετέραν δόξαν. Οἷον ἐὰν τι ἐπιχειρήσωμεν ἡμεῖς τῶν ὄντων τέμνειν, πότερον ἡμῖν τμητέον [ἐστίν] ἕκαστον ὡς ἂν ἡμεῖς βουλώμεθα καὶ ὅ ἂν βουληθῶμεν, ἢ ἐὰν μὲν κατὰ τὴν φύσιν βουληθῶμεν ἕκαστον τέμνειν τοῦ τέμνειν τε καὶ τέμνεσθαι καὶ ὅ πέφωκε, τεμοῦμέν τε καὶ πλέον τι ἡμῖν ἔσται καὶ ὀρθῶς πράξομεν τοῦτο, ἐὰν δὲ παρὰ φύσιν, ἐξαμαρτησόμεθά τε καὶ οὐδὲν πράξομεν;

b **ΕΡΜ.** Ἐμοίγε δοκεῖ οὕτω.

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ ἐὰν κείνι τι ἐπιχειρήσωμεν, οὐ κατὰ πᾶσαν δόξαν δεῖ κείνι, ἀλλὰ κατὰ τὴν ὀρθήν; Ἀπτη δ' ἐστὶν ἢ ἐπεφῶκει ἕκαστον καίεσθαι τε καὶ κείνι καὶ ὅ ἐπεφῶκει;

ΕΡΜ. Ἔστι ταῦτα.

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ τᾶλλα οὕτω;

ΕΡΜ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Ἄρ' οὖν οὐ καὶ τὸ λέγειν μία τις τῶν πράξεων ἐστίν;

ΕΡΜ. Ναί.

ΕΡΜ. Ἀλήθεια λές.

ΣΩ. Ἐπομένως, ἂν δὲν εἶναι ἀλήθεια ὅτι ὅλα τὰ πράγματα εἶναι γιὰ ὅλους ὅμοια συγχρόνως καὶ πάντοτε, οὔτε ὅτι καθένα ἀπὸ τὰ πράγματα εἶναι κατὰ ἰδιαιτέρο γιὰ τὸν καθένα, εἶναι φανερό ὅτι τὰ πράγματα ἔχουν ἰδίᾳ μιὰ δική τους μόνιμη φύση, πού δὲν εἶναι οὔτε σχετικὴ μετὰ μᾶς οὔτε ἐξαρτημένη ἀπὸ μᾶς, καὶ δὲν σύρονται ἄνω καὶ κάτω ἀπὸ τὴ δική μας φαντασία, ἀλλὰ ὑφίστανται ἀπὸ μόνα τους σύμφωνα μετὰ τὴ δική τους οὐσία καὶ σύμφωνα μετὰ τὴ φύση τους.

ΕΡΜ. Μοῦ φαίνεται, Σωκράτη, πὼς ἔχεις δίκιο.

ΣΩ. Ποιὰ λοιπὸν γνώμη ἔχεις, ὅτι τὰ πράγματα πλάσταν σύμφωνα μετὰ τὴ δική τους φύση, οἱ ἐνέργειές τους (πράξεις) ὁμῶς ὄχι κατὰ τὸν ἴδιον τρόπο; ἢ δὲν εἶναι τάχα καὶ αὐτὲς ἐπίσης μιὰ κάποια μορφή τῶν πραγμάτων, οἱ πράξεις δηλαδή;

ΕΡΜ. Μάλιστα εἶναι καὶ αὐτὲς ἐπίσης.

ΣΩ. Ἐπομένως καὶ οἱ πράξεις ἐκτελοῦνται σύμφωνα μετὰ τὴ δική τους φύση καὶ ὄχι σύμφωνα μετὰ τὴ δική μας γνώμη. Ἀ.χ. ἂν ἐμείς ἐπιχειρήσωμεν νὰ κόψωμε κάποιο πρᾶγμα, πρέπει νὰ τὸ κόψωμε, ὅπως θέλωμε καὶ μετὰ ὅτι μέσον μᾶς ἀρῆσαι; ἢ ἂν θελήσωμε νὰ κόψωμε τὸ καθένα, καθὼς πλάστηκε ἀπὸ τὴ φύση νὰ κόβῃ καὶ νὰ κόβεται, καὶ μετὰ ὅτι μέσον πλάστηκε ἀπὸ τὴ φύση νὰ κόβεται, τότε θὰ τὸ κόψωμε καὶ θὰ πετύχωμε κάποιο κέρδος καὶ θὰ κάνομε σωστά αὐτὴ τὴν πράξη, ἂν ὁμῶς πᾶμε ἐναντία πρὸς τὴ φύση, θὰ ἀστοχήσωμε σὺ σκοπὸ μᾶς καὶ δὲν θὰ καταλήξωμε σὲ τίποτε;

ΕΡΜ. Αὐτὴ εἶναι ἡ γνώμη μου.

ΣΩ. Καὶ ἂν λοιπὸν δοκιμάσωμε νὰ κόψωμε ἕνα πρᾶγμα, δὲν πρέπει νὰ τὸ κόψωμε σύμφωνα μετὰ ὅποιανδήποτε μέθοδο, ὅλλὰ σύμφωνα μετὰ τὴ σωστὴ μέθοδο, καὶ αὐτὴ εἶναι ἐκείνη πού μᾶς δείχνει πὼς καὶ μετὰ τί μέσον κάθε πρᾶγμα πλάστηκε νὰ καίγεται καὶ νὰ καίη;

ΕΡΜ. Ἔτσι εἶναι.

ΣΩ. Καὶ τὰ ἄλλα λοιπὸν δὲν εἶναι τὸ ἴδιον;

ΕΡΜ. Βεβαίως.

VI. Τὸ ὀνομάζειν εἶναι μέρος τῆς πράξεως τοῦ ὀμιλεῖν.

ΣΩ. Ἄραγε λοιπὸν καὶ τὸ νὰ μιλοῦμε εἶναι ἐπίσης μιὰ ἀπὸ τίς πράξεις;

ΕΡΜ. Ναί.

e

287a

b

ΣΩ. Πότερον οὐν ἢ ἂν τῷ δοκῆ λεκτέον εἶναι, ταύτην λέγων ὁρθῶς λέξει, ἢ ἔάν μὲν ἢ πέφικε τὰ πράγματα λέγειν τε καὶ λέγεσθαι καὶ ᾗ ταύτην καὶ τούτῳ λέγη, πλεοντέ τι ποιήσει καὶ ἔρει· ἂν δὲ μή, εξαμαρτήσεται τε καὶ οὐδὲν ποιήσει;

ΕΡΜ. Οὐτω μοι δοκεῖ ὡς λέγεις.

ΣΩ. Οὐκοῦν τοῦ λέγειν μόνον τὸ ὀνομάζειν διονομάζοντες γὰρ ποὺ λέγονσι τοὺς λόγους.

ΕΡΜ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ τὸ ὀνομάζειν πράξις [τίς] ἐστίν, εἴπερ καὶ τὸ λέγειν πράξις τις ἦν περὶ τὰ πράγματα;

ΕΡΜ. Ναί.

ΣΩ. Αἱ δὲ πράξεις ἐφάνησαν ἡμῖν οὐ πρὸς ἡμᾶς οὐσαι, ἀλλ' αὐτῶν τινα ἰδίαν φύσιν ἔχουσαι;

ΕΡΜ. Ἔστι ταῦτα.

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ ὀνομαστέον [ἐστίν] ἢ πέφικε τὰ πράγματα ὀνομάζειν τε καὶ ὀνομάζεσθαι καὶ ᾗ, ἀλλ' οὐχ ἢ ἂν ἡμεῖς βουληθῶμεν, εἴπερ τῶν τοῖς ἐμπροσθεν μέλλει ὁμολογούμενον εἶναι; Καὶ οὕτω μὲν ἂν πλεοντέ τι ποιῶμεν καὶ ὀνομάζοιμεν, ἄλλως δὲ οὐ;

ΕΡΜ. Φαίνεται μοι.

ΣΩ. Φέρε δὴ, δ' εἶδει τέμνειν, εἶδει τῷ, φαμέν, τέμνειν;

ΕΡΜ. Ναί.

ΣΩ. Καὶ δ' εἶδει κερκίζειν, εἶδει τῷ κερκίζειν; Καὶ δ' εἶδει τρυπᾶν, εἶδει τῷ τρυπᾶν;

ΕΡΜ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Καὶ δ' εἶδει δὴ ὀνομάζειν, εἶδει τῷ ὀνομάζειν;

388a **ΕΡΜ.** Ἔστι ταῦτα.

1. Γιὰ τὸ Σωκράτη ἡ γλώσσα εἶναι ἓνα μέσον ποὺ ἔχουν οἱ ἄνθρωποι γιὰ νὰ συνεννοοῦνται παρὰ μιὰ μορφή ἐνεργείας, μὲ τὴν ὁποία ἔρχονται σὲ σχέση μὲ τὰ πράγματα. Τουλᾶχιστον αὐτὸ εἶναι ἓνα σχῆμα μείο ἀφετηρίας γιὰ τὴν συζήτηση.

ΣΩ. Τί ἀπὸ τὰ δύο; Ἄν κανεῖς μιλιῆ, ὅπως νομίζει εἶναι πρέπει νὰ μιλιῆ, θὰ μιλήσῃ σωστά, ἢ ἂν μὲν μιλιῆ ἔτσι καὶ μὲ τέτοιο μέσον, ὅπως πλάστηκαν τὰ πράγματα νὰ τὰ λέμε καὶ νὰ λέγονται καὶ μὲ δ, τι μέσον πλάστηκαν νὰ λέγονται, θὰ πετύχῃ καὶ θὰ τὰ πῆ σωστά, ἂν ὁμως μιλήσῃ ἀλλιώτικα, θὰ ἀποτύχῃ τοῦ σκοποῦ του καὶ δὲ θὰ καταλήξῃ σὲ τίποτε;

ΕΡΜ. Νομίζω ὅτι εἶναι ὅπως τὸ λές.

ΣΩ. Λοιπὸν καὶ τὸ νὰ λέμε τὸ ὄνομα ἐνὸς πράγματος δὲν εἶναι ἓνα μέρος τῆς ὁμιλίας; Γιατὶ ἀπάνω κάτω μὲ τὰ ὀνόματα γίνεται ἡ ὁμιλία.

ΕΡΜ. Βεβαίως.

ΣΩ. Καὶ πάλι τὸ νὰ λέμε ἓνα ὄνομα δὲν εἶναι μιὰ πράξη, ἀφοῦ βέβαια καὶ ἡ ὁμιλία εἶναι μιὰ πράξη ποὺ ἀναφέρεται στὰ πράγματα;

ΕΡΜ. Ναί.

ΣΩ. Καὶ οἱ πράξεις πάλι μᾶς φάνηκαν ὅτι δὲν εἶναι σχετικὲς μ' ἐμᾶς, ἀλλ' ὅτι ἔχουν μιὰ κάποια φύση ποὺ εἶναι δική τους.

ΕΡΜ. Ἔτσι εἶναι.

ΣΩ. Τότε λοιπὸν πρέπει καὶ νὰ ὀνομάζουμε τὰ πράγματα κατὰ τὸν τρόπο καὶ μὲ τὸ μέσον ποὺ πλάστηκαν νὰ ὀνομάζουν καὶ νὰ ὀνομάζονται, ἀλλ' ὄχι ὅπως ἐμεῖς θέλομε, ἂν θέλομε νὰ εἰμασθε σύμφωνοι μὲ τὰ προηγούμενα; Καὶ κατ' αὐτὸ τὸν τρόπο θὰ μπορούμε νὰ πετύχουμε νὰ τὰ ὀνομάζουμε, ἀλλιώτικα ὁμως ἔχι;

ΕΡΜ. Ἔτσι μοῦ φαίνεται.

VII. Τὸ ὄνομα εἶναι ὄργανο ποὺ χρησιμοῦμε νὰ διδάσκουμε καὶ νὰ διακρίνουμε τὰ πράγματα.

ΣΩ. Ἐμπρὸς λοιπὸν, τὸ πρᾶγμα ποὺ ἐπρόκειτο νὰ κόψουμε, ἔπρεπε, λέμε, νὰ τὸ κόψουμε μὲ κάποιο ὄργανο;

ΕΡΜ. Ναί.

ΣΩ. Καὶ ἐκεῖνο ποὺ ἐπρόκειτο νὰ τὸ ὑφάνουμε, ἔπρεπε νὰ τὸ ὑφάνουμε μὲ κάποιο ὄργανο; Καὶ ἐκεῖνο ποὺ ἐπρόκειτο νὰ τὸ τρυπήσουμε, ἔπρεπε νὰ τὸ τρυπήσουμε μὲ κάποιο ὄργανο;

ΕΡΜ. Βεβαίως.

ΣΩ. Καὶ τώρα ἐκεῖνο ποὺ ἐπρόκειτο νὰ τὸ ὀνομάσουμε, ἔπρεπε νὰ τὸ ὀνομάσουμε μὲ κάποιο πρᾶγμα;

ΕΡΜ. Ἔτσι εἶναι.

- ΣΩ. Τί δὲ ἦν ἐκεῖνο ᾧ ἔδει τροπᾶν ;
 ΕΡΜ. Τροπᾶνον.
 ΣΩ. Τί δὲ ᾧ κερκίζειν ;
 ΕΡΜ. Κερκίς.
 ΣΩ. Τί δὲ ᾧ ὀνομάζειν ;
 ΕΡΜ. Ὄνομα.
 ΣΩ. Βδ λέγεις. Ὁργανον ἄρα τί ἐστι καὶ τὸ ὄνομα.
 ΕΡΜ. Πάνο γε.
 ΣΩ. Εἰ οὖν ἐγὼ ἐροίμην «Τί ἦν ὄργανον ἢ κερκίς ;»
 Ὄχι ᾧ κερκίζομεν ;
 ΕΡΜ. Ναί.
 ΣΩ. Κερκίζοντες δὲ τί δρωμεν ; Ὁδὴ τὴν κρόσην καὶ τοὺς
 στήμονας συγκυρομένους, διακροίνομεν ;
 ΕΡΜ. Ναί.
 ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ περὶ τροπᾶνον ξεῖς οὕτως εἰπεῖν καὶ
 περὶ τῶν ἄλλων ;
 ΕΡΜ. Πάνο γε.
 ΣΩ. Ἐχεις δὲ καὶ περὶ ὀνόματος οὕτως εἰπεῖν ; Ὁργάνω
 ὄντι τῷ ὀνόματι ὀνομάζοντες τί ποιοῦμεν ;
 ΕΡΜ. Ὄχι ἔχω λέγειν.
 ΣΩ. Ἄρ' οὐ διδάσκομέν τι ἀλλήλους καὶ τὰ πράγματα
 διακροίνομεν ἢ ἔχει ;
 ΕΡΜ. Πάνο γε.
 ΣΩ. Ὄνομα ἄρα διδασκαλικὸν τί ἐστὶν ὄργανον καὶ
 ε διακροικτικὸν τῆς οὐσίας ὥσπερ κερκίς ὑφάσματος.
 ΕΡΜ. Ναί.
 ΣΩ. Ὑφαντικὸν δὲ γε ἢ κερκίς ;
 ΕΡΜ. Πῶς δ' οὐ ;
 ΣΩ. Ὑφαντικὸς μὲν ἄρα κερκίδι καλῶς χρήσται, κα-
 λῶς δ' ἐστὶν ὑφαντικῶς διδασκαλικὸς δὲ ὀνόματι, καλῶς
 δ' ἐστὶ διδασκαλικῶς.
 ΕΡΜ. Ναί.

1. Ἡ πρότασις γίνεται ἐδῶ δεκτὴ, πρᾶγμα ποὺ ἐξηγεῖται ἀν-
 τὰ ὀνόματα ἔχουν αἰμὰ κάποια φυσικὴ ὑπόθεσιν. Παρακάτω θὰ
 ἐπιαναληθῆ ἀπὸ τὸν Κρατύλο, ὁ ὁποῖος θὰ τῆς δώσῃ πῶς ἀκριβῆ
 καὶ ἀπόλυτη μορφή. Τότε ὁ Σωκράτης θὰ τὴν καταπολεμήσῃ, δείχ-
 νοντας ὅτι δὲν στηρίζεται πιά, ἀν ἡ συνθήκη (συμφωνία) μετέχει
 σὲ σχηματισμὸ τῆς γλώσσας.

- ΣΩ. Καὶ ποῖο ἦταν ἐκεῖνο, μὲ τὸ ὅποιο ἔπρεπε νὰ τρυ-
 πᾶμε ;
 ΕΡΜ. Τροπᾶνι.
 ΣΩ. Καὶ ποῖο ἐκεῖνο, μὲ τὸ ὅποιο ἔπρεπε νὰ ὑφαίνομεν ;
 ΕΡΜ. Σάττα.
 ΣΩ. Καὶ ποῖο ἐκεῖνο, μὲ τὸ ὅποιο ἔπρεπε νὰ ὀνομά-
 ζομεν ;
 ΕΡΜ. Ὄνομα.
 ΣΩ. Ἐχεις δίκιο. Ὡστε καὶ τὸ ὄνομα εἶναι ἐπίσης ἓνα
 ὄργανο ;
 ΕΡΜ. Βεβαίως.
 ΣΩ. Ἄν λοιπὸν ἐγὼ ρωτήσω «τί εἶδος ὄργανο εἶναι
 ἢ σάττα ;» δὲ θὰ μοῦ ἀπαντήσῃς ὅτι εἶναι ἐκεῖνο, μὲ τὸ ὅποιο
 ὑφαίνομεν ;
 ΕΡΜ. Μάλιστα.
 ΣΩ. Καὶ ὅταν ὑφαίνομε, τί κάνομε ; Δὲν ξεχωρίζομε
 τὸ ὑφάδι καὶ τὸ στημόνι, ποὺ εἶναι ἀνακατεμένα ;
 ΕΡΜ. Μάλιστα.
 ΣΩ. Καὶ γιὰ τὸ τροπᾶνι λοιπὸν καὶ γιὰ τὰ ἄλλα θὰ μπο-
 ρέσῃς νὰ πῆς τὸ ἴδιο ;
 ΕΡΜ. Καὶ βέβαια.
 ΣΩ. Μπορεῖ λοιπὸν νὰ πῆς τὸ ἴδιο καὶ γιὰ τὸ ὄνομα ;
 Ἄν δηλαδὴ τὸ ὄνομα εἶναι ὄργανο ποὺ μᾶς χρησιμεύει νὰ
 ὀνομάζομε, τί κάνομε μ' αὐτό ;
 ΕΡΜ. Δὲ μπορῶ νὰ τὸ πῶ.
 ΣΩ. Μήπως ὅτι διδάσκομε κατὰ τὸ ἓνα τὸν ἄλλο καὶ
 διακροίνομε τὰ πράγματα πῶς εἶναι πλασμένα ;
 ΕΡΜ. Ναί.

VII

- ΣΩ. Ἐπομένως τὸ ὄνομα εἶναι ἓνα ὄργανο ποὺ χρησι-
 μεύει νὰ διδάσκομε (1) καὶ νὰ ξεχωρίζομε τὴν οὐσίαν τῶν
 πραγμάτων, ὅπως ἢ σάττα ξεχωρίζει τὸ ὑφασμα.
 ΕΡΜ. Μάλιστα.
 ΣΩ. Καὶ ἢ σάττα εἶναι ὑφαντικὸ ὄργανο ;
 ΕΡΜ. Πῶς δὲν εἶναι ;
 ΣΩ. Ἐνας καλὸς ὑφαντὴς θὰ χρησιμοποίησῃ ὅπως
 πρέπει τὴ σάττα, καὶ «ὅπως πρέπει» θέλει νὰ πῆ ; μὲ τρόπο
 κατάλληλο στὴν ὑφανσὴ καὶ ἓνας καλὸς δάσκαλος θὰ μετα-
 χειριστεῖ ὅπως πρέπει τὸ ὄνομα, καὶ «ὅπως πρέπει» σημαίνει ;
 μὲ τρόπο διδασκτικόν.
 ΕΡΜ. Βέβαια.

ΣΩ. Τῷ τίνος οὖν ἔργῳ ὁ ὑφάντης καλῶς χρῆσται
ὅταν τῇ κροκίδι χρῆται;

ΕΡΜ. Τῷ τοῦ τέκτονος.

ΣΩ. Πᾶς δὲ τέκτων ἢ ὁ τὴν τέχνην ἔχων;

ΕΡΜ. Ὁ τὴν τέχνην.

d τῷ τίνος δὲ ἔργῳ ὁ τρυπητής καλῶς χρῆσται ὅταν
τῷ τρυπάνῳ χρῆται;

ΕΡΜ. Τῷ τοῦ χαλκῆως.

ΣΩ. Ἄρ' οὖν πᾶς χαλκῆος ἢ ὁ τὴν τέχνην ἔχων;

ΕΡΜ. Ὁ τὴν τέχνην.

ΣΩ. Ἐλευ. Τῷ δὲ τίνος ἔργῳ ὁ διδασκαλικὸς χρῆσται
ὅταν τῷ ὀνόματι χρῆται;

ΕΡΜ. Οὐδὲ τοῦτ' ἔχω.

ΣΩ. Οὐδὲ τοῦτό γ' ἔχεις εἰπεῖν, τίς παραδίδωσιν ἡμῖν

τὰ ὀνόματα οἷς χρῶμεθα;

ΕΡΜ. Οὐδ' ὄητα.

ΣΩ. Ἄρ' οὐκ ὁ νόμος δοκεῖ σοι [εἶναι] ὁ παραδιδούς
αὐτά;

ΕΡΜ. Ἔοικεν.

e ΣΩ. Νομοθέτον ἄρα ἔργῳ χρῆσται ὃ διδασκαλικὸς
ὅταν ὀνόματι χρῆται;

ΕΡΜ. Δοκεῖ μοι.

ΣΩ. Νομοθέτης δέ σοι δοκεῖ πᾶς εἶναι ἀνὴρ ἢ ὁ τὴν
τέχνην ἔχων;

ΕΡΜ. Ὁ τὴν τέχνην.

389a ΣΩ. Οὐκ ἄρα παντὸς ἀνδρός, ὃ Ἐρμῶγενες, ὄνομα θέ-
σθαι [ἔστιν] ἀλλὰ τίνος ὀνοματούρου; οὗτος δ' ἔστιν, ὡς
ἔοικεν, ὁ νομοθέτης, ὃς δὴ τῶν δημιουργῶν σπανιώτατος
ἐν ἀνθρώποις γίγνεται.

ΕΡΜ. Ἔοικεν.

ΣΩ. Ἴθι δὴ, ἐπίσκηψαι ποῖ βλέπων ὁ νομοθέτης τὰ
ὀνόματα τίθεται ἐκ τῶν ἐμπροσθεν δὲ ἀνάσκησαι. Ποῖ

Τὸ ἔργο τοῦ νομοθέτη εἶναι νὰ θέτῃ τὰ ὀνόματα.

ΣΩ. Παιανίου ἄραγε εἶναι τὸ ἔργο ποῦ θὰ χρησιμοποίησῃ
ὁ ὑφάντης ὅπως πρέπει, ὅταν μεταχειρίζεται τὴ σαΐτα;

ΕΡΜ. Τοῦ ἔξυλουργοῦ.

ΣΩ. Καὶ κάθε ἄνθρωπος εἶναι ἔξυλουργός, ἢ μόνον ἐκεῖ-
νος ποῦ κατέχει αὐτὴ τὴν τέχνην;

ΕΡΜ. Ἐκεῖνος ποῦ κατέχει αὐτὴ τὴν τέχνην.

ΣΩ. Πᾶσι καλὰ καὶ τίνος πάλι εἶναι τὸ ἔργο ποῦ
θὰ χρησιμοποίησῃ ὁ τρυπητής ὅπως πρέπει, ὅταν μεταχειρί-
ζεται τὸ τρυπάνι;

ΕΡΜ. Τοῦ σιδηρουργοῦ.

ΣΩ. Ἄραγε κάθε ἄνθρωπος εἶναι σιδηρουργός ἢ ἐκεῖ-
νος ποῦ κατέχει τὴν τέχνην;

ΕΡΜ. Ἐκεῖνος ποῦ κατέχει τὴν τέχνην.

ΣΩ. Πᾶσι καλὰ καὶ τίνος πάλι εἶναι τὸ ἔργο ποῦ θὰ
χρησιμοποίησῃ ὁ καλὸς διδάσκαλος, ὅταν μεταχειρίζεται
τὸ ὄνομα;

ΕΡΜ. Οὔτε αὐτὸ τὸ ξέρω.

ΣΩ. Οὔτε αὐτὸ τουλάχιστο δὲ μπορεῖς νὰ πῆς, ποιὸς
μᾶς δίνει τὰ ὀνόματα ποῦ χρησιμοποιούμε;

ΕΡΜ. Ὅχι βέβαια.

ΣΩ. Ἄραγε δὲ σοῦ φαίνεται ὅτι ὁ νόμος εἶναι ἐκεῖνος
ποῦ μᾶς τὰ δίνει;

ΕΡΜ. Φαίνεται.

ΣΩ. Λοιπὸν ὁ καλὸς διδάσκαλος θὰ χρησιμοποίησῃ
τὸ ἔργο τοῦ νομοθέτη (1), ὅταν μεταχειρίζεται τὸ ὄνομα;

ΕΡΜ. Μοῦ φαίνεται.

ΣΩ. Καὶ νομοθέτης σοῦ φαίνεται ὅτι εἶναι κάθε ἄνθρω-
πος ἢ ἐκεῖνος ποῦ κατέχει αὐτὴ τὴν τέχνην;

ΕΡΜ. Ἐκεῖνος ποῦ κατέχει αὐτὴ τὴν τέχνην.

ΣΩ. Ἐπομένως Ἐρμῶγένη, δὲν εἶναι δουλειὰ κάθε ἄν-
θρώπου νὰ βάζῃ τὸ ὄνομα, ἀλλὰ κάποιου δημιουργοῦ ὀνο-
μάτων. Κι αὐτὸς εἶναι, καθὼς φαίνεται, ὁ νομοθέτης ποῦ
ὀρισμένους εἶναι ἀπὸ ἄλλους τοὺς ἀνθρώπους ὁ ποῦ σπάνιος
στὸν κόσμον.

ΕΡΜ. Φαίνεται.

IX. Τὸ ἔργο τοῦ νομοθέτη.

ΣΩ. Ἐλα τώρα, ἐξέτασε ποῦ ἀποβλέπει ὁ νομοθέτης,
ὅταν βάζῃ τὸ ὄνομα ἀναλογίσου με προσοχῇ τὰ προηγού-

1. Ὁ Σωκράτης δὲν διασαφηνίζει αὐτὴ τὴν ἔννοια τοῦ νομο-
θέτη, γιὰ τὴν ὁποία οἱ σχολιαστὲς ἔχουν κάνει πολλὰ συζητήσεως.
Ἄλλοι βλέπουν ἐδῶ τὸ λαὸν, ἄλλοι ἕνα μυθικὸ πρόσωπο ἢ ἄνθρωπο
προικισμένον με θεῖο ἔνστικτο, καὶ ἄλλοι τέλος τοὺς πρώτους ἀνθρώ-
πους.

βλέπων ὁ τέκτων τὴν κερκίδα ποιεῖ; Ἄρ' οὐ πρὸς τοιοῦτόν τι ὁ ἐπεφύκει κερκίζειν;

ΕΡΜ. Πάνο γε.

β ΣΩ. Τί δέ; Ἄν καταγῆ αὐτῷ ἡ κερκίς ποιοῦντι, πότερον πάλιν ποιήσει ἄλλην πρὸς τὴν κατασκευὴν βλέπων, ἢ πρὸς ἐκεῖνο τὸ εἶδος πρὸς ὅπερ καὶ ἦν κατέαξεν ἔποιε;

ΕΡΜ. Πρὸς ἐκεῖνο, ἔμοιγε δοκεῖ.

ΣΩ. Οὐνοῦν ἐκεῖνο δικαιοῦται' ἂν αὐτὸ ὁ ἔστιν κερκίς καλέσαιμεν;

ΕΡΜ. Ἐμοιγε δοκεῖ.

ΣΩ. Οὐκοῦν ἐπειδὴν δέη λεπτῷ ἰματίῳ ἢ παχεῖ ἢ λινοῷ ἢ ἔρεψῃ ἢ ὀπιουοῦν τι κερκίδα ποιεῖν, πᾶσας μὲν δεῖ τὸ τῆς κερκίδος ἔχειν εἶδος, οἷα δ' ἐκάστῳ καλλίστην ἐπεφύκει, **γ** ταύτην ἀποδιδόναι τὴν φύσιν εἰς τὸ ἔργον ἑκάστου;

ΕΡΜ. Ναί.

ΣΩ. Καὶ περὶ τῶν ἄλλων δὴ ὀργάνων ὁ αὐτὸς τρόπος· τὸ φύσει ἐκάστῳ πεφυκὸς ὄργανον ἐξευρόντα δεῖ ἀποδοῦναι εἰς ἐκεῖνο ἐξ οὗ ἂν ποιῆ [τὸ ἔργον], οὐχ ὅλον ἂν αὐτὸς βουληθῆ, ἀλλ' ὅλον ἐπεφύκει. Τὸ φύσει γὰρ ἐκάστῳ, ὡς εἰκοι, τρέπανον πεφυκὸς εἰς τὸν σίδηρον δεῖ ἐπίστασθαι τίθειαι.

ΕΡΜ. Πάνο γε.

ΣΩ. Καὶ τὴν φύσει κερκίδα ἐκάστῳ πεφυκίαν εἰς ἔξολον.

ΕΡΜ. Ἐστὶ ταῦτα.

δ ΣΩ. Φύσει γὰρ ἦν ἐκάστῳ εἶδει ὑψάσματος, ὡς εἰκοι, ἐκάστη κερκίς, καὶ τᾶλλα ὀττως.

ΕΡΜ. Ναί.

ΣΩ. Ἄρ' οὐν, ὃ βέλτεριστε, καὶ τὸ ἐκάστῳ φύσει πεφυκὸς ὄνομα τὸν νομοθέτην ἐκεῖνον εἰς τοὺς φθόγγους καὶ τὰς

μενα παραδειγματα. Σὲ τί ἀποβλέπει ὁ ζυλουργός, ἔταν κατασκευάζῃ τὴ σαῖτα; Μῆπως δὲν ἀποβλέπῃ σὲ κάτι τέτοιο πρᾶγμα πού εἶναι πλασμένο φυσικὰ γιὰ νὰ ὑφαίνῃ;

ΕΡΜ. Βέβαια.

ΣΩ. Καὶ αὐτὸ ἀκόμα· ἂν σπᾶση ἡ σαῖτα στὰ χέρια του, τὴν ὥρα πού τὴ φτιάξει, θὰ ξαναφτιάξῃ πάλι μιὰν ἄλλη ἀποβλέποντας στὴ σπασμένη σαῖτα ἢ σ' ἐκεῖνη τὴ μορφή τῆς σαῖτας, ἀπὸ τὴν ὁποία ἐμπνεύστηκε κἀνοντας τὴ σαῖτα πού ἔσπασε;

ΕΡΜ. Πρὸς ἐκεῖνη τὴ μορφή, μοῦ φαίνεται;

ΣΩ. Τότε λοιπὸν ἡ μορφή τῆς σαῖτας δὲ θὰ λέγαμε δικαιοῦτατα ὅτι εἶναι ἡ καθαυτὸ οὐσία τῆς σαῖτας;

ΕΡΜ. Αὐτὴ τὴ γνώμην ἔχω.

ΣΩ. Ὅταν λοιπὸν πρόκειται νὰ κατασκευάσουμε μιὰ σαῖτα γιὰ ἓνα φόρεμα λεπτὸ ἢ χοντρὸ ἢ λινοῦ ἢ μάλλινο ἢ ὀπιουόποτε ἄλλο, ὅλες οἱ σαῖτες πρέπει νὰ ἔχουν τὴ μορφή τῆς σαῖτας καὶ ὁποιαδήποτε φυσικὰ ἔχει γίνεαι ἢ πὺδ κατὰλληλη γιὰ κάθε ἔργο (δηλαδὴ γιὰ κάθε εἶδος φορέματος) αὐτῆς τὸν τύπο ν' ἀποδώσουμε σὲ κάθε τέτοιο ἐργαλεῖο;

ΕΡΜ. Μάλιστα.

ΣΩ. Λοιπὸν καὶ γιὰ τὰ ἄλλα ὄργανα εἶναι ἴδιος ὁ τρόπος τῆς κατασκευῆς· δηλαδὴ, ἀφοῦ βροῦμε τὸ ὄργανο πού φυσικὰ εἶναι πλασμένο κατὰλληλα γιὰ κάθε πρᾶγμα (1), πρέπει νὰ τὸ ἀποτυπώσουμε σ' ἐκεῖνη τὴν ὕλη, ἀπὸ τὴν ὁποία κατασκευάζομε αὐτὸ τὸ ἔργο, ἐκλέγοντάς το ὀχι ὅπως θέλομε, ἀλλ' ὅπως τὸ ἀπαιτεῖ ἡ φύση τοῦ πρᾶγματος. Γιατί, λογοῦ χάρι, τὸ τρυπάνι πού φυσικὰ ἔχει γίνεαι κατὰλληλο γιὰ κάθε πρᾶγμα, πρέπει, καθὼς φαίνεται, νὰ ξέρουμε νὰ τὸ ἀποτυπώνουμε στὸ σίδηρο.

ΕΡΜ. Βεβαίως.

ΣΩ. Καὶ τὸ ξύλο πρέπει νὰ ἀποτυπώνουμε τὴ σαῖτα πού εἶναι ἀπὸ τὴ φύση τῆς κατὰλληλη γιὰ κάθε πρᾶγμα.

ΕΡΜ. Ἐτσι εἶναι.

ΣΩ. Γιατί εἶδαμε ὅτι γιὰ κάθε εἶδος ὑψάσματος ἦταν κάθε σαῖτα ἀπὸ τὴ φύση τῆς κατὰλληλη, καὶ τὰ ἄλλα ἐργαλεῖα κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο.

ΕΡΜ. Μάλιστα.

ΣΩ. Ἄρα λοιπὸν, ἀγαπητέ μου ὄλε, καὶ τὸ ὄνομα, πού εἶναι φυσικὰ κατὰλληλο γιὰ κάθε πρᾶγμα, ὁ νομοθέτης ἐκεῖνος πρέπει νὰ ξέρῃ νὰ τὸ ἀποτυπώνῃ στοὺς φθόγγους

1. Δηλαδὴ γιὰ ἐκτέλεση κάθε ἐργασίας, ὅπως π.χ. ἐνὸς ἐνδύματος.

συλλαβὰς δεῖ ἐπίστασθαι τίθεναι, καὶ βλέποντα πρὸς αὐτὸ
ἐκεῖνο ὃ ἔστιν ὄνομα, πάντα τὰ ὀνόματα ποιεῖν τε καὶ
τίθεσθαι, εἰ μέλλει κύριος εἶναι ὀνομάτων θέτης; Εἰ δὲ μὴ
εἰς τὰς αὐτὰς συλλαβὰς ἕκαστος ὁ νομοθέτης τίθηναι, οὐδὲν
e δεῖ τοῦτο ἀμφιγυνοῖν¹ οὐδὲ γὰρ εἰς τὸν αὐτὸν αἰδηρον
ἅπας χαλκὸς τίθηναι, τοῦ αὐτοῦ ἕνεκα ποιῶν τὸ αὐτὸ
ὄργανον² ἀλλ' ὅμως, ἕως ἂν τὴν αὐτὴν ἰδέαν ἀποδιῶν, ἕαντε
390a ἐν ἄλλῳ αἰδηρῷ, ὅμως ὁρθῶς ἔχει τὸ ὄργανον, ἕαντε ἐνθάδε
ἕαντε ἐν βαρβάροις τις ποιῇ. Ἡ γὰρ;

ΕΡΜ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Οὐκοῦν οὕτως ἀξιῶσεις καὶ τὸν νομοθέτην τὸν τε
ἐνθάδε καὶ τὸν ἐν τοῖς βαρβάροις, ἕως ἂν τὸ τοῦ ὀνόματος
εἶδος ἀποδιῶν τὸ προσήκον ἕκάστῳ ἐν ὁποιασὶν συλλαβαῖς,
οὐδὲν χεῖρα νομοθέτην εἶναι τὸν ἐνθάδε ἢ τὸν ὄπουσον ἄλλοθι;

ΕΡΜ. Πάνυ γε.

b ΣΩ. Τίς οὖν ὁ γνωσόμενος εἰ τὸ προσήκον εἶδος κερ-
κίδος ἐν ὄπουσον ξύλω κείται; Ὁ ποιήσας, ὃ τέκτων, ὃ
ὁ χρησόμενος [ὃ] ὑφάντης;

ΕΡΜ. Εἰκὸς μὲν μᾶλλον, ὃ Σώκρατες, τὸν χρησόμενον.

ΣΩ. Τίς οὖν ὁ τῷ τοῦ λυροποιῦ ἔργῳ χρησόμενος;
Ἄρ' οὐχ οὗτος ὃς ἐπίσταται ἂν ἐργαζομένῳ κάλλιστα ἐπι-
στατεῖν καὶ εἰργασμένον γνωθῆ εἶτ' εὖ εἰργασταί εἴτε μὴ;

ΕΡΜ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Τίς;

ΕΡΜ. Ὁ καθαριστής.

ΣΩ. Τίς δὲ ὁ τῷ τοῦ ναυπηγοῦ;

c ΕΡΜ. Κυβερνήτης.

ΣΩ. Τίς δὲ τῷ τοῦ νομοθέτου ἔργῳ ἐπιστατήσεί τ' ἂν
κάλλιστα καὶ εἰργασμένον κρινεῖ καὶ ἐνθάδε καὶ ἐν τοῖς
βαρβάροις; Ἄρ' οὐχ ὅσπερ χεῖρα;

ΕΡΜ. Ναί.

1. Ἀμφισβητήσιμο ἐπιχείρημα. Δυὸ σιδηρουγιά πού κατασκευάζουν τὸ ἴδιο ὄργανο δὲν μεταχειρίζονται διαφορετικὸ ὕλικό ἀλλὰ διαφορετικὰ κομμάτια ἀπὸ τὸ ἴδιο ὕλικό. Ἀλλιώτικα γίνετα στὴ γλώσσα. Ἄν τὰ γράμματα καὶ οἱ συλλαβὲς εἶναι τὰ ὕλικά, μὲ τὰ ὅποια σχηματίζομε τίς λέξεις, εἶναι φανερόν ὅτι ἄνθρωπος καὶ ἵππο γίνονται ἀπὸ διάφορα ὕλικά (Horn).

καὶ στὶς συλλαβές, καί, ἀποβλέποντας σ' ἐκεῖνο τὸ ἴδιο πού
εἶναι τὸ καθαυτὸ ὄνομα (στὸ ἰδεῶδες πρότυπο τοῦ ὀνόματος),
νὰ δημιουργῇ ἅλα τὰ ὀνόματα καὶ νὰ τ' ἀποτυπώνῃ, ἂν θέλῃ
νὰ εἶναι ἔγκυρος ὀνοματοθέτης. Ἄν ὅμως κάθε νομοθέτης
δὲν ἀποτυπώνῃ στὶς ἴδιες συλλαβές, αὐτὸ δὲν πρέπει νὰ
ἐπηρεάσῃ τὴ γνώμη μας. Γιατί οὔτε κάθε σιδηρουργὸς ἀπο-
τυπώνει στὸ ἴδιο σίδηρο, ὅταν γιὰ τὸν ἴδιο σκοπὸ κατασκευά-
ζῃ τὸ ἴδιο ὄργανο· ἀλλ' ὅμως, ἐφόσον δίνει τὴν ἴδια μορφή,
ἔστω καὶ σὲ ἄλλο σίδηρο, τὸ ὄργανο εἶναι καλὸ, εἴτε ἐδῶ
390a εἴτε στοὺς βαρβάρους (!) τὸ ἐργάζεται. Δὲν εἶναι ἔτσι;

ΕΡΜ. Βέβαια.

ΣΩ. Ἔτσι λοιπὸν θὰ κρίνης καὶ γιὰ τὸ νομοθέτη, εἴτε
εἶναι ἐδῶ εἴτε στοὺς βαρβάρους, ὅτι δηλαδή, ἐφόσον ἀποδί-
νῃ τὴ μορφή τοῦ ὀνόματος πού ἀρμόζει σὲ κάθε πρᾶγμα μὲ
ὅποισδήποτε συλλαβές, δὲν εἶναι διόλου κατώτερος νομοθέ-
της αὐτὸς ἐδῶ παρὰ ὁ ἄλλος πού εἶναι ὄπουδήποτε ἄλλοθι;

ΕΡΜ. Βεβαίωτατα.

X. Ὁ ῥόλος τοῦ διαλεκτικοῦ.

ΣΩ. Ποιὸς λοιπὸν εἶναι ἐκεῖνος πού θὰ κρίνῃ, ἂν ἀπο-
τυπώθηκε ἢ ἀρμόζουσα μορφή τῆς αἰτίας σ' ὅποιοδήποτε
ξύλο; Ἐκεῖνος πού τὴν ἔχει κατσκευάσει, δηλαδή ὁ ξυ-
λουργός; ἢ ἐκεῖνος πού θὰ τὴν χρησιμοποίησῃ, δηλαδή ὁ
ὑφάντης;

ΕΡΜ. Προφανῶς, Σωκράτη, αὐτὸς θὰ εἶναι ἐκεῖνος πού
θὰ τὴν χρησιμοποίησῃ.

ΣΩ. Ἀλλὰ ποιὸς εἶναι ἐκεῖνος πού θὰ χρησιμοποίησῃ
τὸ ἔργο τοῦ λυροποιῦ; Μήπως τάχα δὲν εἶναι ἐκεῖνος πού
γνωρίζει πολὺ καλά νὰ διευθύνῃ τὴν ἐργασία καὶ γνωρίζει νὰ
κρίνῃ, ἂν τὸ τελειωμένον ἔργο κατασκευάστηκε καλά ἢ ὄχι;

ΕΡΜ. Πολὺ σωστά.

ΣΩ. Ποιὸς;

ΕΡΜ. Ὁ καθαριστής.

ΣΩ. Καὶ ποιὸς θὰ κρίνῃ τὸ ἔργο τοῦ ναυπηγοῦ;

ΕΡΜ. Ὁ πλοίαρχος.

ΣΩ. Καὶ ποιὸς θὰ μπορούσε νὰ διευθύνῃ καλύτερα τὸ
ἔργο τοῦ νομοθέτη καὶ νὰ κρίνῃ τὴν φτιασμένη ἐργασία καὶ
ἐδῶ καὶ στοὺς βαρβάρους; Ὅχι ἐκεῖνος πού θὰ τὴν χρησι-
μοποιήσῃ;

ΕΡΜ. Ναί.

ΣΩ. Ἄρ' οὐδ' οὐδὲ ἔρωτῶν ἐπιστάμενος οὐτός ἐστιν ;
ΕΡΜ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Ὁ δὲ αὐτός καὶ ἀποκρίνεσθαι ;

ΕΡΜ. Ναί.

ΣΩ. Τὸν δὲ ἐρωτῶν καὶ ἀποκρίνεσθαι ἐπιστάμενον ἄλλο
τι σὺ καλεῖς ἢ διαλεκτικόν ;

ΕΡΜ. Οὐκ, ἀλλὰ τοῦτο.

d ΣΩ. Τέκτονος μὲν ἄρα ἔργον ἐστὶν ποιῆσαι πηδάλιον
ἐπιστατοῦτος κυβερνήτου, εἰ μέλλει καλὸν εἶναι τὸ πηδάλιον.

ΕΡΜ. Φαίνεται.

ΣΩ. Νομοθέτου δὲ γε, ὡς ἔοικεν, ὄνομα, ἐπιστάτην
ἐχοντος διαλεκτικὸν ἄνθρωπον, εἰ μέλλει καλῶς ὀνόματα θή-
σεσθαι.

ΕΡΜ. Ἔστι ταῦτα.

ΣΩ. Κινδυνεύει ἄρα, ὃ Ἐρμόγετες, εἶναι οὐ φαῦλον,
ὡς σὺ οἶσι, ἢ τοῦ ὀνόματος θέσις, οὐδὲ φαῦλων ἀνδρῶν οὐδὲ
τῶν ἐπιτοχόντων. Καὶ Κρατύλος ἀληθῆ λέγει λέγων φύσει
e τὰ ὀνόματα εἶναι τοῖς πράγμασι, καὶ οὐ πάντα δημιουργόν
ὀνομάτων εἶναι, ἀλλὰ μόνον ἐκείνον τὸν ἀποβλέποντα εἰς τὸ
τῆ φύσει ὄνομα ὃν ἐκάστη καὶ δυνάμενον αὐτοῦ τὸ εἶδος
τιθέναι εἰς τε τὰ γράμματα καὶ τὰς συλλαβὰς.

ΕΡΜ. Οὐκ ἔγω, ὃ Σώκρατες, ὅπως χρῆ πρός ἃ λέγεις
391a ἐναντιοῦσθαι. Ἴσως μέντοι οὐ βέλδιόν ἐστιν οὕτως ἐξαίφνης
πεισθῆναι, ἀλλὰ δοκῶ μοι ὅδε ἂν μάλλον πιθέσθαι σοι, εἰ
μοι δεξιᾶς ἦντινα φῆς εἶναι τῆ φύσει ὀρθότητα ὀνόματος,

ΣΩ. Ἐγὼ μὲν, ὃ μακάριε Ἐρμόγετες, οὐδεμίαν λέγω,
ἀλλ' ἐπελάθου γε ὃν ὀλίγον πρότερον ἔλεγον, ὅτι οὐκ εἰδείην
ἀλλὰ σκεφοίμην μετὰ σοῦ. Νῦν δὲ σκοπομένους ἡμῖν, ἐμοί
τε καὶ σοί, τοσοῦτον μὲν ἤδη φαίνεται παρὰ τὰ πρότερα,
φύσει τέ τινα ὀρθότητα ἔχον εἶναι τὸ ὄνομα καὶ οὐ παντός
b ἀνδρός ἐπίστασθαι [καλῶς] αὐτὸ πράγματι ὁμοῦν θέσθαι
ἢ οὐ ;

ΕΡΜ. Πάνυ γε.

1. Ὁ Σωκράτης δὲν θέλει νὰ πῆ ὅτι οἱ δύο ὑπηρεσίες πρέπει
ἀναγκαστικὰ νὰ μοιράζονται σὲ δύο διάφορα πρόσωπα. Μποροῦν
νὰ ἐνώνουνται στὸ ἓνα· ἀλλὰ ἡ διεύθυνση ταιριάζει στὴ διαλεκτική.

2. Αὐτὸ προκύπτει ἀπ' ἐ, ὅτι ἔλεγε ὁ Ἐρμόγετης 384d.

3. Βλ. 383 a-b.

ΣΩ. Δὲν εἶναι λοιπὸν ἐκεῖνος πού ξέρει τὴν τέχνην
νὰ ρωτᾷ ;

ΕΡΜ. Ναί.

ΣΩ. Καὶ ὁ ἴδιος πού ξέρει ν' ἀποκρίνεται ;

ΕΡΜ. Βέβαια.

ΣΩ. Ἄλλ' ἐκεῖνον πού ξέρει νὰ ρωτᾷ καὶ ν' ἀποκρί-
νεται, ἀλλίως πως τὸν ὀνομάζεις ἢ διαλεκτικῶς ;

ΕΡΜ. Ὅχι, ἀλλὰ διαλεκτικῶς.

ΣΩ. Ἐπομένως ἔργο τοῦ ζυλοργοῦ εἶναι νὰ κατασκευά-
ζῃ πηδάλιον ὑπὸ τὴν ἐπιβλεψὴν τοῦ πλοιάρχου, ἂν πρόκειται
τὸ πηδάλιον νὰ εἶναι καλοφτιασμένον.

ΕΡΜ. Φαίνεται.

ΣΩ. Καὶ τοῦ νομοθέτη ἔργο εἶναι, καθὼς φαίνεται, νὰ
δίηται τὸ ὄνομα ὑπὸ τὴν ἐπιβλεψὴν τοῦ διαλεκτικοῦ (1), ἂν
ἐχῃ σκοπὸν νὰ βάλῃ τὰ ὀνόματα ὅπως πρέπει.

ΕΡΜ. Ἔτσι εἶναι.

ΣΩ. Κοντεύει λοιπὸν, Ἐρμογένῃ, νὰ εἶναι ὄχι μικρὴ
δουλειά, ὅπως ἐσὺ νομίζεις (2), τὸ δόσιμο τοῦ ὀνόματος, οὐ-
τε ἔργο ἀνθρώπων ἀσημαντῶν οὔτε τοῦ καθενός. Ἐπομένως
ὁ Κρατύλος κρίνει (3) σωστά, λέγοντας ὅτι τὰ ὀνόματα
ἀνήκουν φυσικὰ στὰ πράγματα, καὶ δὲν εἶναι ὁ καθένας
δημιουργὸς ὀνομάτων, ἀλλὰ μόνον ἐκεῖνος πού ἀποβλέπει
στὸ ὄνομα πού εἶναι φυσικὰ δοσμένον στὸ καθε πρᾶγμα καὶ
πὺ εἶναι ἱκανὸς νὰ ἀποτυπώη τὴ μορφή του στὰ γράμματα
καὶ στὶς συλλαβὰς.

ΕΡΜ. Ἐγὼ, Σωκράτη, δὲν ξέρω πὼς πρέπει ν' ἀν-
τικρούσω αὐτὰ πού λές. Ἴσως ὅμως δὲν εἶναι εὐκόλο ἔτσι
391a ξαφνικὰ νὰ πεισθῶ, ἀλλὰ νομίζω ὅτι θὰ πιστέψω σὲ σῆμα
περισσότερο, ἂν μοὶ δείξῃς ποῖα εἶναι ἀπὸ τὴ φύση τῆς ἢ ὀρ-
θότητα τὸ ὄνοματος, γιὰ τὴν ὁποία μιλεῖς.

ΣΩ. Ἐγὼ, καλότυχῃ Ἐρμογένῃ, δὲ λέω καμιά, ἀλλὰ
χωρὶς ἄλλο λησμόνησες ὅσα ἐλεγες λίγο πρωτότερα, ὅτι
δηλαδὴ δὲν ξέρω τίποτα, ἀλλὰ δέχομαι νὰ ἐξετάσω μαζὶ σου.
Τώρα ὅμως κηθὼς τὸ ἐξετάζουμε μαζὶ ἐγὼ καὶ ἐσὺ, φαίνε-
ται ἥδη, ἀντιθέτως πρὸς τὴν προηγουμένη γνώμη, ὅτι τὸ ὄνο-
μα εἶναι πού ἔχει κάποια ὀρθότητα ἀπὸ τὴ φύση του καὶ ὅτι
δὲν εἶναι δουλειὰ τοῦ καθενός νὰ ἔξῃ νὰ βάλῃ ὄνομα ὅπως
πρέπει σὲ ὁποιοδήποτε πρᾶγμα. Ἡ μῆψες δὲν εἶναι ἔτσι ;

ΕΡΜ. Πολὺ μάλιστα.

ΣΩ. Οὐκοῦν τὸ μετὰ τοῦτο *χρηζήτην, εἰς ἐπιθυμείας εἰδέναι ἦτις ποτ' ἀδ' ἔστιν αὐτοῦ ἡ ὀρθότης.*

ΕΡΜ. Ἄλλὰ μὴν ἐπιθυμῶ γε εἰδέναι.

ΣΩ. Σκόπει τοίνυν.

ΕΡΜ. Πῶς οὖν *χρηζή σκοπεῖν;*

ΣΩ. Ὁρθοτάτη μὲν τῆς σκέψεως, ὃ εἶταίρε, μετὰ τῶν ἐπισταμένων, *χρήματα ἐνεῖνοις τελείοντα καὶ χάριτας κατατιθέμενον. Εἰσὶ δὲ οὗτοι οἱ σοφισταί, οἷσπερ καὶ ὁ ἀδελφός σου Καλλίας πολλὰ τελεία *χρήματα πορῶς δοκεῖ εἶναι.* Ἐπειδὴ δὲ οὐκ ἐγκρατὴς εἰ τῶν πατρίων, *μιπαρεῖν χρηζή τὸν ἀδελφὸν καὶ δείσθαι αὐτοῦ διδάξει σε τὴν ὀρθότητα περὶ τῶν τοιοῦτων ἦν ἔμαθεν παρὰ Πρωταγόρου.**

ΕΡΜ. Ἄτοπος μεντὰν εἶμ' ἐγώ, ὃ Σώκρατες, ἡ δέησις, εἰ τὴν μὲν Ἀλήθειαν τὴν Πρωταγόρου ὅλος οὖν ἀποδέχομαι, τὰ δὲ τῆ τοιαύτη ἀλήθεια ἠθθέντα ἀραπέφην ἔξ του ἀξια.

ΣΩ. Ἄλλ' εἰ μὴ ἀδ' σε ταῦτα ἀρέσκει, παρ' Ὀμήρου *χρηζή μανθάνειν καὶ παρὰ τῶν ἄλλων ποιητῶν.*

ΕΡΜ. Καὶ τί λέγει, ὃ Σώκρατες, Ὀμηρος περὶ ὀνομάτων, καὶ ποῦ;

ΣΩ. Πολλαχού· μέγιστα δὲ καὶ κάλλιστα ἐν οἷς διορίζει ἐπὶ τοῖς οὐτοῖς ἃ τε οἱ ἄνθρωποι ὀνόματα καλοῦσι καὶ οἱ θεοί. Ἡ οὐκ οἶε αὐτὸν μέγα τι καὶ θαυμάσιον λέγειν ἐν τοῦτοις περὶ ὀνομάτων ὀρθότητος; Ἀλήλον γὰρ ἔη ὅτι οἱ γε θεοὶ αὐτὰ καλοῦσιν περὶ ὀρθότητα ἄπει ἔστι φύσει ὀνόματα ἢ σὺ οὐκ οἶε;

ΕΡΜ. Ἐγὼ οἶδα μὲν οὖν ἔγωγε, εἰπερ καλοῦσιν, δτι ὀρθῶς καλοῦσιν. Ἄλλὰ ποῖα ταῦτα λέγεις;

ΣΩ. Οὐκ οἶσθα δτι περὶ τοῦ ποταμοῦ τοῦ ἐν τῇ Τροίᾳ, ὃς ἐμονομάχει τῷ Ἡφαιστῷ, ὃν Ἐάνθον,» φησί, «καλέουσι θεοί, ἄνδρες δὲ Σκάμανδρον;»

1. Βλ. Πλάτωνος Ἀπολογία 20 α: Ὁ Καλλίας ὁ γιὸς τοῦ Ἰπποκρίτου, ὁ ὁποῖος ἐπλήρωσε στοὺς σοφιστὰς χρήματα περισσότερα ἀπ' ὅ, τι εἶαι οἱ ἄλλοι. Στὸ σπῆτι τοῦ Καλλία ἐγινε ὁ διάλογος «Πρωταγόρας». Ὁ πλοῦτος του καὶ τὰ φιλοδωρήματα του ἦσαν λεῖα τῶν σοφιστῶν καὶ τῶν παρσίτων.

2. Ὁ Ἐρμόγενης θέλει νὰ πῆ γιὰ τὸ σύγγραμμα τοῦ Πρωταγόρα ἄλ' Ἀλήθειαν, ἔπου αὐτὸς ἐκθέτει τὴν ἀποψή του γιὰ τὸν ἄνθρωπο-μέτρον.

3. Πλ. Ὑ 74: «ὃν Ἐάνθον καλέουσι θεοί, ἄνδρες δὲ Σκάμανδρον. Ἐάνθ' οὐ: ποταμὸς τῆς Λυκίας ποῦ πηγάζει ἀπὸ τῶν Ταύρου καὶ χύνεται στῆ Μεσογεία.

XI. Σὲ τί συνίσταται ἡ φυσικὴ ὀρθότης τῶν ὀνομάτων.

ΣΩ. Πρέπει λοιπὸν νὰ ἐξετάσουμε τὴ συνέχειά του, ἂν βέβαια θέλης νὰ μάθης ποῖά εἶναι τέλος πάντων αὐτὴ ἡ ὀρθότητα τοῦ ὀνόματος.

ΕΡΜ. Καὶ βέβαια ἐπιθυμῶ νὰ τὸ μάθω.

ΣΩ. Καλὰ. Ἐξέτασέ το λοιπόν.

ΕΡΜ. Πῶς πρέπει νὰ τὸ ἐξετάσω;

ΣΩ. Ὁ πιὸ σωστότερος τρόπος τῆς ἐξετάσεως εἶναι, φίλε μου, μαζὶ μὲ τοὺς σοφοὺς, πληρώνοντας σ' αὐτοὺς χρήματα καὶ συγχρόνως φέρῃ ἐγγωμοσύνης. Καὶ αὐτοὶ εἶναι οἱ σοφιστῆς, στοὺς ὁποίους καὶ ὁ ἀδελφός σου Καλλίας (1) πλήρως πολλὰ χρήματα κατ' νομίξει τώρα πῶς εἶναι σοφός. Ἐπειδὴ ὅμως δὲν εἶσαι κύριος τῆς πατρικῆς σου περιουσίας, πρέπει νὰ ἐπιμένῃς στὸν ἀδελφὸ σου καὶ νὰ τὸν θερμοπαρακαλέσῃς νὰ σὲ διδάξῃ σὲ τί συνίσταται ἡ ὀρθότης σ' αὐτὰ τὰ πράγματα, τέτοια ποῦ τὴν ἔμαθε ἀπὸ τὸν Πρωταγόρα.

ΕΡΜ. Θὰ ἦταν ὅμως παράλογη γιὰ μένα, Σωκράτη, ἡ παράκλησή μου, ἂν τὴν Ἀλήθειαν (2) τοῦ Πρωταγόρα τὴν ἀπορρίπτω ἐντελῶς, ὅσα ὅμως ἔχουν εἰπωθῆ με βάση αὐτὴ τὴν ἀλήθεια, τὰ παραδέχομαι σὰ νὰ ἔχουν κάποιαν ἀξία.

Ὁ Ὀμηρος καὶ οἱ ποιητές.

ΣΩ. Ἄν παρὶ δὲν σοῦ ἀρέσουν αὐτὰ, τότε πρέπει νὰ τὰ μάθῃς ἀπὸ τὸν Ὀμηρο καὶ τοὺς ἄλλους ποιητές.

ΕΡΜ. Καὶ τί λέει, Σωκράτη μου, ὁ Ὀμηρος γιὰ τὰ ὀνόματα καὶ σὲ ποῖο μέρος;

ΣΩ. Σὲ πολλὰ μέρη. Τὰ πιὸ σπουδαιότερα ὅμως καὶ τὰ πιὸ κλύτερα εἶναι ἐκεῖνα, ἔπου διακρίνει γιὰ τὰ ἴδια πράγματα τὰ ὀνόματα ποῦ δίνουν οἱ ἄνθρωποι καὶ οἱ θεοί. Ἡ δὲν φρονεῖς δτι αὐτὸς λέει κάτι σπουδαῖο καὶ ἀξιοθαύμαστο σ' αὐτὰ τὰ μέρη γιὰ τὴν ὀρθότητα τῶν ὀνομάτων; Γι' αὐτὸ εἶναι ὀλοφάνερο δτι καὶ οἱ θεοὶ τὰ δίνουν μὲ ἀκρίβεια αὐτὰ τὰ ὀνόματα ποῦ εἶναι πλασμένα φυσικά: ἢ μήπως δὲν τὸ παραδέχεται;

ΕΡΜ. Ἐγὼ εἶμαι βέβαιος δτι, ἂν δίνουν ὀνόματα οἱ θεοί, τὰ δίνουν σωστά. Ἄλλὰ ποῖά εἶναι αὐτὰ ποῦ λές;

ΣΩ. Δὲν ξέρεις δτι γιὰ τὸ ποτάμι τῆς Τροίας, ποῦ μονομαχοῦσε μὲ τὸν Ἡφαιστο, λέει (ὁ Ὀμηρος):

«οἱ θεοὶ τὸν ὀνομάζουσι Ἐάνθον καὶ οἱ ἄνδρες Σκάμανδρον» (3);

ΕΡΜ. Ἔγωγε.

392a ΣΩ. Τί οὖν δῆ; Οὐκ οἶε τοῦτο σεμνὸν τι εἶναι γνῶναι, ὅση ποτὲ ὀρθῶς ἔχει ἐκείνον τὸν ποταμὸν Ἐάνθον καλεῖν μᾶλλον ἢ Σκαμάνδρον; Εἰ δὲ βούλει, περὶ τῆς ὀρθότητος ἡ λέγει δτι—

χαλκίδα κυκλήσκουσι θεοί, ἄνδρες δὲ κύμνδιν, φαῖλον ἤγητό μᾶθημα ὅση ὀρθότερόν ἐστι καλεῖσθαι χαλκίς κυμνίδος τῷ αὐτῷ ὀρθῶ; Ἡ τὴν Βατιεῖαν τε καὶ Μυρίνην, καὶ ἄλλα πολλὰ καὶ τοῦτο τοῦ ποιητοῦ καὶ ἄλλων; Ἄλλὰ ταῦτα μὲν ἴσως μεῖζω ἐστὶν ἢ κατ' ἐμὲ καὶ σὲ ἐξευρεῖν· ὁ δὲ Σκαμάνδριός τε καὶ ὁ Ἄστυνάξ ἀνθρωπινότερον διασκέρασθαι, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, καὶ ἔβον, ἃ φησὶν ὀνόματα εἶναι τῷ τοῦ Ἐκτορος οὐκ, τίνα ποτὲ λέγει τὴν ὀρθότητα αὐτῶν. Οἴσθα γὰρ δήπου ταῦτα τὰ ἔπη ἐν οἷς ἐνεστὶν ἃ ἐγὼ λέγω.

ΕΡΜ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Πότερον οὖν οἶε Ὅμηρον ὀρθότερον ἠγεῖσθαι τῶν ὀνομάτων κεῖσθαι τῷ παιδί, τὸν «Ἄστυνάκτα» ἢ τὸν «Σκαμάνδριον»;

ΕΡΜ. Οὐκ ἔχω λέγειν.

ΣΩ. Ὅδε δὴ σκόπει. Εἰ τις ἐροῖτό σε πότερον οἶε ὀρθότερον καλεῖν τὰ ὀνόματα τοὺς φρονιμωτέρους ἢ τοὺς ἀφρονεστέρους;

ΕΡΜ. Αἴθλον δὴ δτι τοὺς φρονιμωτέρους, φαίην ἄν.

ΣΩ. Πότερον οὖν αἱ γυναῖκες ἐν ταῖς πόλεσιν φρονιμώτεραι σοὶ δοκοῦσιν εἶναι ἢ οἱ ἄνδρες, ὡς τὸ δλον εἰπεῖν γένος;

ΕΡΜ. Οἱ ἄνδρες.

ΣΩ. Οὐκοῦν οἴσθα δτι Ὅμηρος τὸ παιδίον τὸ τοῦ δ Ἐκτορος ὑπὸ τῶν Τρῶων φησὶν καλεῖσθαι Ἄστυνάκτα, Σκαμάνδριον δὲ δήλον δτι ὑπὸ τῶν γυναικῶν, ἐπειδὴ οἱ γε

1. Ἰ. Δ. Σ 291: «ἦν (ὄρθω) χαλκίδα κυκλήσκουσι θεοί, ἄνδρες δὲ κύμνδιν» (πουλί), (τὸ λέν στά ὄρη οἱ ἄνδρες κύμντα καὶ οἱ θεοὶ χαλκίδα. μετ. Πάλλη). Κύμνιδος: πουλί νυκτόβιο, ὅμοιο μὲ γερῶν ἢ ἀετοῦ.

ΕΡΜ. Μάλιστα.

ΣΩ. Τί φρονεῖς λοιπόν; Δὲ νομίζεις τώρα δτι εἶναι σπουδαῖο πρᾶγμα νὰ μάθης πῶς τελοσπάντων εἶναι σωστό νὰ ὀνομάζουμε καλύτερα ἐκεῖνο τὸ ποτάμι: Ἐάνθο ἢ Σκαμάνδρο; Ἡ ἂν θέλῃς γιὰ τὸ πουλί, γιὰ τὸ ὄπιό οὐ ποιητὴς λέει (1) οἱ θεοὶ τὸ καλοῦν χαλκίδα καὶ οἱ ἄνθρωποι κύμνδιν», μικρὸ πρᾶγμα βρίσκεαι νὰ μάθης πόσο εἶναι σωστότερη ἡ ὀνομασία νὰ λέμε χαλκίδα παρὰ κύμνδιν, ποὺ δίνεται σὸ ἴδιο πουλί; Καὶ ἐπίσης γιὰ τὰ ὀνόματα Βατιεῖα καὶ Μυρίνη (2), καὶ γιὰ ἄλλα πολλὰ αὐτοῦ τοῦ ποιητῆ καὶ ἄλλων; Ἄλλ' αὐτὰ ἴσως εἶναι ἀνώτερα ἀπὸ τίς δυνάμεις μας γιὰ νὰ τὰ καταλάβουμε, ὁ Σκαμάνδριος ὅμως καὶ ὁ Ἄστυνάξ εἶναι περισσότερο στὴ δύναμη τῆς ἀνθρώπινης διάνοιας, κατὰ τὴ γνώμη μου, νὰ τὰ ἐξετάσῃ καὶ εἶναι εὐκολώτερο νὰ διακρίνομε τὰ ὀνόματα ποῦ ὁ Ὅμηρος δίνει σὸ γιὸ τοῦ Ἐκτορα, τῆ σωστῆ ἐννοιά τους. Γιατὶ ξέρεαι βέβαια αὐτοὺς τοὺς στίχους, στοὺς ὁποίους βρίσκονται ὅσα ἐγὼ λέω.

ΕΡΜ. Βεβαίωτατα.

ΣΩ. Ποῖο λοιπόν, κατὰ τὴ γνώμη σου, ἀπὸ τὰ ὀνόματα ποῦ δόθηκαν σὸ παιδί, θεωρεῖ ὁ Ὅμηρος ὡς τὸ πιὸ σωστότερα βαλμένο: Ἄστυνάξ ἢ Σκαμάνδριος;

ΕΡΜ. Δὲν ξέρω τί νὰ πῶ.

XII

ΣΩ. Τότε ἐξέτασε τὸ ζήτημα ὡς ἐξῆς. Ἄν κανεῖς σὲ ρωτήσῃ, ποιοὶ νομίζεις πῶς δίνουν σωστότερα τὰ ὀνόματα: οἱ πιὸ φρόνιμοι ἢ οἱ πιὸ ἀνόητοι;

ΕΡΜ. Εἶναι φανερό, θὰ ἔλεγα, δτι οἱ φρονιμώτεροι.

ΣΩ. Καὶ τί νομίζεις; Εἶναι στὶς πόλεις φρονιμώτερες οἱ γυναῖκες, ἢ οἱ ἄντρες, γιὰ νὰ ποῦμε γιὰ τὸ φίλο γενικά; ΕΡΜ. Οἱ ἄντρες.

ΣΩ. Ξέρεαι λοιπόν δτι ὁ Ὅμηρος λέει δτι τὸ μικρὸ παιδί τοῦ Ἐκτορος ὀνομάζονταν ἀπὸ τοὺς Τρῶες Ἄστυνάξ, καὶ δτι τὸ ὄνομα Σκαμάνδριος ἦταν προφανῶς δοσμένο ἀπὸ

2. Ἰ. Β 813-814: «τὴν ἢ τοὺς ἄνδρες Βατιεῖαν κυκλήσκουσιν, ἀθῆνατοι δὲ τε σήμα πολυκαράθμιου (εὐκίνητης) Μυρίνης». Βατιεῖα: λόφος περιφανῆς μπροστὰ στὶς Σκαίες πόλεις κοντὰ στὴν Τροία, κατὰ τὸ μῦθο τάφος τῆς Μυρίνης, μᾶς Ἄμαζονας ποῦ ἔπεσε πολεμώντας μπροστὰ στὴν Τροία.

ἄνδρες αὐτὸν Ἀστυνάκτι ἐκάλουν ;

ΕΡΜ. Ἐοικέ γε.

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ Ὀμηρος τοὺς Τρῶας σοφωτέρους ἤγειτο ἢ τὰς γυναῖκας αὐτῶν ;

ΕΡΜ. Οἶμαι ἔγωγε.

ΣΩ. Τὸν «Ἀστυνάκτι» ἄρα ὀρθότερον φέτο κείσθαι τῷ παυδί ἢ τὸν «Σκαμάνδριον» ;

ΕΡΜ. Φαίνεται.

ΣΩ. Σκοπῶμεν δὴ διὰ τί ποτε. Ἦ αὐτὸς ἡμῖν κάλλιστα ὑφηγείται τὸ διότι ; Φησὶν γάρ—

e οἶος γὰρ σφιν ἔρπτο πόλιν καὶ τεῖχεα μακρά.

Διὰ ταῦτα δὴ, ὡς εἰκεν, ὀρθῶς ἔχει καλεῖν τὸν τοῦ σωτήρος οἶόν Ἀστυνάκτι τούτου ὃ ἔσφιν ὁ πατήρ αὐτοῦ, ὡς φησὶν Ὀμηρος.

ΕΡΜ. Φαίνεται μοι.

ΣΩ. Τί δὴ ποιεῖς ; Οὐ γὰρ πῶ οὐδ' αὐτὸς ἔγωγε μανθάνω ὃ Ἐρμώγετες, σὺ δὲ μανθάνεις ;

ΕΡΜ. Μὰ Δι' οὐκ ἔγωγε.

393a ΣΩ. Ἄλλ' ἄρα, ἀγαθέ, καὶ τῷ Ἐκτορι οὐτὸς ἔθετο τὸ ὄνομα Ὀμηρος ;

ΕΡΜ. Τί δὴ ;

ΣΩ. Ὅτι μοι δοκεῖ καὶ τοῦτο παραπλήσιόν τι εἶναι τῷ Ἀστυνάκτι, καὶ εἰκεν Ἑλληνικοῖς ταῦτα [τὰ ὀνόματα]. Ὁ γὰρ «ἄναξ» καὶ ὁ «ἔκτωρ» σχεδόν τι ταῦτον σημαίνει, βασιλικὰ ἄμφω εἶναι τὰ ὀνόματα· οὐ γὰρ ἂν τις «ἄναξ» ἦ, καὶ «ἔκτωρ» δῆπον ἐστὶν τούτου· ὄφρα γὰρ ὅτι κρατεῖ τὸ αὐτοῦ καὶ κέκχηται καὶ ἔχει αὐτό. Ἦ οὐδὲν σοι δοκῶ λέγειν, ἀλλὰ λυθάνω καὶ ἑμῶν τὸν οἰόμενός τινας ὥσπερ ἔχουσ' ἐράπτεισθαι τῆς Ὀμήρου δόξης περὶ ὀνομάτων ὀρθότητος ;

b ΕΡΜ. Μὰ Δι' οὐ σέ γε, ὡς ἐμοὶ δοκεῖς, ἀλλὰ ἴσως τοῦ ἐράπτει.

1. Αὐτὸ εἶναι μνημονικὴ ἀνοκρίβεια τοῦ Πλάτωνος. Ὁ Ὀμηρος λέει ὅτι ὁ Ἐκτωρ ὀνομάζετο τὸ γιὸ τοῦ Σκαμάνδριου, ἐνῶ οἱ ἄλλοι τὸν ὀνομάζουσαν Ἀστυνάκτι. Δ. Ζ 402-403 : «ὄν ρ' Ἐκτωρ καλέεσκον Σκαμάνδριον, αὐτὰρ οἱ ἄλλοι Ἀστυνάκτι»· οἷος γὰρ ἔρπτο ἴλιον Ἐκτωρ (Σκαμάνδριν ὁ πατήρας τοῦ τοῦχε ὄνομα βαλμένα, μὰ Μοναφάντην κράζονταν ἀπ' τοὺς λοιποὺς τοὺς Τρῶας,

τις γυναῖκες, ἀφοῦ βέβαια οἱ ἄνδρες τὸ καλοῦσαν Ἀστυνάκτι (1) ;

ΕΡΜ. Μοῦ φαίνεται.

ΣΩ. Καὶ ὁ Ὀμηρος λοιπὸν θεωροῦσε τοὺς Τρῶας σοφωτέρους ἢ τις γυναῖκας τοὺς ;

ΕΡΜ. Ἐστὶ νομίζω ἐγὼ τουλάχιστο.

ΣΩ. Ἐπομένως τὸ ὄνομα Ἀστυνάξ ποῦ δόθηκε στὸ παιδάκι, σοῦ φαίνεται σωστότερο ἢ τὸ ὄνομα Σκαμάνδριος ;

ΕΡΜ. Αὐτὸ νομίζω.

ΣΩ. Για ποῖο λόγο ἐπὶ τέλους ; Γιατί ἀκόμη οὐτε ὁ ἴδιος τὸ καταλαβαίνει, Ἐρμωγένῃ· σὺ μήπως τὸ ἐνοεῖς ;

ΕΡΜ. Ὅχι, μὰ τὸ Δία, οὔτε ἐγὼ βέβαια.

ΣΩ. Ἄς ἐξετάσουμε λοιπὸν γιὰ ποῖο λόγο τέλος πάντων.

Ἦ μήπως ὁ ἴδιος μᾶς τὸ διδάσκει θαυμάσια τὸ γιατί ; Γιατί λέει : «τὶ μόνος διαφένεθε ὁ Ἐκτορας τὴν πόλιν καὶ τὰ μακρὰ τεῖχη» (2). Γι' αὐτὸ λοιπὸν, φαίνεται, εἶναι σωστὸ νὰ ὀνομάζουσι τὸ γιὸ τοῦ σωτήρα τοῦ Ἀστυνάκτι ἐκείνης τῆς πόλεως ποῦ ἔσωζε ὁ πατήρας του, καθὼς λέει ὁ Ὀμηρος.

ΕΡΜ. Μοῦ φαίνεται.

ΣΩ. Ἄλλὰ, καλέ μου φίλε, μήπως καὶ στὸν Ἐκτορα 393a ὁ ἴδιος ὁ Ὀμηρος ἔθεσε τὸ ὄνομα ;

ΕΡΜ. Πῶς αὐτὴ ἡ ἐρώτηση ;

ΣΩ. Γιατί μοῦ φαίνεται καὶ αὐτὸ ὅτι εἶναι παραπλήσιο μὲ τὸ ὄνομα Ἀστυνάξ, καὶ αὐτὰ τὰ ὀνόματα φαίνονται σὰν ἑλληνικά. Ὁ «ἄναξ» καὶ ὁ «Ἐκτωρ» ἔχουσι σχεδὸν τὴν ἴδια σημασίαν, δηλαδὴ εἶναι καὶ τὸ ἓνα καὶ τὸ ἄλλο ὀνόματα βασιλιᾶ· γιατί ὅποιοι πράγματός εἶναι κανεὶς «ἄναξ» εἶναι ἀναμφιβόλως ἐπίσης καὶ «ἔκτωρ» (σταθερὰ κάτοχος) τοῦ ἴδιου πράματος· γιατί εἶναι φανερό ὅτι εἶναι κύριος αὐτοῦ καὶ κάτοχος καὶ τὸ ἔχει. Ἦ μήπως βρισκῆς πῶς δὲ λέω σπουδαῖα πράγματα καὶ χωρὶς νὰ καταλάβω ἀπατῶ καὶ τὸν ἑαυτὸ μου μὲ τὴν ἰδέαν ὅτι εἶμαι κοντὰ σὲ κάτι ποῦ εἶναι σὰν ἔχουσ' τῆς γνώμης τοῦ Ὀμήρου ὡς πρὸς τὴν ὀρθότητα τῶν ὀνομάτων ;

b ΕΡΜ. Ὅχι, μὰ τὸ Δία, δὲν ἀπατάσαι ἐσὶ βέβαια, καθὼς μοῦ φαίνεται, ἀλλ' ἴσως πλησιάζεις κατὰ τί.

1· μόνος τοὺς διαφένεθε ὁ Ἐκτορας τὸ κάστρο· μετ' Ἄλ. Πάλλη).

2. Ἰλ. X, 507 «οἷος γὰρ ἄριστον ἔρπτο πύλας καὶ τεῖχεα μακρὰ». Ἐστὶ ἔχει ὁ Ὀμηρικὸς στίχος. Εἶναι τὰ λόγια τῆς Ἀνδρομάχης στὸ ἔργον ποῦ ἀπευθύνει στὸν πεθαμένον Ἐκτορα.

ΣΩ. Δικαίον γέ τοι ἔστιν, ὡς ἔμοι φαίνεται, τὸν λέοντος ἔκγονον λέοντα καλεῖν καὶ τὸν ἵππου ἔκγονον ἵππον. Οὐδὲ γὰρ λέγω εἶναι ὡσπερ τέρας γένηται ἐξ ἵππου ἄλλο τι ἢ ἵππος, ἀλλ' οὐδ' ἂν ἦ τοῦ γένους ἔκγονον τὴν φύσιν, τοῦτο λέγω· εἴαν βόας ἔκγονον φύσει ἵππος παρὰ φύσιν τέρεθ' ἴσχυον, οὐδὲ πῶλον κλητέον ἀλλὰ μῦσυχον· οὐδ' ἂν ἐξ ἀνθρώπου οἶμα μὴ τὸ ἀνθρώπου ἔκγονον γένηται, [ἀλλ' ὃ ἂν] τὸ ἔκγονον ἀνθρώπου κλητέος· καὶ τὰ δένδρα ὡσαύτως καὶ τὰλλα ἅπαντα· ἢ οὐ συνδοκεῖ;

ΕΡΜ. Συνδοκεῖ.

ΣΩ. Καλῶς λέγεις· φύλαττε γὰρ με μὴ πη παρακρούσωμαι σε. Κατὰ γὰρ τὸν αὐτὸν λόγον κἂν ἐκ βασιλέως γίγνηται τι ἔκγονον, βασιλεὺς κλητέος· εἰ δὲ ἐν ἐτέροις συλλαβαῖς ἢ ἐν ἐτέροις τὸ αὐτὸ σημαίνει, οὐδὲν πρῶμα· οὐδ' εἰ προσκεῖται τι γράμμα ἢ ἀφαιρεται, οὐδὲν ὁδὸ τοῦτο, ἕως ἂν ἐγκρατῆς ἢ ἡ οὐσία τοῦ πράγματος δηλουμένη ἐν τῷ ὀνόματι.

ΕΡΜ. Πῶς τοῦτο λέγεις;

ΣΩ. Οὐδὲν ποικίλον, ἀλλ' ὡσπερ τῶν στοιχείων οἴσθα εἶναι ὀνόματα λέγομεν ἀλλ' οὐκ αὐτὰ τὰ στοιχεία, πλὴν τεττάρων, τοῦ Ε καὶ τοῦ Υ καὶ τοῦ Ο καὶ τοῦ Ω· τοῖς δ' ἄλλοις φωνήσαι τε καὶ ἀφῶναι οἴσθα εἶναι περιθιθέντες ἄλλα γράμματα λέγομεν, ὀνόματα ποιούντες· ἀλλ' ἕως ἂν αὐτοῦ δηλουμένην τὴν δύναμιν ἐντιβῶμεν, ὁρθῶς ἔχει ἐκεῖνο τὸ ὄνομα καλεῖν ὃ αὐτὸ ἡμῖν δηλώσει. Οἷον τὸ «βῆτα» ὁρᾷς εἶναι τοῦ ἦτα καὶ τοῦ ταῦ καὶ τοῦ ἄλλα προσθεθέντων οὐδὲν ἐλάττωσεν, ὥστε μὴ οὐχὶ τὴν ἐκείνου τὸ στοιχεῖον φύσιν δηλώσει ὅλον τῷ ὀνόματι οὐδ' ἐβούλετο ὁ νομοθέτης· οὕτως ἡπιστάθη καλῶς θέσθαι τοῖς γράμμασι τὰ ὀνόματα.

ΕΡΜ. Ἀληθῆ μοι δοκεῖς λέγειν.

1. Ὁ Σωκράτης φροντίζει νὰ πληροφορήσῃ τὸν ἀναγνώστη εἰ τι λόγου πῶς ὁ ἀκολουθήσων δὲν πρέπει νὰ παρῶσθαι στὰ σοβαρὰ.

2. Ὁ Σωκράτης διακρίνει ἐδῶ δύο κατηγορίας στοιχείων. Παράκατω 424b θὰ δεῖξῃ μίαν τρίτην κατηγορίαν· ἀνεκταῖνα πῶς χωρὶς νὰ εἶναι φωνήεντα, δὲν εἶναι ὁμοῦς ἄφωνα.

3. Τὰ τέσσαρα ἀναφερόμενα φωνήεντα εἶναι τὰ μόνια γράμματα τοῦ ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου πῶς ὀρίζονται μὲ τὸ φθόγῳ πῶς περιεστάνουν. Σήμερα, ὅπως εἶναι γνωστὸ, προσθέτομε ἐπιθετα σ' αὐτὰ τὰ στοιχεία γιὰ διάκριση (ἔ φιλον, ὕ φιλον, ὠ μικρον, ὠ μέγα), τὰ

XIII. Τὸ ὄνομα καὶ ἡ φυσικὴ παραγωγή.

ΣΩ. Εἶναι ὁμολογουμένως δίκιο, καθὼς μοῦ φαίνεται, νὰ λέμε λιοντάρι τὸ μικρὸ τοῦ λιονταριοῦ καὶ ἄλλοιο τὸ μικρὸ τοῦ ἀλόγου. Δὲ μιλῶ γιὰ τὴν περιπτώσιν, ἀν γεννηθῆσθαι ἀπὸ τέρας ἀπὸ ἄλλοιο κατὰ διαφορητικὸ ἀπὸ ἄλλοιο, ἀλλ' ἐννοῶ αὐτὸ πῶς εἶναι ὁ φυσικὸς καρπὸς τῆς ἴδιας ράτσας. Δηλαδή, ἀν ἕνα ἄλλοιο γεννήσῃ παρὰ φύσιν ὅ,τι εἶναι φυσικὸ προϊόν βωδίου, αὐτὸ δὲν πρέπει νὰ τὸ ποῦμε πουλάρι ἀλλὰ μωσχάρι· οὔτε ἂν ἀπὸ ἀνθρώπου πάλι, νομίζω, γεννηθῆσθαι ἄλλο πράγμα ἀπὸ τὸν ἀπόγονο ἀνθρώπου, τὸ ὄνομα ἀνθρώπου δὲν πρέπει νὰ δοθῆσθαι αὐτὸ τὸ τέκνον· καὶ γιὰ τὰ δένδρα ἐπίσης καὶ γιὰ ἅλα τὰ ἄλλα πράγματα. Ἡ δὲν συμμερίζεσαι τὴ γινώμη μου;

ΕΡΜ. Συμφωνῶ.

ΣΩ. Ἔχεις δίκιο. Καὶ φυλάξου νὰ μὴ σὲ παραπλανήσω (1). Γιατὶ σύμφωνα μὲ τὴν ἴδια ἀρχήν, κἂν ἀπὸ βασιλιά γεννηθῆσθαι κάποιος ἀπόγονος, πρέπει νὰ ὀνομαστῆ βασιλιάς. Ἄν ὁμοῦς τώρα ἡ ἴδια ἐννοια ἐκφράζεται μὲ τέτοιες ἢ τέτοιες συλλαβές, δὲν ἔχει σημασία· οὔτε ἂν προστίθεται ἢ ἀφαιρεῖται· κάποιον γράμμα, πάλι δὲν ἔχει καμιά ἀξία αὐτὸ, ἐφόσον κυριαρχεῖ ἡ οὐσία τοῦ πράγματος καὶ ἐκφράζεται μὲ τὸ ὄνομα.

ΕΡΜ. Πῶς τὸ ἐννοεῖς αὐτό;

ΣΩ. Τίποτα τὸ περιπλοκόν, ἀλλὰ, καθὼς ξέρεις, ὀρίζομε τὰ στοιχεία μὲ ὀνόματα, ἀλλ' ὄχι αὐτὰ τὰ ἴδια τὰ στοιχεία, ἐξ ὧ ἀπὸ τέσσαρα, δηλαδή τὸ ε, τὸ υ, τὸ ο καὶ τὸ ω. Καὶ γιὰ τὰ ἄλλα ὁμοῦς φωνήεντα καὶ σύμφωνα (2) ξέρεις εἶναι τὰ προφερόμενα προσθέτοντας καὶ ἄλλα γράμματα (3) καὶ τὰ κάνομε ὀνόματα. Ἄλλ' ἐφόσον ἐκφράζομε καλὰ τὴ δύναμιν τοῦ τοῦ κάθε στοιχείου, εἶναι σωστὸ νὰ τοῦ ἀποδίνουμε ἐκεῖνο τὸ ὄνομα πῶς θὰ μᾶς δείξει καθαρὰ αὐτὸ τὸ πράγμα. Λόγου χάριν τὸ β· βλέπεις εἶναι ἡ πρόσθεσις τοῦ η καὶ τοῦ α (βῆτα) διόλου δὲν ἐβλαψε, ὥστε νὰ μὴ ἐκφράξῃ τὴ φύσιν ἐκείνου τοῦ στοιχείου, μὲ τὴ βοήθεια ὀλόκληρου τοῦ ὀνόματος, ὅπως τὸ ἤθελε ὁ νομοθέτης. Τόσο ἀμφέβαλον εἶναι ἐδῶσε στὰ γράμματα τὰ ταυριαστὰ ὀνόματα.

ΕΡΜ. Μοῦ φαίνεται εἶναι λές τὴν ἀλήθειαν.

ὅποια συνθήκας προφέρονται σὺν ἐνωμένῃ. Αὐτὲς οἱ ὀνομασίες χρονολογούνται ἀπὸ τὴ βυζαντινὴ ἐποχὴ.

394a ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ περὶ βασιλέως ὁ αὐτὸς λόγος; *Ἔσται γὰρ ποτε ἐκ βασιλέως βασιλεύς, καὶ ἐξ ἀγαθοῦ ἀγαθός, καὶ ἐκ καλοῦ καλός, καὶ τὰλλα πάντα οὕτως, ἐξ ἑκάστου γένους ἕτερον τοιοῦτον ἐκγονοῦ, ἐὰν μὴ τέρας γίγηται· κλητέον δὴ ταῦτα ὀνόματα. Ποικίλλειν δὲ ἔξεστι ταῖς συλλαβαῖς, ὥστε δόξει ἂν τῷ ἰδιωτικῶς ἔχοντι ἕτερα εἶναι ἀλλήλων τὰ αὐτὰ ὄντα· ὥσπερ ἡμῖν τὰ τῶν ἱατρῶν φάρμακα χρώμασιν καὶ ὁμομαῖς πεποικιλμένα ἄλλα φαίνεται τὰ αὐτὰ ὄντα, τῷ δὲ γε
b ἱατρῷ, ἅτε τὴν δόναμιν τῶν φαρμάκων σκοποῦμενον, τὰ αὐτὰ φαίνεται, καὶ οὐκ ἐκπλήττεται ὑπὸ τῶν προσόντων. Οὕτω δὲ ἴσως καὶ ὁ ἐπιστάμενος περὶ ὀνομάτων τὴν δόναμιν αὐτῶν σκοπεῖ, καὶ οὐκ ἐκπλήττεται εἰ τι πρόσκειται γράμμα ἢ μεταίεται ἢ ἀφίηται, ἢ καὶ ἐν ἄλλοις παντοῖασι γραμμασίῃ ἐστιν ἢ τοῦ ὀνόματος ὄναμος. *Ὅσπερ ὁ νυνδὴ ἐλεγόμεν, «Ἰστυνάξ» τε καὶ «Ἐκτωρ» οὐδὲν τῶναυτῶν γραμμάτων ἔχει πλὴν τοῦ ταῦ, ἀλλ' ὁμοῦ ταυτὸν σημαίνει. Καὶ «Ἀρχέπολις» γε τῶν μὲν γραμμάτων τί ἐπικοινωνεῖ; Ἀηλοὶ δὲ ὁμοῦ τὸ αὐτό· καὶ ἄλλα πολλά ἐστὶν αἰ οὐδὲν ἄλλ' ἢ βασιλεία σημαίνει καὶ ἄλλα γε αὐτὸν στρατηγόν, ὡς «Ἄγις» καὶ «Πολέμαχος» καὶ «Ἐπόλεμος». Καὶ ἱατρικῶς γε ἕτερα, «Ἰατροκλῆς» καὶ «Ἀκεσίμβροτος» καὶ ἕτερα ἂν ἴσως συχνὰ εἶρομεν ταῖς μὲν συλλαβαῖς καὶ τοῖς γράμμασι διαφανοῦντα, τῇ δὲ δυνάμει ταυτὸν φθεγγόμενα. Φαίνεται οὕτως ἢ οὕ;
c
d ΕΡΜ. Πάνυ μὲν οὐν.

ΣΩ. Τοῖς μὲν δὴ κατὰ φύσιν γιγνομένοις τὰ αὐτὰ ἀποδοτέον ὀνόματα.

ΕΡΜ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Τί δὲ τοῖς παρὰ φύσιν, οἳ ἂν ἐν τέρατος εἶδει γένωνται; Ὅσον ὅταν ἐξ ἀνδρῶς ἀγαθοῦ καὶ θεοσεβοῦς ἀσεβῆς γίγηται, ἀφ' οὗ ὅσπερ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, κἂν ἴπιος βοός ἐκγονοῦ τέκη, οὗ τοῦ τεκόντος ὄρηου εἶδει τὴν ἐπωνυμίαν ἔχειν, ἀλλὰ τοῦ γένους οὗ εἶη;

ΕΡΜ. Πάνυ γε.

1. Ἀρχέπολις: ἀρχηγός πόλεως· Ἄγις: ὀδηγός, ἀρχηγός· Πολέμαχος: πολεμικός ἀρχηγός· Ἐπόλεμος: καλός (εὐτυχής) στὸν πόλεμο· Ἰατροκλῆς σημαίνει ἔνδοξος γιάτρος καὶ Ἀκεσίμβροτος: ἐκεῖνος ποὺ θεραπεύει τοὺς θνητούς.

ΣΩ. Καὶ γὰρ τὸ βασιλεῖα λοιπὸν ἰσχύει ὁ ἴδιος λόγος; 394a
Ἀπλᾶδὴ ἀπὸ βασιλεία θὰ γεννηθῇ μὴ μέρη βασιλείας, ἀπὸ καλῶν καλός, ἀπὸ ὄρατον ὄρατος καὶ οὕτω καθέξης, ἀπὸ κάθε γένος ἕνας ὁμοῦς ἀπόγονος θὰ γεννηθῇ, ἐκτός στήν περιπτώσει πού θὰ γεννηθῇ τέρας. Πρέπει ἐπομένως νὰ τοὺς ὀνομάσουμε μὲ τὰ ἴδια ὀνόματα. Μποροῦμε ὁμοῦ νὰ ποικίλομε τὴ μορφή μὲ τίς συλλαβές, ὥστε θὰ μπορούσε ὁ ἄξιστος νὰ φαντασθῇ ὅτι διαφέρουν τὸ ἓνα ἀπὸ τὸ ἄλλο, ἐνῶ εἶναι τὰ ἴδια. *Ὅπως τὰ φάρμακα τοῦ γιάτροῦ, τροποποιημένα μὲ χρώματα καὶ ἀρώματα, φαίνονται σ' ἑμᾶς διαφορετικά, ἐνῶ εἶναι τὰ ἴδια, ὁμοῦ στο γιάτρο πού ἐξετάζει τὴ δύναμη τῶν φαρμάκων φαίνονται τὰ ἴδια καὶ δὲν ἀπατάται ἀπὸ τίς τροποποιήσεις. Κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο καὶ ἐκεῖνος πού ξέρει τὰ ὀνόματα προσέχει τὴ δυνάμη τους καὶ δὲν ἀπατάται, ἂν κανένα γράμμα προστέθηκε καὶ μετατέθηκε ἢ ἀφαιρέθηκε ἢ κὶ ἐν σὲ ἄλλα ἐντελῶς διαφορετικά γράμματα ἐκφράζεται ἡ δύναμη τοῦ ὀνόματος. *Ὅπως αὐτὸ πού λέγαμε πρὸ ὀλίγου, δηλαδὴ τὸ ὄνομα Ἄ σ τ υ ἄ ν ἄ ξ καὶ *Ἐ κ τ ω ρ δὲν ἔχουν ἄλλο γράμμα κοινὸ ἐκτός ἀπὸ τὸ τ, καὶ ὁμοῦ ἢ σημασία τους εἶναι ἡ ἴδια. Καὶ τὸ ὄνομα Ἄ ρ χ ἔ π ο λ ι ς ποῖο γράμμα ἔχει κοινὸ μὲ αὐτά; Καὶ ὁμοῦ σημαίνει τὸ ἴδιο πρᾶγμα. Ὑπάρχουν πολλὰ ἄλλα πού δὲ σημαίνουν τίποτε ἄλλο βασιλεία. Καὶ ἄλλα πάλι σημαίνουν στρατοῦ ἀρχηγό, ὅπως τὰ ὀνόματα Ἄ γ ι ς, Π ο λ ἔ μ ἄ ρ χ ο ς καὶ Εὐ ὀ λ ε μ ο ς (1). *Ἄλλα πάλι ὀνόματα γιάτρων, Ἰ α τ ρ ο κ λ ῆ ς καὶ Ἄ κ ε σ ῖ μ β ρ ο τ ο ς· καὶ ἀκόμη ἄλλα ἴσως θὰ βρῖσκαμε ἓνα σωρό, πού ἔχουν ἦχο διαφορετικὸ μὲ τίς συλλαβές καὶ τὰ γράμματα, σημαίνουν ὁμοῦ τὸ ἴδιο πρᾶγμα ὡς πρὸς τὴ δύναμη. *Ἔτσι εἶναι ἢ ὅχι;

ΕΡΜ. Βεβαίωτατα.

ΣΩ. Στὰ ὄντα λοιπὸν, τῶν ὁποίων ἡ γέννηση γίνεται σύμφωνα μὲ τὴ φύση, πρέπει νὰ δώσουμε τὰ ἴδια ὀνόματα.

XIV. Τὸ ὄνομα καὶ ἡ παρὰ φύσιν γέννηση.

ΣΩ. Καὶ τί θὰ κάνουμε στὰ παρὰ φύσιν ὄντα πού γεννιῶνται μὲ τερατώδη μορφή; Λόγου χάρι, ὅταν ἀπὸ ἄνθρωπο ἀγαθὸ καὶ θεοσεβῆ γεννηθῇ ἀσεβῆς, ἄραγε δὲν εἶναι ὅπως στήν προηγούμενη περίπτωση, δηλαδὴ ἂν ἔλογο γεννηθῆ γέννημα βοδιού, δὲ θὰ ἔπρεπε προφανῶς νὰ φέρῃ τὸ ὄνομα ὄχι τοῦ γεννητόρα, ἀλλὰ ἐκεῖνου τοῦ γένους στο ὁποῖο ἀνήκει;

ΕΡΜ. Βεβαίως.

ε ΣΩ. Καὶ τῷ ἐκ τοῦ εὐσεβοῦς ἄρα γενομένου ἀσεβῆ τὸ τοῦ γένους ὄνομα ἀποδοτέον.

ΕΡΜ. Ἔστι ταῦτα.

ΣΩ. Οὐδ' «Θεόφιλον», ὡς εἰκιν, οὐδὲ «Μνησίθεον» οὐδὲ τῶν τοιοῦτων οὐδέν' ἀλλ' ὅτι τὰναντία τούτοις σημαίνει, ἔάνπερ τῆς ὀρθότητος τοῦ γὰρ τὸ δνόματι.

ΕΡΜ. Παντός γε μᾶλλον, ὦ Σωκράτες.

ΣΩ. Ὡσπερ γε καὶ ὁ «Ὀρέστης», ὃ Ἐρμούγετες, κινδυνεύει ὀρθῶς ἔχειν, εἴτε τις τύχη ἔθετο αὐτῷ τὸ ὄνομα εἴτε καὶ ποιητῆς τις, τὸ θηριώδες τῆς φύσεως καὶ τὸ ἄγριον αὐτοῦ καὶ τὸ ὀρεινὸν ἐνδεικνύμενος τῷ ὀνόματι.

395a ΕΡΜ. Φαίνεται οὕτως, ὦ Σωκράτες.

ΣΩ. Ἔοικεν δέ γε καὶ τῷ πατρὶ αὐτοῦ κατὰ φύσιν τὸ ὄνομα εἶναι.

ΕΡΜ. Φαίνεται.

ΣΩ. Κινδυνεύει γὰρ τοιοῦτός τις εἶναι ὁ «Ἀγαμέμνων», οἷος ἂ δόξειεν αὐτῷ διαπονεῖσθαι καὶ καρτερεῖν τέλος ἐπιτιθεῖς τοῖς δόξασιν δι' ἀρετῆν. Σημεῖον δὲ αὐτοῦ ἢ ἐν Τροίᾳ μόνῃ τοῦ πάθους τε καὶ καρτερίας. Ὅτι οὐδ' ἀγαστὸς κατὰ τὴν ἐπιμονὴν οὗτος ὁ ἀνὴρ ἐσημαίνει τὸ ὄνομα ὁ «Ἀγαμέμνων». Ἴσως δὲ καὶ ὁ «Ἀτρεὺς» ὀρθῶς ἔχει. Ὅτε γὰρ τοῦ Χρυσίππου αὐτῷ φόνος καὶ ἂ πρὸς τὸν Θυέστην ὡς ὠμὰ διεπράττετο, πάντα ταῦτα ζημιώδῃ καὶ ἀτηρῶ πρὸς ἀρετῆν. Ἢ οὐδὲν τοῦ ὀνόματος ἐπινομία συμκρὸν παρακλίνει καὶ ἐπιεκάλυπται, ὥστε μὴ πᾶσι δηλοῦν τὴν φύσιν τοῦ ἀνδρός· τοῖς δ' ἐπαύουσι περὶ ὀνομάτων ἱκανῶς δηλοῖ δ

ε ΣΩ. Ἐπομένως καὶ στὸν ἀσεβῆ πού γεννήθηκε ἀπὸ εὐσεβῆ, δὲν πρέπεινὰ δόσουμε τὸ ὄνομα τοῦ γένους του;

ΕΡΜ. Ἔτσι εἶναι.

ΣΩ. Δὲν θὰ τὸν ὀνομάσουμε λοιπόν, Θεόφιλο (1), καθὼς φαίνεται, οὔτε Μνησίθεο, οὔτε κανένα ὄνομα αὐτοῦ τοῦ εἴδους, ἀλλὰ μὲ ἐκεῖνο πού ἔχει τὴν ἀντιθετὴ πρὸς αὐτὰ σημασία, ἂν βέβαια τὰ ὀνόματα τυχαῖν, νὰ ἔχουν ὀρθότητα.

ΕΡΜ. Αὐτὸ εἶναι τὸ σωστότερο, Σωκράτη μου.

ΣΩ. Ἔτσι βέβαια καὶ τὸ ὄνομα Ὀρέστης, καλὲ μου Ἐρμούγεν, κοντεῖ νὰ εἶναι σωστὸ, ἂν κάποια τύχη τοῦ ἔδωσε τὸ ὄνομα αὐτῷ καὶ κάποιος ποιητῆς, γιατί ἢ θηριώδες του φύση, ὁ ἄγριος χαρακτήρας του καὶ τὸ βουνίσιο (ὀρεινὸ) ὕψος του δείχνονται ἀπὸ τὸ ὄνομά του.

ΕΡΜ. Ἔτσι φαίνεται, Σωκράτη μου.

ΣΩ. Φαίνεται ὅτι καὶ ὁ πατέρας του εἶχεν ἐπίσης τὸ ὄνομα σύμφωνο μὲ τὴ φύση του.

ΕΡΜ. Φαίνεται.

ΣΩ. Κοντεῖναι πράγματι νὰ εἶναι τέτοιος ὁ Ἀγαμέμνων, ἄνθρωπος ἱκανὸς ὥστε κάθε τι πού ἀποφασίζει νὰ τὸ ἐκτελέσῃ, μὲ ἐπιμονὴ καὶ καρτερίαι, δίνοντας τέλος στίς ἀποφάσεις του ἐξαιτίας τῆς ἀνδρείας του. Ἀπόδειξή αὐτοῦ εἶναι ἡ παραμονὴ καὶ ἡ ἀντοχὴ του στὴν Τροία. Ὅτι λοιπὸν αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἄξιος θαυμασμοῦ μὲ τὴν ἐπιμονήν του, αὐτὸ τὸ ἐκφράζει τὸ ὄνομα Ἀγαμέμνων. Ἴσως καὶ τὸ ὄνομα Ἀτρεὺς ἔχει ἐπίσης σωστά ῥηθῆ. Γιατὶ ὁ φόνος τοῦ Χρυσίππου (2), πού διαπράχθηκε ἀπ' αὐτὸν, καὶ ἡ τόσο ἀπάνθρωπη διαγωγή του πρὸς τὸν Θυέστη (3), ἔλες αὐτὲς οἱ πράξεις εἶναι βλαβερὲς καὶ ἐλιθίαι γιὰ τὴν ἀρετή. Καὶ ἡ σημασία λοιπὸν τοῦ ὀνόματος ξεπεύγει λίγο καὶ μπερδεύεται κάπως ὥστε νὰ μὴν ἀποκαλύπτεται σὲ ἔλους ἢ φύση αὐτοῦ τοῦ ἀντρα. Ἀλλὰ γιὰ κείνους πού γνωρίζουν τὰ

1. Θεόφιλος σημαίνει φίλος τοῦ θεοῦ· Μνησίθεος, ἐκεῖνος πού σκέπτεται τὸ θεό.

2. Χρυσίππος: γιὸς τοῦ Πέλοπος, λέγεται ὅτι σκοτώθηκε προδοτικὰ ἀπὸ τὸν Ἀτρεὺς καὶ τὸν Θυέστη, τὰ ἀδελφία του, ζηλότυπα γιὰ τὴν ἀγάπη πού του εἶχε ὁ πατέρας του.

3. Θυέστης: Ὁ Ἀτρεὺς εἶχε νυμφεῖσθαι τὴν Ἀρόπη, κόρη τοῦ Μίνως, ἡ ὁποία ἀρῆκε ν' ἀπολαύσῃ ἀπὸ τὸν ἀντράδερφό της, τὸ Θυέστη, καὶ συνεργάστηκε μαζί του γιὰ ν' ἀφαιρέσῃ τὴν βασιλεία ἀπὸ τὸ νόμιμο κάτοχό της. Ὁ Ἀτρεὺς εἶχε ἀνάμεινα στὰ ποικίλματα τοῦ χρυσομάλλο ἀρνί, θεῖο θαῦμα, δῆρο τοῦ Ἑρμῆ, πού συντέλεσε στὸ ν' ἀναγνωρισθῆ ἐκεῖνος γιὰ ἄξιος κληρονόμος τοῦ Ἐδρουσθεῶς. Μὲ τὴ βοήθεια τῆς Ἀρόπης, ὁ Θυέστης ἔκλεψε τὸ ἀρνὶ ἀπὸ τὸν ἀδερφό του καὶ τὸ ἔφερε στοὺς σταλλοὺς του. Ὑστερα πῆγε στὴν ἀγορὰ τῶν Μυκηνῶν καὶ κήρυξε ὅτι εἶναι ὁ κύριος τοῦ θαυμασίου ζώου, μὲ τὸ ὁποῖο συνδέονταν ἡ κατοχὴ τῆς βασιλείας. Τότε ἄρσε

νιο θαῦμα συνόδεψε αὐτὸ τὸ συμβάν. Γιὰ νὰ φανερώσῃ τὸ δόλο τοῦ Θυέστη ὁ Ζεὺς διέταξε τὸν ἥλιο ν' ἀλλάξῃ διεύθυνση, δηλαδή, ἐνὸς πῆγαινε νὰ δύσῃ, παλινδρόμησε καὶ ἄρχισε τὴν πορεία του πρὸς τὴν ἀνατολή. Ὁ Ἀτρεὺς μπρὸς στὴν ἀποκάλυψή της προδοσίας τῆς συζύγου του καὶ τῆς ἀπιστίας τοῦ ἀδερφοῦ του, ὀργισμένος, ἔριξε τὴν Ἀρόπη στὰ κύματα καὶ ἐξόρισε τὸ Θυέστη. Ἀργότερα ξανάβηκε στὸ Ἄργος καὶ συμπεριλήθηκα. Ὁ Ἀτρεὺς τὸν προσκάλεσε σὲ δεῖπνο καὶ πού πρόσφερε τὰ μέλη τῶν δύο τέκνων του, κομμένα σὲ τεμάρια κλπ.

ροβλεπται ὁ Ἄτρεΰς». Καὶ γὰρ κατὰ τὸ ἀτρεῖς καὶ κατὰ τὸ ἄτρεστον καὶ κατὰ τὸ ἀτηρόν πανταχῆ ὀρθῶς αὐτῷ τὸ ὄνομα κεῖται. Δοκεῖ δέ μοι καὶ τῷ Πέλοπι τὸ ὄνομα ἐμμέτρως κείσθαι· σημαίνει γὰρ τοῦτο τὸ ὄνομα τὸν τὰ ἔργα ὀρθῶτα [ἄξιον εἶναι ταύτης τῆς ἐπωνυμίας].

ΕΡΜ. Πῶς δὴ;

ΣΩ. Οἷόν ποιν καὶ κατ' ἐκείνου λέγεται τοῦ ἀνδρὸς ἐν τῷ τοῦ Μυρτίλου φόνῳ οὐδὲν οἷον τε γενέσθαι προνοηθῆναι οὐδὲ προϊδεῖν τῶν πόρων τῶν ἐς τὸ πᾶν γένος, δεῖς αὐτὸ διστυχίας ἐνεπίμπλη, τὸ ἐγγὺς μόνον ὄραῖν καὶ τὸ παραχρημα—τοῦτο ἔστι ἀπέλας—ἥρῖκα προσθυμῖτο λαβεῖν παντὶ τρόπῳ τὸν τῆς Ἰπποδαμείας γάμον. Τῷ δὲ Ταντάλῳ καὶ πᾶς ἂν ἠγγήσαιο τοῦνομα ὀρθῶς καὶ κατὰ φύσιν τεθῆναι εἰ ἀληθῆ τὰ περὶ αὐτὸν λεγόμενα.

ΕΡΜ. Τὰ ποῖα ταῦτα;

ΣΩ. Ἄ τε ποιν ἐτι ζῶντι δυστυχῆματα ἐγένετο πολλὰ καὶ δεινὰ, ὧν καὶ τέλος ἡ πατρις αὐτοῦ δὴ ἀνετραπέτο, καὶ τελευτήσαντι ἐν Ἄιδου ἡ ὑπὲρ τῆς κεφαλῆς τοῦ λίθου τὰ λαντρία θαυμαστῆ ὡς σύμφωνον τῷ ὄνοματι καὶ ἀτεχνῶς εἴκοιν, ὥσπερ ἂν εἰ τις βουλόμενος τὰ λαντατον ὀνομάσαι ἀποκροπτόμενος ὀνομάσειε καὶ εἴποι ἂντ' ἐκείνου «Τάνταλον», τοιοῦτόν τι καὶ τούτῳ τὸ ὄνομα εἴκοιν ἐκπορίαι ἢ τύχῃ τῆς φήμης. Φαίνεται δὲ καὶ τῷ πατρὶ αὐτοῦ

1. Ἰπποδάμεια: Ὁ Πέλοψ γὰρ νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν νίκη στὴν ἄρματοδρομία, ποῦ εἶχε προκηρύξει ὁ Οἰνόμαχος, πατέρας τῆς Ἰπποδαμείας καὶ βασιλεῖς τῆς Ὀλυμπίας, μετ' ἡδύσησιν ὅτι θὰ εἶδινε τὴν κόρη του σ' ἐκείνου ποῦ θὰ νικούσε στὴν ἄρματοδρομία, διέφθειρε τὸν ἥνιοχο τοῦ Οἰνομάου Μυρτίλο. Ἐκείνος ἀπαίρεσε τὸ σφηνίσκο τοῦ ἄξονα ἀπὸ ἐναντὶ τοῦ τροχοῦ τοῦ ἄρματος τοῦ κυρίου του καὶ εἶποι τοῦ προζήτησε τὸ θάνατο. Ἄλλ' ἐπειδὴ προσπάθησε νὰ διαφθερῇ τὴ σύζυγο τοῦ Πέλοπα, κατακρυμνίστικα ἀπ' αὐτὸν στὴ θάλασσα ἀπὸ τὸ ἀκρωτήριο Γεραστό τῆς Εὐβοίας, ἀπ' οὗ καὶ τὸ πέλαγος ὀνομάστηκε, ὥσως λέγεται, Μυρτίλο.

2. Τάνταλος: Ἰσοῦσιος καὶ Ἰσχυρὸς βασιλεῖς τῆς Λυδίας, ἔγινε δεκτὸς ἀπὸ τοῦ θεοῦ καὶ ἐπαίρει μερὸς στὰ συμποσιά του. Ἄλλὰ, μεθυμένος ἀπὸ τὴν ἑξαίρετον τύχη του, τόλμησε νὰ κλέψῃ νεκταρ καὶ ἀμβροσία ἀπὸ τὴν τράπεζα τῶν Ὀλυμπίων καὶ ἀποκόλυψε τὰ θεῖα μυστήρια στοὺς ἀνθρώπους. Ἔπειτα προσκόλεσε τοὺς θεοὺς σὲ δειπνῶ καὶ τοὺς παρέθεσε τὸ σῶμα τοῦ παιδιοῦ τοῦ Πέλοπα, ποῦ τὸ εἶχε κόψει σὲ τεμάχια καὶ τὸ ἔβρασε. Ὁ Ζεὺς ἀνάθεσε στὸν Ἐρμῆ νὰ ἐπιναφέρῃ στὴ ζωὴ τὸ νέο συγκρολλώντα τὰ μέλη του. Ἔνα τόσο φοβερὸ ἐγγλῆμα ἀξίζει τιμωρία. Στὴν Νέκυια τῆς Ὀδύσ-

σχέτικα μετὰ τὸ ὄνομα τὸ ὄνομα Ἄτρεΰς φανερώνει ἀρκετὰ ἐκεῖνο ποῦ θέλει. Γιατὶ γιὰ τὸ ἀκαμπτο (ἀτρεῖς) καὶ τὸ ἀτρήμιτο (ἄτρεστον) καὶ γιὰ τὸ ὀλέθριο (ἀτηρόν) τὸ ὄνομα ποῦ εἶναι ἀπὸ κάθε ἀποψῆ βαλμένο σωστά. Καὶ στὸν Πέλοπα μοῦ φαίνεται ὅτι εἶναι ὀσμμένο τὸ ὄνομα μετὰ ἐπιτυχία· γιὰτὶ αὐτὸ τὸ ὄνομα σημαίνει ἐκείνου ποῦ βλέπει τὰ κοντινὰ (ἀξίζει αὐτὴ τὴν ἐπωνυμία).

ΕΡΜ. Πῶς λοιπὸν αὐτό;

ΣΩ. Ὅπως ἔξερεις, καὶ γιὰ κείνο τὸν ἄντρα λέγεται ὅτι στὸ φόνου τοῦ Μυρτίλου δὲ μπόρεσε νὰ προαισθανθῆ τίποτε καὶ νὰ προβλέψῃ τίς συνέπειες γιὰ τὴ μέλλουσα τύχη ὅλου τοῦ γένους του, μετὰ πῶση δυστυχία θὰ τὸ φέρτανε, γιὰτὶ ἔβλεπε μόνο τὸ κοντινὸ καὶ τὸ ἄμεσο παρὸν—αὐτὸ εἶναι τὸ πέλας—δταν ἐπροθυμοποιεῖτο νὰ παντρευθῆ μετὰ κείνου τὴν Ἰπποδάμεια (1). Καὶ στὸν Τάνταλο (2), καθέννας μπορεῖ νὰ ἐνοήσῃ ὅτι τὸ ὄνομα τοῦ τοῦ δόθηκε σωστά καὶ φυσικὰ, ἂν εἶναι ἀληθινὰ ὅσα λέγονται γι' αὐτόν.

ΕΡΜ. Ποῖα εἶν' αὐτά;

ΣΩ. Ὅσα, δταν ζοῦσε ἀκόμη, δυστυχῆματα, πολλὰ καὶ τρομερά, τοῦ συνέβηκαν, ποῦ τελείωσαν μετὰ τὴν ὀλοκληρωτικὴν καταστροφὴ τῆς πατρίδας του, καὶ μετὰ τὸ θάνατό του στὸν Ἄδη ἡ ἀπάνου ἀπὸ τὸ κεφάλι τοῦ θαυμαστῆ πρὸς τὰ μύρους καὶ πρὸς τὰ πίσω κίνηση (ταλάντευση) τοῦ λίθου, τόσο θαυμάσια σύμφωνη μετ' ὄνομά του. Καὶ ἔχομε ὀλότεια τὴν ἐντύπωση ὅτι, θέλοντας νὰ ὀνομάσῃ κανεὶς τὸν ποῦ δυστυχισμένο ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, ἀπόκρυψε τὸ ὄνομα καὶ τὸν ὀνόμασε ἀντὶ ἐκείνου Τάνταλο. Τέτοιο περίπου ὄνομα φαίνεται ὅτι ἔδωσε καὶ σ' αὐτόν ἡ τύχῃ τῆς παραδόσεως. Φανερὸ ἀκόμη εἶναι ὅτι καὶ στὸ Δία, ποῦ λέγεται πὼς εἶναι

σειας (λ. 582-592) τὸν βλέπομε :

«Τότε εἶδα καὶ τὸν Τάνταλο πικρὰ νὰ τυραγιέται σὲ λίμνη ὀρθὸς καὶ τὸ νερὸ στὰ γένα του χτυποῖσε, καὶ διψασμένος στέκονταν κι' οὔτε νὰ πει μορούσε, γιὰτὶ σὺν ἐσκαυε νὰ πει μετὰ λαχτάρα ὁ γέρος, ἔφραγε ἀμέσως τὸ νερὸ κι' ἡ γῆ τῆ ἀνδροσύησιν καὶ μαῦρη κάτω φαίνονταν στὰ πόδια του φρυγγιμένη. Δέντρα ψηλὰ ἀπὸ πάνω του κρεμόνισαν τὸν καρπὸ τους, δροσάτες ἀγλαδιές, ροδιές, μηλιές γεμάτες μήλια, σικκιές γλυκοκάρπες κι' ἐλιές ἀπάνου στὸν καρπὸ τους, κι' δταν ὁ γέρος ἔκανε τὸ ἔβρασε τὸ νερὸ ν' ἀπλώσει, μέσ' στὰ ἡσπέρα τὰ σύμνερα τὰ ψήλωνε ὁ ἀέρας».

Μετάρρ. Ζ. Σιδέρη (ἐκδ. Ζαχαροπούλου).

396a λεγομένη τῷ Διὶ παγκάλως τὸ ὄνομα κείσθαι· ἔστι δὲ οὐ
 ῥῆδιον κατανοῆσαι. Ἐτεχνῶς γάρ ἐστιν ὁλον λόγος τὸ τοῦ
 Διὸς ὄνομα, διελόντες δὲ αὐτὸ διχῆσθαι οἱ μὲν τῷ ἑτέρῳ μέρει,
 οἱ δὲ τῷ ἑτέρῳ χωρέμεθα—οἱ μὲν γὰρ «Ζῆνα», οἱ δὲ «Δία»
 καλοῦσιν—συντιθέμενα δ' εἰς ἐν δηλοῖ τὴν φύσιν τοῦ θεοῦ,
 ὃ δὲ προσήκειν φαιμέν ὀνόματι οἷω τε εἶναι ἀπεργάζεσθαι.
 Οὐ γὰρ ἔστιν ἡμῖν καὶ τοῖς ἄλλοις πᾶσιν ὅστις ἐστὶν αἰτιος·
 μᾶλλον τοῦ ζῆν ἢ ὁ ἄρχων τε καὶ βασιλεὺς τῶν πάντων.
 Συμβαίνει οὖν ὁρθῶς ὀνομάζεσθαι οὗτος ὁ θεὸς εἶναι, δι' ὃν
 ζῆν αἰετῶς τοῖς ζῶσιν ὑπάρχει· διειληπταὶ δὲ δίχα, ὥσπερ
 λέγω, ἐν ὃν τὸ ὄνομα, τῷ «Διὶ» καὶ τῷ «Ζῆνι». Τοῦτον δὲ
 Κρόνον νῦν ὄβρισιον μὲν ἄν τις ὀδῆεν εἶναι ἀνοῦσαντι
 ἐξαίφνης, εὐλογον δὲ μεγάλης τινὸς διανοίας ἔκγονον εἶναι
 τὸν Δία· κ ὁ ρ ο ν γὰρ σημαίνει οὐ παιδα, ἀλλὰ τὸ κ α θ α ρ ὄν
 αὐτοῦ καὶ ἀκῆ ρ α τ ο ν τοῦ νοῦ. Ἔστι δὲ οὗτος Οὐρανοῦ υἱός,
 ὡς λόγος· ἢ δὲ αὐτὸς τὸ ἄνω ὄφρι καλῶς ἔχει τοῦτο τὸ ὄνομα
 καλεῖσθαι, «οὐρανία», ὁ ρ ὠ α τ ἄ ἄνω, ὅθεν δὴ καὶ φασ· ν.
 ὃ Ἐρμῶνες, τὸν καθαρὸν νοῦν παραγγίγνεσθαι οἱ μετεωρο-
 λόγοι, καὶ τῷ οὐρανῷ ὁρθῶς τὸ ὄνομα κείσθαι· εἰ δ' ἐμμηγή-
 μνη τὴν Ἡαιδῶν γενεαλογία, τίνας ἐπι τοῦ ἀνωτέρου προ-
 γόνου λέγει τούτων, οὐκ ἂν ἐπαυῶν διεξιῶν ὡς ὁρθῶς
 αὐτοῖς· τὰ ὀνόματα κείται, ἕως ἀπειρεσίῃ τῆς σοφίας
 ταυτησὶ τί ποιήσει, εἰ ἄρα ἀπερεῖ ἢ οὐ, ἐμοὶ ἐξαίφνης νῦν
 οὐτωςὶ προσπέπτικεν ἄρτι οὐκ οἶδ' ὀπόθεν.

ΕΡΜ. Καὶ μὲν δή, ὦ Σώκρατες, ἀτεχνῶς γέ μοι δοκεῖς
 ὥσπερ οἱ ἐνθουσιῶντες ἐξαίφνης χρημαφεῖν.

ΣΩ. Καὶ αἰτιῶμαι γε, ὦ Ἐρμῶνες, μάλιστα αὐτὴν

πατέρας του, πολὺ καλὰ δόθηκε τὸ ὄνομά του, μὲ ὅλο πού δὲν **396a**
 εἶναι εὐκόλο νὰ τὸ ἐνοήσουμε καθαρά. Γιατὶ πραγματικὰ τὸ ὄ-
 νομα τοῦ Διὸς εἶναι, σὰ νὰ ποῦμε, ἕνας ἀκέρσιος ὀρισμός· ἀφοῦ
 ξεχωρίζοντάς το σὲ δύο, μεταχειρίζομαστε ἄλλοι τὸ ἕνα μέρος
 καὶ ἄλλοι τὸ ἄλλο. Ἄλλοι δηλαδὴ τὸν ὀνομάζουσι Ζ ἢ ν α καὶ
 ἄλλοι Δ ἰ α. Ἄν ὅμως ἐνωθεῖν σ' ἕνα μόνον, φανερώσουν τὴ
 φύξ αὐτοῦ τοῦ θεοῦ, ἐκεῖνο πού λέμε πῶς ταιριάζει στὸ
 ὄνομα νὰ ἔχη τὴν ἰκανότητα νὰ κἀνῃ. Γιατὶ δὲν εἶναι δυ-
 νατὸν σ' ἐμᾶς καὶ σὲ ἄλλα τὰ ἄλλα ὄντα νὰ εἶναι αἰτίος
 τῆς ζωῆς παρὰ ὁ ἄρχοντας καὶ ὁ βασιλεὺς τοῦ σύμπαντος.
 Αὐτὸς λοιπὸν ὁ θεὸς συμβαίνει νὰ ὀνομάζεται σωστὰ: ἐκεῖ-
 νος ἐξ αἰτίας τοῦ ὀποίου ἡ ζωὴ ὑπάρχει παντοσινὰ σ' ἄλλα τὰ
 ζῶντα. Καὶ εἶναι τὸ ὄνομά του, ἐνὼ ἦταν ἕνα, μοιρασμένο, κα-
 θῶς εἶπα, σὲ δύο, δηλαδὴ στὸ Δία καὶ στὸ Ζῆνα. Νὰ τὸν λέμε
 γιὸ τοῦ Κρόνου θὰ φανῇ ὄβρισιον σ' ἐκεῖνον πού τὸ ἀκούσει
 ξαφνικά, εἶναι ὅμως λογικὸ ὁ Ζεὺς νὰ εἶναι ἀπόγονος κάποιου
 μεγάλου πνεύματος. Γιατὶ μικρὸ παιδί, (κ ὁ ρ ο ς), σημαίνει
 ὄχι παιδί, ἀλλὰ τὴν καθαρότητα καὶ τὸ ἀμόλυτο τοῦ νοῦ (1).
 Αὐτὸς εἶναι γιὸς τοῦ Οὐρανοῦ, κατὰ τὴν παράδοξον· καὶ ἡ
 πρὸς τὰ πάνω θεώρηση εἶναι ἐπίσης καλὰ ὀνομασμένη ὁ ὄ ρ α-
 ν ἰ α, ἐπεὶδὴ βλέπει τὰ πάνω (ὄρᾶ ἄνω)· γι' αὐτὸ λοιπὸν καὶ
 λέν· Ἐρμῶνες, ἐκεῖνοι πού μιλάει γιὰ τὰ οὐράνια σώματα,
 ἐτι ἄπ' αὐτὰ πρὸφραταὶ ὁ καθαρὸς νοῦς· ὥστε καὶ στὸν Οὐρανὸ
 σωστὰ δόθηκε τὸ ὄνομά του. Ἄν θυμώμεθα τὴ γενεαλογία
 τοῦ Ἡσίοδου, ποιούς ἀκόμα λέει τοὺς παλιότερους προγό-
 νους αὐτῶν τῶν θεῶν, δὲν θὰ ἔπαυα νὰ διηγοῦμαι ὅτι σωστὰ
 εἶναι· βαλμένα σ' αὐτοὺς τὰ ὀνόματα, ἕως ἐστὸ δοκιμάσω
 τί θὰ κἀνῃ στὸ τέλος αὐτῆ μου ἢ τωρὴν σοφία (2), ἀν δη-
 λαδὴ θὰ κουραστῇ ἡ ὄχι, αὐτῆ πού μοῦ κατέβηκε ἔτσι
 ξαφνικά· τώρα δὲ χωρὶς νὰ καταλάβω ἀπὸ ποῦ.

ΕΡΜ. Καὶ σ' ἀλήθεια μοῦ φαίνεσαι, καλὲ Σωκράτη,
 ὅτι ξαφνικά προφητεύεις, ὅπως ἐκεῖνοι πού ἔχουν τὸ θεὸ μέ-
 σα τους.

XV. Ἡ ἐμπνευση τοῦ Εὐθύφρονος

ΣΩ. Καὶ καταγγέλλω μάλιστα, Ἐρμῶν, ὅτι πρὸ πάν-

1. Ὅστε ὁ Πλάτων παρὰ γιὸ τὸ ὄνομα Κρόνος ἀπὸ τὸ κ ὁ ρ ο ς
 καὶ ν ο ὅ ς.

2. Ὁ Σωκράτης ἐκπλήσεται ἀπὸ τῆς σοφίας του, ὅπως κατό-
 πιν ὁ Ἐρμῶνης. Ἔτσι πληροφορεῖται ὁ ἀναγνώστης γιὰ τὴ λίγη
 ἐπιστοσύνη πού ὀφείλει νὰ δῖνῃ σὲ ὅ, τι προηγήθηκε.

ἀπὸ Εὐθύφρωνος τοῦ Προσπαλιῶν προσηπτικῶνά μοι ἔωθεν γὰρ πολλὰ αὐτῷ συνῆ και παρεῖγον τὰ ὄντα. Κινδυνεύει οὖν ἐνθουσιῶν οὐ μόνον τὰ ὄντα μὲν ἐμπλήτῃ τῆς δαιμονίας σοφίας, ἀλλὰ και τῆς ψυχῆς ἐπειλήθηβαι. Δοκεῖ οὖν μοι χρῆναι οὐτωσί ἡμᾶς ποιῆσαι τὸ μὲν τήμερον εἶναι χρήσασθαι αὐτῇ και τὰ λοιπὰ περὶ τῶν ὀνομάτων ἐπισκέψασθαι, ἀθρῖον δέ, ἂν και ὄνιν συνδοκῆ, ἀποδιοποιησόμεθα τε αὐτῇ και καθαρῶμεθα ξευρονότες ὅστις τὰ τοιαῦτα δεινός καθαρίειν, εἴτε τῶν ἱερῶν τις εἴτε τῶν σοφιστῶν.

397a ΕΡΜ. Ἐγὼ μὲν συγχωρῶ πάνν γὰρ ἂν ἠδέως τὰ ἐπιλοιπα περὶ τῶν ὀνομάτων ἀκούσαιμι.

ΣΩ. Ἄλλὰ χρῆ οὕτω ποιεῖν. Πόθεν οὖν βοῦλει ἀρξώμεθα διασκοποῦντες, ἐπειδήπερ εἰς τύπον τινὰ ἐμβεβήκαμεν, ἵνα εἰδῶμεν εἰ ἄρα ἡμῖν ἐπιμαρτυρήσει αὐτὰ τὰ ὀνόματα μῆ πάνν ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου οὕτως ἕκαστα κείσθαι, ἀλλ' ἔχειν β τινὰ ὀρθότητα; Τὰ μὲν οὖν τῶν ἠρώων και ἀνθρώπων λεγόμενα ὀνόματα ἴσως ἂν ἡμᾶς ἐξαπατήσειεν, πολλὰ μὲν γὰρ αὐτῶν κείται κατὰ προγόνων ἐπωνυμίας, οὐδὲν προσῆκον ἐνίοις, ὥσπερ κατ' ἀρχὰς ἐλέγομεν, πολλὰ δὲ ὥσπερ εὐχόμενοι τίθενται, ὡς «Ἐὐτυλίδην» και «Σωσίαν» και «Θεόφιλον» και ἄλλα πολλά. Τὰ μὲν οὖν τοιαῦτα δοκεῖ μοι χρῆναι εἶν' ἀνός δὲ μάλιστα ἡμᾶς εὐρεῖν τὰ ὀρθῶς κείμενα περὶ τὰ εἶδη και πεφυκότα. Ἐσπουδάσθαι γὰρ ἐνταῦθα μάλιστα γ πρέπει τῇν θέσιν τῶν ὀνομάτων ἴσως δ' ἐνία αὐτῶν και ὑπὸ θεοστέρως δυνάμεως ἢ τῆς τῶν ἀνθρώπων ἐτέθη.

ΕΡΜ. Δοκεῖς μοι καλῶς λέγειν, ὦ Σωκράτες.

1. Εὐθύφρων: Τὴν προσωπικότητα τοῦ Εὐθύφρονος γνωρίζομε μόνον ἀπὸ τῶν ὀνόμων διαλόγου τοῦ Πλάτωνος, καθὼς και ἀπὸ ἐδῶ πού τὸν παρουσιάζει ὅτι ἐξηγεῖ τάχα ἀλλογορικά τὰ ὀνόματα τῶν θεῶν. Γνωστός Ἀθηναῖος ἀπὸ τῶν δήμων Προσπαλιῶν. Πνεῦμα στενὸν και ὀρθοσκόλητρο. Ἐθεωρεῖτο ἀπὸ τοῦ συγχρόνου του ἐμπνευσμένος και διδάσκαλος στὰ ζητήματα τῆς θρησκείας. Οἱ ἀνθρώποι τὸν ἐνόμιζαν τρελὸν και τὸν περιγελοῦσαν. «Εὐθύφρων» 3b: «Μήπως και μὲνα δὲ μὲ περιγελοῦν σάν τρελὸν, ὅτι λέω κάτι στὴ συνέλευση τοῦ λαοῦ γιὰ τὰ θεῖα και τοὺς προφητεῖες τὰ μέλλοντα.» Καὶ ὁ Σωκράτης, ἀναιρώντας τὴν ἀντιλήψη του γιὰ τὴν εὐσέβεια, τοῦ δείχνει σ' αὐτὸ τὸ ἔργο ὅτι δὲν ἐνοεῖ τίποτε γιὰ τὰ πράγματα πού συζητοῦν. Βλέπομε ἀπὸ καὶ ποῖα εἶναι ἡ ποιότης τῆς ἐμπνεύσεως, πῶς ἀπὸ τὴν ὁποία στεγάζεται ὁ Σωκράτης. Προσθέτει ἄλλωστε ἐκε σπουδαῖο σῶλοιο: «Αὐρῖο θὰ ἐξορκίσω αὐτὴ τὴ θεῖα σοφία και θὰ καθαρίστω.» (390e).

τῶν ἀπὸ τὸν Εὐθύφωνα (1), τὸν καταγόμενον ἀπὸ τὸν δῆμον Πρόσπαλιῶν, μοῦ κόλλησε ξαφνικά αὐτὴ ἡ σοφία. Γιατὶ ἀπὸ τὴν αὐτῇ πολλὴ ὥρα ἔμεινα μαζί του και ἔδωσα ὅλη τὴν προσοχή μου στὰ λόγια του. Κοιτεύει λοιπὸν μὲ τὴν ἐμπνευστὴ του ὄχι μόνον τ' αὐτιά μου να γεμίσῃ ἀπὸ τὴ θεῖκή σοφία του, ἀλλὰ και τὴν ψυχὴ μου να κυριέψῃ. Μοῦ φαίνεται λοιπὸν ὅτι ἔτσι δὰ πρέπει να κάνουμε: ὅσο γιὰ σήμερα, να χρησιμοποιήσουμε αὐτὴ τὴ σοφία και να ἐξετάσουμε τὰ ὑπόλοιπα σχετικὰ μὲ τὰ ὀνόματα, και αὐριο, ἂν κ' ἐσεῖς συμφωνεῖτε, θὰ τὴν ἐξορκίσουμε και θὰ καθαρίστομε, ἀφοῦ ἀνακαλύψουμε πούε ἀνθρώπος εἶναι ἱκανός σὲ τέτοιου εἶδους καθαρῶμο, εἴτε ἀπὸ τοὺς ἱερεῖς κανεῖς εἴτε ἀπὸ τοὺς σοφιστές.

ΕΡΜ. Μάλιστα, ἐγὼ συμφωνῶ, γιατί ἔχω μεγάλη εὐχαρίστηση ν' ἀκούσω ὅ,τι μένει ἀκόμη να ποῦμε γιὰ τὰ ὀνόματα.

ΣΩ. Καλὸ τότε, ἔτσι πρέπει να κάνουμε. Ἀπὸ πού λοιπὸν θέλεις ν' ἀρχίσουμε τὴν ἐξέταση, ἀφοῦ τώρα πιά ἔχομε μὴ στῆν περιοχὴ κάποιο σχεδίου, γιὰ να μάθουμε, ἂν ἀλήθεια τὰ ἴδια αὐτὰ τὰ ὀνόματα θὰ μᾶς προσθέσουν τὴ μαρτυρία τους, ὅτι τὸ καθὲν ἀπ' αὐτὰ δὲν εἶναι βαλμένο ἔτσι τόσο πολὺ στὴν τύχη, ἀλλ' ἔχει κάποιαν ὀρθότητα; Τὰ ὀνόματα πού δόθηκαν στοὺς ἥρωες και στοὺς ἀνθρώπους, θὰ μπορούσαν ἴσως να μᾶς ἐξαπατήσουν, γιατί πολλὰ ἀπ' αὐτὰ εἶναι βαλμένα σύμφωνα με τῖς ὀνομασίες τῶν προγόνων, ἂν και δὲν ταιριάζουν καθόλου σὲ μερικούς, καθὼς λέγαμε στὴν ἀρχή, και πολλὰ εἶναι δοσμένα σάν ἐκφραση μιᾶς εὐχῆς ἰογυ χάρη τὰ ὀνόματα Εὐτύχιδης, Σωσίαν και Θεόφιλον και ἄλλα πολλά. Λοιπὸν τὰ ὀνόματα αὐτοῦ τοῦ εἶδους, κατὰ τὴ γνώμη μου, πρέπει να τ' ἀφήσουμε κατὰ μέρος, ἀλλὰ εἶναι λογικὸ πρὸ πάντων να βροῦμε τῖς σωστὲς ὀνομασίες στὰ παντοτινὰ ὑπάρχοντα και ἀπὸ τὴ φύση πλασμένα πράγματα. Γιατὶ ἐδῶ κυρίως πρέπει να ἐξετάσουμε μὲ προσοχὴ τὴ θέση τῶν ὀνομάτων ἴσως μερικὰ ἀπ' αὐτὰ να δόθηκαν ἀπὸ κάποια πού θετικὴ δύναμη παρὰ ἀπὸ τὴν ἀνθρώπινη (2).

ΕΡΜ. Μοῦ φαίνεται ὅτι ἔχεις δίκιο, Σωκράτη.

2. Παρακάτω (425d) ὁ ἴδιος ὁ Σωκράτης θ' ἀπορρίψῃ αὐτὴ τὴν ἐξηγήση σάν πολὺ εὐκόλο μέσον. Ἄλλὰ θὰ ἰδοῦμε τὸν Κρατύλο να καταφεύγῃ (438c) σ' αὐτὴν μὲ τὴ σειρά του, ὅταν ὁ συλλογισμὸς τοῦ Σωκράτη θὰ τὸν βάλῃ σὲ ἀμηχανία.

ΣΩ. Ἄρ' οὐν οὐ δίκαιον ἀπὸ τῶν θεῶν ἀρξασθαι, σκοποῦμένους πῆ ποτε αὐτὸ τοῦτο τὸ ὄνομα οἱ «θεοὶ» ὀρθῶς ἐκλήθησαν;

ΕΡΜ. Εἰκός γε.

ΣΩ. Τοιόνδε τοίνυν ἔργως ὑποπιτεύω φαίνονται μοι οἱ πρῶτοι τῶν ἀνθρώπων τῶν περὶ τὴν Ἑλλάδα τούτους μόνους [τοὺς θεούς] ἠγείσθαι ὅσπερ νῦν πολλοὶ τῶν βαρβάρων, ἥλιον καὶ σελήνην καὶ γῆν καὶ ἄστρα καὶ οὐρανόν· ἅτε οὐν αὐτὰ ὁρῶντες πάντα αἶε ἴοντα δρόμον καὶ θέοντα, ἀπὸ ταύτης τῆς φάσεως τῆς τοῦ θεῖν «θεοὺς» αὐτοὺς ἐπονομάσαν· ὅσπερ οὐκ ἀκατανοοῦντες τοὺς ἄλλους πάντας ἤδη τούτῳ τῷ ὀνόματι προσαγορεύειν. Ἔοικέ τι δὲ λέγω τῷ ἀληθεῖ ἢ ὀδόν;

ΕΡΜ. Πάνο μὲν οὐν ἔαμεν.

ΣΩ. Τί οὐν ἂν μετὰ τοῦτο σκοποῖμεν;

ΕΡΜ. Δῆλον δὴ ὅτι [δαίμονες τε καὶ ἥρωες καὶ ἀνθρώποις] δαίμονας.

ΣΩ. Καὶ ὡς ἀληθῶς, ὃ Ἐρμόγετες, τί ἂν ποτε νοοῖ τὸ ὄνομα οἱ «δαίμονες»; Σκέψαι ἂν τί σοι δόξω εἶτείν.

ΕΡΜ. Λέγε μόνον.

ΣΩ. Οἴσθα οὐν τίνας φησὶν Ἡσίοδος εἶναι τοὺς δαίμονας;

ΕΡΜ. Οὐκ ἔννοῶ.

ΣΩ. Ὀδῶ δὲ χερσῶν γένος τὸ πρῶτόν φησιν γενέσθαι τῶν ἀνθρώπων;

ΕΡΜ. Οἶδα τοῦτό γε.

ΣΩ. Λέγει τοίνυν περὶ αὐτοῦ—

Ἀνάγκη ἐπεὶ δὴ τοῦτο γένος κατὰ μοῖρ' ἐκάλυψεν,
οἱ μὲν δαίμονες ἀγροὶ ὑποχθόνιοι καλέονται,
ἔσθλοί, ἀλεξίκακοι, φύλακες θνητῶν ἀνθρώπων

398a

1. Ὁ Ἡρόδοτος προτείνει γιὰ τὴ λέξη θεός ἄλλη ἐτυμολογία, ὅχι λιγότερο φανταστική. Κατ' αὐτὸν (II, 52) οἱ Πελαγονοὶ ἔδωσαν αὐτὸ τὸ ὄνομα στοὺς θεούς, ἐπειδὴ ἔβαλαν σὲ τάξῃ ὅλα τὰ πράγματα. Ἡ ἐτυμολογία πού ὑποδεικνύεται ἀπὸ τὸ Σωκράτη ἦταν ἀρεστή στοὺς μαθητὲς τοῦ Ἡρακλείτου, καὶ στὸν Κρατύλο, ὅπαδὸ τῆς ἀδιάκοπης κινήσεως.

2. Στὸ μῦθο τῶν πάντε γενεῶν ὁ Ἡσίοδος ὀνομάζει στὴν ἀρχὴ τὸ χρυσὸ γένος, δηλ. τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων πού ζῶσαν στὴν ἐποχὴ τοῦ Κρόνου «χωρὶς φροντίδες, μακριὰ ἀπὸ μόχθους καὶ ἀβουλότητες» καὶ πού συμμάζευαν χωρὶς ἐργασία ὅλους τοὺς καρπούς τῆς γῆς («Ἔργα» V, 109-126).

XVI. Τὰ ὀνόματα τῶν θεῶν.

ΣΩ. Τότε λοιπὸν δὲν εἶναι δίκιο ν' ἀρχίσουμε ἀπὸ τοὺς θεούς, ἐξετάζοντας πῶς τέλος πάντων μπορεῖ νὰ δικαιολογηθῇ σωστά αὐτὸ τὸ ὄνομα «θεοί», πού τοὺς δόθηκε;

ΕΡΜ. Βέβαια πρέπει.

ΣΩ. Ἐγὼ κάτι τέτοιο ὑποπιτεύομαι. Μοῦ φαίνεται ὅτι οἱ πρῶτοι κάτοικοι τῆς Ἑλλάδας πίστευαν μόνον σ' αὐτοὺς τοὺς θεούς, τοὺς ὁποίους σήμερα πιστεύουν πολλοὶ ἀπὸ τοὺς βαρβάρους, δηλαδὴ στὸν ἥλιο, τὸ φεγγάρι, τὴ γῆ, τὰ ἄστρα καὶ τὸν οὐρανόν. Καὶ ἐπειδὴ ἔβλεπαν ὅλα αὐτὰ νὰ κινῶνται πάντοτε μὲ ταχύτητα καὶ νὰ τρέχουν, ἀπ' αὐτῆ τῆ φυσικῆ ἰδιότητά τοῦ τρέχου (θέω) ὀνόμασαν αὐτοὺς θεούς (*). Καὶ ἀργότερα, ὅταν ἀναγνώρισαν ὅλους τοὺς ἄλλους, σ' τὸ ἐξῆς πιά τοὺς ὀνόμασαν μ' αὐτὸ τὸ ὄνομα. Μοιάζει κάπως σὰν τὴν ἀλήθεια αὐτὸ πού λέω ἢ ὀχι;

ΕΡΜ. Πολὺ μάλιστα, μοῦ φαίνεται.

ΣΩ. Τί λοιπὸν μποροῦμε νὰ ἐξετάσουμε ἔπειτα ἀπ' αὐτό;

ΕΡΜ. Φανερὰ τοὺς [δαίμονες, τοὺς ἥρωες καὶ τοὺς ἀνθρώπους] δαίμονες.

ΣΩ. Καὶ νὰ ποῦμε ἀλήθεια, Ἐρμόγενη, τί σ' τὸ τέλος μπορεῖ νὰ σημαίνει τὸ ὄνομα δ α ἱ μ ο ν ε ς; Κοίταξέ ἂν βρισκῆς ὅτι κάτι λέω.

ΕΡΜ. Δὲν ἔχεις παρὰ νὰ μιλήσης.

ΣΩ. Ξέρεις λοιπὸν ποιοὶ εἶναι οἱ δαίμονες, κατὰ τὸν Ἡσίοδο;

ΕΡΜ. Δὲν ξέρω.

ΣΩ. Δὲν ξέρεις οὔτε ὅτι λέει ὅτι στὴν ἀρχὴ γεννήθηκε τὸ χρυσὸ γένος (*) τῶν ἀνθρώπων;

ΕΡΜ. Μάλιστα, αὐτὸ τὸ ξέρω.

ΣΩ. Λέει λοιπὸν γι' αὐτό:

Ἄψ' ὅπου ἡ μοῖρα σκέπασε αὐτὸ τὸ γένος,
τοὺς καλοῦμε: οἱ ἄγιοι δαίμονες τῆς γῆς,
ἀγαθοί, ἀρωγοί, φύλακες τῶν θνητῶν (*).»

398a

3. Οἱ τρεῖς ἀναφερόμενοι ἀπὸ τὸ Σωκράτη στίχοι βρισκονται σ' α' Ἔργα (121-123). Τὸ καίμενο τοῦ Ἡσίοδου γράφει: γ α ἱ ἄντι μ ο ἱ ρ', καὶ ἔχει ἄντι τοῦ δευτέρου τὸν ἀκόλουθο στίχον: «τοὶ μὲν δαίμονες εἰσι Διὸς μεγάλου διὰ βουλάς».

ΕΡΜ. Τί οὖν δή;

ΣΩ. Ὅτι οἶμαι ἐγὼ λέγειν αὐτὸν τὸ χρυσοῦν γένος οὐκ ἐκ χρυσοῦ πεφικνός ἀλλ' ἀγαθὸν τε καὶ καλόν. Τεκμηρίον δέ μοι ἔστιν ὅτι καὶ ἡμᾶς φησὶν σιδηροῦν εἶναι γένος.

ΕΡΜ. Ἀληθῆ λέγεις.

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ τῶν νῦν οἷαι ἂν φάμαι αὐτὸν εἶ τις β ἀγαθός ἐστιν ἐκεῖνου τοῦ χρυσοῦ γένους εἶναι;

ΕΡΜ. Εἰκός γε.

ΣΩ. Οἱ δ' ἀγαθοὶ ἄλλο τι ἢ φρόνιμοι;

ΕΡΜ. Φρόνιμοι.

ΣΩ. Τοῦτο τοῖνυν παντός μᾶλλον λέγει, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, τοὺς δαίμονας· ὅτι φρόνιμοι καὶ δ α ἢ μ ο ν ε ς ἦσαν, «δαίμονας» αὐτοὺς ὀνόμασεν καὶ ἐν γε τῇ ἀρχαίᾳ τῇ ἡμετέρα φωνῇ αὐτὸ συμβαίνει τὸ ὄνομα. Λέγει οὖν καλὸς καὶ ὀστος καὶ ἄλλοι ποιηταὶ πολλοὶ ὅσοι λέγουσιν ὡς, ἐπειδὴ τις ἀγαθός ἂν τελευτήσῃ, μεγάλην μοῖραν καὶ τιμὴν ἔχει καὶ γίνετα

ο δαίμων κατὰ τὴν τῆς φρονήσεως ἐπωνυμίαν. Ταύτη οὖν τίθεμαι καὶ ἐγὼ [τὸν δαίμονα] πᾶν ἄνδρα ὃς ἂν ἀγαθός ἦ, δαιμόνιον εἶναι καὶ ζῶντα καὶ τελευτήσαντα, καὶ ὀρθῶς «δαίμονα» καλεῖσθαι.

ΕΡΜ. Καὶ ἐγὼ μοι δοκῶ, ὦ Σώκρατες, τοῦτου πᾶν σοι σέμνηφος εἶναι. Ὁ δὲ δὴ «ἦρωας» τί ἂν εἴη;

ΣΩ. Τοῦτο δὲ οὐ πᾶν χαλεπὸν ἐννοῆσαι. Συμκρὸν γὰρ παρῆται αὐτῶν τὸ ὄνομα, δηλοῦν τὴν ἐκ τοῦ ἔρωτος γένεσιν.

ΕΡΜ. Πῶς λέγεις;

ΣΩ. Οὐκ οἶσθα ὅτι ἡμίθειοι οἱ ἦρωες;

ΕΡΜ. Τί οὖν;

δ ΣΩ. Πάντες δῆπου γεγόνασιν ἐρασθέντος ἢ θεοῦ θνητῆς ἢ θνητοῦ θεῆς. Ἐὰν οὖν σκοπήσῃ καὶ τοῦτο κατὰ τὴν Ἀττικὴν

1. Τὸ πέμπτο καὶ τελευταῖο γένος, οἱ ἀβλιόητες τοῦ ὁποῦ ἀποποῦν ἀπὸ τὸν Ἡσίοδο τὴν ἀπεγνωσμένη εὐχὴ νὰ εἶναι θνητὸ καλότερα ἢ νὰ εἶχε γεννηθῆ ἀργότερα. Οἱ ἄνθρωποι αὐτοῦ τοῦ γένους δὲν καταστρέφονται μόνο ἀπὸ τοὺς κόπους καὶ τὴς φροντίδας, ἀλλὰ θὰ ἐρῆθαι κινδύος πού θὰ κυριαρχήσουν ἀνάμεσα τους ἡ σκληρότητα, ἡ ἀπιστία καὶ τὸ ἔγκλημα (αἴ Ἔργων V 174-201).

2. Ἡ λέξη ἦ ρ ω ε σ τὸν Ὀμηρο εἶναι τιμητικὸ ἐπίθετο, δοσμένο γενικὰ στὰ πρόσωπα τοῦ ἔπους, ὅχι μόνο στοὺς βασιλεῖς καὶ στοὺς ἀρχηγούς, ἀλλὰ καὶ στοὺς ἀνθρώπους τοῦ περιβάλλοντός τους. Ὁ αὐτὸς Δημόδοκος εἶναι ἦρωας. Ἡ ἀντιλήψη πού ἐπαυλαμβάνει ἐδῶ ὁ Πλάτων, εἶναι τοῦ Ἡσίοδου, ὁ ὁποῖος θεωρεῖ τὸν ἦρωα ὡς

ΕΡΜ. Καὶ τί μ' αὐτό;

ΣΩ. Ἡ γνώμη μου εἶναι ὅτι αὐτὸς ἐννοεῖ ὅτι τὸ χρυσοῦ γένος δὲ γεννήθηκε ἀπὸ χρυσοῦ, ἀλλὰ ἦσαν ἀγαθὸ καὶ ὠραῖο. Καὶ ἀπόδειξη γιὰ μένα εἶναι τὸ ὅτι λέει ὅτι καὶ ἐμεῖς εἴμαστε σιδερένιο γένος (1).

ΕΡΜ. Πολὺ σωστά.

ΣΩ. Λοιπὸν καὶ ἀπὸ τοὺς σημερινούς ἀνθρώπους νομίζεις ὅτι, ἂν ὑπάρχει κανεὶς ἀγαθός, θὰ εἴλεγε ὅτι αὐτὸς κατὰ γένος ἀπὸ ἐκεῖνο τὸ χρυσοῦ γένος;

ΕΡΜ. Πιθανόν.

ΣΩ. Καὶ οἱ ἀγαθοὶ εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ φρόνιμοι;

ΕΡΜ. Φρόνιμοι.

ΣΩ. Νᾶ, αὐτὸ λοιπὸν περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλο, κατὰ τὴ γνώμη μου, ἐννοεῖ γιὰ τοὺς δαίμονες, δηλαδὴ, ἐπειδὴ εἶναι φρόνιμοι καὶ σοφοὶ (δ α ἢ μ ο ν ε ς), τοὺς ὀνόμασε δαίμονες. Καὶ στὴν ἀρχαία τὴ δικὴ μας γλώσσα αὐτὸ τὸ ἴδιο ὄνομα συναντᾶται. Καλὰ λοιπὸν λέει κ' αὐτὸς καὶ ἄλλοι πολλοὶ ποιητές, ὅσοι λένε ὅτι δταν κανεὶς, ὄντας ἀγαθός, πεθάνῃ, ἀποκτᾶ μεγάλη μοῖρα καὶ τιμὴ καὶ γίνετα δαίμονας, σύμφωνα μ' αὐτὸ τὸ ὄνομα πού σημαίνει φρόνηση. Μὲ αὐτὴ τὴν ἐννοια λοιπὸν παραδέχομαι καὶ ἐγὼ ὅτι κάθε ἄνθρωπος πού εἶναι ἀγαθός, εἶναι δαιμόνιος καὶ ὄσο ζῆ καὶ δταν πεθάνῃ, καὶ σωστά τοῦ δόθηκε τὸ ὄνομα δ α ἢ μ ο ν ε ς.

ΕΡΜ. Κι ἐγὼ νομίζω, Σωκράτη, ὅτι σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο εἶμαι πολὺ σύμφωνος μαζί σου. Καὶ ὁ ἦρωας λοιπὸν τί μπορεῖ νὰ εἶναι;

ΣΩ. Αὐτὸ δὲν εἶναι πολὺ δύσκολο νὰ τὸ καταλάβῃς. Γιατὶ αὐτὸ τὸ ὄνομα πολὺ λίγο τροποποιήθηκε, ἀφοῦ σημαίνει τὴ γέννηση ἀπὸ τὸν ἔρωτα.

ΕΡΜ. Τί θέλεις νὰ πῆς;

ΣΩ. Δὲν ἔξερες ὅτι οἱ ἦρωες εἶναι ἡμίθειοι (2);

ΕΡΜ. Καὶ τί μ' αὐτό;

δ ΣΩ. Ὅλοι προφανῶς ἔχουν γεννηθῆ ἀπὸ τὸν ἔρωτα ἢ θεοῦ μὲ θνητῆ ἢ θνητοῦ μὲ θεά. Ἄν λοιπὸν ἐξετάσῃς καὶ

δαίμονα ἀνάμεσα θεοῦ καὶ ἀνθρώπου. Στὰ «Ἔργα» οἱ ἄνθρωποι τοῦ τέταρτου γένους εἶναι τὸ θεῖο γένος τῶν ἡρώων πού τοὺς καλοῦμε ἡμίθειους (V 159-160). Ὅσοι ἔπεσαν στὸν πόλεμο στὴ Θήβα ἢ στὴν Τροία κατοικοῦν ἔπειτα ἀπὸ τὸ θάνατό τους τὰ νησιά τῶν Μακάρων, στὴν δρχὴ τοῦ Ἰκαανού. Ἡ λέξη ἦ ρ ω ε σημαίνει: πρόμαχος, προστατής.

τὴν καλαιὰν φωνήν, μᾶλλον εἰσῆ· ὀηλώσει γὰρ σοι ὅτι παρὰ τὸ τοῦ ἔρωτος ὄνομα, ὅθεν γενέσθαι οἱ ἥρωες, σμυρὸν παρηγμένον ἔστιν ἢ ὄνοματος ἢ χάριν. Καὶ ἦτοι τοῦτο λέγει τοὺς ἥρωας, ἢ ὅτι σοφοὶ ἦσαν καὶ ῥήτορες [καὶ] δεινοὶ καὶ διαλεκτικοί, ἔρωτῶν ἱκανοὶ ὄντες· τὸ γὰρ «εἰσὶν» λέγειν ἔστιν. *Ὅπερ οὐδ' ἄρτι λέγομεν, ἐν τῇ Ἀττικῇ φωνῇ λεγόμενοι οἱ ἥρωες ῥήτορες τινες καὶ ἐρωτητικοὶ συμβαίνουσιν, ὥστε ῥητόρων καὶ σοφιστῶν γένος γίνεταί τὸ ἥρωικὸν φύλον. Ἄλλὰ οὐ τοῦτο ἀλλεπὸν ἔστιν ἐννοῆσαι, ἀλλὰ μᾶλλον τὸ τῶν ἀνθρώπων, διὰ τί ποτε «ἀνθρώποι» καλοῦνται· <ῆ> οὐ ἔχεις εἰπεῖν :

ΕΡΜ. Πόθεν, ἀγαθέ, ἔγω ; Ὅδδ' εἶ τι οἶός τ' ἐν εἴην εὐρεῖν, οὐ συντείνω διὰ τὸ ἠγείσθαι σέ μᾶλλον εὐρήσειν ἢ ἐμαυτόν.

399a ΣΩ. Τῆ τοῦ Εὐθύφρονος ἐπιπονοίαι πιστεύεις, ὡς εἰκομαι. ΕΡΜ. Δῆλα δῆ.

ΣΩ. Ὁρθῶς γε σὺ πιστεύων· ὡς καὶ νῦν γέ μοι φαίνονται κομψῶς ἐννεονημένοι, καὶ κινδυνεύουσι, ἐὰν μὴ εἰλαβῶμαι, ἔτι τήμερον σοφώτερος τοῦ δόντος γενέσθαι. Σκόπει δὲ ἢ λέγω. Πρώτον μὲν γὰρ τὸ τοῖονδε δεῖ ἐννοῆσαι περὶ ὀνομάτων, ὅτι πολλάκις ἐπεμβάλλομεν γράμματα, τὰ δ' ἔξαιρούμεν, παρ' ὃ βουλόμεθα ὀνομάζοντες, καὶ τὰς ὀξέτητας μεταβάλλομεν. Ὅσον «Διὶ φίλος»—τοῦτο. ἵνα ἀντὶ ὄηματος ὄνομα ἢ ἡμῶν γένηται, τό τε ἔτερον αὐτῶθεν ἰῶτα ἐξεῖλομεν καὶ ἀντὶ ὀξείας τῆς μέσης συλλαβῆς βαρεῖαν ἐφεγγάμεθα. *Ἄλλον δὲ τοῦναντίον ἐμβάλλομεν γράμματα, τὰ δὲ βαρύτερα <ὀξέτερα> φεγγόμεθα.

1. Διὶ φίλος : ἀγαπητός στὸ Διὰ εἶναι ῥημα (ἐκεῖνο ποὺ λέει κανεὶς γιὰ κάτι, ἕνα εἶδος προτάσεως) καὶ τὸ γινόμενον ἀπ' αὐτοῦ Διφίλος (ποὺ ἔγινε μετὰ τὴν ἐξαιρέση τοῦ ἐνὶ ἰῶτα τοῦ Διὶ καὶ μετὰ τὴν μετατροπὴ τῆς μέσης συλλαβῆς ρι ἀπὸ τωναζόμενης σὲ ἄτονη = βαρεῖα), εἶναι τὸ ὄνομα καὶ ἰδίως ὀνομαστικὸ καὶ ἐπίθετο (Γρ. Βερναρδάκης). Περβλ. «Ἀριστ. Παιητικῆ» κερ. 20 (1457a 25) : «ὠλόγος δὲ φωνῆ συνθετικῆ, ἥς ἕνα μέρη καθ' ἑαυτὸ σημαίνει· οὐ γὰρ ἕπας λόγος ἐκ ρημάτων καὶ ὀνομάτων συγκείται, οἷον ὃ τοῦ ἀνθρώπου ὀρισμός, ἀλλ' ἐνδέχεται ἄνευ ρημάτων εἶναι λόγον μέρος μόνου ἀεὶ τι σημαῖον ἔχεις, οἷον ἐν τῷ βαρῖζειν Κλειών. » (=λόγος δὲ εἶναι φωνῆ σύνθετος ἔχουσα σημασίαν, τῆς ὁποίας μέρος τινὰ καθ' ἑαυτὸ σημαῖον κάτι. Ἐννοεῖται ὅτι δὲν συγχεταί πᾶς λόγος ἐκ ρημάτων καὶ ὀνομάτων, π.χ. ὁ ὀρισμὸς τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλ' εἶναι δυνατόν νὰ ὑπάρχῃ λόγος ἄνευ ρημάτων πάντοτε ὅμως θὰ ἔχῃ μέρος τι ἔξων σημασίαν, π.χ. ἐν τῇ φράσει βαδίζει ὁ Κλέων ἢ λέξεις

αὐτὸ σύμφωνα μετὰ τὴν ἀρχαία ἀττικὴ διάλεκτο, θὰ τὸ καταλάβῃς καλύτερα. Γιατὶ θὰ ἰδῆς ὅτι ἔχει παραχθῆ ἀπὸ τὸ ὄνομα τοῦ ἔρωτα, ἀπὸ τὸ ὁποῖο ἔχουν γεννηθῆ οἱ ἥρωες μετὰ μικρὴ μεταβολὴ τῆς μορφῆς τοῦ ὀνόματος. Καὶ ἢ αὐτὸ ἐννοεῖ ὅτι εἶναι οἱ ἥρωες, ἢ ὅτι ἦταν σοφοὶ καὶ ῥήτορες δεινοὶ καὶ συζητητικοί, ἀνθρώποι ἱκανοὶ στὸ νὰ ρωτοῦν (καὶ νὰ μιλοῦν: εἰρεῖν), γιατί καὶ τὸ εἶρεῖν εἶναι συνώνυμο μετὰ τὸ λέγειν. Καθὼς λοιπὸν εἶπαμε αὐτῇ τῇ συλλογῇ, οἱ λεγόμενοι ἥρωες στὴν ἀττικὴ διάλεκτο βρίσκονται ὅτι εἶναι ῥήτορες καὶ ἱκανοὶ στὸ νὰ ρωτοῦν, ὥστε τὸ ἥρωϊκὸ γένος εἶναι τὸ γένος τῶν ῥητόρων καὶ τῶν σοφιστῶν. Αὐτὸ ὅμως δὲν εἶναι δύσκολο νὰ τὸ ἐννοήσῃς· περισσότερο δύσκολο εἶναι τὸ ὄνομα τῶν ἀνθρώπων—γιατὶ ἐπὶ τέλους ὀνομάζονται ἀνθρώποι. Σὺ μήπως μπορεῖς νὰ τὸ πῆς ;

XVII

ΕΡΜ. Ἀπὸ ποῦ νὰ τὸ ξέρω, ἀγαπητέ μου; Ἀλλά, καὶ ἀνῆμουν λίγο ἱκανὸς νὰ τὸ βρῶ, δὲν καταβάλλω προσπάθεια, γιατί νομίζω ὅτι εὐθὺ θὰ τὸ βρῆς καλύτερα ἀπὸ μένα.

ΣΩ. Ἔχεις πεποιθήση στὴν ἐμπνευση τοῦ Εὐθύφρονος, 399a καθὼς φαίνεται.

ΕΡΜ. Καὶ βέβαια.

ΣΩ. Κάνεις καλὰ ποὺ ἔχεις πεποιθήση. Γιατὶ αὐτῇ τῇ στιγμῇ μοῦ φαίνεται ὅτι μοῦ ἦρθαν ἔξυπνες ἰδέες, καὶ πλησιάζω, ἀνδὲν λάβω τὰ μέτρα μου, νὰ γίνω σήμερα ἀκόμη πιὸ σοφὸς ἀπ' ἔτι, πρέπει. Πρόσεξε λοιπὸν σ' αὐτὸ ποὺ λέω. Πρώτα πρώτα δηλαδὴ αὐτὸ πρέπει νὰ βάλουμε στὸ νοῦς μας γιὰ τὰ ὄνοματα, ὅτι πολλὰς φορὰς προσθέτομε γράμματα καὶ ἄλλοτε ἀφαιρούμε ἄλλα, τροποποιώντας τὸ ὄνομα ποὺ θέλουμε, καὶ μεταβάλλομε τὸν τονισμὸ. Παραδείγματος χάρη : «Διὶ φίλος» (!)—αὐτὸ γιὰ νὰ γίνῃ ὄνομα ἀντὶ προτάσεως (Διφίλος), καὶ τὸ ἕνα ἀπὸ τὰ δυὸ ἰῶτα ἀφαιρούμε, καὶ ἀντὶ νὰ προφέρουμε μετὰ ὀξυτόνου τὴν μεσαία συλλαβή, τὴν προφέρουμε μετὰ βαρῦ. Σὲ ἄλλες περιπτώσεις, ἀντίθετα, προσθέτομε γράμματα καὶ προφέρουμε τὰ βαρύτερα ὀξέτερα.

Κλέων σημαίνει κάτι). (Κατὰ μετάφρασιν Μενάρδου—Σκουρητῆ). Ἡ λέξη λόγος δὲν συμπίπτει πάντοτε μετὰ δ, τι ἐμεῖς ὀνομάζομε πρόταση. Γιατὶ ἀπὸ τῆ λέξε μεριά λόγος εἶναι καὶ οἱ φράσεις ποὺ δὲν ἀποτελοῦν προτάσεις, ἐπειδὴ δὲν ἔχουν ῥημα, π.χ. καλὸ ἄλογο, οἱ κάποιου τῶν Ἀθηναίων, καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλου λόγος εἶναι καὶ ὀλόκληρη ἡ ἑπίταφος.

ΕΡΜ. Ἀλήθῃ λέγεις.

ΣΩ. Τούτων τοίνυν ἔν καὶ τὸ τῶν ἀνθρώπων ὄνομα πέπονθεν, ὡς ἔμοι δοκεῖ. Ἐκ γὰρ φήματος ὄνομα γέγονεν, ἐνὸς γράμματος τοῦ ἄλλα ἐξαιρεθέντος καὶ βαρύτερας τῆς τελευτῆς γενομένης.

ΕΡΜ. Πῶς λέγεις;

ΣΩ. Ὡς. Σημαίνει τοῦτο τὸ ὄνομα ὁ «ἄνθρωπος» ὅτι τὰ μὲν ἄλλα θηρία ὧν ὄρθα οὐδὲν ἐπισκοπεῖ οὐδὲ ἀναλογίζεται οὐδὲ ἀ ν α θ ρ ε ῖ, ὁ δὲ ἄνθρωπος ἅμα ἐώρακεν—τοῦτο δ' ἐστὶ [τὸ] «ἄνωπε»—καὶ ἀ ν α θ ρ ε ῖ καὶ λογίζεται τοῦτο ὁ ὀ π ω π ε ν. Ἐντέθεν δὴ μόνον τῶν θηρίων ὁρθῶς ὁ ἄνθρωπος «ἄνθρωπος» ὀνομάσθη, ἀ ν α θ ρ ὶ ν ἄ ὀ π ω π ε.

ΕΡΜ. Τί οὖν τὸ μετὰ τοῦτο; Ἐρομαι σε δ' ἠδέως ἀνυπολόγητον;

ΣΩ. Πάνυ γε.

ΕΡΜ. Ὡςπερ τοίνυν μοι δοκεῖ τοῦτοις ἐξῆς εἶναι τι χορήμα. «Ψυχήν» γὰρ πον καὶ «σῶμα» καλοῦμεν τοῦ ἀνθρώπου.

ΣΩ. Πῶς γὰρ οὗ;

ΕΡΜ. Πειρώμεθα δὴ καὶ ταῦτα διελεῖν ὥσπερ τὰ ἐμπροσθεν.

ΣΩ. Ψυχήν λέγεις ἐπισκέφασθαι ὡς εἰκότως τοῦτον τοῦ ὀνόματος τυγχάνει, ἔπειτα' αὐτὸ σῶμα;

ΕΡΜ. Ναί.

ΣΩ. Ὡς μὲν τοίνυν ἐκ τοῦ παραχορήμα λέγειν, οἶμαι τι τοιοῦτον νοεῖν τοὺς τὴν ψυχήν ὀνομάσαντας, ὡς τοῦτο ἄρα, ὅταν παρῆ τῷ σώματι, αἰτιὸν ἐστὶ τοῦ ζῆν αὐτῷ, τὴν τοῦ ἀναπνεῖν δύναμιν παρέχον καὶ ἀ ν α ψ ῦ χ ο ν, ἅμα δὲ ἐκλείποντος τοῦ ἀναψύχοντος τὸ σῶμα ἀπόλλυται τε καὶ τελευτᾷ—

ἔθεν δὴ μοι δοκοῦσιν αὐτὸ «ψυχήν» καλεῖσθαι. Εἰ δὲ βούλομαι—
 400α —ἔχε ἡρέμα δοκῶ γὰρ μοι τὰ καθορᾶν πιθανώτερον τοῦτον τοῖς ἀμφὶ Εὐθύφρονα. Τούτου μὲν γάρ, ὡς ἔμοι δοκεῖ, καταφρονήσαιεν ἂν καὶ ἡγήσαντο φορτικῶν εἶναι· τότε δὲ σκόπει ἐὰν ἄρα καὶ σοὶ ἀρέσῃ.

1. Ἡ ἔκφρασις τοῦ κειμένου «τοῖς ἀμφὶ Εὐθύφρονα» σημαίνει κυρίως τὸ διδάσκαλο καὶ τοὺς μαθητὰς του. Ἐδῶ ἀποβλέπει εἰρωνικὰ στὸν Εὐθύφρονα καὶ στοὺς ὁμοίους του ἢ στοὺς ἀνθρώπους τοῦ περιβάλλοντός του.

ΕΡΜ. Ἀλήθεια λές.

ΣΩ. Μιὰ λοιπὸν ἀπ' αὐτέρας τῆς μεταβολῆς ἔπαθε καὶ τὸ ὄνομα τῶν ἀνθρώπων, καθὼς ἐγὼ νομίζω, γιατί ἀπὸ πρότασις ἔγινε ὄνομα μὲ τὴν ἀφαίρεση ἐνὸς γράμματος, τοῦ ἄλφα, καὶ μὲ τὴ μεταβολὴ τοῦ τόνου τῆς λήγουσας σὲ βαρύτερο.

ΕΡΜ. Τί θέλεις νὰ πῆς;

ΣΩ. Τοῦτο ἐδῶ: αὐτὸ τὸ ὄνομα ἄνθρωπος σημαίνει ὅτι τὰ ἄλλα θηρία ἀπ' ὅσα βλέπουν τίποτε δὲν ἐρευνοῦν οὐτε συλλογίζονται οὔτε παρατηροῦν μὲ προσοχὴ (ἀ ν α θ ρ ε ῖ ν), ὁ ἄνθρωπος ὁμοως συγχρόνως βλέπει—καὶ αὐτὸ εἶναι τὸ ἔπαυε—καὶ παρατηρεῖ μὲ προσοχὴ (ἀ ν α θ ρ ε ῖ) καὶ συλλογίζεται ἐκεῖνο ποῦ ἔχει ἰδεῖ (δηλ. ὀ π ω π ε). Ἄπ' αὐτὸ λοιπὸν βγαίνει ὅτι ἀπὸ τὰ θηρία μόνον ὁ ἄνθρωπος σωστά ὀνομάστηκε ἀ ν θ ρ ω π ο ς, αὐ ἐξετάζων ὅσα ἔχει ἰδεῖν (ἀ ν α θ ρ ὶ ν ἄ ὀ π ω π ε).

ΕΡΜ. Καλὰ λοιπὸν. Νὰ σὲ ρωτήσω τὸ κατόπιν ἀπ' αὐτὸ, ποῦ ἔχω εὐχαρίστηση νὰ τὸ μάθω.

ΣΩ. Βεβαίωςτατα.

ΕΡΜ. Μοῦ φαίνεται λοιπὸν ὅτι σ' αὐτὰ τὰ ζητήματα ὑπάρχει συνέχεια κάποιου πράγμα. Δηλαδή, ὑπάρχει κάτι τί, νομίζω, ποῦ τὸ ὀνομάζομε ψυχή καὶ αὐτὸ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου.

ΣΩ. Φυσικὰ ὑπάρχει.

ΕΡΜ. Ἄς δοκιμάσομε λοιπὸν νὰ διασαφήσομε καὶ αὐτὰ καθὼς τὰ προηγουμένα

ΣΩ. Θέλεις νὰ πῆς νὰ ἐξετάσομε τὴν ψυχή, ἂν τῆς ταυριάζῃ αὐτὸ τὸ ὄνομα, καὶ κατόπιν πάλι τὸ σῶμα;

ΕΡΜ. Ναί.

ΣΩ. Γιὰ νὰ μιλήσω λοιπὸν ἐκ τοῦ προχείρου, νομίζω ὅτι κάτι τέτοιο ἔννοισεν ἐκεῖνος ποῦ ὀνόμασαν τὴν ψυχή, ὅτι δηλαδή αὐτὴ, ὅταν ὑπάρχῃ τὸ σῶμα, γίνεται αἰτία νὰ ζῆ τοῦτο, γιατί δίνει σ' αὐτὸ δύναμιν ν' ἀναπνέη καὶ ἀναψυχῇ, μόλις ὁμοως ἐκλείψῃ ἢ αἰτία ποῦ δίνει τὴν ἀναψυχή, τὸ σῶμα καταστρέφεται καὶ πεθαίνει. Ἄπ' αὐτὸ λοιπὸν μοῦ φαίνεται ὅτι τοῦ ἐδῶσαν τὸ ὄνομα ψυχή. Ἄν ὁμοως προτιμᾷ, περίμενε λίγο· γιατί νομίζω ὅτι βλέπω μὲν ἐξήγησιν πιὸ πιθανὴν γιὰ τοὺς πααδοὺς τοῦ Εὐθύφρονος (1). Αὐτοί, νομίζω, τὴν 400α πρώτην θάτην περιφρονούσαν καὶ θά τὴν θεωρούσαν τιποτένια. Πρόσεξε ὁμοως τὸ ἐξῆς, μήπως ἄραγε καὶ σὺ τῆ βρῆς τοῦ γούστου σου.

ΕΡΜ. Λέγε μόνον.

ΣΩ. Τὴν φύσιν παντὸς τοῦ σώματος, ὥστε καὶ ζῆν καὶ περμέναι, τί σοι δοκεῖ ἔχειν τε καὶ ἔχειν ἄλλο ἢ ψυχὴν;

ΕΡΜ. Οὐδὲν ἄλλο.

ΣΩ. Τί δέ; καὶ τῶν τῶν ἄλλων ἀπάντων φύσιν οὐ πιστεύεις Ἄναξαγόρα νοῦν καὶ ψυχὴν εἶναι τὴν διακοσμοῦσαν καὶ ἔχουσαν;

ΕΡΜ. Ἐργως.

ΣΩ. Καλῶς ἄρα ἂν τὸ ὄνομα τοῦτο ἔχοι τῇ δυνάμει ταύτῃ ἢ φ ὄ σ ι ν ὄ χ ε ι καὶ ἔ χ ε ι «φροσέχην» ἐπινομάζειν. Ἐξοστὶ δὲ καὶ «ψυχὴν» κομψευόμενον λέγειν.

ΕΡΜ. Πάνυ μὲν οὖν, καὶ δοκεῖ γέ μοι τοῦτο ἐνεῖκον τεχνικώτερον εἶναι.

ΣΩ. Καὶ γὰρ ἔστιν γελῶν μέντοι φαίνεται ὡς ἀληθῶς ὀνομαζόμενον ὡς ἐτέθη.

ΕΡΜ. Ἀλλὰ διή τὸ μετὰ τοῦτο πῶς φῶμεν ἔχειν;

ΣΩ. Τὸ σῶμα λέγεις;

ΕΡΜ. Ναί.

ΣΩ. Πολλαχῇ μοι δοκεῖ τοῦτο γὰρ ἂν μὲν καὶ σμικρὸν **ο** τις παρακλίνη, καὶ πάνυ. Καὶ γὰρ σ ἦ μ ἄ τινέ; φασιν αὐτὸ εἶναι τῆς ψυχῆς, ὡς θεταμμένης ἐν τῶ νῦν παρόντι· καὶ διότι ἀδ τοῦτω σ ἦ μ ἄ τινέ; ε ἰ ἂ ἂν σημαίνῃ ἢ ψυχῇ, καὶ ταύτῃ «σημα» ὀρθῶς καλεῖσθαι. Δοκοῖσι μέντοι μοι μάλιστα θέσθαι οἱ ἄμφι Ὀρφέα τοῦτο τὸ ὄνομα, ὡς δίκην διδούσης τῆς ψυχῆς ὄν δὴ ἐνεκα δίδωσαν, τοῦτον δε περιβολὸν ἔχειν, ἕνα σ ὄ ζ η τ α ι, δεσμοτωθῆναι εἰκόνα· εἶναι οὖν τῆς ψυχῆς τοῦτο, ὥσπερ αὐτὸ ὀνομάζεται, ἕως ἂν ἐκτείσῃ τὰ θφειλόμενα, [τὸ] «σῶμα», καὶ οὐδὲν δεῖν παραγεῖν οὐδ' ἐν γράμματι.

1. Ἀναξαγόρας; ὁ Κλαζόμενος (500-428 π.Χ.) φιλόσοφος. Κατ' αὐτὸν διὰ τὰ στοιχεῖα ἦταν στὴν ἀρχὴ ἀνακατωμένα: (ὁμοῦ πάντα χρήματα ἦν—ἀπ' 1). Τῇ διακρίσει τους τὴν ἕκαστα ὁ Νους καὶ τὰ ἔβαλε σὲ τάξιν, προκαλώντας πρῶτα σ' ἕνα σημῆμα κάποιο στριφογύρισμα (δίησιν), ποῦ, ἀπλώνοντας ἀπὸ κεῖ, συνεπῆρε ὄλο καὶ περισσότερα μέρη τοῦ ἀτέλειωτου σοφοῦ καὶ θὰ συνεπαίρην ἀκόμη καὶ ἄλλα. Ἀπ' αὐτὸν δανειζέται ὁ Πλάτων τὴ λέξιν δ ι α κ ο σ μ ε ι ν ποῦ τῇ χρησιμοποιεῖ ἐδῶ.

2. Ἡ ἐτυμολογία τῆς λέξεως σ ὄ μ α ἀποδίδεται στοὺς Ὀρφεοῦς, κατὰ τοὺς ὁποίους τὸ σῶμα θεωρεῖται φυλακὴ τῆς ψυχῆς.

ΕΡΜ. Δὲν ἔχεις παρὰ νὰ μιλήσης.

ΣΩ. Τῇ φύσει ὀλοκληροῦ τοῦ σώματος γὰρ νὰ ζῆ καὶ νὰ κυκλοφορῇ, ποῖο ἄλλο πρᾶγμα νομίζεις ὅτι τὴν κατέχει καὶ τὴν κρατᾷ στερεὰ (ὄ χ ε ι) παρὰ ἢ ψυχῇ;

ΕΡΜ. Κανένα ἄλλο.

ΣΩ. Καὶ τῶρα δὲν πιστεύεις στὸν Ἀναξαγόρα (1), ὅτι καὶ τῇ φύσει ὄλων τῶν ἄλλων πραγμάτων ὁ νοῦς καὶ ἢ ψυχὴ τῇ διακοσμεῖ καὶ τῇ συγκρατεῖ;

ΕΡΜ. Αὐτὴ εἶναι ἢ γνώμη μου.

ΣΩ. Τότε λοιπὸν ἔρθά θά μπορούσαμε νὰ δώσουμε τὸ ὄνομα αὐτὸ φ ὄ σ ε χ η σ' αὐτῇ τῇ δυνάμει, ἢ ὅποια κρατᾷ στερεὰ καὶ διατηρεῖ τῇ φύσει (φ ὄ σ ι ν ὄ χ ε ι κ α ι ἔ χ ε ι). Καὶ μπορούμε νὰ τὴν ὀνομάσουμε καὶ ψ ὄ χ ἢ νοστιμώτερα.

ΕΡΜ. Βεβαίως, καὶ αὐτὴ ἢ ἐξήγησή μου φαίνεται πῶς εἶναι πῶς τεχνικὰ διατυπωμένη ἀπὸ τὴν ἄλλη.

ΣΩ. Καὶ βέβαια εἶναι. Ὅμως τὸ ὄνομα φαίνεται ἀληθινὰ γελῶτο μετὰ τὴν μορφήν ποῦ πῆρε.

ΕΡΜ. Ἀλλὰ τῶρα καὶ τὸ ἄλλο κατόπι πῶς θά ποῦμε ὅτι εἶναι βαλμένο;

ΣΩ. Τὸ σ ὄ μ α θέλει νὰ πῆς;

ΕΡΜ. Ναί.

ΣΩ. Τὸ ὄνομα αὐτὸ μου φαίνεται πολύπλοκο, καὶ περισσότερο ἂν λιγάκι τὸ παραλλάξῃ κανεῖς. Γιατὶ μερικὸ **ο** λένε πῶς αὐτὸ εἶναι τάφος (σ ἦ μ α) τῆς ψυχῆς, ἢ ὅποια βρίσκεται θαμμένη στὴν παρούσα ζωὴ (2). Ἐξ ἄλλου πάλι, ἐπειδὴ ἢ ψυχὴ μετὰ αὐτὸ ἐκφράζει (σ ἦ μ ἄ τινέ;) τίς ἐκδηλώσεις τῆς, καὶ γι' αὐτὸ ἀκόμα σωστὰ ὀνομάζεται σῆμα. Ὅμως μου φαίνεται ὅτι οἱ Ὀρφεοὶ κυρίως ἐδῶσαν αὐτὸ τὸ ὄνομα, μετὰ τὴν ἰ δ ε ἄ τάχα ὅτι ἢ ψυχὴ ἐξαγνίζει τὰ σφάλματα, γὰρ τὰ ὅποια εἶναι τιμωρημένη, καὶ ὅτι ἔχει αὐτὸ τὸ σῶμα γιὰ περιβλήμα γιὰ νὰ σώζεται σάν εἶδος φυλακῆς. Λοιπὸν γὰρ τὴν ψυχὴν, ὥσπου πληρώσῃ τὴν ποιητὴ τῆς, αὐτὸ εἶναι ὅ, τι καὶ ὀνομάζομε ἀκριβῶς, δηλαδὴ τὸ σ ὄ μ α (3)· καὶ δὲ χρειάζεται νὰ τροποποιήσουμε οὐδ' ἕνα γράμμα του.

Στὸ «Φαίδωνα» 62b ὁ Σωκράτης λέει: «Ὁ μὲν οὖν ἐν ἀπορροῆσι λεγόμενος περὶ αὐτῶν λόγος, ὡς ἐν τινι φουρᾷ (=φυλακῇ) ἐμὸν ὁ ἀνθρώπου καὶ οὐ δεῖ δὴ ἐμῶν ἐν ταύτης λεινὸν οὐδ' ἀποδιδράσκειν».

3. Τὸ πλησιέστερο παράγωγο τοῦ σώματος (σῶμα) εἶναι ὄσωμα, ἀλλ' οἱ τόποι μετὰ δὲν εἶναι οἱ ἀρχαιότεροι.

d EPM. Ταῦτα μὲν μοι δοκεῖ ἰκανῶς, ὃ Σώκρατες, εἰρήσθαι· περὶ δὲ τῶν θεῶν τῶν ὀνομάτων, ὅλον καὶ περὶ τοῦ «Διὸς» νυνδὴ ἔλεγε, ἔχοιμεν ἂν πού κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐπισωφρασθῆαι κατὰ τίνα ποτὲ ὀρθότητα αὐτῶν τὰ ὀνόματα κεῖται;

ΣΩ. Ναὶ μὰ Δία ἡμεῖς γε, ὃ Ἐρμόγετες, εἴπερ γε νοῦν ἔχοιμεν, ἕνα μὲν τὸν κάλλιστον τρόπον, ὅτι περὶ θεῶν οὐδὲν ἴσμεν, οὔτε περὶ αὐτῶν οὔτε περὶ τῶν ὀνομάτων, ἄττα ποτὲ ἑαυτοὺς καλοῦσιν· ἄλλο γὰρ ὅτι ἐκεῖνοί γε τὰ ληθῆ καλοῦσι,

e Δεύτερος δ' αὖ τὸς ὀρθότητος, ὡς περ ἐν ταῖς εὐχαῖς νόμος ἐστὶν ἡμῖν εὐχεσθαι, οἷτινές τε καὶ ὁπόθεν γαίρουσιν ὀνομαζόμενοι, ταῦτα καὶ ἡμᾶς αὐτοὺς καλεῖν, ὡς ἄλλο μὴδὲν εἰδότες· καλῶς γὰρ δὴ ἔμοιγε δοκεῖ νομοῖσθαι. Εἰ οὖν βούλει, σκοπῶμεν ὡς περ προσιπόντες τοῖς θεοῖς ὅτι περὶ αὐτῶν οὐδὲν ἡμεῖς σκευόμεθα—οὐ γὰρ ἀξιοῦμεν ὁλοῖ τ' ἂν εἶναι σκοπεῖν—ἀλλὰ περὶ τῶν ἀνθρώπων, ἦν ποτὲ τίνα δόξαν ἔχοντες ἐτίθεντο αὐτοῖς τὰ ὀνόματα· τοῦτο γὰρ ἀνεμέσθηον

EPM. Ἄλλὰ μοι δοκεῖς, ὃ Σώκρατες, μετρίως λέγειν· καὶ οὕτω ποιῶμεν.

b ΣΩ. Ἄλλο τι οὖν ἂν ἔστις ἀρχόμεθα κατὰ τὸν νόμον;

EPM. Δίκαιον γοῦν.

ΣΩ. Τί οὖν ἂν τις φαίη διανοούμενον τὸν ὀνομάσαντα ἔστιν ὀνομάσαι;

EPM. Οὐ μὰ τὸν Δία οὐδὲ τοῦτο οἶμαι ὀρθόν εἶναι

ΣΩ. Κινδυνεύουσι γοῦν, ἀγαθὸ Ἐρμόγετες, οἱ πρῶτοι τὰ ὀνόματα τιθέμενοι οὐ φαῦλοι εἶναι ἀλλὰ μετεωρολόγοι καὶ ἀδολέσχαί τινές.

EPM. Τί δή;

c ΣΩ. Καταφαινεται μοι ἡ θέσις τῶν ὀνομάτων τοιοῦτων τινῶν ἀνθρώπων, καὶ ἕαν τις τὰ ξενικά ὀνόματα ἀνασκοπῆ, οὐχ ἦττον ἀνευρίσκειται ὃ ἕκαστον βούλεται. Ὅλον καὶ ἐν τούτῳ ὃ ἡμεῖς «οὐσίαν» καλοῦμεν, εἰσὶν οἱ «ἑστίαν» κα-

XVIII

EPM. Αὐτὲς οἱ ἐξηγήσεις, Σωκράτη, μοῦ φαίνονται ἐπαρκεῖς. Ἄλλὰ γὰρ τὰ ὀνόματα τῶν θεῶν, ὅπως λόγου χάρι καὶ γὰρ τὸ Δία πρὶν ἀπὸ λίγο ἔλεγε, θὰ μπορούσαμε, νομίζω, κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον νὰ ἐξετάσουμε μὲ ποῖαν ὀρθότητα ἄραγε τοὺς ἔχου δοθῆ τὰ ὀνόματά τους;

ΣΩ. Ναι, μὰ τὸ Δία, Ἐρμολόγη, ἀνείμαστε μυαλωμένοι, θὰ ἦταν γὰρ μᾶς ἕνας τρόπος, ὃ πῶ καλῶτερος ἀπ' ἑλλους: ὅτι δηλαδὴ τίποτα δὲ γνωρίζουμε γὰρ τοὺς θεοὺς, οὔτε γὰρ τοὺς ἴδιους οὔτε γὰρ τὰ ὀνόματά τους ποὺ κάποτε οἱ ἴδιοι ἔδωσαν στὸν ἑαυτὸ τους· γιατί εἶναι φανερό ὅτι ἐκεῖνοι χρησιμοποιοῦν τὰ ἀληθινὰ ὀνόματα. Ἐνας δεύτερος πάλι τρόπος τῆς ὀρθότητος εἶναι ὁ τρόπος ποὺ συνθίζουμε νὰ εὐχόμεστε στίς προσευχές, δηλαδὴ ὅπως οἱ θεοὶ εὐχαριστοῦνται νὰ ὀνομάζονται ποιοὶ καὶ ποῖα καταγωγῆς, ἐστὶ κι ἐμεῖς νὰ τοὺς ὀνομάζουμε, ἀφοῦ τίποτε ἄλλο δὲ γνωρίζουμε· γιατί ἐγὼ νομίζω ὅτι εἶναι καλὸς οἱ συνήθειες τῶν προσευχῶν. Λοιπὸν, ἂν θέ- 401a λης, ἄς ἐξετάσουμε, ἀφοῦ προηγουμένως δηλώσουμε στοὺς θεοὺς, ὅτι ἐμεῖς τίποτε δὲ θὰ ἐξετάσουμε γι' αὐτοὺς τοὺς ἴδιους—γιατί δὲν ἔχομε τὴν ἀξίωση ὅτι εἰμαστε ἰκανοὶ νὰ ἐρευνησουμε—ἀλλὰ γὰρ τοὺς ἀνθρώπους, ποῖά τέλος πάντων ἔχοντες γνώμη ἔδωσαν σ' αὐτοὺς τὰ ὀνόματα· γιατί αὐτὸ τὸ φερσιμὸ μας δὲ θὰ μπορούσε νὰ τοὺς ἐξοργίσῃ.

EPM. Μοῦ φαίνεται, Σωκράτη, ὅτι σοφὰ μιλεῖς καὶ ἄς κάνουμε ὅπως λές.

ΣΩ. Ν' ἀρχίσουμε λοιπὸν ἀπὸ τὴν Ἐστίαν, σύμφωνα μὲ τὴ συνήθεια (!);

EPM. Βέβαια εἶναι δίκαιο.

ΣΩ. Τί λοιπὸν νὰ ὑποθέσουμε ὅτι εἶχε στὸ νεῦ του ἐκεῖνος ποὺ τὴν ὀνόμασε Ἐστία;

EPM. Μὰ τὸ Δία, οὔτε αὐτὸ μοῦ φαίνεται ὅτι εἶναι εὐκόλο.

ΣΩ. Φαίνεται λοιπὸν, ἀγαπητέ μου Ἐρμολόγη, ὅτι ἐκεῖνοι ποὺ πρῶτοι ἔδωσαν τὰ ὀνόματα δὲν ἦταν τυποτένιοι, ἀλλὰ κάποιοι ἀστρονόμοι καὶ διορατικοί.

EPM. Πῶς τὸ ἐνοεῖς αὐτό;

ΣΩ. Μοῦ φαίνεται κατακάθαρα ὅτι ἡ θέση τῶν ὀνομάτων εἶναι ἔργο τέτοιων περιπύων ἀνθρώπων, καὶ ἂν κανεὶς ἐρευνήσῃ τὰ ξενικά ὀνόματα, περισσότερο ἀνακαλύπτει ποῖα σημάσια ἔχει καθένα ἀπ' αὐτά. Λόγου χάρι ἐκεῖνο ποὺ ἐμεῖς ὀνομάζουμε οὐσία, μερικοὶ τὸ ὀνομάζουν ἐστίαν, καὶ ἄλλοι

1. Ἐστίαν. Ἀπὸ τῆς θεότητος Ἐστίας ἀρχίζαν πάντοτε οἱ θυσίαι.

λοῦσιν, οἱ δ' αὖ «ὤσιαν». Πρῶτον μὲν οὖν κατὰ τὸ ἕτερον ὄνομα τούτων ἢ τῶν πραγμάτων οὐσία «Ἔστια» καλεῖσθαι ἔχει λόγον, καὶ ὅτι γε αὖ ἡμεῖς τὸ τῆς οὐσίας μετέχον «ἔστιν» φραμῆν, καὶ κατὰ τοῦτο ὀρθῶς ἀν καλοῦτο «Ἔστια». Ἐοίκαμεν γὰρ καὶ ἡμεῖς τὸ παλαιὸν «ἔσιαν» καλεῖν τὴν οὐσίαν. Ἔτι δὲ καὶ κατὰ τὰς θυσίας ἄν τι ἐνοήσας ἡγήσαιο οὕτω νοεῖν
 δ ταῦτα τοῦς τιθεμένους· τὸ γὰρ πρὸ πάντων θεῶν τῆ Ἔστια πρώτη προθύειν εἰκὸς ἐκείνους οἴτινες τὴν πάντων οὐσίαν «ἔσιαν» ἐπωνόμασαν. Ὅσοι δ' αὖ «ὤσιαν», σχεδὸν τὶ αὖ οὗτοι κοθ' Ἡράκλειτον ἀν ἡγήοντο τὰ ὄντα ἵνα τε πάντα καὶ μένειν οὐδὲν τὸ οὖν αἴτιον καὶ τὸ ἀρχηγὸν αὐτῶν εἶναι τὸ ὦ θ ο ὦ ν, ἔθεν δὴ καλῶς ἔχειν αὐτὸ «ὤσιαν» ἀνομάσθαι. Καὶ ταῦτα μὲν δὴ ταύτη ὡς παρὰ μηδὲν εἰδότεων εἰρήσω·
 e μετὰ δ' Ἔστιαν δίκαιον ῥέαν καὶ Κρόνον ἐπισκῆψασθαι. Καίτοι τὸ γε τοῦ Κρόνου ὄνομα ἤδη διήλθομεν. Ἴσως μὲν-
 τοι οὐδὲν λέγω.

ΕΡΜ. Τί δὴ, ὦ Σώκρατες;

ΣΩ. Ὄραθι, ἐννενοήκαί τι σμῆνος σοφίας.

ΕΡΜ. Ποῖον δὴ τοῦτο;

402a ΣΩ. Γελοῖον μὲν πάνυ εἶπεῖν, οἴμαι μέντοι τινὰ πιθανο-
 νητητα ἔχον.

ΕΡΜ. Τίνα ταύτην;

ΣΩ. Τὸν Ἡράκλειτόν μοι δοκῶ καθορᾶν παλαιά ἅπτα σοφὰ λέγοντα, ἀτεχνῶς τὰ ἐπὶ Κρόνου καὶ ῥέας, ἃ καὶ Ὀμηρος ἔλεεν.

ΕΡΜ. Πῶς τοῦτο λέγεις;

ΣΩ. Λέγει πού Ἡράκλειτος ὅτι ἀπάντα χωρεῖ καὶ οὐδὲν μένει», καὶ ποταμοῦ ὄβη ἀπεικάζων τὰ ὄντα λέγει ὡς «ὄις ἐς τὸν αὐτὸν ποταμὸν οὐκ ἀν ἐμβαίης».

ΕΡΜ. Ἔστι ταῦτα.

b ΣΩ. Τί οὖν; δοκεῖ σοι ἀλλοιούμενον Ἡρακλείτου νοεῖν ὁ

πάλι ὦ σί α (1). Πρῶτα λοιπὸν ἢ οὐσία τῶν πραγμάτων εἶ-
 ναι λογικὸν νὰ ὀνομάζεται Ἔστια σύμφωνα μετὸ τὸ δεύτερον ἀπ'
 αὐτὰ τὰ ὀνόματα (δηλ. ἐσσία). Καὶ ἐφόσον ἡμεῖς λέμε
 α ἔ σ τ ι ν » ἐκεῖνο ποῦ μετέχει στὴν οὐσία (ὑπαρξῆ) (2), εἶ-
 ναι σωστὸ καὶ γι' αὐτὸ τὸ λόγον νὰ ὀνομάζεται Ἔστια, γιὰ τὴν
 φαίνεται ὅτι καὶ ἡμεῖς τὸν παλιὸν καιρὸ ὀνομάσαμε ἐ σ σ ί α
 τὴν οὐσία. Ἀκόμη, ἀν προσέξουμε καὶ στὶς θυσίας, θὰ
 βροῦμε ὅτι αὐτὴ τὴν ἐννοια ἔδιδαν ἐκεῖνοι ποῦ ἐβαλαν αὐτὰ τὰ
 ὀνόματα. Γιατὶ πρὶν ἀπ' ὅλους τοὺς θεοὺς στὴν Ἔστια πρώ-
 τὴν ὄφειλαν φρονεῖν νὰ θυσιάζουσι οἱ ἄνθρωποι ἐκείνοι ποῦ
 ὀνόμασαν ἐσσία τὴν οὐσία ὅλων τῶν πραγμάτων. Καὶ
 ὅσοι πάλι τὴν ὀνόμασαν ὦ σ ί α, αὐτοὶ θὰ εἶχαν ἴσως τὴ
 γνώμη τοῦ Ἡρακλείτου, ὅτι ὅλα τὰ ὄντα κινεῖνται καὶ τί-
 ποτα δὲ μένει στάσιμον ἢ αἰτία, ὅπως ξέρομεν, καὶ ἢ διευθί-
 νουσα ἀρχὴ εἶναι ἐκεῖνο ποῦ ὄθεῖ, ἐπομένως εἶναι σωστὸ
 νὰ ὀνομάζεται αὐτὸ ὤσια (ὄσις, ὄθησις). Ἄς θεωρηθοῦν ἀρ-
 κετὰ ὅσα ἔχουν εἰπωθῆ ἀπάνω σ' αὐτὸ τὸ θέμα ἀπὸ ἀνθρώπου
 ποῦ δὲ γνωρίζουν τίποτε. Ἐπειτα ἀπὸ τὴν Ἔστια εἶναι σω-
 στὸ νὰ ἐξετάσουμε τὴ ῥέα καὶ τὸν Κρόνον, ἀν καὶ τὸ ὄνομα τοῦ
 Κρόνου τὸ ἐξετάσαμε πρῶτύτερα. Ἴσως ὅμως τίποτα ἀξιο
 λόγου δὲ λέω.

XIX

ΕΡΜ. Πῶς αὐτὸ, Σακράτη;

ΣΩ. Ἀγαπητέ μου, μοῦ ἤρθε στὸ νοῦ ἓνα σμῆνος
 σοφῶν σκέψων.

ΕΡΜ. Ποῦ λοιπὸν εἶναι αὐτό;

ΣΩ. Τὸ πρῆγμα εἶναι πολὺ κομμικὸ μετὸ τοῦ πῶ · νο- 402a
 μίξω ὅμως ὅτι ἔχει κάποια πιθανότητα.

ΕΡΜ. Ποιά εἶν' αὐτή;

ΣΩ. Μοῦ φαίνεται πῶς βλέπω τὸν Ἡράκλειτο νὰ λέη
 παλιὰς σοφίαις, ἀκριβῶς ὅπως στὴν ἐποχὴ τοῦ Κρόνου καὶ τῆς
 ῥέας, πράγματα ποῦ ἔλεγε ἀκριβῶς καὶ ὁ Ὀμηρος.

ΕΡΜ. Πῶς τὸ ἐννοεῖς αὐτό;

ΣΩ. Λέει κάποιος ὁ Ἡράκλειτος (1) ὅτι ὅλα κινεῖν-
 νται καὶ τίποτα δὲ μένει σταθερὸν, καὶ, παρομοιάζοντας τὰ
 ὄντα μετὰ ῥέμα ποταμοῦ, λέει ὅτι ἀδὲ μπορούμε δυὸ φορές νὰ
 μπουῖμε στὸ ἴδιο ποτάμι.

ΕΡΜ. Αὐτὰ εἶναι ἀκριβῆ;

ΣΩ. Τί λοιπὸν; νομίζεις εἰς εἶχε διαφορετικὴν ἀντίληψη
 ἀπὸ τὸν Ἡράκλειτο ἐκεῖνος ποῦ ἔδωκε στοὺς προγόνους τῶν

1. Ὡ σ ί α : ἡ λέξη, τύπος δωρικῶς, ἀπαντᾷ στὸν Στοβαῖο. Ἡ ἐ σ τ ι α εἶναι ἐπίσης τύπος δωρικῶς.

2. Ἐνα πρῆγμα ὑπάρχει, γιὰ τὴν μετέχει στὴν ὑπαρξῆ.

1. Ἡ ρ ά κ λ ε ι τ ο ς : φιλόσοφος ἀπὸ τὴν Ἔρεσο (544-484 π.Χ.), προκείμενος μετὰ ἤθος σοβαρὸ καὶ βαθυστόχαστος. Κατ' αὐτὸν ὁ κόσμος βρίσκεται σὲ ἀδιάκοπη ἀλλαγὴ καὶ παρουσιάζεται ὅλο καὶ μετὰ νέας μορφῆς. Ὅλα τρέχουν καὶ τίποτα δὲ μένει σταθερὸ, ἀπάντα ρεῖν.

τιθέμενος τοῖς τῶν ἄλλων θεῶν προγόνοις «Ρέαν» τε καὶ «Κρόνον»; Ἐὰρ οἶε ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου αὐτὸν ἀμφοτέρως θευμάτων ὀνόματα θέσθαι; Ὡσπερ αὖ Ὀμηρος «Ὀκεανὸν τε θεῶν γένεσιν» φησὶ «καὶ μητέρα Τηθύν» οἶμαι δὲ καὶ Ἡσίοδος. Λέγει δὲ πον καὶ Ὀρφεύς δι

Ὀκεανὸς πρῶτος καλλιέρροος ἤρξε γάμοιο,
ὃς ἔα κασινγήτην ὁμομήτορα Τηθὺν ὄπαιεν.

Ταῦτ' οὖν σκόπει δι καὶ ἀλλήλους συμφωνεῖ καὶ πρὸς τὰ τοῦ Ἑρακλείτου πάντα τείνει.

ΕΡΜ. Φαίνη τί μοι λέγειν, ὦ Σώκρατες; τὸ μέντοι τῆς Τηθύος οὐκ ἐννοῶ ὄνομα τί βούλεται.

ΣΩ. Ἀλλὰ μὴν τοῦτο γε ἄλιγον αὐτὸ λέγει δι πηγῆς ὄνομα ἐπικεκρυμμένον ἐστίν. Τὸ γὰρ δι α τ τ ὠ μ ε ν ο ν καὶ τὸ ἦ θ ο ὗ μ ε ν ο ν πηγῆς ἀπεικασμὸς ἐστίν· ἐκ δὲ τούτων ἀμφοτέρων τῶν ὀνομάτων ἢ «Τηθύς» τὸ ὄνομα σίγκειται.

ΕΡΜ. Τοῦτο μὲν, ὦ Σώκρατες, κομψόν.

ΣΩ. Τί δ' οὐ μέλλει; Ἀλλὰ τί τὸ μετὰ τούτου; Τὸν μὲν Δία εἴπωμεν.

ΕΡΜ. Ναί.

ΣΩ. Τοὺς ἀδελφοὺς δὲ αὐτοῦ λέγωμεν, τὸν τε Ποσειδῶ καὶ τὸν Πλούτωνα καὶ τὸ ἕτερον ὄνομα δὲ ὀνομάζουσι αὐτόν.

ΕΡΜ. Πάνω γε.

ΣΩ. Τὸ μὲν τοίνυν τοῦ Ποσειδῶνος μοι φαίνεται ὄνομα μάσθαι [τοῦ πρῶτου ὀνομάσαντος], δι αὐτὸν βαδίζοντα ἐπέσχευ ἢ τῆς θαλάττης φύσις καὶ οὐκ ἐτι εἴασεν προσελθεῖν, ἀλλ' ὥσπερ δεσμός τῶν ποδῶν αὐτῷ ἐγένετο. Τὸν οὖν ἀρχοντα τῆς δυνάμεως ταύτης θεῶν ὀνόμασεν «Ποσειδῶνα», ὡς «ποσίδεσμον» ὄντα· τὸ δὲ ἐγκριταὶ ἴσως εὐπρεπέιας ἕνεκα. Τάχα δὲ οὐκ ἂν τοῦτο λέγοι, ἀλλ' ἂν τι τοῦ σίγματος
403a ὄνο λάβδρα τὸ πρῶτον ἐλέγετο, ὡς πολλὰ εἰδότες τοῦ θεοῦ. Ἴσως δὲ ἀπὸ τοῦ σείειν «ὀ σείων» ὀνόμασται πρόσκειται δὲ τὸ πει καὶ τὸ δέλτα. Τὸ δὲ Πλούτωνος, τοῦτο μὲν

1. Διδόξ. Ξ, 201: «Ὀκεανὸν τε θεῶν γένεσιν, καὶ μητέρα Τηθύν».

2. Πολλὰς φορές ὁ Σωκράτης στίς ἐτυμολογικὰς ἐξηγήσεις τοῦ λαμβάνει ὑπόψην τὴν ἐπιθυμίαν ποῦ ἔχουν οἱ ἄνθρωποι νὰ κομψέουσι τὰ ὀνόματα. Βλ. 414c.

ἄλλων θεῶν τὰ ὀνόματα Ρέα καὶ Κρόνος; Ἐραγε νομίζεις δι κατὰ τύχην ἔδωκε στὸν ἕνα καὶ στὸν ἄλλον ὀνόματα ρευμάτων; Καθὼς πάλι ὁ Ὀμηρος λέει κάπου: «Τὸν Ὀκεανόν, πατέρα τῶν θεῶν, καὶ μητέρα τους τὴν Τηθύν (1)». Νομίζω ὁμοίως δι καὶ ὁ Ἡσίοδος λέει τὰ ἴδια. Καὶ λέει κάπου καὶ ὁ Ὀρφεύς: «Ὁ Ὀκεανὸς ὁ καλλιέρροος παντρεύτηκε πρῶτος, ποῦ πήρε τὴν ἀδερφή του Τηθύν, γεννημένη ἀπ' τὴν ἴδια μάνα». Παρατήρησε τώρα δι αὐτὰ καὶ μεταξὺ τους συμφωνοῦν καὶ πηγαίνουσι δια πρὸς τὴ θεωρίαν τοῦ Ἑρακλείτου.

ΕΡΜ. Μοῦ φαίνεται, Σωκράτη, πὼς λὲς κάτι σπουδαῖο. Τὸ ὄνομα ὁμοίως τῆς Τηθύος δὲν καταλαβαίνω τί θέλει νὰ πῇ.

ΣΩ. Καὶ ὁμοίως μόνο του σχεδὸν λέει τὸ ἴδιο πράγμα, δι δηλαδὴ εἶναι παραμορφωμένο ὄνομα πηγῆς. Γιατὶ ἐκεῖνο ποῦ καλὰ κοσμοκίττει (τὸ δι α τ τ ὠ μ ε ν ο ν) καὶ διωρίζει (ἦ θ ο ὗ μ ε ν ο ν) εἶναι παρομοίωση πηγῆς· κ' ἀπ' αὐτὰ τὰ δύο ὀνόματα σχηματίστηκε τὸ ὄνομα Τ η θ ὺ ς.

ΕΡΜ. Αὐτὸ, Σωκράτη, εἶναι νόστιμο.

ΣΩ. Καὶ πῶς νὰ μὴ εἶναι; Ἀλλὰ τί ἐρχεται ἔπειτα; Γιατὶ τὸ Δία ἔχομε μιλήσει.

ΕΡΜ. Ναί.

ΣΩ. Τότε λοιπὸν ἄς ἐξετάσουμε τ' ἀδέρφια σου, τὸν Ποσειδῶνα καὶ τὸν Πλούτωνα καὶ τὸ ἄλλο ὄνομα ποῦ δίδουμε σ' αὐτόν.

ΕΡΜ. Ποῦ καλὰ.

ΣΩ. Λοιπὸν τὸ ὄνομα Π ο σ ε ἰ δ ὶ ω ν μοῦ φαίνεται δι δόθηκε ἀπὸ ἐκεῖνον ποῦ πρῶτος εἶπε τὸν ὄνομασε, γιατί ἐνῶ αὐτὸς (ὁ ἄνθρωπος) ἐβιάζιζε, τὸν ἐσταμάτησε ἢ φύση τῆς θαλάσσης καὶ δὲν τὸν ἄφησε πιά νὰ προχωρήσει παρά πέρα, ἀλλὰ τοῦ ἔγινε σὺν δεσμοῖς στὰ πόδια του. Τὸ θεὸ λοιπὸν, τὸν ἀρχηγὸ αὐτῆς τῆς δυνάμεως τὸν ὀνόμασε Ποσειδῶνα ὡς δένοντα τὰ πόδια (π ο σ ἰ δ ε σ μ ο ν)· τὸ ἐ προστέθηκε ἴσως γιὰ κομψότητα (2). Ἴσως πάλι δὲν μπορεῖ νὰ ἔχη αὐτὴ τὴν ἔννοια, ἀλλ' ἂν τι τοῦ σ' προφέρουσαν στὴν ἀρχὴ τοῦ λ, γιὰ νὰ φανῇ δι ὁ θεὸς γνωρίζει πολλὰ πράγματα. Ἴσως καὶ ἀπὸ τὸ σείω νὰ ὀνομάστηκε ὁ σ ε ἰ ω ν καὶ ἔχει προστεθῆ τὸ π καὶ τὸ δ. Ὡς πρὸς τὸν Πλούτωνα,

κατὰ τὴν τοῦ πλοῦτου δόσιν, ὅτι ἐκ τῆς γῆς κάτωθεν ἀνέεται ὁ πλοῦτος, ἐπινομάσθη· ὁ δὲ «Αἰδής», οἱ πολλοὶ μὲν μοι δοκοῦσιν ὑπολαμβάνειν τὸ ἀϊδὲς προσεφθασθαι τῷ ὀνόματι τούτῳ, καὶ φοβούμενοι τὸ ὄνομα «Πλούτωνα» καλοῦσιν αὐτόν.

b *ΕΡΜ.* Σοὶ δὲ πῶς φαίνεται, ὦ Σώκρατες;

ΣΩ. Πολλαχῆ ἔμοιγε δοκοῦσιν ἄνθρωποι διαμαρτηρέναι περὶ τούτου τοῦ θεοῦ τῆς δυνάμεως καὶ φοβείσθαι αὐτόν οὐκ ἄξιον «δν». «Οὐτε γάρ, ἐπειδὴν ἅπαξ τις ἡμῶν ἀποθάνῃ, αἶε ἐκεῖ ἐστίν, φοβούνται, καὶ διὰ τὴν ψυχὴν γυμνὴν τοῦ σώματος παρ' ἐκείνου ἀπέχεται, καὶ τοῦτο περὶβήνται· τὰ δ' ἐμοὶ δοκεῖ πάντα ἐς ταῦτόν τι συντείνειν, καὶ ἡ ἀρχὴ τοῦ θεοῦ καὶ τὸ ὄνομα.

ΕΡΜ. Πῶς δὴ;

c *ΣΩ.* Ἐγὼ σοι ἐρῶ ἅ γέ μοι φαίνεται. Εἰπέ γάρ μοι, δεσμός τις ὄντων ὥστε μὲνεν ὀνοῦσιν, πότερος ἰσχυρότερός ἐστιν, ἀνάγκη ἢ ἐπιθυμία;

ΕΡΜ. Πολὺ διαφέρει, ὦ Σώκρατες, ἡ ἐπιθυμία.

ΣΩ. Οἶεσιν οὖν τὸν Ἄϊδον οὐκ ἂν πολλοὺς ἐκφεύγειν, εἰ μὴ τῷ ἰσχυροτάτῳ δεσμῷ δεῖε τοὺς ἐκείσε ἰόντας;

ΕΡΜ. Ἄηλα δὴ.

ΣΩ. Ἐπιθυμία ἄρα τινὲς αὐτούς, ὡς εἶπες, δεῖ, εἴπερ τῷ μεγίστῳ δεσμῷ δεῖ, καὶ οὐκ ἀνάγκη.

ΕΡΜ. Φαίνεται.

ΣΩ. Οὐκοῦν ἐπιθυμίαι αἶ πολλαὶ εἰσιν;

ΕΡΜ. Ναί.

d *ΣΩ.* Τῇ μεγίστῃ ἄρα ἐπιθυμίᾳ τῶν ἐπιθυμιῶν δεῖ αὐτούς, εἴπερ μέλλει τῷ μεγίστῳ δεσμῷ κατεχεῖν.

ΕΡΜ. Ναί.

ΣΩ. Ἔστιν οὖν τις μείζων ἐπιθυμία ἢ διὰ τίς τῶ συνῶν οἴηται δι' ἐκείνου ἐσεσθαι ἀμείνων ἀνήγ;

ΕΡΜ. Μὰ Δι' οὐδ' ὀπισθοῦσιν, ὦ Σώκρατες.

1. Ἡ ἐξήγησις εἶναι ἀκριβής. Ὁ Πλοῦτων εἶναι ὁ δωρητὴς τοῦ πλοῦτου, καὶ ἀκριβέστερα ὁ θεὸς τῆς γεωργικῆς εὐφορίας, γιὰ τὴν γῆν, στὰ βάθη τῆς ὁποίας κατοικεῖ, παράγει τοὺς καρποὺς ποὺ εἶναι ἡ τροφή τοῦ ἀνθρώπου. Μ' αὐτὸ τὸν τίτλο ὁ γεωργὸς ὀφείλει, κατὰ τὰ «Ἐργα» (βλ. 465), νὰ επικαλεσθῆται μαζὶ μετὰ τὴν ἀγρὴν· Δὴμητρα καὶ αὐτόν, τὸν ὁποῖον ὁ Ἱσίοδος ὀνομάζει χθόνιον Δία·.

2. Στὸ «Φαίδωνα» τὸ ὄνομα Ἄδης ἐξηγεῖται μετὰ τὸ χαρακτηριστικὸ ἀεὶ δὲς τοῦ τύπου ποῦ εἶναι ἡ διαμονὴ αὐτοῦ τοῦ θεοῦ.

ὀφείλει τὸ ὄνομά του στὴ δωρεὰ τοῦ πλοῦτου (1), γιὰτὶ κατὰ ἀπὸ τῆ γῆ ἀνακαλύπτεται ὁ πλοῦτος. Καὶ τὸ ἄλλο ὄνομά του Ἄδης, οἱ πολλοὶ μοῦ φαίνεται διὰ νομίζουσι πῶς ἔχει προστεθῆ ἀπὸ τὸ ἀόρατο (ἀεὶ δὲς) (2) καὶ ἀπὸ φόβου πρὸς τὸ ὄνομα τὸν ὀνομάζουσι Πλούτωνα.

ΕΡΜ. Καὶ ἐσύ, Σωκράτη, τί φρονεῖς;

XX

ΣΩ. Οἱ ἄνθρωποι, κατὰ τὴ γνώμη μου, ἔκαναν πολλὰ λάθη σχετικὰ μετὰ τὴ δύναμη αὐτοῦ τοῦ θεοῦ καὶ τὸν φοβούνται χωρὶς λόγου. Καὶ αἰτία αὐτοῦ τοῦ φόβου εἶναι διὰ, ὅταν κάποτε πεθῆνῃ κανεὶς ἀπὸ μᾶς, κατοικεῖ παντοῦν ἐκεῖ κάτω, καὶ διὰ τὴ ψυχὴ χωρισμένη ἀπὸ τοῦ σώματος πηγαίνει πρὸς ἐκείνον· αὐτὸ ἀκριβῶς τοὺς γαμίζει· φόβου. Αὐτὰ ἅλα μᾶς φαίνονται διὰ τέλεια συμφωνοῦν, δηλαδὴ καὶ ἡ ἐξουσία αὐτοῦ τοῦ θεοῦ καὶ τὸ ὄνομά του.

ΕΡΜ. Πῶς αὐτό;

ΣΩ. Ἐγὼ θὰ σοῦ πῶ ποιά εἶναι ἡ γνώμη μου. Πέες μου ποῖος δεσμός εἶναι ὁ ἰσχυρότερος γιὰ ὁποιοδήποτε ζῷο ὥστε νὰ μὲν ὀπουδῆσθε, ἢ ἀνάγκη ἢ ἡ ἐπιθυμία;

ΕΡΜ. Ἀσύγκριτα, Σωκράτη, ἡ ἐπιθυμία.

ΣΩ. Νομίζεις λοιπὸν διὰ τὸ θὰ ξέφυγαν πολλοὶ ἄνθρωποι ἀπὸ τὸν Ἄδην, ἂν αὐτοὺς δὲν ἔδενε μετὰ ἰσχυρότατο δεσμὸ ἐκείνου ποῦ πᾶνε στὸν ἄλλο κόσμου;

ΕΡΜ. Καὶ βέβαια.

ΣΩ. Ἐπομένως μετὰ κάποια ἐπιθυμία τοὺς δεσμεύει, καθὼς φαίνεται, καὶ ὅχι μετὰ μίαν ἀνάγκη, ἂν βέβαια εἶναι ἀλήθεια διὰ τοὺς δένει μετὰ τὸν πιὸ ἰσχυρὸ δεσμὸ.

ΕΡΜ. Ἔτσι φαίνεται.

ΣΩ. Καὶ δὲν ὑπάρχουν πολλὰς ἐπιθυμίας;

ΕΡΜ. Ναί.

ΣΩ. Ἐπομένως μετὰ τὴν πιὸ μεγαλύτερη ἐπιθυμία ἀπ' ὅλες τὶς ἐπιθυμίας τοὺς δεσμεύει, ἂν πρόκειται νὰ τοὺς κρατῆ δεμένους μετὰ τὸν πιὸ ἰσχυρὸ δεσμὸ.

ΕΡΜ. Ναί.

ΣΩ. Ὑπάρχει ἄρα καμιά ἄλλη ἐπιθυμία μεγαλύτερη, παρὰ ὅταν κανεὶς συναναστρέφεται κάποιον καὶ νομίζει διὰ τὴν ἐξ αἰτίας τοῦ θὰ γίνῃ καλύτερος;

ΕΡΜ. Ὅχι, μὰ τὸ Δία, Σωκράτη, δὲν ὑπάρχει.

b

c

d

ΣΩ. Διὰ ταῦτα ἄρα φώμεν, ὃ Ἐρμώγενης, οὐδένα δεῦρο ἐβελήσαι ἀπελθεῖν τῶν ἐκείθεν, οὐδὲ αὐτάς τὰς Σειρήνας, ἀλλὰ κατακεκληθήσθαι ἐκείνας τε καὶ τοὺς ἄλλους πάντας· οὕτω καλοὺς τινὰς, ὡς ἔοικεν, ἐπίσταται λόγους λέγειν ὁ Ἄιδης, καὶ ἔστιν, ὡς γ' ἐκ τοῦ λόγου τούτου, ὁ θεὸς [οὗτος] τέλος σοφιστῆς τε καὶ μέγας εὐεργέτης τῶν παρ' αὐτῷ, ὅς γε καὶ τοῖς ἐνθάδε τοσαῦτα ἀγαθὰ ἀνήγειν· οὕτω πολλὰ αὐτῷ τὰ περιόντα ἐκεῖ ἔστιν, καὶ τὸν «Πλούτωνα» ἀπὸ τούτου ἔσχε τὸ ὄνομα. Καὶ τὸ αὐτὸ μὴ θέλειν σνεῖναι τοῖς ἀνθρώποις ἔχουσι τὰ σώματα, ἀλλὰ τότε συγγίγνεσθαι, ἐπειδὴν ἡ ψυχὴ καθαρὰ ἦ πάντων τῶν περὶ τὸ σῶμα κακῶν καὶ ἐπιθυμιῶν, οὐ φιλοσόφον δοκεῖ σοι εἶναι καὶ εὐ' ἐντεθυμημένον· οὗτι οὕτω μὲν ἂν κατέγοι αὐτοὺς δήσας τῇ περὶ ἀρετῆν ἐπιθυμίᾳ, ἔχοντας δὲ τὴν τοῦ σώματος πτοίησιν καὶ μανίαν οὐδ' ἂν ὁ Κρόνος δύναιτο ὁ πατὴρ συγκρατεῖν αὐτῷ ἐν τοῖς δεσμοῖς δήσας τοῖς αὐτοῦ λεγομένοις·

ΕΡΜ. Κινδυνεύεις τί λέγειν, ὦ Σώκρατες.

ΣΩ. Καὶ τὸ γε ὄνομα ὁ Ἄιδης, ὃ Ἐρμώγενης, πολλοῦ δεῖ ἀπὸ τοῦ ἀϊδός ἐπανομασθῆναι, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον ἀπὸ τοῦ πάντα τὰ καλὰ εἰδέναι, ἀπὸ τούτου ὑπὸ τοῦ νομοθέτου «Ἄιδης» ἐκλήθη.

ΕΡΜ. Εἴεν τί δὲ Δήμητρα τε καὶ Ἥρα καὶ Ἀπόλλων καὶ Ἄθρηᾶν καὶ Ἥφαιστον καὶ Ἄρη καὶ τοὺς ἄλλους θεούς, πῶς λέγομεν·

ΣΩ. Δημήτηρ μὲν φαίνεται κατὰ τὴν δόξαν τῆς ἐδωδῆς διδοῦσα ὡς μήτηρ «Δημήτηρ» κεκληθῆσθαι, Ἥρα δὲ ἐρετις, ὡσπερ οὐν καὶ λέγεται ὁ Ζεὺς αὐτῆς ἐρασθεὶς ἔχειν. Ἴσως δὲ μετεωρολογῶν ὁ νομοθέτης τὸν αἴρα «Ἥραν» ὀνόμασεν ἐπιωνυπόμενος, θεὸς τὴν ἀρχὴν ἐπὶ τελευτήῃ· γνοίης δ' ἂν, εἰ πολλάκις λέγοις τὸ τῆς Ἥρας ὄνομα. «Φε-

1. Ὁ Πρώτος λέει· ὁ Πλάτων διακρίνει τρία εἶδη Σειρήνας, τὴς οὐράνας, ἐκείνας ποὺ βοηθοῦν στὴ γέννησι καὶ ἐκείνας ποὺ ἐξαγνίζουσι, βολόμενες κάτω ἀπὸ τὴν ἔξουσία τοῦ Ἄδης. Ἐχουν συχνὰ σχέση με τὸν καταχθόνιο κόσμου. Ἡ Ἐλένη στὴν «Ἐλένη» τοῦ Ἐρπιδή τῆς επικαλεῖται σὰ γόνιμες θεές (στ. 167 κ.ε.).

2. Ὁ Κρόνος, πατέρας τοῦ Ἄδου, τοῦ Διὸς καὶ τοῦ Ποσειδῶνος, ἐκθρονισμένος ἀπὸ τὸ Δία, κατακατηνίσθηκε καὶ ἔμυσοδότηκε σὰ βῆθη τοῦ Ταρτάρου, κατὰ τὴν Ἰλιάδα Ε', 203-204· «..... ὅτε τὸν Κρόνον εὐρύσκα Ζεὺς γαίης νέρθε καθεῖσε καὶ ἀργυροῖσι θαλάσσης»

ΣΩ. Γ' αὐτοὺς λοιπὸν τοὺς λόγους, Ἐρμώγεν, ἄς εἴπομεν ὅτι κανεὶς δὲ θέλει· ἀφήσῃ τὸν ἄλλο κόσμον γιὰ νὰ ξαναγυρίσῃ ἐδῶ, οὐτε ἀκόμη αὐτὸς οἱ Σειρήνας¹), ἀλλ' ἀ κάποια γοητεῖα κρατεῖ δαίμονους καὶ ἐκείνης καὶ θλούς τοῦ ἄλλου. Τόσο ὠραίους λόγους, καθὼς φαίνεται, ἔξερε νὰ λέγῃ ὁ Ἄδης, καὶ εἶναι γιὰ τοῦτο τὸ λόγο αὐτὸς ὁ θεὸς τέλειος σοσιστής καὶ μεγάλος εὐεργέτης ἐκείνων ποῦ μένουσι κοντὰ τοῦ, ἀφοῦ ἄλλωστε καὶ στοὺς ἀνθρώπους ἐδῶ στέλνει τόσα πολλὰ ἀγαθὰ. Τόσα πολλὰ πλούτη ἔχει ἀποταμιευμένα ἐκεῖ κάτω, καὶ γι' αὐτὸ πήρε τὸ ὄνομα Πλούτων. Ἐξ ἄλλου πάλι τὸ νὰ μὴ θέλῃ νὰ ζῆ στὴν κοινωνία ἀνθρώπων, ἐπὸσον ἔχουν σώματα, ἀλλὰ τότε μόνο νὰ τοὺς συναναστρέφεται, ἐπὶν ἡ ψυχὴ τους εἶναι καθαρὰ ἀπ' ὅλα τὰ κακὰ καὶ τίς ἐπιθυμίες τοῦ σώματος, δὲ σοῦ φαίνεται βτι εἶναι ἐργο φιλοσόφου καὶ ποῦ ἔξερε καλὰ νὰ ἐνοῦῃ ὅτι μ' αὐτὸ τὸν τρόπο μπορεῖ νὰ τοὺς κρατῆ δαίμονους μὲ τὴν ἐπιθυμία τῆς ἀρετῆς, ἐνῶ, ἐταν ἔχουν τὸ σφοδρὸν ὀστρο καὶ τὴ μανία τοῦ σώματος, οὐτε ὁ ἴδιος ὁ Κρόνος, ὁ πατέρας του, δὲ θὰ μποροῦσε νὰ τὸν βοηθήσῃ νὰ τοὺς κρατῆ, καθυποτάζοντάς τους σὰ κατὰ τὴν παράδοσι δεσμά του²·

ΕΡΜ. Φαίνεται ὅτι λὲς κάτι σπουδαῖο, Σωκράτη.

ΣΩ. Καὶ τὸ ὄνομα Ἄδης, Ἐρμώγεν, πολὺ ἀπέχει ἀπὸ τὸ νὰ ἔχη ὀνομασθῆ ἀπὸ τὸ ἀεὶ δὲς (ἀόρατο), ἀλλὰ πολὺ περισσότερο ἀπὸ τὸ ὅτι γνωοίξει³) ὅλα τὰ ὠραία πράγματα, ἀπ' αὐτὸ ὀνομασθήκε ἀπὸ τὸ νομοθέτῃ Ἄδης.

XXI

ΕΡΜ. Πολὺ κκλά. Ἄλλὰ γιὰ τὴ Δημήτρα, τὴν Ἥρα, τὸν Ἀπόλλωνα, τὴν Ἄθρηᾶν, τὸν Ἥφαιστο καὶ τὸν Ἄρη τί φρονοῦμε·

ΣΩ. Ἡ Δημήτρα φίνεται ὅτι ὀνομασθήκε ἀπὸ τῆ δόσι τῆς τροφῆς, γιὰτ' μᾶς τὴ δίνει σὰ μητέρα (διδύουσα ὡς μήτηρ=Δήμητρα). Ἡ Ἥρα εἶναι ἡ ἔξισια ἡ ἡγήτρια, ἀφοῦ μάλιστα λέγεται ὅτι ὁ Ζεὺς, ἀφοῦ τὴν ἐράσθηκε, τὴν ἡρε γαρούκα¹. Ἴσως πάλι ὁ νομοθέτης ἀπασχολημένος μὲ τὰ οὐράνια φαινόμενα, κατὰ μετατροπὴ ὀνόμασε τὸν ἀεὶ ὀ Ἥρα, θέτοντας τὸ πρῶτον γράμμα τῆς λέξεως τὸν τέλος· αὐτὸ μπορεῖ νὰ τὸ ἐνοήσῃς, ἂν ἐπιαναλάβῃς πολλὰ φορὲς τὸ ὄνομα

(τότες τὸν Κρόνον ποῦρεῖ ὁ βροντολάος Διὰς κάτω ὅχι τὴ καρποδοτρία γῆς καὶ ὅχι τὸ γαλὸ τὸ στείρο.—Μετ. Πάλλη).

3. Ὁ Ἄδης ἐδῶ προήλθε ἀπὸ τὸ α-εἰδέναι.

ρέφαττα» δέ· πολλοὶ μὲν καὶ τοῦτο φοβοῦνται τὸ ὄνομα καὶ τὸν «Ἀπόλλω», ἐπὶ ἀπειρίας, ὡς εἰκοιεν, ὀνομάτων ὀρθότητος. Καὶ γὰρ μεταβάλλοντες σκοποῦνται τὴν «Φερσεφόνην», καὶ δεῖνόν αὐτοῖς φαίνεται τὸ δὲ μνησθῆναι σοφῆν εἶναι τὴν θεόν. Ἄτε γὰρ φερομένων τῶν πραγμάτων τὸ ἐρασιτόμενον καὶ ἐπαριῶν καὶ δυνάμενον ἐπακολοθεῖν σοφία ἂν εἴη. «Φερέπαρα» οὖν διὰ τὴν σοφίαν καὶ τὴν ἐπαφήν τοῦ φερέμενον ἢ θεὸς ἂν ὀρθῶς καλοῖται, τὴ τοιοῦτὸν ταί—δὲ ὅπερ καὶ σύνεστιν αὐτῇ ὁ «Αἰδὴς σοφὸς ἄν, διότι τοιαύτη ἐστίν—νῦν δὲ αὐτῆς ἐκκλῖνονσι τὸ ὄνομα εἰστομίαν περὶ πλείονος ποιούμενοι τῆς ἀληθείας, ὥστε «Φερέφαττα» αὐτὴν καλεῖν. Ταῦτόν δὲ καὶ περὶ τὸν Ἀπόλλω, ὅπερ λέγου, πολλοὶ πεφόβηται περὶ τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ, ὡς τὴν δεῖνόν μνησθῆναι ἢ οὐκ ἤσθησαι :

ΕΡΜ. Πάνυ μὲν οὖν, καὶ ἀληθῆ λέγεις.

ΣΩ. Τὸ δέ γ' ἐστίν, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, κάλλιστα κείμενον πρὸς τὴν δύναμιν τοῦ θεοῦ.

ΕΡΜ. Πῶς δὴ ;

ΣΩ. Ἐγὼ πευάσομαι φράσαι ὃ γέ μοι φαίνεται οὐδ' 405a γὰρ ἐστίν ὃ τι ἂν μᾶλλον ὄνομα ἤμεροισι ἐνδὸν τέταρσι δυνάμει ταῖς τοῦ θεοῦ, ὥστε πασιῶν ἐράπτεσθαι καὶ δηλοῦν τρόπον τινὰ μουσικὴν τε καὶ μαντικὴν καὶ ἰατρικὴν καὶ τοξικὴν.

ΕΡΜ. Λέγεδῃ· ἄτοπον γὰρ τί μοι λέγεις τὸ ὄνομα εἶναι.

ΣΩ. Εὐδάρμοστον μὲν οὖν, ἅτε μουσικοῦ ἔντος τοῦ θεοῦ. Πρῶτον μὲν γὰρ ἡ καθαροὺς καὶ οἱ καθαροὶ καὶ κατὰ τὴν ἰατρικὴν καὶ κατὰ τὴν μαντικὴν καὶ αἱ τοῖς ἰατρικοῖς 405b φαρμάκοις καὶ αἱ τοῖς μαντικοῖς περιθεωσεις τε καὶ τὰ λουτρά τὰ ἐν τοῖς τοιοῦτοις καὶ αἱ περιρράσεις, πάντα ἐν ταῖς ταῦτα δύναιτ' ἂν, καθαρὸν παρέχουν τὸν ἄνθρωπον καὶ κατὰ τὸ σῶμα καὶ κατὰ τὴν ψυχὴν ἢ οὐ ;

1. Φερέφαττα ἀντὶ Φερσεφόνη ἢ Περσεφόνη, ποὺ εἶναι τύποι ποιητικοί. Οἱ ἀντικεῖς ἐπιγραφές σὲ περὶ λόγῳ χρησιμοποιοῦν τὸν τύπο Φερέφαττα. Τὰ ψηφισματα γράφουσι Κύρη.

2. Γιατὶ παίρνονσι αὐτὸ τὸ ὄνομα ἀπὸ τοῦ φέρω καὶ φωνῆ (φόνος), ποὺ φέρνει τὸ βίαιον θάνατον. Στὴν «Ἰλιάδῃ» κυρίως ἡ θεὰ μέγχεσι στὸ φοβερό χαρακτῆρα τοῦ σκῆψου τῆς Ἄδου.

3. Ὅταν τὸ συνδέσουμε μὲ τὸ ἀπολλώνια = (καταστρέφειν). Ἔτσι ἡ Κασσιάνδρα στὸν «Ἀγαμέμνονα» τοῦ Αἰσχύλου, στίχος 1080-1082 :

α' Ἀπόλλων, Ἀπόλλων, ὀδηγέ κ' ἡ ἀπόλειά μου,
β. τόχα ποῦ μ' ὀδήγησας ; καὶ σὲ ποιά στέγη ; (τῶν Ἀτρείδων)
(Ι. Γρυπάρης).

Ἦρα. Τὸ ὄνομα Φερέφαττα (1)· εἶναι ὄνομα ποῦ πολλοὶ τὸ φοβοῦνται, καθὼς καὶ τὸν Ἀπόλλωνα, ἀπὸ ἄγνοια, ὅπως φαίνεται, τῆς ὀρθότητος τῶν ὀνομάτων. Γιατὶ τὸ μεταβάλλον γιὰ νὰ τὸ παρουσιάσωμεν μὲ τὸ ὄνομα τῆς Περσεφόνης καὶ αὐτὸ τοῦς φαίνεται φοβερό (2)· αὐτὸ ὅμως μᾶς δείχνει ὅτι ἡ θεὰ εἶναι σοφῆ. Ἐπειδὴ τὰ πράγματα εἶναι σὲ κίνηση, ὁ, τὴ ἐφάπτεται καὶ ἔχει ἐπαφὴν κλῖμπορεῖ νὰ ἐπακολοθεῖ εἶναι σημεῖο σοφίας. Λοιπὸν σωστὰ ὀνομάζεται ἡ θεὰ αὐτὴ Φερέπαφα γιὰ τὴν σοφία καὶ τὴν ἐπαφήν ἢ μὲ τὴν κίνηση (τὸ ὄνομα φερέμενον ἢ γιὰ κάτι παρόμοιο—γιὰ τὸ ὅποιο καὶ ζῆ μ' αὐτὴν ὁ Ἄδης, σοφὸς ὁ ἴδιος, γιὰτὶ ἔχει αὐτὴ τὴν ιδιότητα.—Τώρα ὅμως μειαιρέπουν τὸ ὄνομά τῆς, φροντίζοντας περισσότερο γιὰ τὴν εὐφρανία παρὰ γιὰ τὴν ἀλήθεια, ὥστε καὶ Φερέφαττα αὐτὴν ὀνομάζουσι. Τὸ ἴδιο καὶ γιὰ τὴν Ἀπόλλωνα, καθὼς εἶπα, πολλοὶ φοβοῦνται τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ, σὲ νὰ σημαίνῃ κατὰ τρωμερό (3) ἢ μήπως δὲν τὸ ἔχεις ἀντιληφθῆ ;

ΕΡΜ. Πολὺ μάλιστα, καὶ λέε τὴν ἀλήθεια.

ΣΩ. Πραγματικὰ αὐτὸ εἶναι, κατὰ τὴ γνώμη μου, πολὺ πετυχημένα βεβαμένο γιὰ νὰ σημαίνῃ τὴ δύναμιν τοῦ θεοῦ.

ΕΡΜ. Πῶς αὐτό ;

ΣΩ. Ἐγὼ θὰ προσπαθῆσω νὰ σοῦ ἐξηγήσω ἐκεῖνο ποῦ σκέπτομαι, γιὰτὶ δὲν ὑπάρχει κανένα ἄλλο ὄνομα ποῦ ἂν 405a καὶ εἶναι· ἓνα, θὰ ταῖριαζε καλύπτει τῆς τέσσερις δυνάμεις τοῦ θεοῦ, ὥστε νὰ ἐγγίξῃ ὅλες καὶ νὰ τίς κἀνῃ νὰ σημαίνουσι μὲ κάποιο τρόπο καὶ τὴ μουσικὴ καὶ τὴ μαντικὴ καὶ τὴν ἰατρικὴ (4) καὶ τὴν τέχνην τοῦ τόξου (τοξικὴ).

ΕΡΜ. Λέγε λοιπόν· γιὰτὶ μοῦ παρουσιάζεις αὐτὸ τὸ ὄνομα σὲν ἀλλόκοτο.

XXII

ΣΩ. Ἀπεναντίας μάλιστα ἀρμονικὸ, ἀφοῦ ὁ θεὸς εἶναι μουσικός. Γιατὶ πρῶτα ἡ καθαροὺς καὶ οἱ ἐξαγνισμοὶ καὶ ἀπὸ ἰατρικῆν ἀποψη καὶ ἀπὸ μαντικῆ καὶ τὰ θεαφιέρματα μὲ τὰ γιατρικὰ φάρμακα καὶ τὰ μαντικὰ μέσα, καὶ τὰ λουτρά, τὰ χρησιμοποιοῦμενα σὲ τέτοιες περιστάσεις, καὶ τὰ ραντίσματα, ὅλα αὐτὰ μποροῦν νὰ ἔχουν μιὰ δύναμιν, δηλαδὴ νὰ καθαρῶν τὸν ἄνθρωπον καὶ στὸ σῶμα καὶ στὴν ψυχὴ. Ἦ δὲν εἶν' ἀλήθεια ;

4. Ὁ Ἀπόλλων, ποῦ εἶναι ὁ τρωμερὸς θεὸς ποῦ ἐξονόμει μὲ τὰ βέλη του, εἶναι ἐπίσης ὁ θεὸς Ἄλεξικακος (ποῦ διώχει τὸ κακό). ἔχει γιὰ τὸν Ἀσκληπιό ποῦ εἶναι γιατρός.

ΕΡΜ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΣΩ. Οὐκοῦν ὁ καθαίρων θεὸς καὶ ὁ ἀπολοῦν τε καὶ ἀπολοῦν τῶν τοιούτων κακῶν οὗτος ἂν εἴη;

ΕΡΜ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΣΩ. Κατὰ μὲν τοῖνον τὰς ἀπολοῦσεις τε καὶ ἀπολούσεις, **c** ὡς ἱατρός ὢν τῶν τοιούτων, «Ἀπολοῦν» ἂν ὀρθῶς καλοῖτο· κατὰ δὲ τὴν μαντικὴν καὶ τὸ ἀληθές τε καὶ τὸ ἄπλοον— ταῦτόν γάρ ἐστιν—ὡσπερ οὐνοὶ Θετταλοὶ καλοῦν αὐτόν, ὀρθότατ' ἂν καλοῖτο· «Ἀπλοῦν» γὰρ φασὶ πάντες Θετταλοὶ τοῦτον τὸν θεόν. Διὰ δὲ τὸ ἀεὶ βολῶν ἐγκρατῆς εἶναι τοξικῆ «Ἀειβάλλον» ἐστίν. Κατὰ δὲ τὴν μουσικὴν δεῖ ὑπολαβεῖν [ὡσπερ τὸν ἀκόλουθόν τε καὶ τὴν ἄκοιτην] ὅτι τὸ ἄλφα σημαίνει πολλαχού τὸ δ μ ο ὤ, καὶ ἐντάθῃα τὴν δ μ ο ὤ π ὄ λ η σ ι ν καὶ περὶ τὸν οὐρανόν, ὅς δὴ «πόλους» καλοῦσιν, καὶ **d** [τὴν] περὶ τὴν ἐν τῇ ᾄδῃ ἁρμονίαν, ἣ δὴ συμφωνία καλεῖται, ὅτι ταῦτα πάντα, ὡς φασιν οἱ κομποὶ περὶ μουσικὴν καὶ ἀστρονομίαν, ἁρμονία τινὶ π ο λ ε ἴ ᾄ μα πάντα ἐπιστατεῖ δὲ οὗτος ὁ θεὸς τῇ ἁρμονίᾳ δ μ ο π ο λ ὶ ν αὐτὰ πάντα καὶ κατὰ θεοῦ καὶ κατ' ἀνθρώπων· ὡσπερ οὖν τὸν ὁμοκέλευθον καὶ ὁμοκλιτὴν «ἀκόλουθον» καὶ «ἄκοιτην» ἐκαλέσαμεν, μεταβαλόντες ἀντιπῶ «ὄμο» «ἀ-», οὕτω καὶ «Ἀπόλλωνα» **e** ἐκαλέσαμεν ὅς ἦν «Ὀμοπολῶν», ἕτερον λάβδα ἐμβαλόντες, ὅτι ὁμώνυμον ἐγίνετο τῷ χαλεπῷ ὄνοματι. Ὅπερ καὶ νῦν ὑποπευόντες τινες διὰ τὸ μὴ ὀρθῶς σκοπεῖσθαι τὴν δύναμιν τοῦ ὀνόματος φοβοῦνται αὐτὸ ὡς σημαίνειν φθοράν τινα· τὸ **406a** δὲ [πολύ], ὡσπερ ᾄρτι ἐλέγγο, πασῶν ἐφαπτόμενον κείται τῶν τοῦ θεοῦ ὀνομάτων, ἀπλοῦ, ἀεὶ βάλλοντος, ἀπ ο λ ο ὄ ο υ ρ τ ο ς, ὄ μ ο π ο λ ο ὤ ν τ ο ς. Τὰς δὲ «Μούσας» τε καὶ ἄλλας τὴν μουσικὴν ἀπὸ τοῦ μ ὠ σ θ α ι, ὡς ἕοικεν, καὶ

1. Πραγματικὰ σὲ θεσσαλικὰς ἐπιγραφὰς Ἐρέτριας, Λάρισσας καὶ Φαρσάλων διαβάζομεν τοὺς τύπους: «Ἀπλοῦν, Ἀπλοῦνος, Ἀπλοῦνε γιὰ τὸν Ἀπόλλωνα.

2. Αὐτὴ ἡ δωρική λέξις συγγενεὴ μετὴν ἐπική με μ ε α ὡ ς πού βρίσκομεν στὸν Ἐπίχαρμο, στὸν Θέογνι καὶ στοὺς τραγικούς.

ΕΡΜ. Πολὺ σωστά.

ΣΩ. Ἔτσι λοιπὸν αὐτὸς ὁ θεὸς εἶναι πού καθαρίζει καὶ ἔσπλῃνει (ἀ π ο λ ο ὄ ε ι) καὶ ἐλευθερώνει (ἀ π ο λ ὄ ε ι) ἀπ' αὐτοῦ τοῦ εἶδους τὰ κακά;

ΕΡΜ. Βεβαίωτατα.

ΣΩ. Γιὰ τίς ἀπελευθερώσεις λοιπὸν καὶ τοὺς καθαρισμούς θεωροῦμενος σὰ γκατρός τῶν κακῶν αὐτοῦ τοῦ εἶδους, θὰ ἦταν ὀρθὸν νὰ ὀνομάζεται Ἄ π ο λ ο ὄ ω ν (ὁ ὅποιος λούζει). Γιὰ τὴν μαντικὴν τέχνην, τὴν ἀλήθεια του καὶ τὴν εὐακρίνειά του (τ ᾶ ἄ λ η θ ἔ ς καὶ τὸ ἀ π λ ο ὤ ν)—γιατὶ αὐτὰ σημαίνουν τὸ ἴδιον πράγμα—θὰ ἦταν πολὺ σωστὸ νὰ τὸν ὀνομάζουμε, ὅπως τὸν ὀνομάζουσι οἱ Θεσσαλοὶ (1): Ἄ π λ ο ὤ ν τὸν ὀνομάζουσι οἱ Θεσσαλοὶ αὐτὸν τὸ θεό. Καὶ ἐπειδὴ εἶναι ἀ ε ι π ο τ ε (πάντοτε) διδάσκαλος τῶν βολῶν στὴν ἐπιστήμη τοῦ τόσου, εἶναι ἐκεῖνος πού πάντα ρίχνει (ἀ ε ι - β ἄ λ λ ω ν). Σὲ ζ, τὴ ἀφορὰ τὴν μουσικὴν τέχνην, πρέπει νὰ ὑποθέσουμε ὅτι, ὅπως στὶς λέξεις ἀ κ ὄ λ ο υ θ ο ς καὶ ἄ κ ο ι τ ι ς (σύζυγος), τὸ βι φα σημαίνει συχνὰ τὸ μαζὶ (ὄ μ ο ὤ), καὶ ὅτι ἐδῶ σημαίνει τὴν ταυτόχρονα περιστροφή (ὄ μ ο ὤ π ὄ λ η σ ι ν) καὶ στὸν οὐρανόν, ὅ, τι καλοῦμε περιόδους (πόλους), καὶ στὴν ἁρμονία τοῦ ἄσματος ὅ, τι ὀνομάζεται συμφωνία, **d** γιατί ἄλλες αὐτὲς οἱ κινήσεις, ὅπως λένε τὰ ἄρτια πνεύματα τὰ ἔμπειρα στὴ μουσικὴ καὶ στὴν ἀστρονομία, ρυθμίζονται ταυτόχρονα (ὄ μ ο ὤ π ο λ ε ἴ τ α ι) με κάποιαν ἁρμονία. Αὐτὸς ὁ θεὸς ἐπιστατεῖ στὴν ἁρμονία κινώντας ἄλλὰ μαζὶ συγχρόνως (ὄ μ ο π ο λ ὶ ν) καὶ σὲ θεοῦ καὶ σὲ ἀνθρώπου. Καθὼς λοιπὸν τὸ συνοδοιπόρο καὶ τὸν σύντροφο (ὄ μ ο κ ε λ ε υ θ ο ν καὶ ὄ μ ὄ κ ο ι τ ι ν) ὀνομάσαμε ἀκόλουθον καὶ ἄκοιτην, μετὴ μεταβολὴ τοῦ δ μ ο ε ἰ ς α, ἔτσι ὀνομάσαμε καὶ τὸν Ἀπόλλωνα πού ἦταν ὁ δημιουργὸς τῆς ταυτόχρονης κινήσεως (ὄ μ ο π ο λ ὶ ν) μετὴν παρεμβολὴ ἐνὸς ἀκόμη λ, γιατί τὸ ὄνομα γινόταν ὀμόηχο μετὸ δυσάρεστο ὄνομα. Τοῦτο ἀκριβῶς ὑποπευόμενοι μερικοὶ, γιατί δὲν ἐνόησαν καλὰ τὴ δύναμιν αὐτοῦ τοῦ ὀνόματος, τὸ φοβοῦνται μετὴν ἰδέα ὅτι σημαίνει κάποια καταστροφή. Πραγματικὰ, καθὼς λέγουμε πρὶν **406a** ἀπὸ λίγο, αὐτὸ τὸ ὄνομα περιλαμβάνει ἄλλες τίς δυνάμεις ἐκείνου τοῦ θεοῦ, δηλαδὴ λέει ὅτι εἶναι ἀ π λ ὄ ς, πάντοτε τοξέων (ἀ ε ι β ἄ λ λ ω ν), ἐξπνίξων (ἀ π ο λ ο ὄ ω ν), δημιουργὸς τῆς ταυτόχρονης κινήσεως (ὄ μ ο π ο λ ὶ ν). Στὶς Μ ο ὄ σ ε ς καὶ γενικὰ τὴν μουσικὴν, καθὼς φάνεται, ἔδωσα (ὄ νομοθέτης) αὐτὸ τὸ ὄνομα ἀπὸ τὸ ἀρχαῖο μ ὠ σ θ α ι (2) (ἐπιθυμῆν ἀπλή-

της ζητήσεώς τε και φιλοσοφίας τὸ ὄνομα τοῦτο ἐπωνόμασεν. Λητώ δὲ ἀπὸ τῆς προσηύχτος τῆς θεοῦ, κατὰ τὸ ἐθελήμονα εἶναι ἂν ἂν τις δέχεται. Ἴσως δὲ ὡς οἱ ξένοι καλοῦσιν— πολλοὶ γὰρ «Ληθῶ» καλοῦσιν—βοῶν οὖν πρὸς τὸ μὴ τραχὺ τοῦ ἦθους ἀλλ' ἡμερόν τε και λεῖον «Ληθῶ» κεκληθῆσθαι b ὑπὸ τῶν τοῦτο καλούντων. «Ἄρτεμις» δὲ εἰάτ' τὸ ἄρτεμις φαίνεται και τὸ κόσμιον, διὰ τὴν τῆς παρθενίας ἐπιθυμίαν ἴσως δὲ ἄρετῆς Ἰσοτιαν τῆς θεῶν ἐκάλεσαν ὁ καλέσας, τάχα δ' ἂν και ὡς τὸν ἄροτον μισησάσης τὸν ἀνδρὸς ἐν γυναικί· ἢ διὰ τούτων τι ἢ διὰ πάντα ταῦτα τὸ ὄνομα τοῦτο ὁ τιθέμενος ἔθετο τῇ θεῷ.

ΕΡΜ. Τί δὲ ὁ «Διώνυσος» τε και ἡ «Ἀφροδίτη»; ΣΩ. Μεγάλα, ὦ και Ἰσπανίσιον, ἐρωτᾷς. Ἀλλὰ ἐστὶ γὰρ και σπουδαίως εἰρημένος ὁ τρόπος τῶν ὀνομάτων τούτοις ο τοῖς θεοῖς και παιδικῶς. Τὸν μὲν οὖν σπουδαῖον ἄλλους τινας ἐρώτα, τὸν δὲ παιδικὸν οὐδὲν καλοῖε διελθεῖν φιλοπαίσιμον γὰρ και οἱ θεοί. Ὅτε γὰρ Διώνυσος εἴη ἂν ὁ διδοὺς τὸν οἶνον «Διδόνυσος» ἐν παιδίῳ καλούμενος, οἶνος δ', ὅτι οἶεσθαι νοῦν ἔχειν ποιεῖ τῶν πινόντων τοὺς πολλοὺς οὐκ ἔχοντας, «οἶνον» δικαιότατ' ἂν καλούμενος. Περι δὲ Ἀφροδίτης οὐκ ἄξιον Ἡσιόδω ἀντιλέγειν, ἀλλὰ συγχωρεῖν ἐπι δὲ τὴν «ἐκ» τοῦ ἀφροῦ γένεσιν «Ἀφροδίτη» ἐκλήθη.

ΕΡΜ. Ἀλλὰ μὴν οὐδ' Ἀθηναῖς Ἀθηναῖος γ' ὦν, ὦ Σώκρατες, ἐπιλήθη, οὐδ' Ἡγείσται τε και Ἄγεως.

ΣΩ. Οὐδὲ εἰκόσ γε.

ΕΡΜ. Οὐ γάρ.

ΣΩ. Οὐκοῦν τὸ μὲν ἕτερον ὄνομα αὐτῆς οὐ χαλεπὸν εἰπεῖν δι' ὁ καίται.

1. Λητώ : ἡ λέξις ἐδῶ ἐρμηνεύεται ἀπὸ τοῦ λάω (θέλω), δωρικὸ συνώνυμο τοῦ ἐθέλω.

2. Βλ. Ἡσιόδου «Θεογονία» V 195-197.

3. Ἡ Ἀθηναῖα, ξέρομε, ἦταν ἡ ἰδιαίτερη προστάτρια τῆς Ἀθῆνας. Οἱ Ἀθηναῖοι τιμοῦσαν τὸν Ἡραῖστο μακρὶ μὲν τὴν Ἀθῆνᾶ στή γιορτῆ τῶν Ἀπατουρίων. Τοῦ εἶχαν ἱέρουε και στήν πόλη. Στὸν Ἀρη χρωσταίε τὸ ὄνομά του ὁ λόφος τοῦ Ἀρείου Πάγου, και τὸ δικαστήριον τοῦ Ἀρείου Πάγου. Ἐκεῖ κατὰ τὸν ἀττικὸ μῦθον δικάσθηκε, γιατί σκότωσε τὸν Ἀλιφρόβιο, γιὸ τοῦ Ποσειδῶνα και τῆς νύμφης Εὐρύτης, πού βίασε τῇ νεαρά παρθένῳ Ἀλικίπῃ, κόρη τοῦ Ἀρη. Ἡ δίκη ἐγινε μπρὸς στοὺς δώδεκα μεγάλους θεοὺς πού συγκρότησαν πονηρὸ δικαστήριον ἀπάνω στὸν Ἀρειο Πάγου και ὁ Ἀρης ἀβωῶθηκε.

στος) και ἀπὸ τῆν ἔρευνα και τὴν ἀγάπη πρὸς τὴ φιλοσοφία. Τὸ ὄνομα Λητώ προέρχεται ἀπὸ τὴν εὐπλαχνία τῆς θεᾶς, γιατί εἶναι πρόθυμη (1) στίς δεήσεις πού τῆς ἀπευθύνουμε. Ἴσως ἐπίσης ἐξηγεται ὅπως τὸ προφέρουν οἱ ξένοι· γιατί πολλοὶ τῆν ὀνομάζουν Ληθῶ· φαίνεται λοιπὸν ἐπι γιὰ τὴν ἀπουσία τῆς σκληρότητες, γιατί τῇ γλυκύτητα και τῇ μαλακότητα τοῦ χαρακτήρα (τὸ λεῖον τοῦ ἦθους) ὀνομάστηκε Ληθῶ ἀπὸ ἐκείνου πού τῆς ἔδωσαν αὐτὸ τὸ ὄνομα. Ἡ Ἄρτεμις φαίνεται ἐπι σημαίνει τὴν ἀκραιότητα (ἄρτεμις), και τὴν ἀξιοπρέπεια, γιατί ἀγαπᾷ τὴν παρθενία. Ἴσως ὅμως γνώστη τῆς ἀρετῆς (ἄρετῆς Ἰσοτιαν) ὀνόμασε τῇ θεᾷ ὁ δημιουργὸς τοῦ ὀνοματός της, και ἴσως, γιατί ἐμίσησε τὴ γοιμοποίηση (ἄροτον μισησάσης) τῆς γυναικίας ἀπὸ τὸν ἄνδρα ἢ γιατί κάποιαν ἀπ' αὐτῆς τίς αἰτίες ἢ και γιὰ ἄλες μακρὶ δόθηκε τὸ ὄνομα ἢ θεᾶ ἀπ' ἐκείνου πού τὸ βέβαλε.

XXIII

ΕΡΜ. Καλά. Ἀλλὰ τί σημαίνει ὁ Διώνυσος και ἡ Ἀφροδίτη;

ΣΩ. Μεγάλα πράγματα, καλὸ παιδί τοῦ Ἰσπανίσιου, ρωτᾷς. Πραγματικῶς μὲ τρόπο συγχρόνως σοβαρὸ και ἀστεῖο δόθηκαν τὰ ὀνόματα σ' αὐτοὺς τοὺς θεοὺς. Ὅσο λοιπὸν γιὰ τὸ σοβαρὸ τρόπο πῆγχανε να ρωτῆσεις ἄλλους, τὸν ἀστεῖο δ- μως τίποτα δὲ μ' ἐμποδίζει να σοῦ τὸν ἐξηγήσω· γιατί και οἱ θεοὶ ἀγαποῦν ν' ἀστεῖεύονται. Ὁ Διώνυσος φαίνεται ἐπι εἶναι ἐκείνος πού δίνει τὸν οἶνο (ὁ διδοὺς τὸν οἶνον), Διδόνυσος ὀνομαζόμενος σ' ἀστεῖα, και ὁ οἶ- νος, ἐπειδὴ κάνει πολλοὺς πότες να νομίζουν ἐπι ἔχουν νοῦ, ἐνῶ τοὺς λείπει, θὰ ὀνομαζόνταν πολὺ δικαίως οἶδουος (πού κάνει να πιστεύουν ἐπι ἔχουν νοῦ). Ὡς πρὸς τὴν Ἀφρο- δίτη δὲν ἀξίζει τὸν κόπο ν' ἀντιλέγομε με τὸν Ἡσιόδο, ἀλλὰ να συμφονοῦμε με τὴ γνώμη του, ἐπι ὀνομάστηκε Ἀφρο- δίτη (*), γιατί γεννήθηκε ἀπὸ τὸν ἀφρό. d

ΕΡΜ. Ἄλλ' ἀκόμη οὔτε τὴν Ἀθηναῖα, σὸν Ἀθηναῖος, καλεῖ Σωκράτη, δὲ θὰ τῇ λησημονήσης βέβαια, οὔτε τὸν Ἡφαιστο και τὸν Ἀρη (*).

ΣΩ. Ὅχι, δὲν εἶναι σωστό.

ΕΡΜ. Ὅχι βέβαια.

ΣΩ. Λοιπὸν τὸ ἄλλο ὄνομα αὐτῆς τῆς θεᾶς δὲν εἶναι δύσκολο να σοῦ πῶ γιὰ ποιὸ λόγο δόθηκε.

ΕΡΜ. Τὸ ποιόν;

ΣΩ. «Παλλίδα» πον αὐτὴν καλοῦμεν.

ΕΡΜ. Πῶς γὰρ οὐ;

ΣΩ. Τοῦτο μὲν τοίνυν ἀπὸ τῆς ἐν τοῖς ὀπλοῖς δεξιῆσός
 ε ἡγρούμενοι τεθῆναι ὀρθῶς ἄν, ὡς ἐγώ μοι, ἡγούμεθα τὸ γὰρ
 407a ποῦ ἢ αὐτὸν ἢ τι ἄλλο μετεωρίζειν ἢ ἀπὸ τῆς γῆς ἢ ἐν ταῖς
 χερσίν «πάλλειν» τε καὶ «πάλλεσθαι» καὶ δεχεῖν καὶ δεχέ-
 σθαι καλοῦμεν.

ΕΡΜ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΣΩ. «Παλλίδα» μὲν τοίνυν ταῦτη.

ΕΡΜ. Καὶ ὀρθῶς γε. Ἄλλὰ δὴ τὸ ἕτερον πῶς λέγεις;

ΣΩ. Τὸ τῆς Ἴ�θηνᾶς;

ΕΡΜ. Ναί.

ΣΩ. Τοῦτο ἐμβριθέστερον, ὦ φίλε. Ἔοικας δὴ καὶ οἱ
 παλαιοὶ τὴν Ἀθηνᾶν νομίζειν ὥσπερ οἱ νῦν περὶ Ὀμηρον
 β δεινοί. Καὶ γὰρ τούτων οἱ πολλοὶ ἐξηγούμενοι τὸν ποιητὴν
 φασὶ τὴν Ἀθηνᾶν αὐτὸν νοῦν τε καὶ διάνοιαν πεποιημέναιν,
 καὶ ὁ τὰ ὀνόματα ποιῶν εἴκοι τοιοῦτόν τι περὶ αὐτῆς δια-
 νοεῖσθαι, ἐτι δὲ μειζρόνως λέγων θεοῦ νόησιν ὥσπερ εἰ λέγει
 ὅτι «ἀ θεονόα» ἐστὶν αὕτη, τῷ ἄλλῃ ξενικῶς ἀντὶ τοῦ ἦτα
 χρησάμενος καὶ τὸ ἴωτα καὶ τὸ σίγμα ἀφελών. Ἴσως δὲ
 οὐδὲ ταῦτη, ἀλλ' ὡς τὰ θεῖα νοουσίης αὐτῆς διαφερόντως τῶν
 ἄλλων «Θεονόην» ἐκάλεσεν. Οὐδὲν δὲ ἀπέχει καὶ τὴν ἐν
 τῷ ἦθει νόησιν ὡς οὖσαν τὴν θεὸν ταύτην «Ἡθονόην» μὲν
 ο βούλεσθαι προσειπεῖν παραγὰν δὲ ἢ αὐτὸς ἢ τινεσ βυτερον
 ἐπὶ τὸ κάλλιον ὡς φωντο, «Ἀθηνᾶν» ἐκάλεσαν.

ΕΡΜ. Τί δὲ δὴ τὸν Ἡφαιστον, πῆ λέγεις;

ΣΩ. Ἡ τὸν γενναῖον τὸν ἀφάεος Ἴστορα» ἔρωτᾷς;

ΕΡΜ. Ἔοικα.

ΣΩ. Οὐκ οἶόν οὗτος μὲν παντὶ δῆλος «Φαίστος» ὢν,
 τὸ ἦτα προσελευσάμενος;

ΕΡΜ. Κινδυνεύει, ἐάν μή σοι, ὡς εἰκεν, ἐτι ἄλλη
 δόξη.

1. Κατὰ τὸν ὀμηρικὸν ὕμνον ἢ Ἀθηνᾶ Βριγη ἀπὸ τὸ κεφάλι τοῦ
 Διός.

2. Ὁ Ἡφαιστος παρουσιάζεται σὺν θεοῦ τοῦ φωτός, γιὰ εἶναι
 θεὸς τῆς φωτῆς.

ΕΡΜ. Ποῖό ὄνομα;

ΣΩ. Π α λ λ ἄ δ α, ὑποθέτω, τὴν ὀνομάζομεν.

ΕΡΜ. Πῶς δεχί;

ΣΩ. Λοιπὸν, ἐὰν νομίζομεν ὅτι αὐτὸ τὸ ὄνομα τῆς
 δόθηκε ἀπὸ τὸν ἐνοπλο γορᾶ, τὸ νομίζομεν σωστά, κατὰ
 τὴ γνώμη μου. Γιατί, ἐταν ὑφάνη κανεὶς τὸν ἐκείντο του
 ἢ κανένα ἄλλο πρᾶγμα στὸν ἄερα, εἶτε ἀπὸ τῆ γῆ εἶτε στὰ
 χέρια του; αὐτὸ τὸ λέμε π α λ λ ε ι ν (κραδαίνειν) καὶ π α λ-
 λ ε σ θ α ι (κραδαίνεσθαι) καὶ ὀ ρ χ ε ι ν (κάνει κάποιον νά
 407a χορεύη) καὶ ὀ ρ χ ε ι σ θ α ι (χορεύω).

ΕΡΜ. Πολλὸ σωστά.

ΣΩ. Ἐ λοιπὸν γι' αὐτὸ τὸ λόγο τὴν ὀνομάζομε Π α λ-
 λ ἄ δ α.

ΕΡΜ. Καὶ πολὺ δίκαια.

ΣΩ. Γιὰ τὸ ὄνομα Ἀ θ η ν ᾶ;

ΕΡΜ. Ναί.

ΣΩ. Αὐτὸ, ἀγαπητέ μου, εἶναι πῶς δύσκολο. Καὶ οἱ ἀρ-
 χαιοὶ φαίνεται ὅτι θεωροῦσαν τὴν Ἀθηνᾶ, ὅπως σήμερα
 τῆ θεωροῦν οἱ γινώστες τῆς Ὀμηρικῆς ποιήσεως. Γιατί οἱ
 πολλοὶ ἀπ' αὐτούς, σχολιάζοντας τὸν ποιητὴν, λένε ὅτι αὐτὸς
 β παριστάνει τὴν Ἀθηνᾶ σὺν νοῦ καὶ διάνοια. Καὶ ἐκείνος πού
 ἔδωκε τὰ ὀνόματα φαίνεται διτελεγε γι' αὐτὴν προφανῶς ἀνάλο-
 γην ἰδέα καὶ τὴν ὄνομασε μετ' ἐπιπλέον μεγάλειο θε ο ὀ
 ν ὄ η σ ι ν (¹), σὺν νά ἔλεγε ὅτι αὐτὴ εἶναι ἰ ἀ θ ε ο ν ὄ α),
 μεταχειριζόμενος τὸ α ζένης διαλέκτου ἀντὶ τοῦ ἢ καὶ ἀφαι-
 ρώντας τὸ ι καὶ τ σ. Ἴσως ἕως δὲν εἶναι οὕτε γι' αὐτὸ τὸ
 λόγο, ἀλλά, ἐπειδὴ αὐτὴ τ ἄ θ ε ἰ α ν ο ε ἰ, τὴν ὄνομασε ξεχω-
 ριστὰ ἀπὸ τοὺς ἄλλους θεοὺς θ ε ο ν ὄ η. Καὶ δὲν ἀπέχει ἀπὸ
 τοῦτο τὸ νά ἤθελε νά τὴν ὀνομάσει τ ὶ ν ἢ θ ὶ ν ὄ η σ ι ν
 καὶ νά ἐνοηθῆ ὅτι αὐτὴ ἢ θεά εἶναι Ἡ θ ο ν ὄ η. Ἐπειτα ὁμως
 ἢ ὁ ἴδιος ἢ ἄλλοι ὁποιοῖδηποτε τὸ τροποποίησαν πρὸς τὸ βραχί-
 407a τερο, καθὼς αὐτοὶ ἐνόμιζαν, καὶ τὴν ὄνομασαν Ἀ θ η ν ᾶ ν.

ΕΡΜ. Καὶ τὸ ὄνομα τοῦ Ἡ φ α ἰ σ τ ο υ πῶς τὸ ἐξηγεῖς;

ΣΩ. Μήπως ρωτᾷς γιὰ τὸ μεγάλο δάσκαλο στὴ γινώση
 τοῦ φωτός (²) (φάεος Ἴστορα);

ΕΡΜ. Μάλιστα.

ΣΩ. Λοιπὸν αὐτὸς εἶναι φανερό στὸν καθένα ὅτι εἶναι
 Φ α ἰ σ τ ο ς (λάμπων) μὲ τὴν πρόσληψη τοῦ ἦ.

ΕΡΜ. Ἐτσι σχεδὸν εἶναι, ἐκτός ἂν τυχὸν ἐχῆς καμινὰ
 ἄλλη γνώμη, ὅπως εἶναι πιθανόν.

ΣΩ. Ἴλλ' ἴνα μὴ δόξη, τὸν Ἄρη ἐρώτα.

ΕΡΜ. Ἐρωτώ.

d ΣΩ. Οὐκ οὖν, εἰ μὲν βούλει, κατὰ τὸ ἄρρεν τε καὶ κατὰ τὸ ἀνδρείον ἄ Ἀρης ἂν εἶη· εἰ δ' ἀπὸ κατὰ τὸ σκληρόν τε καὶ ἀμετάστρεφον, ὃ δὴ ἄρρατον» γαλεῖται, καὶ ταύτη ἂν πανταχῆ πολεμικῶ θεῶ πρόπειο ἄ Ἀρη» καλεῖσθαι.

ΕΡΜ. Πάνω μὲν οὖν.

ΣΩ. Ἐκ μὲν οὖν τῶν θεῶν πρὸς θεῶν ἀπαλλαγόμεν, ὡς ἐγὼ δέδοικα περὶ αὐτῶν διαλέγεσθαι· περὶ δὲ ἄλλων ἄ ὧν τινων βούλει πρὸβαλλέ μοι, ἄ ἄρα ἰδηα οἰοί» Εὐθύφρωνος ἄ ἴπποι».

e ΕΡΜ. Ἴλλὰ ποιήσω ταῦτα, ἔτι γε ἐν ἐρόμένους σε περὶ Ἐρμού, ἐπειδὴ με καὶ οὐ φρον Κρατύλος Ἐρμωγήνη εἶναι. Πειρώμεθα οὖν τὸν Ἐρμῆν» σκέψασθαι τί καὶ νοεῖ τὸ ὄνομα, ἴνα καὶ εἰδῶμεν εἰ τί ὄδε λέγει.

ΣΩ. Ἴλλὰ μὴν τοῦτό γε ἔοικε περὶ λόγον τι εἶναι ὃ Ἐρμῆς», καὶ τὸ ἐρμῆν ἔ σ εἶναι καὶ τὸ ἄγγελον καὶ τὸ κλοικόν τε καὶ τὸ ἀπατηλὸν ἐν λόγοις καὶ τὸ ἀγοραστικόν, περὶ λόγον δύναμιν ἐστὶν πᾶσι αὐτῆ ἡ πραγματεία ἄπερ οὖν καὶ ἐν τοῖς πρόσθεν ἐλέγομεν, τὸ «εἶρειν» λόγον χρεια ἐστὶ, τὸ δέ, οἷον καὶ Ὀμηρος πολλαχοῦ λέγει, «ἐμήσατό» φησιν, τοῦτο δὲ μηχανήσασθαι ἐστὶν. Ἐξ ἡμωτέρων οὖν τούτων τὸν τὸ λέγειν τε καὶ τὸν λόγον μνησόμενον—τὸ δὲ λέγειν δὴ ἐστὶν εἶ ρ εἰ ν—τούτων τὸν θεὸν ὡσπερεὶ ἐπιτάττει ἡμῖν ὀνομοθέτης· ἄ ὦ ἄνθρωποι, ὃς τὸ εἶ ρ εἰ ν ἐμῆ σ α τ ο, δίκαιος ἂν καλοῖτο ὑπὸ ὀμων Εἶ ρ ε μ η σ» νῦν δὲ ἡμεῖς, ὡς οἴομεθα, καλλωπίζοντες τὸ ὄνομα Ἐρμῆν» καλοῦμεν. [καὶ ἦ γε Ἴρις ἀπὸ τοῦ εἶ ρ εἰ ν εἰκοιεν κεκλημένη, ὅτι ἄγγελος ἦν].

ΕΡΜ. Νῆ τὸν Δία, εὐ ἄρα μοι δοκεῖ Κρατύλος λέγειν τὸ ἐμὲ μὴ εἶναι Ἐρμωγήνη» οὐκ οὖν εὐμήχανος γέ εἰμι λόγου.

1. Παροδία τῶν στίχων τῆς ἑπιτάξεως Ε' 221-223, ὅπου ὁ Αἰνείας λέει στὸν Πίνδαρο:

ἄλλ' ἄγ' ἐμῶν ὄχτων ἐπιβήσο, ὄρα ἰδηα, οἰοί Τρώοι ἴπποι, ἐπιστάμενοι πεδίου κρατινὰ μάλ'· ἔνθα καὶ ἔνθα δικαίμεν ἡδὲ φέβεσθαι. Μόν' εἶα ἀνέρα δίπλα μου νὰ μάθῃς σάν τι ζῶα εἶναι τοῦ Τρώα τ' ἄλογα, πού ἔξρου μὲς στὸν κάμπου ἀπάνου κάτω σάν ἀητοὶ νὰ κυνηγοῦν καὶ φέβγουν.

Κατὰ μετὰφρ. Ἴλλέ. Πάλλη.

2. Βλ. 283b.

3. Βλ. 383b

ΣΩ. Ἴλλὰ γὰρ νὰ μὴ νομίσης ὅτι ἔχω ἄλλη γνώμη, ρώ- τησέ με γὰρ τὸν Ἄρη.

ΕΡΜ. Σὲ ρωτάω.

ΣΩ. Ἴν λοιπὸν προτιμᾶς, ὃ ἄ ρ η σ χρώσταις τ' ὄνομά του στήν ἄ ρ σ ε ν ι κ ἡ καὶ ἀνδρεία φύση του. Ἴν πάλι προτιμᾶς, στὸ σκληρό του χαρακτήρα καὶ ἄκαμπτο πού ἀκριβῶς λέγεται ἄ ρ ρ α τ ο ν, καὶ μ' αὐτῆ τῆν ἔννοια τὸ ὄνομα ἄ ρ η σ ταιριάξει στὸ θεὸ τοῦ πολέμου.

ΕΡΜ. Βεβαίωτατα.

ΣΩ. Καὶ τώρα πιά ἄς ἀφήσουμε τοὺς θεοὺς γὰρ ὄνομα τῶν θεῶν, γιὰτὶ ἐγὼ τρομάζω νὰ συζητῶ γι' αὐτούς. Ἴλλὰ ἀπὸ τὰ ἄλλα ὄνόματα πρότεινέ μοι ὃ, τί θέλεις ἀγα νὰ ἰδῆς τί ἀξίζουν τὰ ἄλογα» τοῦ Εὐθύφρωνος (1).

e ΕΡΜ. Μάλιστα, αὐτὸ θὰ κάνω, ἀφοῦ σὲ ρωτήσω ἔνα ἀκόμη ζήτημα γὰρ τὸν Ἐρμῆ, κί' αὐτὸ γιὰτὶ ὁ Κρατύλος λέει ὅτι ἐγὼ δὲν εἶμαι Ἐρμωγήνης (1). Ἴς δοκιμάσουμε λοιπὸν νὰ ἐξετάσουμε τὸ ὄνομα Ἐρμῆ σ καὶ τί σημαίνει αὐτό, γιὰ νὰ μάθουμε, ἂν αὐτὸς ἐδῶ ὁ φιλαράκος λέει τίποτα σπουδαῖο.

ΣΩ. Ἴλλὰ τὸ ὄνομα αὐτό, ὃ Ἐρ μ ῆ σ, φαίνεται ὅτι ἔχει σχέση με τῆ ρητορικῆ, καὶ τὸ ὅτι εἶναι δἰ ε ρ μ ῆ ν ε α σ καὶ ἄγγελιοφόρος καὶ ἐπιδέξιος κλέφτης καὶ ἀπατηλὸς με 408a λόγια καὶ ἐπιτήδειος στὸ ἐμπόριο, ὅλη αὐτῆ ἡ δραστηριότητά του συνδέεται με ρητορικὴν ἱκανότητα. Καθὼς λοιπὸν καὶ παραπάνω εἶπαμε (1), τὸ εἶ ρ εἰ ν (δουλεῖν) εἶναι χρῆση τοῦ λόγου καὶ ἡ λέξη πού μεταχειρίζεται ὁ Ὀμηρος σὲ πολλοὺς στίχους· ἐ μ ῆ σ α τ ο (ἐπενόησε), ἰσοδυναμῶ με τὸ μηχανῶ- μαι. Καὶ ἀπὸ τὰ δύο λοιπὸν αὐτὰ ὀνομοθέτης φαίνεται πὼς μᾶς παραγγέλλει νὰ ὀνομάσουμε τοῦτο τὸ θεὸ ἀπὸ ἐπενόησε τὸ λέγειν καὶ τὸν λόγον» (τὸ λέγειν ὡς γνωστὸν εἶναι εἶ ρ εἰ ν). ἄ Ἄθρωποι, μᾶς λέει, ἐκεῖνος πού ἐπενόησε τὸ λόγο (τὸ εἶ ρ εἰ ν ἐ μ ῆ σ α τ ο) δικαίως μπορεῖ νὰ ὀνομάζεται ἀπὸ σᾶς Εἶ ρ ε μ η σ». Ἴλλὰ τώρα ἐμεῖς, ὅπως νομίζουμε, καλλωπίζοντες τὸ ὄνομα, τὸν ὀνομάζουμε Ἐρ μ ῆ. [Καὶ ἦ Ἴρις ἐπίσης ἀπὸ τὸ εἶ ρ εἰ ν φαίνεται ὅτι ἐπήρε τὸ ὄνομά της, γιὰτὶ ἦταν ἀγγελιοφόρος].

ΕΡΜ. Μὰ τὸ Δία, τότε λοιπὸν καλὰ μοῦ φαίνεται τὸ λέει ὁ Κρατύλος πὼς ἐγὼ δὲν εἶμαι Ἐρμωγήνης, γιὰτὶ ἐγὼ τοῦλάχιστον δὲν εἶμαι πολὺ ἐφευρετικὸς στοὺς λόγους.

ΣΩ. Καὶ τὸ γε τὸν Πᾶνα τοῦ Ἑρμοῦ εἶναι υἱὸν διφυῆ ἔχει τὸ εἰκός, ὃ ἔταιρε.

ΕΡΜ. Πῶς δὴ;

ΣΩ. Οἶσθα ὅτι ὁ λόγος τὸ πᾶν σημαίνει καὶ κυκλεῖ καὶ πολεῖ ἀεὶ, καὶ ἔστι διπλοῦς, ἀληθῆς τε καὶ ψευδής.

ΕΡΜ. Πάνω γε.

ΣΩ. Οὐκοῦν τὸ μὲν ἀληθές αὐτοῦ λείον καὶ θεῖον καὶ ἄνω οἰκοῦν ἐν τοῖς θεοῖς, τὸ δὲ ψευδὸς κάτω ἐν τοῖς πολλοῖς τῶν ἀνθρώπων καὶ τραχὺ καὶ τραγικὸν ἔνταυθα γὰρ πλείστοι οἱ μῦθοι τε καὶ τὰ ψευδῆ ἔστιν, περὶ τὸν τραγικὸν βίον.

ΕΜ. Πάνω γε.

ΣΩ. Ὁρθῶς ἄρ' ἄν» ὁ πᾶν μῆρῶν καὶ ἀεὶ πολλῶν δ' «Πᾶν αἰπόλος» εἶπ, διφυῆς Ἑρμοῦ υἱός, τὰ μὲν ἄνωθεν λείους, τὰ δὲ κάτωθεν τραχὺς καὶ τραγοειδής. Καὶ ἔστιν ἦτοι λόγος ἢ λόγου ἀδελφός ὁ Πάν, εἴπερ Ἑρμοῦ υἱός ἐστιν ἀδελφῶ δὲ εοικέναι ἀδελφὸν οὐδὲν θαυμαστόν. Ἄλλ' ἔπερ ἐγὼ ἔλεγον, ὃ μακάριε, ἀπαλλαγόμεν ἐκ τῶν θεῶν.

ΕΡΜ. Τῶν γε τοιούτων, ὃ Σόκράτες, εἰ βούλει. Περὶ τῶν τοιῶνδε δὲ τί σε κωλύει διελθεῖν, οἷον ἥλιον τε καὶ σελήνην καὶ ἄστρων καὶ γῆς καὶ αἰθέρος καὶ ἀέρος καὶ πυρός ἐ καὶ ὕδατος καὶ ὠρῶν καὶ ἑνιαυτοῦ;

ΣΩ. Συγγὰ μὲν μοι προστάτεις, ὁμως δέ, εἴπερ σοὶ κηραρισμένον ἔσται, ἐθέλω.

ΕΡΜ. Καὶ μὴν χαρῆ.

ΣΩ. Τί δὲ οὖν πρῶτον βούλει; Ἡ ὥσπερ εἶπες τὸν ἥλιον διελθόμεν;

ΕΡΜ. Πάνω γε.

ΣΩ. Ἔοικε τοίνυν κατάδηλον γινόμενον ἂν μάλλον εἰ 409a τῶ Δωρικῶ τινος ὀνόματι χροῖτο—«ἄλιον» γὰρ καλοῦσιν οἱ Δωοῖτες—«ἄλιος» οὖν εἶπ μὲν ἂν κατὰ τὸ ἀλίξις ἐν εἰς

1. Βα. 385b.

2. Ὁ Πλάτων παίζει ἐδῶ μὲ τὴν ἔννοια τραγικός, καὶ ἀναλογίζεται τοὺς μῦθους βλαμμένους στὴ σκηπὴ ἀπὸ τοὺς τραγικούς, ποὺ τοὺς καταδικάζει στὴν «Πολιτείαν» του.

3. Ὁ Πᾶν ἦταν γιὸς τοῦ Ἑρμῆ καὶ τῆς κόρης τοῦ Δρύοπα, ποὺ εἶχε τὰ ποιμένα τοῦ ἀπάνω στὴν Κυλλήνη. Κατὰ τὸν ἡμερικὸ Ὕμνο, οἱ ἀθάνατοι ἔδωσαν στὸν Πᾶνα τὸ ὄνομά του, γιὰτὶ ἡ θέα του τοὺς εἶχε σφαιρῶναι ὄλους, ὅταν ὁ πατέρας του τὸν ἔφερε νεο-γέννητο στὸ Ὀλυμπο.

XXIV

ΣΩ. Καὶ ὅτι ὁ Πᾶν, ὁ γιὸς τοῦ Ἑρμῆ, παρουσιάζει διπλὴ φύση, ἔχει τὸ λόγο του, φίλτατέ μου.

ΕΡΜ. Πῶς αὐτό;

ΣΩ. Ἐξέρεις ὅτι ὁ λόγος ἐκφράζει τὸ πᾶν καὶ περιστρέφει καὶ περιστρέφεται ἀδιάκοπα καὶ εἶναι δυὸ εἰδῶν, ἀληθινὸς καὶ ψεύτικος (*).

ΕΡΜ. Βεβαίως.

ΣΩ. Λοιπὸν τὸ ἀληθινὸ μέρος του εἶναι κομψὸ καὶ θεῖο, καὶ κατοικεῖ ἐκεῖ πάνω ἀνάμεσα στοὺς θεοὺς, ἐνῶ τὸ ψεύτικο μένει κάτω ἀνάμεσα στὸ πλῆθος καὶ εἶναι τραχὺ καὶ ὁμοιο μὲ τράγο (τ ρ α γ ι κ ὸ) (**). Γιατὶ σ' αὐτὸν γύρω, δηλαδὴ στὸν τραγικὸ βίω, βρισκονται οἱ περισσότεροι μῦθοι καὶ τὰ ψέματα.

ΕΡΜ. Πολὺ σωστά.

ΣΩ. Σωστά λοιπὸν ὁ Πάν ποὺ φανερώνει τὸ πᾶν καὶ ἀδιάκοπα περιφέρεται (ἀ ε ἰ π ο λ ῶ ν) μπορεῖ νὰ ὀνομαστῆ Πᾶν ἀγροβοσκός (Π ἄ ν α ἰ π ὸ λ ο ς) (**), γιὸς τοῦ Ἑρμῆ, μὲ διπλὴ φύση, λείος ἀποτάνας, τραχὺς καὶ ὁμοιος μὲ τράγο ἀπὸ κάτω. Καὶ εἶναι ὁ Πάν ἢ λόγος ὁ ἴδιος ἢ ἀδερφός τοῦ λόγου, ἂν εἶναι ἀληθινὰ γιὸς τοῦ Ἑρμῆ. Καὶ δὲν εἶναι καθόλου παράδοξο ὁ ἀδερφός νὰ μοιάζῃ μὲ τὸν ἀδερφόν. Ἀλλά, καθὼς ελεγα, εὐλογημένε μου, ἀς ἀφήσουμε πιά τοὺς θεοὺς.

Τὰ ἄστρα καὶ τὰ φυσικὰ φαινόμενα.

ΕΡΜ. Αὐτοῦ τοῦ εἶδους τοὺς θεοὺς τουλάχιστο, Σωκράτη, ἀς τοὺς ἀφήσουμε, ἀφοῦ τὸ θέλεις. Ὅμως τί σὲ ἐμποδίζει νὰ μιλήσουμε γιὰ τὸ ἄλλο εἶδος τῶν θεῶν, λόγου χάριν γιὰ τὸν ἥλιο, τὸ φεγγάρι, τὰ ἄστρα, τὴ γῆ, τὸν αἰθέρα, τὴ φωτιά, τὸ νερὸ, τίς ἐποχές καὶ τὸ ἔτος;

ΣΩ. Πάρα πολλὰ μοῦ ζητᾶς· ὁμως, ἂν αὐτὸ θὰ σὲ εὐχαριστήσῃ, εἴμαι πρόθυμος.

ΕΡΜ. Ἀσφαλῶς θὰ μοῦ κάνῃ εὐχαρίστηση.

ΣΩ. Τότε λοιπὸν ἀπὸ ποῦ θέλεις νὰ ἀρχίσω πρῶτα; Ἡ, ὅπως εἶπες θέλεις, νὰ ἐξετάσουμε πρῶτα τὸν ἥλιο;

ΕΡΜ. Βέβαια.

ΣΩ. Λοιπὸν αὐτὸ τὸ ὄνομα φαίνεται ὅτι θὰ γίνῃ ὀλοφάνερο, ἂν μεταχειριστοῦμε τὸν δωρικὸ τοῦ τύπου—γιατὶ 409a οἱ Δωριεῖς τὸν ὀνομάζουσαν ἄ λ ι ο ν ἢ ἥλιος λοιπὸν μπορεῖ νὰ ὀνομαστῆ ἐφ' ὅσον ἀ λ ί ξ ι ε (συναθροίζει) τοὺς ἀνθρώπους

ταδὶὸν τοὺς ἀνθρώπους ἐπειδὴν ἀνατείλῃ, εἴη δ' ἂν καὶ τῷ περιτήρησιν αἰεὶ εἰλεῖν ἰών, εὐλοκίαι δ' ἂν καὶ οὐ ποικίλλει ἰὸν τὸ γιγνώμενα ἐκ τῆς γῆς· τὸ δὲ ποικίλλειν καὶ αἰολεῖν τοῦτόν.

ΕΡΜ. Τί δὲ ἡ «σελήνη»;

ΣΩ. Τοῦτο δὲ τὸ ὄνομα φαίνεται τὸν Ἀναξαγόραν πύεζεν.

ΕΡΜ. Τί δὴ;

ΣΩ. Ἔοικε δηλοῦντι παλαιότερον δ' ἐκείνος νεωστὶ β ἔλεγεν, ὅτι ἡ σελήνη ἀπὸ τοῦ ἡλίου ἔχει τὸ φῶς.

ΕΡΜ. Πῶς δὴ;

ΣΩ. Τὸ μὲν πον «σέλας» καὶ τὸ «φῶς» ταῦτόν.

ΕΡΜ. Ναί.

ΣΩ. Νέον δὲ πον καὶ ἔνον αἰεὶ ἐστι περὶ τὴν σελήνην τοῦτο τὸ φῶς, εἴπερ ἀληθῆ οἱ Ἀναξαγόρειοι λέγουσιν πύεζεν γὰρ πον αἰεὶ αὐτὴν περιμῶν νέον αἰεὶ ἐπιβάλλει, ἔνον δὲ ὑπάρχει τὸ τοῦ προτέρου μῆρος.

ΕΡΜ. Πάνο γε.

ΣΩ. «Σελαναιάν» δὲ γε καλοῦσιν αὐτὴν πολλοί.

ΕΡΜ. Πάνο γε.

ΣΩ. Ὅτι δὲ σέλας νέον καὶ ἔνον ἔχει αἰεὶ, c «Σελανονοεία» μὲν δικαίωτα ἂν [τῶν] ὀνομάτων καλοῦτο, συγκεκριημένον δὲ «Σελαναιάν» κέκληται.

ΕΡΜ. Διθυραμβώδεις γε τοῦτο τὸ ὄνομα, ὡς Σώκρατες. Ἀλλὰ τὸν μῆνα καὶ τὰ ἄστρα πῶς λέγεις;

ΣΩ. Ὅ μὲν «μεῖς» ἀπὸ τοῦ μειοῦσθαι εἴη ἂν «μεῖης» ὀρθῶς κέκλημένος, τὰ δ' ἄστρα ἔοικε τῆς ἀστραπῆς ἐπανομίαν ἔχειν. Ἡ δὲ «ἀστραπή», ὅτι τὰ ὄπανα ἀναστρέφει, «ἀναστρωπή» ἂν εἴη, νῦν δὲ «ἀστραπή» καλλωπισθεῖσα κέκληται.

1. Ὁ Πλούταρχος ἀποδίδει αὐτὴ τὴ θεωρίαν πρὸ Θαλῆ καὶ τῆς σχολῆς του.

2. Ὁ Ἀναξαγόρας λεγόμενος ὅτι πρῶτος εἶχε ἐξηγήσει εἰς φάσεις τῆς σελήνης. Ἀλλὰ κατὰ τὸν Πλούταρχον («Νικίας» 23) οἱ θεωρίαι του παρέμειναν ἀκόμῃ μυστικῆς στὸν δὲ αἰῶνα καὶ ἦσαν παραδεκτῆς μόνο ἀπὸ λίγων.

3. Ὁ τύπος σεληναία βρίσκεται στὸν Ἀριστοφάνη («Νεφέλαι» 614) σεληναία, θεομικός τύπος, βρίσκεται στὸν Εὐριπίδην («Φοῖνισσαι» 176 καὶ στὸ Θεόκριτον II, 165).

4. Τὸ ὄνομα πον σημαίνει τὸ μῆνα ἔχει δύο τύπους: μῆν καὶ μεῖς. Ὁ τύπος μῆν εἶναι ὁ πρὸ συνήθης στοὺς πεζοὺς ἀττικούς.

στὸ ἴδιο μέρος, ὅταν ἀνατέλλῃ· μορεὶ ἐπίσης νὰ ὀνομαστῆ ἔτσι, ἐπειδὴ στὴν πορεία του ἀκατάπαυστα περιστρέφεται (αἰεὶ εἰλεῖ) γύρω στὴ γῆ. Καὶ ἀκόμῃ, φαίνεται, ἐπειδὴ στὴν πορεία του ποικίλλει μὲ χρώματα τὰ προΐοντα τῆς γῆς, τὸ δὲ ποικίλλω καὶ τὸ αἰολεῖν εἶναι τὸ ἴδιο.

ΕΡΜ. Καὶ ἡ σελήνη;

ΣΩ. Αὐτὸ τὸ ὄνομα φαίνεται ὅτι ἐνοχλεῖ τὸν Ἀναξαγόρα.

ΕΡΜ. Γιατί;

ΣΩ. Φαίνεται ὅτι δείχνει μὴ ἀντιλήψῃ πρὸ παλῆ, πῶς ἐκείνος τῶρα τελευταία τὴν ἔλεγε, ὅτι δηλαδὴ ἡ σελήνη παίρνει τὸ φῶς τῆς ἀπὸ τὸν ἥλιο (1).

ΕΡΜ. Πῶς αὐτό;

ΣΩ. Γιατί τὸ σέλας (λάμψη) καὶ τὸ φῶς εἶναι τὸ ἴδιο πρᾶγμα.

ΕΡΜ. Ναί.

ΣΩ. Αὐτὸ τὸ φῶς τῆς σελήνης εἶναι πάντοτε νέον καὶ ἀρχαῖο (ἔνον), ἂν ἡ σχολὴ τοῦ Ἀναξαγόρα λέγῃ τὴν ἀλήθεια (2). Γιατί ὁ ἥλιος περιστρεφόμενος ἀδιάκωπα γύρω ἀπ' αὐτὴν, ρίχνει ἀκατάπαυστα ἀπάνω τῆς νέου φῶς καὶ ἐκεῖνο τοῦ προηγούμενου μῆνα εἶναι παλιό.

ΕΡΜ. Βέβαια.

ΣΩ. Καὶ τὴν ὀνομάζουσι οἱ πολλοὶ Σελαναιάν.

ΕΡΜ. Πολὺ σωστά.

ΣΩ. Ἐπειδὴ φῶς νέον καὶ παλιὸν (σέλας νέον καὶ ἔνον) πάντοτε ὑπάρχει, σελαενονοεία δικαιοτάτα θὰ ἦταν τὸ ὄνομά τῆς, καὶ συνηρημένο σελαναία (3).

ΕΡΜ. Διθυραμβικὸ εἶναι αὐτὸ τὸ ὄνομα, Σωκράτη. Ἀλλὰ τὸ μῆνα καὶ τὰ ἄστρα πῶς τὰ ἐξηγεῖς;

ΣΩ. Ὁ μῆνας (μεῖς) (4) θὰ ὀνομάζονταν σωστά μεῖης ἀπὸ τὸ μειοῦσθαι, καὶ τὰ ἄστρα φαίνεται πῶς ἔχουν τὴν ὀνομασίαν ἀπὸ τὴν ἀστραπή. Ἡ ἀστραπή, ἐπειδὴ κάνει νὰ στρέφουν ἄλλου, τὰ μάτια (τὰ ὄπανα ἀναστρέφει), θὰ ἔπρεπε νὰ λέγεται ἀναστρωπή (5), ἀλλὰ τῶρα χάριν κομψότητος ἔχει ὀνομαστῆ ἀστοαπή.

(1) Ὁ τύπος μεῖς βρίσκεται ὅχι μόνο στὸν Αἰολεῖς, σὲ μέρος τῶν Δωριέων καὶ Ἰόνων, ἀλλὰ καὶ στὸν ἀττικόν.

5. Ἡ λέξις ἀναστρωπή ἐπινοήθηκε ἀπὸ τὸν Πλάτωνα γιὰ νὰ ἐξηγήσῃ τὴ λέξι ἀστοαπή.

ΕΡΜ. Τί δὲ τὸ πῦρ καὶ τὸ ὕδωρ;

d ΣΩ. Τὸ «πῦρ» ἀποροῶ· καὶ κινδυνεύει ἦτοι ἢ τοῦ Εὐθύφρονος, με μούσα ἐπιλελοιπέναι, ἢ τοῦτο τὴ παγχάλεπον εἶναι. Σκέψαι οὖν ἦν εἰσάγω μηχανῆν ἐπὶ πάντα τὰ τοιαῦτα ἂν ἀποροῶ.

ΕΡΜ. Τίνα δὴ;

ΣΩ. Ἐγὼ σοὶ εἶρω. Ἀπόκριται γάρ μοι ἔχους ἂν εἰπεῖν πῦρ κατὰ τίνα τρόπον καλεῖται;

ΕΡΜ. Μὰ Δί' οὐκ ἔγωγε.

e ΣΩ. Σκέψαι δὴ δ' ἐγὼ ὑποπτεύω περὶ αὐτοῦ. Ἐνοῶ γὰρ εὐὲ ὅτι πολλὰ οἱ Ἕλληνες ὀνόματα ἄλλως τε καὶ οἱ ὑπὸ τοῖς βαρβάροις οἰκοντες παρὰ τῶν βαρβάρων εἰλήφασιν.

ΕΡΜ. Τί οὖν δὴ;

ΣΩ. Εἴ τις ζητοῖ ταῦτα κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν φωνὴν ὡς εἰκότως κείται, ἀλλὰ μὴν κατ' ἐκείνην ἐξ ἧς τὸ ὄνομα τυγχάνει ὄν, οἴσθα ὅτι ἀποροῖ ἂν.

ΕΡΜ. Εἰκότως γ' οὐ.

410a ΣΩ. Ὅρα τοίνυν καὶ τοῦτο τὸ ὄνομα τὸ «πῦρ» μὴ τι βαρβαρικὸν ἦ. Τοῦτο γὰρ οὕτως ἐξήκον προσάψαι ἐστὶν Ἑλληνικῆ φωνῆ, φανεροί τ' εἰσὶν οὕτως αὐτὸ καλοῦντες Φρύγες σμικρόν τι παρακλίνοντες· καὶ τό γε «ὑδωρ» καὶ τὰς «κύνας» καὶ ἄλλα πολλά.

ΕΡΜ. Ἔστι ταῦτα.

b ΣΩ. Οὐ τοίνυν δεῖ ταῦτα προσβιάζεσθαι, ἐπεὶ ἔχει γ' ἂν τις εἰπεῖν περὶ αὐτῶν. Τὸ μὲν οὖν πῦρ καὶ τὸ ὕδωρ ταύτη ἀπαυσοῦμαι· ὁ δὲ δὴ ἄῤῥα γέ, ὦ Ἐρμόγετες, ὅτι α ἴ ρ ε ἰ τὰ ἀπὸ τῆς γῆς, «ἄῤῥ» κέκληται; ἢ ὅτι ἄ ε ἰ ε ἴ; ἢ ὅτι πνεῦμα ἐξ αὐτοῦ γίγνεται ἕκτος; Οἱ γὰρ ποιηταὶ πού τὰ πνεύματα «ἄῤῥα» καλοῦσιν· ἴσως οὖν λέγει, ὥσπερ ἂν εἰ εἶποι πνευματόερόν, «ἀήτορρον» [ἴθην δὴ βοῦ-

ΕΡΜ. Καὶ ἡ φωτιά (πῦρ) καὶ τὸ νερό;

d ΣΩ. Ἡ φωτιά μὲ βάζει σὲ ἀμυχανία· καὶ κοντεύει ἡ Μούσα τοῦ Εὐθύφρονος νὰ μ' ἔχη ἐγκαταλείψει, ἢ αὐτὴ ἡ λέξη εἶναι ἀπὸ τῆς πρὸ δυσκολίας. Πρόσεξε λοιπὸν ποιά μηχανὴ μεταχειρίζομαι σὲ ὅλες τῆς περιπτώσεις αὐτοῦ τοῦ εἶδους, πού μὲ βάζουν σὲ ἀμυχανία.

ΕΡΜ. Ποιά μηχανή;

ΣΩ. Ἐγὼ θὰ σοῦ τὸ πῶ. Ἀπάντησέ μου ὁμοῦ μορφοῦς νὰ μοῦ ἐξηγήσης πῶς ὀνομάστηκε π ὕ ρ;

ΕΡΜ. Ὅχι, μὰ τὸ Δία, ἐγὼ τουλάχιστο.

XXV

e ΣΩ. Πρόσεξε λοιπὸν σ' ἐκεῖνο πού ὑποθέτω ἐγὼ. Παρατηρῶ δηλαδὴ ὅτι οἱ Ἕλληνες καὶ προπάντων ὅσοι κατοικοῦν κάτω ἀπὸ τὴν ἐξουσία τῶν βαρβάρων, ἔχουν δανειστή ἀπὸ τοῦς βαρβάρους πολλὰ ὀνόματα.

ΕΡΜ. Καὶ τί μ' αὐτό;

ΣΩ. Ἄν κανεὶς ἐρευνήσῃ νὰ βρῇ τὴν πιθανὴν ἔτυμολογία κατὰ τὴν Ἑλληνικὴ γλῶσσα, ἀλλ' ἔχει κατὰ τὴ γλῶσσα ἐκείνη, ἀπὸ τὴν ὅποια τυχαίνει νὰ παράγεται τὸ ὄνομα, ξέρεεις, ὅτι θὰ βρίσκονταν σὲ ἀπορία.

ΕΡΜ. Πιθανόν.

410a ΣΩ. Πρόσεξε λοιπὸν μήπως καὶ αὐτὸ τὸ ὄνομα π ὕ ρ εἶναι ἐπίσης βαρβαρικῆς καταγωγῆς. Γιατὶ αὐτὸ δὲν εἶναι εὐκόλο νὰ τὸ σχετίσῃ κανεὶς μὲ τὴν Ἑλληνικὴ γλῶσσα, καὶ ἀκόμη βλέπομε ὅτι ἔτσι τὸ λένε οἱ Φρύγες μὲ μικρὴ τροποποίηση. Ἐπίσης καὶ τὸ ὕ δ ω ρ (νερό) καὶ τοὺς κ ὕ ν α ς (σ κ ὕ λ ο υ ς) καὶ ἄλλα πολλά.

ΕΡΜ. Τὸ παραδέχομαι.

b ΣΩ. Δὲν πρέπει λοιπὸν νὰ τὰ παραβιάζουμε αὐτὰ τὰ ὀνόματα, γιατί τότε πολλὰ θὰ μπορούσε κανεὶς νὰ πῇ γι' αὐτὰ. Τὴ φωτιά λοιπὸν καὶ τὸ νερό (τὸ πῦρ καὶ τὸ ὕδωρ) γι' αὐτὸ τὸ λόγο τὰ ἀποκρούω. Ὁ ἄερας ἄραγε, καλὲ Ἐρμολογία, ὀνομάστηκε ἄ ῤ ρ, ἐπειδὴ σκῶνει (α ἴ ρ ε ἰ) ὅτι εἶναι ἀπάνω στὴ γῆ; ἢ ἐπειδὴ πάντοτε ρεῖ (ἀ ε ἰ ρ ε ἰ); ἢ ἐπειδὴ ἀνεμὸς παράγεται ἀπὸ τὸ ρεῦμα τοῦ ἀέρα; Γιατὶ οἱ ποιητὲς τίς πνοὲς τοῦ ἀέρα τίς καλοῦν ἄ ῤ τ α ς (βίαιες πνοὲς ἀνέμου). ἴσως λοιπὸν θέλει νὰ πῇ ἄ ῤ τ ὄ ρ ρ ο υ ν (ὅτι παράγει βίαιες πνοὲς ἀνέμου), σὺν νὰ ἔλεγε πνευματόρροον (ὅτι ρεῖ καὶ πνοὲς) [γι' αὐτὸ λοιπὸν προτίμησε νὰ πῇ ἔτσι, Πλάτωνος, Κρατύλος, 7

λεται αὐτὸν οὕτως εἰπεῖν, ὅτι ἐστὶν ἀήρ]. Τὸν δὲ αἰθέρα τῆδ' ἤδη πη ὑπολαμβάνω, ἦτι ἀεὶ ἰθὺς ἐπιπερὶ τὸν ἀέρα ἕξουσ' ἀεὶ-θεῖον» δικαίως ἂν καλοῖτο. Γῆ δὲ μᾶλλον σημαίνει δ' βούλεται. **c** ἐάν τις «γαῖαν» ὀνομάσῃ· γαῖα γάρ γε γεννηθεῖρα ἂν εἴη ὀρθῶς κεκλημένη, ὡς φησὶν Ὀμηρος· τὸ γὰρ «γενεῖσθαι» γεγεννηθῆαι λέγει. Ἐλεν· τί οὖν ἡμῖν ἦν τὸ μετὰ τοῦτο;

ΕΡΜ. Ὡραί, ὦ Σώκρατες, καὶ ἑνιαυτὸς καὶ ἔτος.

ΣΩ. Αἱ μὲν δὴ ὦραί Ἀττικαῖσι ὡς τὸ παλαιὸν ἤπτεον, εἰπερ βούλει τὸ εἶδος εἰδέναι· **HOPAI** γὰρ εἰσι διὰ τὸ ὀρῆζειν χειμῶνάς τε καὶ θέρη καὶ πνεύματα καὶ τοὺς καρποὺς τοὺς ἐκ τῆς γῆς· ὀρῆζουσαι δὲ δικαίως ἂν «ὦραι» καλοῖντο.

d Ἐνιαυτὸς δὲ καὶ ἔτος κινδυνεύει ἐντιεῖναι. Τὸ γὰρ τὰ φρούμενα καὶ τὰ γιγνόμενα ἐν μέρει ἑκαστον προέχον εἰς φῶς καὶ αὐτὸ ἐν αὐτῷ ἐξετάζον, τοῦτο, ὡσπερ ἐν τοῖς πρόσθετον τὸ τοῦ Διὸς ὄνομα δίχα διηρημένον αἰ μὲν Ζῆνα, οἱ δὲ Δία ἐκάλονον, οὕτως καὶ ἐνταῦθα οἱ μὲν «ἑνιαυτὸν», ὅτι ἐν' ἐαυτῷ, οἱ δὲ «ἔτος», ὅτι ἐτ' ἀζεῖ· οἱ δὲ ὅλος λόγος ἔστιν τὸ «ἐν ἑαυτῷ ἐτάζον» τοῦτο προσαγορευέσθαι ἐν ὄν ἔστιν, ὥστε δύο ὀνόματα γεγενεῖνα, «ἑνιαυτὸν» τε καὶ «ἔτος», ἐξ ἐνὸς λόγου.

ΕΡΜ. Ἀλλὰ δῆτα, ὦ Σώκρατες, πολὸν ἐπιδιδῶς.

ΣΩ. Πόρρω ἤδη οἶμαι φαίνομαι σοφίας ἐλαύνειν.

ΕΡΜ. Πάνν μὲν οὖν.

ΣΩ. Τάχα μᾶλλον φήσεις.

411a ΕΡΜ. Ἀλλὰ μετὰ τοῦτο τὸ εἶδος ἐγωγε ἠδέως ἂν **e** θεασάμην ταῦτα τὰ καλὰ ὀνόματα· τίνοι ποτὲ ὀρθότητι κεῖται, ὡς περὶ τὴν ἀρετὴν, ὡς μὲν «φρονήσεις» τε καὶ «σύνεσεις» καὶ «δικαιοσύνη» καὶ τᾶλλα τὰ τοιαῦτα πάντα.

ΣΩ. Ἐγείρεις μὲν, ὦ εταῖρε, οὐ φαῖλον γένος ὀνομάτων· ὁμοῦ δὲ ἐπειδὴ περὶ τὴν λεοντὴν ἐνέδοκα, οὐκ ἀποδειχματιέον

ὅτι αὐτὸς εἶναι ἀέρας]. Γιὰ τὸν αἰθέρα νὰ σχεδὸν ἐγὼ τί φρονῶ· δηλαδὴ, ἐπειδὴ τρέχει ἀδίκασκα διαρρέοντας (ἀεὶ ἰθεῖρε ἰθεῖρα) γύρω ἀπὸ τὸν ἀέρα, δικαίως θὰ ἀξίξει τὸ ὄνομα ἀεὶ-θεῖον ἢ ῥ (ὁ πάντοτε τρέχων). Ἡ γῆ σημαίνει φανερώτερα ἐκεῖ- **c** νοῦ πού θέλει, ἂν τὴν ὀνομάσῃ κανεῖ γ αἰ· γιατί γαῖα πολὺ σωστὰ ὀνομάσθη ἢ γενέσθαι, ὅπως λέει ὁ Ὀμηρος, ἀφοῦ τὸ ὀμηρικὸ γ ε γ α α σ ι σημαίνει γεγεννηθῆαι (ὅτι ἐχον γενηθῆ). Πολὺ καλὰ. Τί λοιπὸν ἐργεῖται ὑστερα ἀπ' αὐτό;

ΕΡΜ. Αἱ ὦραι (ἐποχές) καὶ ὁ ἑνιαυτὸς (χρονικὴ περίοδος) καὶ τὸ ἔτος.

ΣΩ. Τὸ ὄνομα λοιπὸν τῶν ὀρωῶν (ἐποχῶν) πρέπει νὰ τὸ προφέρουμε μὲ τὴν ἀρχαία ἀττικὴν ⁽¹⁾ προσφορά, ἂν θέλῃς νὰ γνωρίσῃς τὴν πιθανὴν ἔννοια. Εἶναι δηλαδὴ ὦραι, γιατί ὀρίζουν τὰ ὄρια· στοὺς χειμῶνες, στὰ καλοκαίρια, στοὺς ἀνέμους καὶ στοὺς καρποὺς τῆς γῆς. Ἐπομένως, ἐπειδὴ ὀρίζουν, εἶναι, ὀρθὸν νὰ ὀνομάζονται ὦραι. Ὁ ἑνιαυτὸς καὶ τὸ ἔτος σχεδὸν εἶναι τὸ ἴδιο πρῶγμα. Δηλαδὴ εἶναι **d** ἐκεῖνο πού φέρει ἀλληλοδιαδόχως στὸ φῶς τὰ φυτὰ καὶ τὰ προϊόντα καὶ τὰ ἐξετάζει τὸ ἴδιο μέσα του (ἐν ἑαυτῷ ἐτάζει) αὐτό, καθὼς πρωτύτερα τὸ ὄνομα τοῦ Διὸς δικασμένο σὲ δύο, ἄλλοι τὸν ὀνομάζουσι Ζῆνα καὶ ἄλλοι Δία, ἔτσι καὶ αὐτὸ ἐδῶ ἄλλοι τὸ ὀνομάζουσι ἐν ἑαυτῷ, δηλαδὴ μέσα στὸν ἑαυτὸ του, καὶ ἄλλοι ἔτι ο, γιατί ἐξετάζει (ἐτάζει)· Καὶ ὀλόκληρη ἡ πρότασις· τὸ ἐν ἑαυτῷ ἐτάζον, ἐνῶ εἶναι μιά, παίρνει δύο ὀνομασίες, ὥστε σχηματίζονται **e** δύο ὀνόματα, ἐν ἑαυτῷ καὶ ἔτι ο ἀπὸ μιά πρότασι.

ΕΡΜ. Ἀλλὰ ἀλήθεια, Σωκράτη, ἕκαστες μεγάλες προ-

όδους. ΣΩ. Φαίνομαι, νομίζω, ὅτι προχωρῶ πιά πολὺ σὴ σοφία.

ΕΡΜ. Πολὺ μάλιστα.

ΣΩ. Γρήγορα ἴσως θὰ σὲ κάνω νὰ με θαυμάζῃς περισσότερο.

XXVI. Οἱ ἠθικῆς ἔννοιαι

ΕΡΜ. Ὑστερα ἀπ' αὐτὴν τὴν κατηγορίαν τῶν ὀνομάτων, **411a** ἐγὼ τοὺς ἀριστοὺς εὐχαρίστως θὰ παρατηροῦσα αὐτὰ τὰ ὠραῖα ὀνόματα μὲ ποῖαν ὀρθότητα εἶναι βαλμένα, δηλαδὴ ὅσα ἀναφέρονται στὴν ἀρετὴ, λόγου χάρις ἢ φρόνησις, ἢ σύνεσις, ἢ δικαιοσύνη καὶ ὅλα τὰ ἄλλα αὐτοῦ τοῦ εἶδους.

ΣΩ. Ξυπνᾷς μέσα μας, ἀγαπητέ μου, ὅχι τιποτένιο εἶδος ὀνομάτων. Ἀφοῦ ὁμοῦ φέρεται πιά τὴν λεοντὴν ⁽²⁾, δὲν

1. Τὸ ἀρχαῖο ἀττικὸ ἀλφάβητον δὲν εἶχε ἰδιαίτερον σημεῖον γιὰ τὸ ω. Τὸ ο ἔμπαινε σὴν θέση καὶ τοῦ ου καὶ τοῦ ω.

2. Ὁ μῦθος τοῦ Ἀττάκου διηγεῖται ὅτι ἕνας γάϊδαρος ντυμένος μὲ δέρμα λιονταριοῦ θεωροῦνταν λιοντάρη καὶ ἔκανε νὰ φεῖγονον ἄνθρωποι καὶ ζῶα. Ἀλλ' ὅταν φύσηε ὁ ἀνεμὸς, τὸ πῆρε τὴν λεοντὴν καὶ ἔμεινε γυμνός. Τότε ἀναγνωρίσθηκε ὅτι εἶναι γάϊδαρος καὶ ἐυλοκοπήθηκε ἀπ' ὅλο τὸν κόσμον. Ἀκόμη ὁ Πλάτων ὑπανίσταται καὶ τοὺς ἄλλους τοῦ Ἡρακλῆ, πού φοροῦσε τὸ δέρμα τοῦ λιονταριοῦ τῆς Νεμέας.

ἀλλ' ἐπισκεπτεόν, ὡς ἔοικε, φρόνησιν καὶ σύνεσιν καὶ γνώμην καὶ ἐπιστήμην καὶ ἅλλα δὴ ἃ φῆς πάντα ταῦτα τὰ
b καλὰ ὄνοματα.

ΕΡΜ. Πάνω μὲν οὖν οὐ δεῖ ἡμᾶς προαποστῆραι.

ΣΩ. Καὶ μὴν, νῆ τὸν κύνα, δοκῶ γέ μοι οὐ κακῶς
μαντεύεσθαι, ὃ καὶ νυνδὴ ἐνεόησα, ὅτι οἱ πάντοτε παλαιοὶ
ἄνθρωποι οἱ τιθέμενοι τὰ ὄνοματα παντὸς μάλλον, ὥσπερ
καὶ τῶν νῦν οἱ πολλοὶ τῶν σοφῶν ὑπὸ τοῦ πικρὰ περιστρέ-
φασθαι ζητοῦντες ὅλη ἐχει τὰ ὄντα εἰλιγνῶσιν, κάπειτα
αὐτοῖς φαίνεται περιφέρεισθαι τὰ πράγματα καὶ πάντως
c φέρεσθαι. Αἰτιῶνται δὴ οὐ τὸ ἔνδοξον τὸ παρὰ σφίσι πάθος
αἴτιον εἶναι ταύτης τῆς δόξης, ἀλλὰ αὐτὰ τὰ πράγματα ὅτω
πεφυκέναι, οὐδὲν αὐτῶν μόνιμον εἶναι οὐδὲ βέβαιον, ἀλλὰ
ῥεῖν καὶ φέρεσθαι καὶ μεστὰ εἶναι πάσης φορᾶς καὶ γενέ-
σεως ἀεὶ. Λέγω δὴ ἐνηόησας πρὸς πάντα τὰ νυνδὴ ὄνοματα.

ΕΡΜ. Πῶς δὴ τοῦτο, ὦ Σώκρατες;

ΣΩ. Οὐ κατενόησας ἴσως τὰ ἄρτι λεγόμενα ὅτι παντά-
πασιν ὡς φερομένοις τε καὶ ῥέουσι καὶ γιγνομένοις τοῖς
πράγμασι τὰ ὄνοματα ἐπίκειται.

ΕΡΜ. Οὐδὲν ἐνεθυμήθην.

ΣΩ. Καὶ μὴν πρῶτον μὲν τοῦτο δ' πρῶτον εἶπομεν
παντάπασιν ὡς ἐπὶ τοιούτων ἐστίν.

ΕΡΜ. Τὸ ποῖον;

ΣΩ. Ἡ «φρόνησις» φ ο ρ ᾶ σ γνά ἐστι καὶ ἔ ο ὅ ν ὀ τ ῆ-
σ ι ε ς. Εἴη δ' ἄν ἄν καὶ ὄν ῥ σ ι ν ὑπολαβεῖν φ ο ρ ᾶ σ· ἀλλ' οὐδὲν
περὶ γε τὸ φέρεσθαι ἐστίν. Εἰ δὲ βούλει, ἢ «γνώμη» παντάπασιν
δηλοῖ γ ο ν ῆ σ σκέψιν καὶ ν ὴ μ η σ ι ν· τὸ γὰρ «νομᾶν»
καὶ τὸ «σοκοπεῖν» ταῦτόν. Εἰ δὲ βούλει, αὐτὸ ἢ «νόησις»
τοῦ νέου ἐστίν ἔ σ ι ε ς, τὸ δὲ νέα εἶναι τὰ ὄντα σημαίνει γι-
e γόμενα ἀεὶ εἶναι· τούτου οὖν ἐπίεσθαι τὴν ψυχὴν μὴνεῖ
τὸ ὄνομα ὃ θέμενος τὴν «νεέσιον». Οὐ γὰρ «νόησις» τὸ

πρόκειται νὰ δευλιάσω, ἀλλὰ πρέπει, καθὼς φαίνεται, νὰ
ἐξετάσω τὴ φ ρ ὶ ν η σ η, τὴ σ ὄ ν ε σ η, τὴ γ ν ὴ μ η
(γνώση), τὴν ἐ π ι σ τ ῆ μ η καὶ ἅλα αὐτὰ τὰ ὄρῳα ὄνοματα,
γὰ τὰ ὁποῖα μιλάς.

ΕΡΜ. Βεβαίωτατα, δὲν πρέπει νὰ δευλιάσωμε πρὶν
τελειώσωμε.

ΣΩ. Ἀλήθεια, μὰ τὸν Κέρβερο, πιστεύω ὅτι δὲν εἶμαι
κακὸς μάντης σ' ἐκεῖνο πού αὐτὴ τὴ στιγμή φαντάσθηκα,
ὅτι δηλαδὴ οἱ πῶ παλαιοὶ ἄνθρωποι, προπάντων ἐκεῖνοι πού
ἔβαλαν τὰ ὄνοματα, ἔπαθαν ἀκριβῶς ὅτι καὶ οἱ περισσύτεροι
ἀπὸ τοὺς σοφοὺς τῶν ἡμερῶν μας· ἐπειδὴ στριφογυρίζουν
τὸ νοῦ τους, ἐρευνώντας τὴ φύση τῶν ὄντων, παθαίνουν
ἴλιγγο καὶ ἔπειτα τὰ πράγματα τοὺς φαίνονται ὅτι περι-
στρέφονται καὶ πραγματικά περιστρέφονται. Προφασίζου-
ται λοιπὸν ὅτι δὲν εἶναι αἰτία αὐτῆς τῆς δοξασίας τὸ ἔσωτε-
ρικό τους πάθος, ἀλλ' ὅτι τὰ ἴδια τὰ πράγματα ἔτσι πλάστη-
καν, δηλαδὴ κανένα ἀπ' αὐτὰ δὲν εἶναι μόνιμο καὶ σταθερό,
ἀλλὰ ρέουν καὶ κινούνται καὶ εἶναι ὀλοτέλα γεμάτα ἀπὸ
κίνηση καὶ γένεση. Μιλώντας ἔτσι, σκέπτομαι ἅλα τὰ ὄνο-
ματα πού μᾶς ἀπασχολοῦν αὐτὴ τὴ στιγμή.

ΕΡΜ. Πῶς τὸ ἐννοεῖς αὐτό, Σωκράτη μου;

ΣΩ. Δὲν κατάλαβες ἴσως ὅτι λέμε αὐτὴ τὴ στιγμή,
ὅτι δηλ. τὰ ὄνοματα εἶναι βαλμένα στὰ πράγματα μὲ τὴν προ-
ϋπόθεση ὅτι αὐτὰ κινούνται πέρα ὄωθε καὶ ρέουν καὶ ἐξαναγι-
νούνται.

ΕΡΜ' Δὲν τὸ σκέφτηκα τόσο καλά.

ΣΩ. Καὶ ὅμως τὸ πρῶτο ὄνομα πού ἀναφέραμε στὴν
ἀρχή, ἐτέθημε μὲ τὴν προϋπόθεση ὅτι τὰ πράγματα εἶναι
τέτοια.

ΕΡΜ. Ποῖο ὄνομα;

ΣΩ. Ἡ φ ρ ὶ ν η σ ι ε ς· γιὰ εἶναι νόηση κινήσεως
καὶ ροῆς (φ ο ρ ᾶ σ κ α ι ρ ο ὕ ν ὴ σ ι ε ς). Εἶναι ὅμως δυνατόν
νὰ τὴν θεωρήσωμε καὶ σὰν ὠφέλεια τῆς κινήσεως (φ ο ρ ᾶ σ
δ ν η σ ι ν), ὅμως σὲ κάθε περίπτωση ἀναφέρεται στὴν
κίνηση. Ἄν θέλης καὶ ἄλλο παράδειγμα, ἢ γ ν ὴ μ η (γνώση)
σημαίνει οὐσιαστικῶς ἐξέταση γενέσεως (γ ο ν ῆ σ σ κ ἔ ψ ι ν)
καὶ παρατήρηση (ν ὴ μ η σ ι ν), γιὰ τὸ ἐξετάζω (ν ὠ μ ῶ)
καὶ τὸ σκέπτομαι εἶναι τὸ ἴδιο πρᾶγμα. Ἄν θέλης καὶ ἄλλο παρά-
δειγμα, ἢ ν ὀ η σ ι ε ς καθαυτὴ εἶναι ὀρμητὴ πρὸς τὸ νέο (ν ἔ ο ὀ
ἔ σ ι ε ς) (!) καὶ τὸ ὅτι τὰ ὄντα εἶναι νέα, σημαίνει ὅτι διαρκῶς
ἀναγεννῶνται. Τὸ ὅτι ἡ ψυχὴ ζητάει αὐτό, μᾶς τὸ λέει
ἐκεῖνος πού ἔβαλε τὸ ὄνομα: ν ἔ ο ἔ σ ι ν. Γιὰ τὸν παλιό

1. ἔ σ ι ε ς: ὁμῆ· ἀπαντᾷ μόνον στὸν Πλάτωνα.

ἀρχαῖον ἐκαλεῖτο, ἀλλ' ἀντί τοῦ ἴτα εἰ ἔδει λέγειν δύο, ἀνοέειν». «Σωφροσύνη» δὲ σ ω τ η ρ ί α οὐ νοῦν ἔσχευε
 412a μεθα, φ ρ ο ν ῆ σ ε ω ς. Καὶ μὴν ἦ γε ἐπιστήμη μῆτις ὡς φερομένοις τοῖς πράγμασι ἐπὶ μὲν ης τῆς ψυχῆς τῆς ἀξίας λόγου, καὶ οὐτε ἀπολειπομένης οὐτε προθεούσης· διὸ δὴ ἐμβάλλοντας δεῖ τὸ εἰ «ἐπιστήμη» αὐτὴν ὀνομάζειν. «Σύνεσις» δ' αὖ οὕτω μὲν δόξειεν ἂν ὡσπερ συλλογισμὸς εἶναι, ὅταν δὲ συνιέναι λέγῃ, ταῦτόν παντάπασιν τῷ ἐπίστασθαι συμβαίνει λεγόμενον· συμπορεύεσθαι γὰρ λέγει
 b τὴν ψυχὴν τοῖς πράγμασι τὸ «συνιέναι». Ἄλλα μὴν ἦ γε «σοφία» φροῦς ἐπάσθαι σημαίνει. Σκοτωδέστερον ἢ τοῦτο καὶ ξενικώτερον· ἀλλὰ δεῖ ἐκ τῶν ποιητῶν ἀναμνησθεῖν ὅτι πολλοῦ λέγουσιν περὶ ὅτου ἂν τέχων τῶν ἀρχομένων ταχὺ προίεναι «σῶθῃ» φασίν. Λακωνικῶν δὲ ἀνδρῶν τῶν εἰδοκίμων καὶ ὄνομα ἦν «Σοῦς» τὴν γὰρ ταχεῖαν ὁρμὴν οἱ Λακεδαιμόνιοι τοῦτο καλοῦσιν. Ταύτης οὖν τῆς φροῦς ἐπαφὴν σημαίνει ἡ σοφία, ὡς φερομένοις τῶν ὄντων. Καὶ μὴν τό γε «ἀγαθόν», τοῦτο τῆς φύσεως πάσης τῷ ἀ γ α σ τ ῶ βούλεται τὸ ὄνομα ἐπιεισθαι. Ἐπειδὴ γὰρ πορεύεται τὰ ὄντα, ἐνὶ μὲν αὐτῶν αὐτὸς τάχος, ἐνὶ δὲ βραδύτης.
 ο «Ἔστιν οὖν οὐ πᾶν τὸ ταχὺ ἀλλὰ τὶ αὐτοῦ ἀγαθόν». Τοῦ θ ο ο ὕ δὴ τῷ ἀ γ α σ τ ῶ αὐτὴ ἡ ἐπωνυμία ἐστίν, «τάγαθόν». «Δικαιοσύνη» δέ, τί μὲν ἐπὶ τῇ τοῦ δ ι κ α ι ο υ σ υ ν ε σ ε ι τοῦτο κεῖται τὸ ὄνομα, ὁδῶν συμβαλεῖν αὐτὸ δὲ τὸ «ὀδικαίον» χαλεπόν. Καὶ γὰρ δὴ καὶ δοικε μέχρι μὲν τὸ ὀμολογεῖσθαι παρὰ πολλῶν, ἔπειτα δὲ ἀμφισβητεῖσθαι.
 d «Ὅσοι γὰρ ἠγούνηται τὸ πᾶν εἶναι ἐν πορείᾳ, τὸ μὲν πολλὸ αὐτοῦ ἐπολαμβάνουσι τοιοῦτόν τι εἶναι οἷον οὐδὲν ἄλλο ἢ χωρεῖν, διὰ δὲ τούτου παντὸς εἶναι τι διεξόν, δι' οὐ πάντα τὰ γινόμενα γίνεσθαι» εἶναι δὲ τάχιστον τοῦτο καὶ λεπτότατον.

καιρὸν δὲν ὀνομάζονταν ὅ τις, ἀλλὰ στή θέσιν τοῦ ἡ ἐπερπε νὰ προφέρουμε [δὺ ε (1)], δηλαδὴ νόεσειν.

Ἐξ ἄλλου ἡ σωφροσύνη εἶναι σωτηρία ἐκείνου πού τώρα δὲ ἐξετάσαμε, δηλαδὴ τῆς φρονήσεως (σ ω τ η ρ ί α φ ρ ο ν ῆ σ ε ω ς). Ἀκόμη ἡ ἐπιστήμη δείχνει 412a τὴν ψυχὴν πού ἔχει κάποιαν ἀξία νὰ ἀκολουθῇ τὰ πράγματα σὺν κίνησιν τους, χωρὶς νὰ μὲν πῖσω οὐτε νὰ πρῆχῃ μπροστά· γι' αὐτὸ λοιπὸν πρέπει βγάζοντας τὸ ε νὰ τὴν ὀνομάσουμε ἐπιστήμη (2).

Ἡ σύνεσις πάλι, κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐξεταζόμενη, μπορεῖ νὰ θεωρηθῇ ὅτι εἶναι σχεδὸν συλλογισμὸς καὶ ἡ λέξη συνιέναι λέει ἀκριβῶς τὸ ἴδιο πρᾶγμα μὲ τὴν λέξιν ἐπίσταμαι, γιὰ τὸ συνιέναι σημαίνει ὅτι ἡ ψυχὴ συμβαδίζει μὲ τὰ πράγματα. Ἐπειτα ἡ σοφία b σημαίνει ἐπισφῆ μὲ τὴν κίνησιν. Τὸ ὄνομα αὐτὸ ἴδιον εἶναι λίγο σκοτεινὸ καὶ ξενικόν. Ἄλλα πρέπει νὰ θυμώμαστε ἀπὸ τοὺς ποιητὲς ὅτι εἰς πολλοὺς στίχους, γιὰ ὅτι, ἀρχίζει νὰ προχωρῇ γρήγορα, λένε ἐσῶθῃ (ἐξκίνησε γρήγορα). Ἐνας μάλιστα Λακωνικὸς ἀπὸ τοὺς γνωστότεροισ ἐφερε τὸ ὄνομα Σ ο ὕ ς (3)· τοῦτο στή γλώσσα τῶν Λακεδαιμονίων σημαίνει τὴν γρήγορην κίνησιν. Αὐτῆς λοιπὸν τῆς κινήσεως ἐπαφὴν σημαίνει ἡ σοφία, ἐπειδὴ τάχα τὰ ὄντα ματακινούνται. Ἐπίσης τὸ ἀ γ α θ ὶ ν τείνει νὰ σημαίνῃ ἐκεῖνο ο πού εἶναι θαυμαστὸ (ἀ γ α σ τ ὶ ν) σὲ ἄληθινὴ φύση. Γιὰ τὴν ἐπειδὴ τὰ ὄντα βρισκονται σὲ κίνησιν, ἔχουν ἐπομένους καὶ ταχύτητα καὶ βραδύτητα. Δὲν εἶναι λοιπὸν ἀξιοθαύμαστο (ἀ γ α σ τ ὶ ν) κάθε τι πού εἶναι ταχὺ, ἀλλ' ἓνα μόνον μέρος του. Στὸ ἀξιοθαύμαστο λοιπὸν τῆς ταχύτητος ἀνήκει αὐτὴ ἡ ἐπωνυμία, τὸ «ἀγαθόν».

XXVII

Ὡς πρὸς τὴν δ ι κ α ι ο σ ῦ ν η, εἶναι εὐκόλου νὰ μαντεύσουμε ὅτι αὐτὸ τὸ ὄνομα δόθηκε τὴν κατανόησιν τοῦ δικαίου (τ ο ὕ δ ι κ α ι ο υ σ υ ν ε σ ε ι)· ἀλλὰ τὸ ἴδιο τὸ ὄνομα ἀδικαίον εἶναι δύσκολον, γιὰ τὸ ὡς ἓνα σημεῖον, φαίνεται, πολλοὶ συμφωνοῦν σ' αὐτὴ τὴν ἐννοίαν, ἀλλ' ἔπειτα διαφρανοῦν. Ὅσοι δηλαδὴ πιστεύουν ὅτι τὸ σῆμα βρίσκειται σὲ κίνησιν, υποθέτουν ὅτι, τὸ μεγαλύτερον μέρος του εἶναι τέτοιο ὥστε νὰ μὴν κἀνῃ ἄλλο τίποτε παρὰ νὰ προχωρῇ, καὶ ὅτι ὑπάρχει κάτι πού διαπερνάει ἔξω αὐτὸ καὶ μέσον αὐτοῦ γίνονται d ἔξω τὰ γινόμενα· καὶ εἶναι αὐτὸ ταχύτατον καὶ λεπτότατον.

1. Τὸ κείμενον λέει δύο εἰ. Στὸ ἰωνικὸ ἀγράφητον πού υἰοθέτησαν οὐ τὴν Ἀθήνα στὸ τέλος τοῦ δού αἰῶνα, τὸ ε λέγονταν εἰ· τὸ ο λέγονταν οὐ.

2. Ἀπὸ τὸ πιστός.

3. Ὁ Πλοῦταρχος στὸ βίβλιον τοῦ Λυκούργου (1) ἀναφέρει ἓνα πρόγονον τοῦ Λυκούργου, τὸν ἐνδοξώτερον, πού ἔφερε αὐτὸ τὸ ὄνομα.

Ὁ γὰρ ἂν δόνασθαι ἄλλως διὰ τοῦ ὄντος ἴνα παντός, εἰ μὴ
 λεπτότατον τε ἦν ὥστε αὐτὸ μὴδὲν στέγειν, καὶ τάχιον ὥστε
 χρῆσθαι ὥσπερ ἐστῶσι τοῖς ἄλλοις. Ἐπειδ' οὖν ἐπιτροπεύει
 τὰ ἄλλα πάντα διὰ τὸ ἴον, τοῦτο τὸ ὄνομα ἐκλήθη ὁρθῶς
 «δικαίον», εὐστομίας ἕνεκα τῆν τοῦ κάπια δύναμιν προσλα-
 βόν. Μέχρι μὲν οὖν ἔνταυθα, δὲ νυνὴ ἐλέγομεν, παρὰ πολλῶν
 413a ὁμολογεῖται τοῦτο εἶναι τὸ δίκαιον ἐγὼ δέ, ὃ Ἐρμογένες,
 ἔτε λιπαρῆς ὢν περὶ αὐτοῦ, ταῦτα μὲν πάντα διαπέπνομαι ἐν
 ἀπορητοῖς, ὅτι καὶ τὸ ἐστι τὸ δίκαιον καὶ τὸ αἰτιον—δι' ὃ
 γὰρ γίνονται, τοῦτ' ἐστι τὸ αἰτιον—καὶ «Δία» καλεῖν ἔφη
 τις τοῦτο ὁρθῶς ἔχειν διὰ ταῦτα. Ἐπειδὴν δ' ἡρέμα αὐτοῦς
 ἐπαπερωτῶ ἀκούσας ταῦτα μὴδὲν ἦγον· «Τί οὖν ποτ' ἐστιν,
 ὃ ἄριστε, δίκαιον, εἰ τοῦτο οὕτως ἔχει;» Δοκῶ τε ἡδὴ
 μακρότερα τοῦ προσήκοντος ἐρωτᾶν καὶ ὑτέρὰ τὰ ἐσκαμμένα
 ἄλλεσθαι. Ἰκανῶς γὰρ με φασ πετύχαι [ἀκηροῦναι] καὶ
 ἐπιχειροῦσιν, βουλόμενοι ἀπομιμνῆσθαι με, ἄλλος ἄλλα ἡδὴ
 λέγειν, καὶ οὐδέτι συμφωνοῦσιν. Ὁ μὲν γὰρ τίς φησιν τοῦτο
 εἶναι δίκαιον, τὸν ἥλιον· τοῦτο γὰρ μόνον διὰ τὸ ἴον τὰ καὶ
 ἀ ὀ ν τ α ἐπιτροπεύειν τὰ ὄντα. Ἐπειδὴν οὖν τῷ λέγω αὐτὸ
 ἄσμενος ὡς καλὸν τὴ ἀκηροῦς, καταγελᾷ μου οὕτως ἀκούσας
 καὶ ἐρωτᾷ εἰ οὐδὲν δίκαιον οἶμαι εἶναι ἐν τοῖς ἀνθρώποις
 c ἐπειδὴν ὁ ἥλιος δῆη. Λιπαροῦτος οὖν ἔμοῦ δτι αὐ ἐκείνους
 λέγει αὐτό, τὸ πῦρ φησιν· τοῦτο δὲ οὐ ἴσῶσιν ἐστιν εἰδέναι.
 Ὁ δὲ οὐκ αὐτὸ τὸ πῦρ φησιν, ἀλλ' αὐτὸ τὸ θερμὸν τὸ ἐν τῷ
 πυρὶ ἐνόν. Ὁ δὲ τούτων μὲν πάντων καταγελᾷ φησιν, εἶναι δὲ
 τὸ δίκαιον ὃ λέγει Ἀναξαγόρας, νοῦν εἶναι τοῦτο αὐτο-

1. Ὑπὲρ τὰ ἐσκαμμένα ἄλλεσθαι· παροιμιώδης φράσις.

2. Εἶναι ἴδια τοῦ Ἡρακλείου, τοῦ δυνατώτερου καὶ βαθύτε-
 ρου ἀνίμεου στους προσωκρατικούς φιλοσόφους (544-484), ἀπὸ τῆν
 Ἔρσο, ὅτι τὸ πῦρ εἶναι ἀρχὴ καὶ οὐσία ὄλων τῶν ὄντων. «Αὐτὸ
 τὸν κόσμον, τὸν ἴδιο γιὰ ὄλους, δὲν τὸν ἐφτιαξε κανένας θεὸς ἢ κανέ-
 νας ἄνθρωπος, παρὰ ἦταν πάντα καὶ εἶναι καὶ θὰ εἶναι αἰώνια ζων-
 τανὴ φωτιά, ποῦ ἀνάβει κατὰ μέτ, α καὶ σβῆνει κατὰ μέτρα (ἀπ.
 30). Ἀπὸ τῆ φωτιά γεννιῶνται τὰ ὄντα με τῆ μεταμόρφωσις τῆς
 σὲ ἄλλα στοιχεῖα, κι' ἀπ' τὸν ἴδιο δρόμο ξαναγυρίζουν πάλι σ' αὐτά.
 Ὅλα ἀνταλλάσσονται με φωτιά κ' ἡ φωτιά με ὄλα...» (ἀπ. 90).

3. Ἀναξαγόρας ὁ Κλαζομένιος (500-428 π.Χ.). Κατ' αὐ-
 τόν, ὄλα τὰ στοιχεῖα ἦταν ὀλόετα ἀνακαταμνηνα (ἀπ. 1: ὁμοῦ πάντα
 χρήματα ἦν). Τῆ διάκρισις καὶ διάταξι τοῦς τῆν ἔκανε ὁ νοῦς, προ-
 κλάωντας πρῶτα σ' ἑνα σημεῖο κάποιου περισφύρισμα (δίνανσι), ποῦ
 ἀπλόωντας ἀπὸ καὶ συνεπῆρε ὄλο καὶ περισσότερα μέρη τοῦ ἀτέ-

Γιατὶ ἀλλιώτικα δὲ θὰ μπορούσε νὰ διαπερνᾷ ὄλο τὸ ὑπ-
 ἄρχον, ἂν δὲν ἦταν πολὺ λεπτὸ ὥστε τίποτε νὰ μὴ τὸ
 ἐμποδίζῃ, οὔτε ἀρκετὰ ταχύ ὥστε κοντὰ του τὸ ὑπόλοιπο νὰ
 εἶναι σὰν ἀκίνητο. Ἐπειδὴ λοιπὸν διευθύνει ὄλα τὰ ἄλλα,
 διατρέχοντάς τα (διαίον), τοῦ ἔβωσαν σωστὰ τὸ ὄνομα
 δίκαιο ν. προσθέτοντας ἐκεῖ γιὰ χάρη εὐφωμίας τῆ δύ-
 ναμῆ τοῦ κ.

Ἦς ἐδῶ λοιπὸν ὄλοι συμφωνοῦν με τῆν ἐξήγησι αὐτῆ,
 ὅτι αὐτὸ εἶναι τὸ δίκαιον. Ἐγὼ δὲμως, Ἐρμογένη, ἐπειδὴ
 εἶμαι ἀπατητικὸς ὡς πρὸς αὐτό, ζήτησα μουσικὰ πληρο-
 φορίες γιὰ ὄλα αὐτὰ καὶ ἔμαθα ὅτι αὐτὸ εἶναι τὸ δίκαιον καὶ
 τὸ αἰτιον—γιατὶ αἰτιον εἶναι ἐκεῖνο ποῦ κάνει νὰ γίνονται
 τὰ ὄντα—καὶ ἐπομένως εἶπε κάποιος ὅτι εἶναι σωστὸ νὰ τοῦ
 δώσουμε τὸ ὄνομα τοῦ Διὸς γι' αὐτὸ τὸ λόγο. Ὅταν ὅμως,
 413a ἂν καὶ ἄκουσα αὐτῆ τῆν ἐξήγησι, τοῦς ἔναρωτήσα ἡσυχα:
 «τί λοιπὸν ἐπὶ τέλους εἶναι δίκαιον, καλεῖ μου φίλε, ἀφοῦ αὐτό
 εἶναι ὁρθόν;» Τότε πιά φαινομα ὅτι ρωτῶ πολλὸ πιδ πέρα
 ἀπ' ὅ, τι ταιριαζέει καὶ υπερβαίνω τὰ ὄρια (!). Λέει δηλαδὴ ὅτι
 ἀρκετὰ πληροφορίες πῆρα καὶ ἐπιχειροῦν, θέλοντας νὰ
 ἱκανοποιήσουν τῆν περιέργειά μου, νὰ λεί καθέναν τὰ δικὰ
 του καὶ δὲ συμφωνοῦν πιά. Γιατὶ ὁ ἕνας λέει ὅτι αὐτὸ εἶναι
 δίκαιον, ὁ ἥλιος· ἀφοῦ μόνος αὐτὸς κυβερνᾷ τὰ ὄντα, δια-
 τρέχοντάς τα καὶ θερμαινόντάς τα. Ὅταν λοιπὸν λέει ὁ
 κάποιος, εὐχαριστημένος, ὅτι κάτι καλὸ ἔχω ἀκούσει,
 αὐτὸς με περιγέλαει ἀκούγοντάς με καὶ με ρωτᾷ, ἂν νομί-
 ζω πὼς τίποτε δίκαιον δὲ μὲνει στοῦς ἀνθρώπους, ἀφοῦ συ-
 λέψη ὁ ἥλιος. Ὅταν λοιπὸν ἐγὼ ἐπίμονα τὸν ρωτῶ γιὰ νὰ
 μάθω ποιά γνώμη ἔχει ὁ ἴδιος, δηλώνει ὅτι αὐτὸ εἶναι τὸ
 πῦρ (!). Αὐτὸ ὅμως, λέει, δὲν εἶναι εὐκόλο νὰ τὸ ἐνοήση
 κανεὶς. Ἄλλος πάλι λέει ὅτι δὲν εἶναι τὸ πῦρ, ἀλλ' εἶναι
 ἡ θερμότης ἡ ἴδια ποῦ ὑπάρχει μέσα στοῦ πῦρ. Ἐνας ἄλλος
 πάλι λέει ὅτι περιγέλαει διες αὐτὲς τίς ἐξηγήσεις καὶ ἰσχυ-
 ρίζεται ὅτι τὸ δίκαιον εἶναι ἐκεῖνο ποῦ λέει ὁ Ἀναξαγόρας,
 c ὅτι δηλαδὴ αὐτὸ εἶναι ὁ νοῦς (!). Γιατί, ἐπειδὴ αὐτὸς εἶναι

λειωτου σαρῶ καὶ θὰ συνεπαίρη ἀκόμη κι' ἄλλα. Ὁ νοῦς εἶναι
 ἀπλός, ἀμύγῃς (οὐδενὶ μίμικτα χρήματι), εἶναι γιὰ τὸν ἑαυτοῦ
 του· μόνο (μόνος ἀπ' ἑαυτοῦ), τὸ πὸ λεπτό καὶ τὸ πιδ καθαρό
 ἀπ' ὄλα τὰ ὄντα (ἔστι λεπτότατον ἐς πάντων χρημάτων καὶ κα-
 θαρώτατον). Ὅλα τὰ ἔφει καὶ ὄλα τὰ μπορεῖ. Εἶναι κινητικὴ καὶ
 κανομιστικὴ δύναμη γιὰ τὸ ὄνολο τοῦ κόσμου.

κράτορα γὰρ αὐτὸν ὄντα καὶ οὐδενὶ μεμειγμένον πάντα φησὶν αὐτὸν κοσμεῖν τὰ πράγματα διὰ πάντων ἰόντα. Ἐνταῦθα δὴ ἐγὼ, ὦ φίλε, πολὺ ἐν πλείοσι ἀπορία εἰμὶ ἢ πρὶν ἐπιχειρᾶσθαι μανθάνειν περὶ τοῦ δικαίου ὃ τί ποτ' ἐστίν. Ἄλλ' οὐδ' ὅσπερ ἔνεκα ἐσκοποῦμεν, τό γε ὄνομα τοῦτο φαίνεται αὐτῷ διὰ ταῦτα κείσθαι.

ΕΡΜ. Φαίνῃ μοι, ὦ Σώκρατες, ταῦτα μὲν ἀκηροῦνά του καὶ οὐκ αὐτοσχεδιάζειν.

ΣΩ. Τί δὲ τάλλα;

ΕΡΜ. Οὐδὲ πᾶν.

ΣΩ. Ἄκουε δὴ ἴσως γὰρ ἂν σε καὶ τὰ ἐπιλοιπα ἐξαπατήσαιμι ὡς οὐκ ἀκηροῦς λέγω. Μετὰ γὰρ δικαιοσύνην τί ἡμῖν λείπεται; Ἀνδρείαν οἶμαι ὅσπου διήλθομεν. Ἀδικία μὲν γὰρ δήλον ὅτι ἐστὶν ὄντος ἐμπόδισμα τοῦ διαόντος, ἀνδρεία δὲ σημαίνει ὡς ἐν μάχῃ ἐπινομαζομένης τῆς ἀνδρείας—μάχηρ δ' εἶναι ἐν τῷ ὄντι, εἴπερ ᾄδει, οὐκ ἄλλο τι ἢ τὴν ἐναντίαν ῥοήν—ἐάν οὖν τις ἐξέλῃ τὸ δέλτα τοῦ ὀνόματος τῆς ἀνδρείας, αὐτὸ μῆνεί το ἔργον τὸ ὄνομα ἢ ἀνδρεία. Δῆλον οὖν ὅτι οὐ πάση ῥοῇ ἢ ἐναντία ῥοῇ ἀνδρεία ἐστίν, ἀλλὰ τῇ παρὰ τὸ δίκαιον ῥεούσῃ· οὐ γὰρ ἂν ἐπηρείτο ἡ ἀνδρεία. Καὶ τὸ «ἄρρε» καὶ ὁ «ἄνηρ» ἐπὶ παρακλιθῶν τινὶ τούτῳ ἐστί, τῇ ἄνω ῥοῇ. Ἰνῆ δὲ γονὴ μοι φαίνεται βούλευσθαι εἶναι. Τὸ δὲ «θῆλυ» ἀπὸ τῆς θη λ ῆς τι φαίνεται ἐπινομάσθαι ἢ δὲ «θηλή» ἀρὰ γε, ὦ Ἐρμούγενες, ὅτι τ ε θ η λ ἔ ν α ἰ ποιεῖ ὅσπερ τὰ ἀρόδιμα;

ΕΡΜ. Ἐοικέν γε, ὦ Σώκρατες.

ΣΩ. Καὶ μὴν αὐτὸ γε τὸ «βάλλειν» τὴν αὔξησιν μοι δοκεῖ ἀπεικάζειν τὴν τῶν νέων, ὅτι ταχεία καὶ ἐξαφικνίδια γίγνεται. Ὁλόπτερον οὖν μεμυμηται τῷ ὀνόματι, συναρμόσας ἀπὸ τοῦ θ ε ἰ ν καὶ ἄ λ λ ε σ θ α ἰ τὸ ὄνομα. Ἄλλ' οὐ γὰρ ἐπινοοῦσθε με ὅσπερ ἐκτός δρόμον φερόμενον ἐπιπῶν λείον ἐπιλάβωμαι

κυριάρχος καὶ ἀμιγῆς (δὲν ἀναμιγνύεται μὲ κανένα πρᾶγμα), λέει ὅτι αὐτὸς κανονίζει ὅλα τὰ πράγματα, περνώντας μέσα ἀπ' ὅλα. Τότε πιά ἐγώ, φίλε μου, βρίσκομαι σὲ πολὺ μεγαλύτερη ἀπορία παρὰ πρὶν ἐπιχειρήσω μὲ μάθω γιὰ τὸ δικαίον τί πρᾶγμα ἐπὶ τέλους εἶναι (*). Τέλος πάντων ὅσο γι' αὐτὸ πού ἐξετάζομε, τὸ ὄνομα τοῦτο φαίνεται ὅτι γι' αὐτοὺς τοὺς λόγους τὸ ἔχει πάρει.

ΕΡΜ. Μοῦ φαίνεται, Σωκράτη, ὅτι αὐτὰ τὰ ἔχεις ἀκούσει ἀπὸ κάποιον ἄλλο καὶ δὲν τὰ λές ἐκ τοῦ προχείρου.

ΣΩ. Καὶ γιὰ τ' ἄλλα ὀνόματα τὸ ἴδιο φρονεῖς;

ΕΡΜ. Ὅχι τόσο πολὺ.

XXVIII

ΣΩ. Ἄκουε λοιπόν, γιατί πιθανόν να ἐπιτίχω να σὲ ἐξαπατήσω στὰ ὑπόλοιπα, κάνόντας σε νὰ πιστέψης ὅτι τὰ λέω χωρὶς νὰ τὰ ἔχω ἀκούσει ἀπὸ ἄλλον. Ἰστέρα ἀπὸ τὴν δικαιοσύνην τί μᾶς μένει; Τὴν ἀνδρεία, νομίζω, δὲν τὴν ἐξετάσαμε ἀκόμη. Γιὰ τί εἶναι φανερό ὅτι ἡ ἀδικία εἶναι πραγματικὰ τὸ ἐμπόδιο σ' ἐκεῖνο τὸ ὄποιο διαπερνᾷ (διαίοντος), ἢ ἀνδρεία ὅμως ἔχει τὸ ὄνομά της ἀπὸ τὴν μάχη. Μέσα στὴν πραγματικότητα, ἂν βέβαια ρέη, ἢ μάχη, δὲν εἶναι ἄλλο τίποτε παρὰ ἡ ἀντίθετη ροή. Ἄν λοιπὸν ἀφαιρέσομε τὸ δ ἀπὸ τὴν λέξη ἀνδρεία, τότε τὸ ὄνομα ἀνδρεία σημαίνει αὐτὴ τὴν ἐνέργεια. Εἶναι ὅμως φανερό ὅτι ἢ ἀνδρεία δὲν εἶναι ἢ ἀντίθετη ροή σὲ κάθε ἄλλη ροή, ἀλλ' ἐκεῖνη πού ρεῖ παρὰ τὸ δίκαιο· γιατί ἄλλιως δὲ ρᾶ ἐπαινούσαμε τότε τὴν ἀνδρεία. Ἀκόμη καὶ τὸ ἄρρεν καὶ ὁ ἀνήρ γιὰ κάτι παρόμοιο μὲ τὴν ἀνω ροὴ ὀνομάστηκε. Ἡ γυνὴ μοῦ φαίνεται ὅτι ἰσοδυναμεῖ μὲ τὸ γονὴ (γενεά). Καὶ τὸ θῆλυ φαίνεται ὅτι ἔχει πάρει τὸ ὄνομα ἀπὸ τὴν θη λ ῆ καὶ ἢ θη λ ῆ (ρόγα τοῦ στήθους) ἄραγε, καλὲ Ἐρμούγενῆ, δὲ σοῦ φαίνεται ὅτι ὀνομάστηκε ἀπὸ τὸ ὅτι κάνει κάτι θά εἶναι θαλερὸ (τεθηλέναι), καθὼς ὅλα ὅσα ποτίζονται;

ΕΡΜ. Ἐτσι φαίνεται, καλὲ Σωκράτη.

ΣΩ. Ἀκόμη αὐτὴ ἢ λέξη θά ἄλλω φαίνεται ὅτι ἀπεικονίζει τὴν αὔξησιν τῶν νεαρῶν πραγμάτων, γιατί γρήγορα καὶ ἐαφικὰ γίνονται. Λοιπὸν ὁ δημιουργὸς θὰ τὴν ἔχη ἀναπαράγει μὲ τὴ βοήθεια τοῦ ὀνόματος, ἀφοῦ συνέθεσε τὸ ὄνομα ἀπὸ τὸ θ ε ἰ ν (τρέφω) καὶ ἄ λ λ ο μ α ἰ (πηδῶ). Ἄλλὰ βλέπω ὅτι δὲ μὲ προσέειπες, σὰ νὰ βγαίνω ἔξω ἀπὸ τὸ δρόμο μου, ὅταν πετύχω ἔξαφός ὀμαλό (*),

1. Ὁ Πλάτων στὸ «Φαίδραον» (97b κέξ.) κάνει κριτικὴ τῆς θεωρίας τοῦ Ἀναξαγόρα καὶ δείχνει σὲ τί περτεῖ ἔξω.

2. Δηλαδή, προβλήματα εὐκόλα νὰ λυθῶν.

ἐπιλοίπτα δὲ ἡμῖν ἔτι συχνὰ τῶν δοκούντων σπουδαίων εἶναι.

ΕΡΜ. Ἀληθῆ λέγεις.

ΣΩ. Ὡν γ' ἔστιν ἓν καὶ «τέχνην» ἰδεῖν ὃ τι ποτε βούλεται εἶναι.

ΕΡΜ. Πάνν μὲν οὖν.

ΣΩ. Οὐκοῦν τοῦτό γε ἔστι ν ο ὄ σημαίνει, τὸ μὲν ταῦ
 α ἀφελόντι, ἐμβάλοντι δὲ οὐ μεταξὺ τοῦ χει καὶ τοῦ νῶ καὶ <τοῦ
 νῦ καὶ> τοῦ ἦτα ;

ΕΡΜ. Καὶ μάλα γε γλίσχρως, ὦ Σώκратες.

ΣΩ. Ὡ μακάριε, οὐκ οἶσθ' ὅτι τὰ πρῶτα ὀνόματα τε-
 θέντα κατακέχρωσται ἤδη ὑπὸ τῶν βουλομένων τραγωδεῖν
 αὐτά, περιτιθέντων γράμματα καὶ ἐξαιρούντων εἰδοτομίας
 ἕνεκα καὶ πανταχῆ στεφρόντων, καὶ ὑπὸ καλλωτισμοῦ καὶ
 ὑπὸ χρόνου. Ἐπεὶ ἐν τῷ «κατόπτρῳ» οὐ δοκεῖ [σοι] ἄποισιν
 εἶναι τὸ ἐμβεβλήσθαι τὸ ῥω ; Ἀλλὰ τοιαῦτα οἶμαι ποιοῦσιν
 d οἱ τῆς μὲν ἀληθείας οὐδὲν φροντίζοντες, τὸ δὲ στόμα πλάτ-
 τοντες, ὥστ' ἐπεμβάλλοντες πολλὰ ἐπὶ τὰ πρῶτα ὀνόματα
 τελευτώντες ποιοῦσιν μῆδ' ἂν ἓνα ἀνθρώπων συνεῖναι ὃ τι
 ποτε βούλεται τὸ ὄνομα ὥσπερ καὶ τὴν Σφίγγα ἀντὶ
 «φικῶς» «σφίγγα» καλοῦσιν, καὶ ἄλλα πολλά.

ΕΡΜ. Ταῦτα μὲν ἔστιν οὕτως, ὦ Σώκратες.

ΣΩ. Εἰ δ' ἀδ τις ἔασει καὶ ἐντιθέται καὶ ἐξαιρεῖν ἄτ'
 ἂν βούληται τις εἰς τὰ ὀνόματα, πολλῆ ἐπιτορία ἔσται καὶ
 πᾶν ἂν πάντι τις ὄνομα πράγματι προσαρμόσειεν.

e ΕΡΜ. Ἀληθῆ λέγεις.

ΣΩ. Ἀληθῆ μέντοι. Ἀλλὰ τὸ μέτριον οἶμαι δεῖ φυλάττειν
 καὶ τὸ εἰκὸς σὲ τὸν σοφὸν ἐπιστάτην.

ΕΡΜ. Βουλοίμην ἂν.

ΣΩ. Καὶ ἐγὼ σοι συμβούλομαι, ὦ Ἐρμόγενης. Ἀλλὰ
 415a μὴ λιαν, ὦ δαμόνιε, ἀκριβολογοῦ,

Μᾶς μένουσιν ἀκόμη νὰ ἐξετάσουμε πολλὰ ἀπ' ἐκεῖνα ποὺ
 περνοῦν γιὰ σπουδαία.

ΕΡΜ. Ἀλήθεια λές.

ΣΩ. Καὶ ἓνα ἀπ' αὐτὰ εἶναι νὰ ἰδοῦμε τί τέλος πάντων
 μπορεῖ νὰ σημαίνει ἡ τ ἐ χ ν η.

ΕΡΜ. Βεβαίωτατα.

ΣΩ. Αὐτὸ τάχα δὲν σημαίνει τὴν ἐξ ἰ ν τοῦ ν ο ὄ
 (κατοχὴν τοῦ νοῦ), ἂν ἀφαιρέσουμε τὸ τ καὶ προσθέσουμε
 τὸ ο μεταξὺ τοῦ χ καὶ τοῦ ν καὶ τοῦ η (δηλαδὴ ἐχονοή);

ΕΡΜ. Naί, ἀλλὰ μὲ μεγάλο ἐξευτελισμὸ, Σωκράτη.

ΣΩ. Εὐλογημένε μου, δὲν ξέρεις ὅτι τὰ πρῶτα ὀνό-
 ματα ποὺ βάλθηκαν ἔχου ν παραμορφωθῆ ἀπὸ ὅσους ἤθελαν
 νὰ τὰ κάνουν τραγικά, μὲ τὴν προσθήκην καὶ ἀφαίρεση γραμ-
 μάτων χάριν εὐφωνίας καὶ μὲ τὴν περιστροφή τους ἀπ' ἑλα
 τὰ μέρη, καθὼς καὶ ἀπὸ λόγους καλλωτισμοῦ καὶ πολυκαιρίας.
 Ἔτσι π.χ. στὸ κ ἄ τ ο π τ ρ ο ν δὲ βρισκίεσθαι ὅτι εἶναι παράξενο
 νὰ προστεθῆ τὸ ρ ; (1) Ἀλλὰ τέτοιχ νομίζω κάνουν ἐκεῖνοι
 ποὺ δὲ φροντίζουν διόλου γιὰ τὴν ἀλήθεια, ἀλλὰ μόνο γιὰ τὴν
 ἀρθρωση τοῦ στόματος, ἔτσι ὥστε, ἀφοῦ προσθέτουσιν πολλὰ
 γράμματα στὰ πρῶτα ὀνόματα, στὸ τέλος τὰ κάνουν νὰ μὴ
 ἔνοῃ κανεὶς ἄνθρωπος τί σημαίνει τὸ ὄνομα. Καθὼς καὶ
 τὴ Σφίγγα τὴν ὀνομάζουσιν σφίγγα ἀντὶ σφίγγα (2) καὶ ἄλλα
 πολλὰ ὀνόματα.

ΕΡΜ. Σ' αὐτὰ ἔχεις δίκιο, Σωκράτη.

ΣΩ. Ἄν πάλιν ἐπιτρέψουμε νὰ προσθήκην καὶ ν' ἀφαιρῆ
 ὃ, τι καθένας θέλει στὰ ὀνόματα, τότε πιά θὰ ἔχουμε μεγά-
 λην εὐκολία καὶ θὰ προσαρμόζουμε ὅποιοδῆποτε ὄνομα
 σὲ κάθε πρᾶγμα.

ΕΡΜ. Ἀλήθεια λές.

ΣΩ. Ἀλήθεια βέβαια. Ἀλλὰ πρέπει, νομίζω, νὰ προ-
 σέχης τὸ μέτρο καὶ τὸ εὐλογο, οὐ ὁ σοφὸς ἐπιστάτης.

ΕΡΜ. Εἴμαι πρόθυμος.

XXIX

ΣΩ. Καὶ ἐγὼ εἶμαι πρόθυμος μαζί σου, Ἐρμογένη.
 Ἀλλὰ μὴ λεπτολογῆς πολὺ, ἀξιοθαύμαστε φίλε, 415a

1. Ὁ πρῶτος τύπος, κατὰ τὸν Σωκράτη, ἔπρεπε νὰ εἶναι κ ἄ τ ο π τ ρ ο. Τὸ ρ θεωρεῖται ἀπ' αὐτὸν προσθήκη περιττὴ καὶ ἀλλοίωση. Δὲν ἀναγνωρίζετὶ τὸ συνθετικὸ τ ρ ο ποὺ χρησιμεύει στὰ οὐδέτερα ὀνόματα αὐτοῦ τοῦ εἰδους γιὰ νὰ δεῖξη τὸ ἔ ρ γ α ν ο.

2. Ὁ Ἡσίωδος στὴ «Θεογονίᾳ» (V 326) γράφει : ἡ (ἄλοη) κακοῦργα Φίεξ ἦταν κέρη τοῦ Ὀρβου καὶ τῆς Ἐρδίνης, ποὺ ἔμενε στὸ Φίωιο ὄρος τῆς Βοιωτίας.—Ἀργότερα ταυτίσθηκε μὲ τὴ Σφίγγα.

«μή μ' απογυιώσης μένεος».

Ἔρχομαι γὰρ ἐπὶ τὴν κορυφὴν ὧν εἰρηκα, ἐπειδὴν μετὰ τέχνην μηχανὴν ἐπισκευάσμεθα. Ἐπισημαίνω γὰρ μοι δοκεῖ τοῦ ἄ ν ε ι ν ἐ π ἰ π ο λ ῦ σημειῶν εἶναι τὸ γὰρ «μηκός» πως τὸ π ο λ ῦ σημαίνει ἐξ ἄμφω ὅν τοῦτον σύγκειται, «μηκούς» τε καὶ τοῦ «ἀνεῖν», τὸ ὄνομα ἢ «μηχανή». Ἄλλ', ὅπερ νυνδὴ εἶπον, ἐπὶ τὴν κορυφὴν δέιν τῶν ἐπισημαίνων ἐλθεῖν «ἀρετὴ» γὰρ καὶ «κακία» ὅτι βούλεται τὰ ὄνόματα ζηητέα. Τὸ μὲν ὅν ἕτερον ὅπως καθορῶ, τὸ δ' ἔ.ρον δοκεῖ μοι κατάδηλον εἶναι. Συμφωνεῖ γὰρ τοῖς ἐπισημαίνουσιν. Ἄτε γὰρ ἰόντων τῶν πραγμάτων, πᾶν τὸ κ α κ ῶ ς ἰ ὶ ν «κακία» ἂν εἴη τοῦτο δὲ θαν ἐν ψυχῇ ἢ, τὸ κακῶς ἰέναι ἐπὶ τὰ πράγματα, μάλιστα τὴν τοῦ ἄλλου ἐπωνυμίαν ἔχει τῆς κακίας. Τὸ δὲ κακῶς ἰέναι ὅτι ποτ' ἔστιν, δοκεῖ μοι δηλοῦν καὶ ἐν τῇ «δειλία», ὁ ὅπως διήλθομεν ἄλλ' ὑπερέβημεν, δέον αὐτὸ μετὰ τὴν ἀνδρείαν σκέπασθαι δοκοῦμεν δὲ μοι καὶ ἄλλα πολλά ὑπερβεβηκέναι. Ἡ δ' ὀδηδείλια τῆς ψυχῆς σημαίνει δεσμὴν εἶναι ἰσχυρὸν τὸ γὰρ «λίαν» ἰσχύς τις ἐστίν. Δ ε σ μ ὶ ς ὅ ν ὁ λ ῖ α ν καὶ ὁ μέγιστος τῆς ψυχῆς ἢ δειλία ἂν εἴη ὅσπερ γε καὶ ἡ ἀπορία κακῶν, καὶ πᾶν, ὡς εἴκειν, ὅτι ἐν ἐμποδῶν ἢ τῷ ἰέναι καὶ πορεύεσθαι. Τοῦτ' ὅν φαίνεται τὸ κακῶς ἰέναι δηλοῦν, τὸ ἰσχυρόμενος τε καὶ ἐμποδιζόμενος πορεύεσθαι, ὁ δὲ ψυχῇ ὅταν ἐχη, κακία μεστὴ γίγνεται. Εἰ δ' ἐπὶ τοιούτοις ἢ «κακία» ἐστὶν τοῦτονομα, τοῦναντίον τοῦτου ἢ «ἀρετῆ» ἂν εἴη, σημαίνον πρῶτον μὲν εὐπορίαν, ἔπειτα δὲ λελυμένῃ τὴν φύσιν τῆς ἀγαθῆς ψυχῆς εἶναι αἶε, ὥστε τὸ ἄ σ χ ἔ τ ω ς καὶ τὸ ἄ κ ω λ ῦ τ ω ς ἄ ε ἰ ῖ ῥ ὲ ὄ ν ἐπωνυμίαν εἴληφεν, ὡς εἴκειν, τοῦτο τοῦτονομα, <δ> ὀρθῶς μὲν ἔχει «ἀειρετήρ» καλεῖν, [ἴσως δὲ ἀρετήρ λέγει, ὡς ὁσσης ταύτης

1. Ἰ. Ζ. Ἡ μητέρα τοῦ ἔκτορα Ἐκάβη θέλει νὰ τοῦ φέρῃ κρασί νὰ πῆ ὕστερα ἀπὸ τὴ μάχη (στ. 261)· ἀνδρὶ δὲ κεκμηῶτι μένος μέγα οἶνος ἄβειν, (γιατὶ ἀνασταίνει τὸ κρασί ξανά τοῖς κουρασμένους). Καὶ ὁ ἔκτωρ τῆς ἀπαντίας (στ. 264-265) :

«μή μοι οἶνον ἄσιτε μελίπρωνα, πόντιμα μῆτερ, μή μ' ἀπογυιώσης, μένεος δ' ἀλκῆς τε λάβωμαι (μὴ μὲ κερνῆς καρδόνυκτο κρασί, καλὴ μοι μάνα, μή μ' ἔπιστάσης κὶ δρεξῆ δὲν ἔχω πᾶν γιὰ μάχη). (μετὰφρ. Α. Πάλλη).

2. Ἄνεῖν εἶναι συνώνυμο μὲ τὸ ἀνύειν, ἀνύττειν

3. Ἡ λέξη ἀνδρεία ἐξετάσθηκε παραπάνω 413ε.

«μή μοῦ ἐξασθενήσης τὴν ὀρμή» (1).

Γιατὶ τώρα θὰ φτάσω στὴν κορυφὴ τῶν ὄσων εἶπα, ὅταν ἔπειτα ἀπὸ τὴν τέχνην ἐξετάσουμε τὴ μηχανή. Δηλαδή ἢ μ ἡ χ α ν ἢ μοῦ φαίνεται ὅτι σημαίνει τὸ ὅτι φτάνω σὲ μακρινὸ τέμα (ἄ ν ε ι ν ἐ π ἰ π ο λ ῦ) (2), γιατί ἢ λέξῃ μ ἡ κ ο ς σημαίνει κάπως μεγάλην ἔκταση. Λοιπὸν ἀπ' αὐτὰ τὰ δύο στοιχεῖα ἔγινε τὸ ὄνομα μ ἡ χ α ν ἢ, δηλαδή ἀπὸ τὸ μ ἡ κ ο ς καὶ ἄ ν ω. Ἀλλὰ, καθὼς σοῦ εἶπα πρὶν ἀπὸ λίγο, πρέπει νὰ φτάσω στὴν κορυφὴ τῶν ὄσων εἶπαμε. Ἐμπρός, ἄς ἐξετάσουμε τί σημαίνουν τὰ ὄνόματα ἄ ρ ε τ ῆ καὶ κ α κ ῖ α. Λοιπὸν τὸ ἔνα, τὸ πρῶτο, δὲν τὸ ἐνοῶ ἀκόμη καθαρά, τὸ ἄλλο ὅμως, τὸ δεύτερο, μοῦ φαίνεται ὅτι εἶναι ὀλοφάνερο, γιατί συμφωνεῖ μὲ ὅλα τὰ προηγούμενα. Ἐπειδὴ τὰ πράγματα κινούνται, καθένα πού κινεῖται κακῶς (κακῶς ἰὸν) θὰ εἶναι κακία. Καὶ ὅταν ἢ ψυχῇ εἶναι ἢ ἔδρα ἀπὸ τῆς τῆς κακῆς κινήσεως πρὸς τὰ πράγματα (κακῶς ἰέναι), τότε πρὸ πάντων φέρει διλόκληρην τὴν ἐπωνυμίαν τῆς κακίας. Σὲ τί συνίσταται αὐτὴ ἢ κακὴ κίνηση, μοῦ φαίνεται ὅτι τὸ δείχνει καὶ τὸ ὄνομα δ ε ἰ λ ῖ α, τὸ ὅποιο ἀκόμη δὲν ἐξετάσαμε, ἀλλὰ τὸ ἔξερασαμε, ἐνῶ ἔπρεπε νὰ τὸ ἐξετάσουμε ἔπειτα ἀπὸ τὴν ἀνδρείαν (3). Μοῦ φαίνεται ὅτι καὶ ἄλλα πολλά διλόκισμα.

Λοιπὸν δ ε ἰ λ ῖ α σημαίνει ὅτι εἶναι ἰ σ χ υ ρ ὸ ς δ ε σ μ ὶ ς τῆς ψυχῆς, γιατί τὸ πολὺ (λίαν) ἐκφράζει δύναμη. Ἐπομένως ἢ δειλία θὰ εἶναι ἐκαστὸς δ ε σ μ ὶ ς ἰσχυρὸς καὶ μέγιστος (ὁ λ ῖ α ν) τῆς ψυχῆς· καθὼς βέβαια καὶ ἢ ἄ π ο ρ ῖ α εἶναι κακὸ καὶ πᾶν ὅτι εἶναι, καθὼς φαίνεται, ἐμπόδιο στὴν κίνηση καὶ στὴν πορεία. Αὐτὸ λοιπὸν φαίνεται ὅτι σημαίνει τὸ κινεῖσθαι κακῶς (κακῶς ἰέναι), δηλαδή μὲ ἐνοχλήσεις καὶ ἐμπόδια, τὸ ὅποιο βέβαια, ὅταν τὸ ἐχη ἢ ψυχῇ, εἶναι γεμάτῃ κακία. Ἄν σ' αὐτὰ ἐφαρμόζεται τὸ ὄνομα κακία, τότε ἢ ἄ ρ ε τ ῆ εἶναι τὸ ἀντίθετο ἀπ' αὐτό, καὶ τὸ ὄνομα τῆς σημαίνει εὐκολία στὴν πορεία, ἔπειτα ὅτι ἢ πορεῖν τῆς ἀγαθῆς ψυχῆς εἶναι πάντα ἐλεύθερη ὥστε ἐκεῖνο πού ρεῖ πάντοτε (ἄ ε ἰ ῖ ῥ ὲ ὄ ν), ἀκατάσχετα καὶ ἀνεμπόδιστα, ἔχει πάρε, καθὼς φαίνεται, αὐτὸ τὸ ὄνομα. Καί εἶναι ὀρθὸ νὰ τὴν ὀνομάζουμε ἄ ε ἰ ρ ε ἰ τ ῆ ν (4)· ἀλλ' ἴσως ὁ δημιουργὸς θέλει νὰ

4. ἀειρείτης: τὴ λέξη τὴν ἔπλασε ὁ Πλάτων ἀπ' αὐτὴν ἐτυμολογεῖ τὴ λέξη ἀρετή.

τῆς ἔξεως αἰρετωτάτης,] συγκροτῆται δὲ καὶ καλεῖται «ἀρετή». Καὶ ἴσως με αὐ φησὶς πλάττειν ἐγὼ δὲ φημι, εἴπερ ὁ ἐμπροσθεν εἶπον ὀρθῶς ἔχει, ἡ «κακία», καὶ τοῦτο

τὸ ἄνομα τὴν «ἀρετὴν» ὀρθῶς ἔχει.

416a EPM. Τὸ δὲ δὴ «κακόν», δι' οὗ πολλὰ τῶν ἐμπροσθεν εἰρηκας, τί ἂν νοοῖ τούτομα;

ΣΩ. Ἀποπὸν τι νῆ Δία ἔμοιγε δοκεῖ καὶ χαλεπὸν συμβαλεῖν. Ἐπάγω οὖν καὶ τούτῳ ἐκείνην τὴν μηχανήν.

EPM. Ποίαν ταύτην;

ΣΩ. Τὴν τοῦ βαρβαρικῶν τι καὶ τοῦτο φάναί εἶναι.

EPM. Καὶ εὐκαίως γε ὀρθῶς λέγοντι. Ἄλλ' εἰ δοκεῖ, ταῦτα μὲν ἔωμεν, τὸ δὲ «καλόν» καὶ [τὸ] «αἰσχρόν» πειρώμεθα ἰδεῖν πῆ εὐλόγως ἔχει.

ΣΩ. Τὸ μὲν τοῖνον «αἰσχρόν» καὶ δὴ κατάδηλόν μοι

b φαίνεται ὁ νοεῖ· καὶ τοῦτο γὰρ τοῖς ἐμπροσθεν ὁμολογεῖται. Τὸ γὰρ ἐμποδίζον καὶ ἴσχυον τῆς ῥῆσις τὰ ὄντα λοιδορεῖν μοι φαίνεται διὰ παντός ὃ τὰ ὀνόματα τιθεῖς, καὶ νῦν τῷ ἄ εἰ ἴσχυοντι τὸν ῥοῦν τοῦτο τὸ ἄνομα ἔθετο <τὸ> «αἰσχροῦσιν» νῦν δὲ συγκροτήσαντες «αἰσχρόν» καλοῦσιν.

EPM. Τί δὲ τὸ «καλόν»;

ΣΩ. Τοῦτο χαλεπώτερον κατανοῆσαι. Καίτοι λέγει γε αὐτὸ ἁρμονία μόνον καὶ μήκει τοῦ οὗ παρήκται.

EPM. Πῶς δὴ;

ΣΩ. Τῆς διανοίας τις εἴκοεν ἐπωνυμία εἶναι τοῦτο τὸ ἄνομα.

EPM. Πῶς λέγεις;

c ΣΩ. Φέρε, τί οἶε σὺ εἶναι τὸ αἷτιον κληθῆναι ἐκάστῳ τῶν ὄντων; Ἄσ' οὐκ ἐκεῖνο τὸ τὰ ὀνόματα θέμενον;

EPM. Πάντως πον.

ΣΩ. Οὐκ οὖν διάνοια ἂν εἴη τοῦτο ἦτοι θεῶν ἢ ἀνθρώπων ἢ ἀμφοτέρω;

πῆ αἰρετῆ (ἐκλεκτῆ) γιὰ νὰ δείξη ὅτι αὐτὴ ἡ κατάσταση εἶναι προτιμότερη ἀνάμεσα σὲ ὄλες, ὅμως συγχωνεῦθηκε καὶ ὀνομάστηκε ἀρετῆ. Καὶ ἴσως πάλι (1) θὰ πῆς ὅτι ἐγὼ τὰ ἐπευρίσκω· ἐγὼ ὅμως ἰσχυρίζομαι ὅτι, ἂν τὸ ἄνομα κακία, ποῦ πρωτότερα ἐξέτασα, εἶναι ὀρθό, τότε κι αὐτὸ τὸ ἄνομα ἀρετῆ εἶναι ἐπίσης ὀρθό.

EPM. Καὶ τώρα τὸ ἄνομα κακία, ποῦ τὸ χρησιμοποίησες γιὰ νὰ ἐξηγήσης πολλὰ ἀπὸ τὰ προηγούμενα, τί σημαίνει;

ΣΩ. Μοῦ φαίνεται, μὰ τὸ Δία, κάτι παράξενο καὶ δύσκολο νὰ τὸ ἐνοήσουμε. Ἐφαρμόζω λοιπὸν καὶ σ' αὐτὸ ἐκείνη (2) τὴν μηχανή.

EPM. Ποιά εἶν' αὐτή;

ΣΩ. Τὸ νὰ πῶς εἶναι αὐτὸ ἔχει καταγωγή βαρβαρικῆ.

EPM. Καὶ μοι φαίνεται ὅτι μιλεῖς ὀρθά. Ἄλλ' ἂν δεχέσθαι, ἄς τ' ἀφήσουμε αὐτὰ καὶ ἄς προσπαθήσουμε νὰ ἰδοῦμε πῶς δικαιολογεῖται τὸ ἄνομα καλόν (ὄραϊον) καὶ αἰσχρόν (ἄσχημο).

ΣΩ. Ὅσο γιὰ τὸ αἰσχρόν λοιπὸν, μοῦ εἶναι καὶ τώρα ὀφανερό ποιά εἶναι ἡ ἐννοία του· γιατί κι αὐτὸ συμφωνεῖ μὲ τὰ προηγούμενα. Ἐκεῖνος ποῦ ἔβαλε τὰ ὀνόματα, μοῦ φαίνεται ὅτι κατηγορεῖ ἐκεῖνο ποῦ ἐμποδίζει καὶ ἀναστελλεῖ (ἴσχυει) τὴν ῥοὴ τῶν ὄντων, καὶ τώρα σ' ἐκεῖνο ποῦ πάντοτε ἐμποδίζει τὸν ῥοῦν ἐδάσσε τὸ ἄνομα αἰσχροῦσιν (3) ἀλλὰ τώρα τὸ συγχώνεψαν καὶ τὸ λένε αἰσχρόν.

EPM. Καὶ τὸ καλόν πῶς τὸ ἐξήγεις;

ΣΩ. Αὐτὸ εἶναι πολὺ δύσκολο νὰ τὸ ἐνοήσουμε (4). Καὶ ὅμως ὁ δημιουργὸς λέει ὅτι αὐτὸ ἴσως σχηματίστηκε μὲ τὴν ἁρμονία καὶ μὲ τὴν ἔκταση τοῦ χρόνου τοῦ ο (δηλαδὴ μὲ τὴ μετατροπὴ τοῦ ο εἰς ου) (5).

EPM. Πῶς αὐτό;

ΣΩ. Φαίνεται ὅτι τὸ ἄνομα εἶναι κάποια ὀνομασία τῆς διάνοιας.

EPM. Τί θέλεις νὰ πῆς;

ΣΩ. Ἴδου· ποῖο νομίζεις ἐσὺ ὅτι εἶναι ἡ αἰτία γιὰ νὰ πάρη ἄνομα καθένα ἀπὸ τὰ ὄντα; Ὅχι ἐκεῖνο τὸ ὁποῖο ἔβαλε τὰ ὀνόματα;

EPM. Ἀναμφιβόλως.

ΣΩ. Λοιπὸν αὐτὸ θὰ εἶναι ἡ διάνοια ἢ τῶν θεῶν ἢ τῶν ἀνθρώπων ἢ καὶ τῶν δύο;

Πλάτωνος, Κρατίλος

1. Βλ. 413 b.

2. Βλ. 409 d - e.

3. Ἀεἰσχροροῶ: τῆ λέξη τὴν ἐπίλασε ὁ Πλάτων ἀπὸ τοῦ ἀεὶ καὶ ἴσχω τὸν ῥοῦν γὰ ἐτυμολογία τῆς λέξεως αἰσχρός.

4. Κάνει ὑπαινυγμὸ στὴν παροιμία ποῦ ἀναφέρθηκε παραπάνω 384b: τὰ ὄραϊα πράγματα εἶναι δύσκολα.

5. Τὸ κείμενο ἔχει ου ποῦ εἶναι τὸ ἄνομα τοῦ γράμματος ο στὸ ἰωνικὸ - ἄτιτὸ ἀλφάβητο, βλ. παραπάνω 411e.

ΕΡΜ. Ναί.

ΣΩ. Οὐκοῦν τὸ καλέσαν τὰ πράγματα καὶ τὸ καλοῦν ταυτὸν ἔστιν τοῦτο, διάνοια;

ΕΡΜ. Φαίνεται.

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ ὅσα μὲν ἂν νοῦς τε καὶ διάνοια ἐργάζονται, ταῦτά ἐστι τὰ ἐπινοητά, ἃ δὲ μή, ψεκτά;

ΕΡΜ. Πάνυ γε.

d ΣΩ. Τὸ οὖν ἱατρικὸν ἱατρικῶς ἐργάζεται καὶ τὸ τεκτονικὸν τεκτονικῶς; Ἡ πῶς λέγεις;

ΕΡΜ. Οὕτως ἔγωγε.

ΣΩ. Καὶ τὸ καλοῦν ἄρα καλῶς;

ΕΡΜ. Δεῖ γέ τοι.

ΣΩ. Ἔστι δέ γε τοῦτο, ὡς φαμεν, διάνοια;

ΕΡΜ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Ὅρθῶς ἄρα φρονήσεως αὕτη ἢ ἐπινομή ἐστὶν τὸ «καλόν» τῆς τὰ τοιαῦτα ἀπεργαζομένης, ἃ δὴ καλὰ φασκοντες εἶναι ἀσπαζόμεθα.

ΕΡΜ. Φαίνεται.

e ΣΩ. Τί οὖν ἔτι ἡμῖν λοιπὸν τῶν τοιούτων;

417a ΕΡΜ. Ταῦτα τὰ περὶ τὸ ἀγαθὸν τε καὶ καλόν, συμφερόντα τε καὶ λυσιτελοῦντα καὶ ὠφέλιμα καὶ κερδαλέα καὶ τάναντία τούτων.

ΣΩ. Οὐκοῦν τὸ μὲν «συμφέρον» ἦδη που κἂν σὺ εὖρος ἐκ τῶν πρότερον ἐπισκοπῶν τῆς γὰρ ἐπιστήμης ἀδελφόν τι φαίνεται. Οὐδὲν γὰρ ἄλλο ὁλοῖ ἢ τὴν ἄμφοράν τῆς ψυχῆς μετὰ τῶν πραγμάτων, καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ τοιούτου πραττόμενα «συμφερόντα» τε καὶ «σύμφορα» κεκληθῆναι ἀπὸ τοῦ συμπεριφέρεσθαι εἶκοι, τὸ δέ γε «κερδαλέον» ἀπὸ τοῦ b κέρδους. «Κέρδος» δὲ ἔνδον τοῦ δέλτα ἀποδιδόντι ἐς τὸ ὄνομα ὁλοῖ ὃ βούλεται τὸ γὰρ ἀγαθὸν κατ' ἄλλον τρόπον ὀνομάζει. «Ὅτι γὰρ κεράννυται ἐς πάντα διεξίον, ταύτην

ΕΡΜ. Μάλιστα.

ΣΩ. Λοιπὸν καὶ ἐκεῖνο ποῦ ἔδωσε τὴν ὀνομασίαν στὰ πράγματα (τὸ καλέσαν) καὶ ἐκεῖνο ποῦ τοὺς τῆ δίνει (τὸ καλοῦν) εἶναι αὐτὸ τὸ ἴδιον ἢ διάνοια;

ΕΡΜ. Φαίνεται.

ΣΩ. Καὶ πάλι ὅσα ὁ νοῦς καὶ ἡ διάνοια παράγουν, αὐτὰ εἶναι τὰ ἀξία ἐπινοῦν, καὶ ὅσα δὲν παράγουν, ἀξιοκατάκριτα;

ΕΡΜ. Βεβαίως.

ΣΩ. Ὅ ἐμπειρος στὴν ἱατρικὴν παράγει γιατρικὰ καὶ ὁ ἐμπειρος στὴν ξυλοουργικὴν τέχνην ξυλοουργικά; Ἡ πῶς ἐννοεῖς ἐσὺ;

ΕΡΜ. Ὅπως ἐσὺ ἀπὸ μέρους μου.

ΣΩ. Καὶ τὸ κηλοῦν ἐπομένως παράγει καλῶς;

ΕΡΜ. Πρέπει βέβαιον.

ΣΩ. Κι αὐτὸ εἶναι, ὅπως εἴπαμε, ἢ διάνοια;

ΕΡΜ. Βεβαίως.

ΣΩ. Αὐτὸ λοιπὸν τὸ ὄνομα καλὸν (ὠραῖον) δόθηκε σωστά στὴ φρόνηση ποῦ ἐκτελεῖ τὰ τέτοια ἔργα, τὰ ὅποια λέμε ὅτι εἶναι καλὰ καὶ τὰ ἀσπαζόμενα.

ΕΡΜ. Φαίνεται.

XXX

ΣΩ. Τώρα λοιπὸν τί ἄλλο μᾶς μένει νὰ ἐξετάσουμε ἀπὸ τὰ ὄνόματα αὐτοῦ τοῦ εἵδους;

ΕΡΜ. Αὐτὰ τὰ ὄνόματα ποῦ ἀναφέρονται στὸ ἀγαθὸν καὶ στὸ καλόν, δηλαδὴ τὰ συμφερόντα, τὰ λυσιτελεῖν (ἐπωφελῆ), τὰ ὠφέλιμα, τὰ κερδαλέα (ἐπικερδῆ) καὶ τὰ ἀντίθετά τους.

ΣΩ. Λοιπὸν τὸ συμφέρον θὰ μορῆσης καὶ ἐσὺ ἀκόμη νὰ τὸ βρῆς, ἀνατρέχοντας στὰ προηγουμένα· γιὰ τὸ φαίνεται ὅτι εἶναι ἀδέρφι τῆς ἐπιστήμης. Δηλαδὴ δὲ σημαίνει τίποτε ἄλλο παρὰ τὴν ταυτόχρονη κίνηση τῆς ψυχῆς (ἄμφοράν) μετὰ τὰ πράγματα, καὶ ὅσα ἐκτελοῦνται ἀπ' αὐτὸ εἶναι σωστά νὰ λέγονται συμφερόντα καὶ σύμφορα ἀπ' αὐτῆς τὴν ταυτόχρονη καὶ κυκλικὴ κίνηση (συμπεριφέρεσθαι). Τὸ δὲ κερδαλέον πρόερχεται ἀπὸ τὸ κέρδος. Καὶ τὸ ὄνομα κέρδος σημαίνει ἐκεῖνο ποῦ θέλει νὰ σημαίνῃ, ἂν προσθέσουμε σ' αὐτὸ ν' ἀντὶ τοῦ δ. Γιατὶ ὀνομάζει τὸ ἀγαθὸν μετὰ ἕνα ἄλλο τρόπο. Δηλαδὴ, ἐπειδὴ ἀνακατεύεται σὲ ὅλα, διαπερνώντας τα, τὸ ἔθεσε

αὐτοῦ τὴν δύναμιν ἐπινομάζων ἔθετο τοῦνομα· δέλωτα <δ' > ἐνθεῖς ἀντί τοῦ νὸ «κέρδος» ἐφθέγγετο.

ΕΡΜ. «Λυσιτελοῦν» δὲ τί δή;

ΣΩ. Ἔοικεν, ὃ Ἐρμόγετες, οὕτῃ καθάπερ οἱ κήληλοι αὐτῷ χρώνται, ἔαν τὸ ἀνάλωμα ἀπολύῃ, οὐ ταύτη λέγειν
 c μοι δοκεῖ τὸ «λυσιτελοῦν», ἀλλ' ὅτι τάχιστον ὄν τοῦ ὄντος
 ἴσασθαι οὐκ ἔῃ τὰ πράγματα, οὐδὲ τέλος λαβοῦσαν τὴν
 φορὰν τοῦ φέρεσθαι στήναι τε καὶ παύσασθαι, ἀλλ' ἃ δὲ
 λυεῖ αὐτῆς ἄν τι ἐπιχειρῇ τέλος ἐγγίγνεσθαι, καὶ παρέχει
 ἄπαντον καὶ ἀθάνατον αὐτήν, ταύτη μοι δοκεῖ ἐπιφημίσαι
 τὸ ἀγαθὸν λυσιτελεῖν· τὸ γὰρ τῆς φορᾶς λύον τὸ τέλος·
 «λυσιτελοῦν» καλέσαι. «Ὀφέλιμον» δὲ ξενικὸν τοῦνομα,
 ᾧ καὶ Ὀμηρος πολλαχοῦ κέχρηται, τῷ «ὀφέλλειν» ἔστι
 δὲ τοῦτο τοῦ ἀΐξεναι καὶ ποιεῖν ἐπινομία.

d ΕΡΜ. Τὰ δὲ δὴ τούτων ἐναντία πῶς ἔχει ἡμῖν;

ΣΩ. Ὅσα μὲν ἀπόφησιν αὐτῶν, ὡς γὰρ μοι δοκεῖ, οὐδὲν
 δεῖ ταῦτα διεξιέναι.

ΕΡΜ. Ποῖα ταῦτα;

ΣΩ. «Ἀσύμφορον» καὶ «ἀνωφελές» καὶ «ἀλυσιτε-
 λές» καὶ «ἀκερδέες».

ΕΡΜ. Ἀληθῆ λέγεις.

ΣΩ. Ἀλλὰ «βλαβερόν» γε καὶ «ζημιώδες».

ΕΡΜ. Ναί.

ΣΩ. Καὶ τὸ μὲν γε «βλαβερόν» τὸ βλάπτον τὸν
 e ἔοῦν εἶναι λέγει· τὸ δὲ «βλάπτων» αὐ σημαίνει βουλό-
 μενον ἄπτειν· τὸ δὲ «ἄπτειν» καὶ δεῖν ταυτὸν ἔστι,
 τοῦτο δὲ πανταχοῦ φέγει. Τὸ βουλόμενον οὖν ἄπτειν
 ἔοῦν ὁρθότατα μὲν ἂν εἴη «βουλαπτεροῦν», καλλοπισθῆν
 δὲ καλεῖσθαι μοι φαίνεται «βλαβερόν».

ὁ νομοθέτης γὰρ νὰ ἐκφράσῃ αὐτὴ τὴ δύναμή του· καὶ
 προσθέντορας δ' ἀντί τοῦ ν τὸ ὄνομασε κέρδος.

ΕΡΜ. Καὶ τὸ λυσιτελοῦν τί εἶναι λοιπόν;

ΣΩ. Φαίνεται, Ἐρμόγενη, ὅτι δὲν πρέπει νὰ τὸ ἐν-
 νοήσουμε μὲ τὸν τρόπον ποῦ τὸ μεταχειρίζονται οἱ κήληλοι,
 δταν ἀσπολοῦσαν· τὰ ἔξοδά τους νομίζω ὅτι δὲν εἶναι αὐτὸ ποῦ
 σημαίνει τὸ λυσιτελοῦν, ἀλλὰ ὅτι, ἐπειδὴ εἶναι τὸ ταχύ-
 τερο μέρος τοῦ ὄντος, δὲν ἀφήνει τὰ πράγματα νὰ σταμα-
 τήσουν, οὔτε ἡ κίνηση νὰ πάρῃ τέλος καὶ νὰ σταθῇ καὶ νὰ
 πάσῃ; ἀλλὰ πάντοτε ἐλευθερώνει τὸ ὄν ἀπ' αὐτὸ τὸ
 τέλος (λύει τέλος), ἂν ἐπιχειρῇ νὰ πραγματοποιηθῇ,
 καὶ κάνει ἄπανστη καὶ ἀθάνατη αὐτὴ τὴν κίνηση. Μὲ
 αὐτὴ τὴν ἔννοια μοῦ φαίνεται ὅτι δόθηκε τὸ ὄνομα λυσι-
 τελοῦν στὸ ἀγαθόν. Γιατί ὅτι ἐλευθερώνει τὸ τέλος
 τῆς κινήσεως, ὀνομάστηκε λυσιτελοῦν. Καὶ τὸ ὄνομα
 ὀφέλιμον εἶναι ξενικό· ὁ Ὀμηρος τὸ μετα-
 χειρίστηκε σὲ πολλὰ μέρη μὲ τὸν τύπον ὀφέλλειν (αὐ-
 ξάνειν)· καὶ αὐτὸ σημαίνει τὴν ἀΐξηση καὶ τὴ δημιουργ-
 γία.

XXXI

ΕΡΜ. Καὶ τώρα τὰ ἀντίθετα αὐτῶν τῶν ὀνομάτων πῶς
 ἐξηγοῦνται;

ΣΩ. Ὅσα ἀπ' αὐτὰ εἶναι ἀρνητικά, μοῦ φαίνεται, δὲν
 πρέπει καθόλου νὰ τὰ ἐξετάσουμε.

ΕΡΜ. Ποιά εἶν' αὐτά;

ΣΩ. Τὸ ἀσύμφορον, τὸ ἀνωφελές, τὸ ἀλυσι-
 τελέες, καὶ τὸ ἀκερδέες.

ΕΡΜ. Ἔχεις δίκιο.

ΣΩ. Ἀλλὰ στὸ βλαβερόν καὶ ζημιώδες
 (ἐπιζήμιον) ἄς σταματήσουμε.

ΕΡΜ. Ναί.

ΣΩ. Καὶ τὸ βλαβερόν ἐννοεῖ ἐκεῖνο ποῦ βλάπτει
 τὸν ῥοῦν τῶν πραγμάτων· καὶ τὸ βλάπτων πάλι
 σημαίνει τὴ θέληση νὰ ἐφάπτεται (βουλόμενον
 ἄπτειν). Καὶ πάλι τὸ ἄπτειν καὶ δένειν εἶναι τὸ
 ἴδιο καὶ αὐτὸ φέρνει παντοῦ μομφή. Λοιπὸν ἐκεῖνο ποῦ
 θέλει νὰ συνδέῃ τὸν ῥοῦν τῶν πραγμάτων (βουλόμενον
 ἄπτειν τὸν ῥοῦν) ἔπρεπε νὰ ὀνομαστῇ βουλα-
 πτεροῦν, ἀλλὰ χάριν κομψότητος μοῦ φαίνεται ὅτι
 ὀνομάστηκε βλαβερόν.

ΕΡΜ. Πουάλα γέ σοι, ὦ Σώκράτης, ἐκβαίνει τὰ ὀνόματα. Καὶ γὰρ νῦν μοι ἔδοξας ὥσπερ τοῦ τῆς Ἀθηναίας νόμου προαῖλιον στομαλιῆσαι, τοῦτο τὸ ὄνομα προειπῶν τὸ 418a «βουλαπτεροῦ».

ΣΩ. Οὐκ ἐγώ, ὦ Ἐρμόγετες, αἰτίας, ἀλλ' οἱ θέμενοι τὸ ὄνομα.

ΕΡΜ. Ἀληθῆ λέγεις· ἀλλὰ διη τὸ «ζημιῶδες» τί ἂν εἶη;

ΣΩ. Τί δ' ἂν εἶη ποτὲ «ζημιῶδες»; Θέασαι, ὦ Ἐρμόγετες, ὡς ἐγὼ ἀληθῆ λέγω λέγον δι προστιθέτες γράμματα καὶ ἐξαγοῦντες σφόδρα ἀλλοιοῦσι τὰς τῶν ὀνομάτων διανοίας, οὕτως ὥστε μικρὰ πάν παραστρέφοντες ἐνίοτε b τὰναντία ποιεῖν σημαίνει. Οἶον καὶ ἐν τῷ «ἀέοντι» ἐνενοήσα γὰρ αὐτὸ καὶ ἀνεμνήσθη ἄντι ἀπὸ τοῦδε δ ἔμελλόν σοι εἶρεῖν διη ἡ μὲν νέο φωνῆ ἡμῖν ἡ καλῆ αὐτῆ καὶ τοῦναντίον περιέτρεψε μνησῖν τὸ «ἀέον» καὶ τὸ «ζημιῶδες», ἀφανίζουσα διη νοεῖ, ἡ δὲ παλαιὰ ἀμφοτέρον δηλοῖ δ βούλεται τοῦνομα.

ΕΡΜ. Πῶς λέγεις;

ΣΩ. Ἐγὼ σοι ἐρῶ. Οἶσθα διη οἱ παλιοὶ οἱ ἡμέτεροι τῷ ἴωτα καὶ τῷ δέλτα ἐδ μάλᾳ ἐχρότων, καὶ οὐκ ἦμισα c αἱ γυναῖκες, αἵπερ μάλιστα τὴν ἀρχαίαν φωνὴν σφάζουσι. νῦν δὲ ἀντι μὲν τοῦ ἴωτα ἡ εἰ ἡ ἦτα μεταστρέφουσιν, ἀντι δὲ τοῦ δέλτα ζῆτα, ὡς διη μεγαλοπρεπέστερα ὄντα.

ΕΡΜ. Πῶς δὴ;

ΣΩ. Οἶον οἱ μὲν ἀρχαιότεροι «ἡμέραν» τὴν ἡμέραν ἐκάλουν, οἱ δὲ «ἐμέραν», οἱ δὲ νῦν «ἡμέραν».

ΕΡΜ. Ἔστι ταῦτα.

ΣΩ. Οἶσθα οὖν διη μόνον τούτων δηλοῖ τὸ ἀρχαῖον ὄνομα τὴν διάνοιαν τοῦ θεμένου; «Οὔτι γὰρ ἀσμένους τοῖς

1. Νόμος: μουσικὸς ρυθμὸς. Καλοῦσάν ἔστι τὴν μεγαλοπρεπῆ συναυλίαν πού γίνεταν ἰδίως πρὸς τιμὴν τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τῆς Ἀθηναίας με μῦθον καὶ τραγῶδι. Ἦταν μιά πολὺ μεγάλη μουσικὴ σύνθεσι πού περιελάμβανε ἐπὶ μέρος καὶ στὴν ἀρχὴ ἕνα προανάκρουσμα. Ἡ περίπλοκη ἐξήγησι τῆς λέξεως βλαβερόν εἶναι γιὰ τὸν Ἐρμόγετη σὰν ἕνα προανάκρουσμα πού ἀναγγέλλει μιά σειρὰ ἀπὸ ἄλλα ἀκόμη πῶς περίπλοκα.—Ὁ ὄνομα τῆς Ἀθηναίας φαίνεται διη μμοῦνταν τὸ σφόδρα μὲν φιδιῶν πού ἔζωναν τὴν κεφαλὴ τῆς Γοργόνας, ὅταν ξεψυχούσε.

2. Βουλαπτεροῦν: ἀνόητη παραγωγή τὸ βλαβεροῦ, προτεινόμενη ἀπὸ τὸν Πλάτωνα.

ΕΡΜ. Πολὺ περίπλοκα, Σωκράτη, εἶναι τὰ ὀνόματα πού μοῦ παρουσιάζεις. Καὶ αὐτὴ τῆ στιγμῆ μοῦ φάνηκες σὰν νὰ ἐπαίξες στὸν αὐτὸ τὸ προανάκρουσμα τοῦ ὄνομα (1) τῆς Ἀθηναίας, ὅταν ἐπρόφερες πρὶν ἀπὸ λίγο αὐτὸ τὸ ὄνομα «βουλαπτεροῦν» (2).

ΣΩ. Τὸ σφάλμα δὲν εἶναι δικό μου, Ἐρμόγετη, ἀλλ' ἐκείνων πού ἐβαλαν τὰ ὀνόματα.

ΕΡΜ. Ἀλήθεια λές. Ἀλλὰ τώρα τί σημαίνει τὸ ζημιῶδες;

ΣΩ. Τί μπορεῖ νὰ σημαίνει ἐπὶ τέλους τὸ ζημιῶδες; Πρόσεξε, Ἐρμόγετη, νὰ ἰδῆς πὼς ἐγὼ λέω τὴν ἀλήθεια, ὑποστηρίζοντας ἔπει, προσθέτοντας καὶ ἀφαιρώντας γράμματα, μεταβάλλουν φοβερὰ τὴν σημασίαν τῶν ὀνομάτων, ἔπει ὥστε με μικρὲς μεταβολὲς τὰ κάνουν νὰ σημαίνουν τὴν ἀντίθετη σημασία. Λόγου χάρι καὶ στὸ δέον (πρέπον)· γιὰ αὐτὸ μοῦ ἤρθε στὸ νοῦ πρὶν ἀπὸ λίγο καὶ τὸ θυμήθηκα ἀπ' αὐτὸ πού πρόκειται νὰ σοῦ πῶ: διη ἡ σημερινὴ μας γλώσσα, αὐτὴ ἡ ὥραία γλώσσα, μετέτρεψε τὸ δέον καὶ τὸ ζημιῶδες, ὥστε νὰ σημαίνουν τὸ ἀντίθετο, ἐξαφανίζοντας τὴν σημασίαν τους, ἐνῶ ἡ ἀρχαία γλώσσα δεῖχεται καθαρὰ ἐκείνου πού σημαίνει τὸ ἕνα καὶ τὸ ἄλλο ὄνομα.

ΕΡΜ. Τί ἐννοεῖς μ' αὐτὸ;

ΣΩ. Ἐγὼ θὰ σοῦ τὸ πῶ. Ἐρεῖς διη οἱ παλιοὶ μας πρόγονοι ἔκαναν πολὺ μεγάλη χρῆσι τοῦ ι καὶ τοῦ δ, καὶ προπάντων οἱ γυναῖκες, οἱ ὅποιες διατηροῦν περισσότερο ἀπὸ μᾶς τὴν ἀρχαία γλώσσα. Τώρα ὅμως βάζουν ἀντι τοῦ ι τὸ ε ἡ τὸ η, καὶ ἀντι τοῦ δ τὸ ζ, σὰν νὰ εἶναι τάχα μεγαλοπρεπέστερα.

ΕΡΜ. Πῶς αὐτὸ;

ΣΩ. Παραδειγματος χάρι, οἱ ἀρχαιότεροι ἔλεγον τὴν ἡμέραν ἡμέραν, ἄλλοι κατόπιν ἡμέραν καὶ οἱ σημερινοὶ ἡμέραν (3).

ΕΡΜ. Ἔτσι εἶναι.

ΣΩ. Ἐρεῖς λοιπὸν διη αὐτὸ τὸ ἀρχαῖο ὄνομα ἐκφράζει τὴ σκέψι ἐκείνου πού ἔθεσε τὸ ὄνομα; Δηλαδῆ, ἐπειδὴ τὸ φῶς ἐρχονταν εὐχάριστο στοὺς ἀνθρώπους ἔπειτα ἀπὸ τὸ

3. Οἱ τρεῖς τύποι ἡμέρα, ἡμέρα, ἡμέρα προσφέρονταν διαφορετικὰ βεβαίως (ἔλεγον, λέει ὁ Πλάτων, ὅχι ἔγραψαν), γιὰ τὸτε τὸ η ἦταν μακρόν ε(=ε).

d ἀνθρώποις καὶ ἰμείρουσιν ἐκ τοῦ σκότους τὸ φῶς ἐγγίγνεται, ταύτη ἀνόμασαν «ἡμέραν».

ΕΡΜ. Φαίνεται.

ΣΩ. Νῦν δέ γε τετραγωδημένον οὐδ' ἂν κατανοήσεις ὅτι βούλεται ἡ «ἡμέρα». Καίτοι τινὲς οἰοῦνται, ὡς δὴ ἡ ἡμέρα ἡμερα ποιεῖ, διὰ ταῦτα ἀνομάσαι αὐτὴν οὕτως.

ΕΡΜ. Δοκεῖ μοι.

ΣΩ. Καὶ τὸ γε «ζυγόν» οἶσθα ὅτι «δυογόν» οἱ παλαοὶ ἐκάλουν.

ΕΡΜ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Καὶ τὸ μὲν γε «ζυγόν» οὐδὲν δηλοῖ, τὸ δὲ τοῖν δυοῖν ἕνεκα τῆς δέσεως ἐς τὴν ἀγωγὴν ἐπωνόμασαι «δυογόν» δικαίως· νῦν δὲ «ζυγόν». Καὶ ἄλλα πάμπολλα οὕτως ἔχει.

ΕΡΜ. Φαίνεται.

ΣΩ. Κατὰ ταῦτα τοῖνυν πρῶτον μὲν τὸ «δέον» οὕτω λεγόμενον τοῦναντίον σημαίνει πᾶσι τοῖς περὶ τὸ ἀγαθὸν ὀνόμασιν· ἀγαθὸν γὰρ ἰδέα οὐσα τὸ δέον φαίνεται δεσμὸς εἶναι καὶ κώλυμα φορᾶς, ὥσπερ ἀδελφὸν ἐν τοῦ βλαβεροῦ.

ΕΡΜ. Καὶ μάλα, ὦ Σώκρατες, οὕτω φαίνεται.

ΣΩ. Ἄλλ' οὐκ ἐὰν τῷ ἀρχαίῳ ὀνόματι χρῆθῃ, δ πολλὸν
419a μάλλον εἰκόσ ἐστὶν ὀρθῶς κείσθαι ἢ τὸ νῦν, ἀλλ' ὁμολογήσει τοῖς πρόσθετον ἀγαθοῖς, ἐὰν ἀντὶ τοῦ εἰ τὸ ἰῶτα ἀποδιώξῃς, ὥσπερ τὸ παλαιόν· δι' ἃ δὲ γὰρ αὐτὸ σημαίνει, ἀλλ' οὐδέ ον, τᾶγαθόν, ὅπερ δὴ ἐπαίνει. Καὶ οὕτω οὐκ ἐναντιοῦται αὐτὸς αὐτῷ ὅ τὰ ὀνόματα τιθέμενος, ἀλλὰ «δέον» καὶ «ἠφέλιμον» καὶ «λυσιτελοῦν» καὶ «κερδαλέον» καὶ «ἀγαθόν» καὶ «συμφέρον» καὶ «εὐπορον» τὸ αὐτὸ φαίνεται, ἑτέροις ὀνομασι σημαῖνον τὸ διακοσμοῦν καὶ ἰὸν πανταχοῦ ἐγκωμιασμένον, τὸ δὲ ἴσχωρ καὶ δοῦν φεγόμενον. Καὶ δὴ καὶ
b τὸ «ζημιώδες», ἐὰν κατὰ τὴν ἀρχαίαν φωνὴν ἀποδοῖς ἀντὶ τοῦ ζήτα δέλτα, φανεῖται σοι κείσθαι τὸ ὄνομα ἐπὶ τῷ δοῦντι τὸ ἰόν, ἐπωνομασθὲν «δημιώδες».

σκοτάδι καὶ τὸ ἐπιθυμοῦσαν (ἰμείρουσιν), γι' αὐτὸ τὸ ὀνόμασαν ἡμέραν ἀπὸ τὸ ἡμερος (πόθος).

ΕΡΜ. Ἔτσι φαίνεται.

ΣΩ. Τώρα ὅμως, ἀφοῦ πῆρε τραγικὴ μορφή (1), δὲν μπορείς νὰ ἐνοήσης τί σημαίνει ἡ ἡμέρα. Καὶ ὅμως μερικοὶ νομίζουν ὅτι ἡ ἡμέρα ἐξημεράνει τὰ πράγματα (ἡμερα ποιεῖ) καὶ γι' αὐτὸ ὀνομάστηκε ἔτσι.

ΕΡΜ. Μοῦ φαίνεται.

ΣΩ. Καὶ τὸ ζυγὸν γνωρίζεις ὅτι οἱ ἀρχαῖοι τὸ ἔλεγαν δυογόν.

ΕΡΜ. Βεβαίως.

ΣΩ. Καὶ τὸ ζυγὸν βέβαια δὲν ἐκφράζει τίποτε, ἐνῶ τὸ δυογὸν ὀνομάστηκε πολλὴ σαστά, γιατί δυὸ ζῶα δένονται γιὰ νὰ σύρουν, ἀλλὰ τώρα ἔγινε ζυγόν. Καὶ εἶναι πλήθος οἱ ἄλλες περιπτώσεις τοῦ ἴδιου εἴδους.

ΕΡΜ. Πολλὸ πιθανόν.

ΣΩ. Λοιπόν, σύμφωνα μὲ τὰ παραπάνω, πρῶτα τὸ δέον μὲ αὐτὴ τὴν προφορά σημαίνει τὸ ἀντίθετο ἀπὸ βλα τὰ ὀνόματα ποῦ ἀφοροῦν τὸ ἀγαθόν. Γιατί τὸ δέον ποῦ εἶναι μιά μορφή τοῦ ἀγαθοῦ φαίνεται ὅτι εἶναι δεσμὸς καὶ ἐμπόδιο στὴν κίνηση σὰν νὰ ἦταν ἀδελφὸ τοῦ βλα βεροῦ.

ΕΡΜ. Καὶ βέβαια, Σωκράτη μου, ἔτσι φαίνεται.

ΣΩ. Ὅχι ὅμως καὶ ἔταν μεταχειρίζεσαι τὸ ἀρχαῖο ὄνομα, τὸ ὅποιο εἶναι πιθανόν ὅτι εἶναι πολλὴ σαστότερα
419a βαλμένο ἀπὸ τὸ σημερινὸ ὄνομα, ἀλλὰ θὰ γίνῃ σύμφωνα μὲ τὰ προηγούμενα ἀγαθὰ, ἀν βάλῃς τὸ ἰ ἀντὶ τοῦ ε, καθὼς εἶναι τὸ ἀρχαῖο, γιατί δι' ἰδόν (2) (διατρέχον) πάλι καὶ ἔτι δέον σημαίνει τὸ ἀγαθόν, τὸ ὅποιο μάλιστα ἐπαίνει. Καὶ ἔτσι δὲν βρίσκειται σὲ ἀντίφαση μὲ τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτοῦ τοῦ ἐκείνου ποῦ ἔβαλε τὰ ὀνόματα, ἀλλὰ φαίνεται ὅτι εἶναι τὸ ἴδιο πρῆγμα τὸ δέον, τὸ ἠφέλιμον, τὸ λυσιτελές, τὸ κερδαλέον, τὸ ἀγαθόν, τὸ συμφέρον, τὸ εὐπορον, καὶ βλα αὐτά, μὲ ἄλλα ὀνόματα, σημαίνουν ἐκεῖνο τὸ ὅποιο τακτοποιεῖ καὶ διατρέχει παντοῦ καὶ ἐγκωμιάζεται, ἐνῶ ἐκεῖνο ποῦ ἐμποδίζει καὶ δένει κατακρίνεται. Καὶ μάλιστα στὸ ζημιώδες, ἀν σύμφωνα μὲ τὴν ἀρχαία γλώσσα (3) θέσης ἀντὶ τοῦ ζ τὸ δ, θὰ ἐνοήσης ὅτι τὸ ὄνομα βάλθηκε γιὰ νὰ σημαίνῃ ἐκεῖνο ποῦ δεσμεύει (δεῖ) τὸ κινούμενο (ἰόν), γι' αὐτὸ ὀνομάστηκε δημιώδες.

1. Βλ. παραπάνω 414c (τραγωδεῖν).

2. Διὸν δηλαδὴ διόν.

3. Βλέπε παραπάνω 418b - c.

ΕΡΜ. Τί δὲ δὴ «ἡδονή» καὶ «λύπη» καὶ «ἐπιθυμία» καὶ τὰ τοιαῦτα, ὦ Σώκρατες;

ΣΩ. Ὁδὸ πάντων χαλεπὰ μοι φαίνεται, ὦ Ἐρμόγενης. Ἡ τε γὰρ «ἡδονή», ἡ πρὸς τὴν ὄννησιν εἶκοι τείνουσα πράξις τοῦτο ἔχειν τὸ ὄνομα—τὸ δέλτα δὲ ἔγκειται, ὥστε «ἡδονή» ἀντι «ἡδονῆς» καλεῖται—ἦ τε «λύπη» ἀπὸ τῆς διὰ λ π ὅσ ε ω σ τοῦ σώματος εἰκοιεν ἐπωνομάσθαι ἦν ἐν τούτῳ τῷ π ἄ θ ε ι ἴσχει τὸ σώμα. Καὶ ἦ γε «άνια» τὸ ἐμποδίζον τοῦ ἰέναι. Ἡ δὲ «ἀλγηδὼν» ξενικὸν τι φαίνεται μοι ἀπὸ τοῦ ἀ λ γ ε ι ν ο ὦ ἄνομασμένον. «Ὀδύνη» δὲ ἀπὸ τῆς ἐ ν ὀ ὄ σ ε ω σ τῆς λύπης κεκλημένη εἰκοιεν. «Ἀχθηδὼν» δὲ καὶ παντὶ δήλον ἀπεικασμένον τὸ ὄνομα τῷ τῆς φορᾶς βάρει. «Χαρά» δὲ τῆ διαχύσει καὶ εὐπορίᾳ τῆς ὀ ἡ σ τῆς ψυχῆς εἰκοι κεκλημένη. Ἡ «Τέριψις» δὲ ἀπὸ τοῦ τ ε ρ π ο ὦ τὸ δὲ «τερπνόν» ἀπὸ τῆς διὰ τῆς ψυχῆς ἔ ρ φ ε ω σ π ν ὦ ἢ ἀπεικασθὲν κέκληται, ἐν δίκῃ μὲν ἂν «ἔρποννον» καλούμενον, ἐπὶ χρόνον δὲ «τερπνόν» παρηγμένον. «Ἐδφροσύνη» δὲ οὐδὲν προσοδεῖται τοῦ διῆτι ὀηθῆναι· παντὶ γὰρ δήλον ἐστι ἀπὸ τοῦ ἐν τοῖς πράγμασι τὴν ψυχὴν σ υ μ φ ἔ ρ ε σ θ α ι τοῦτο ἔλαβε τὸ ὄνομα, «ἐδφροσύνην» τὸ γε δίκαιον ὁμοῦ δὲ αὐτὸ καλούμεν «ἐδφροσύνην». Ὀδὸ «ἐπιθυμία» χαλεπὸν τῆ γὰρ ἐπὶ τὸν θ υ μ ὶ ν ι ο ὦ σ η ἐ δυνάμει δήλον ἐστι τοῦτο ἐκλήθη τὸ ὄνομα. «Θυμός» δὲ ἀπὸ τῆς θ ὄ σ ε ω σ καὶ ζέσεως τῆς ψυχῆς ἔχοι ἂν τοῦτο τὸ ὄνομα. Ἡ «Ἄλλα μὴ» ἡμερόσ» γε τῷ μάλιστα ἔλονται τὴν ψυχὴν ὥσ ἐπωνομάσθη· ἐστὶ γὰρ ἰέμενος ρεῖ καὶ ἐφιέμενος τῶν πραγμάτων, καὶ οὕτω δὴ ἐπιπαθῶ σφόδρα τὴν ψυχὴν διὰ τὴν ἔ σ ι ν τῆς ὀ ἡ σ, ἀπὸ ταύτης οὖν πάσης τῆς δυνάμεως ἡμερός» ἐκλήθη. Καὶ μὴν «πόθος» αὐτὸ καλεῖται σημαίνειν οὐδὲν παρόντος εἶναι [ἡμερόν τε καὶ δυνάμεος] ἀλλὰ τοῦ ἀλλοθι π ο υ ὄντος καὶ ἀπόντος, ὅθεν «πόθος»

XXXII

ΕΡΜ. Καὶ τί λοιπὸν σημαίνουν ἡ ἡ δ ο ν ῆ, ἡ λ ὄ π η, ἡ ἐ π ι θ υ μ ῖ α καὶ τὰ ὀνόματα τοῦ ἴδιου εἶδους, Σωκράτη;

ΣΩ. Αὐτὰ δὲν μοῦ φαίνονται πολὺ δύσκολα, Ἐρμόγενη μου. Γιατί ὡς πρὸς τὴν ἡ δ ο ν ῆ φαίνεται ἐστὶ τὸ ὄνομα αὐτὸ τὸ πῆρε ἡ πράξις ποῦ ἔχει τάση πρὸς ὄν η σ ι ν (ἀφρέσιαν), ἀλλὰ τὸ δ εῖναι πρόθετο, ὥστε ὀνομάζεται ἡ δ ο ν ῆ ἀντὶ νὰ ὀνομάζεται ἡ ο ν ῆ. Καὶ πάλιν ἡ λ ὄ π η φαίνεται ἐστὶ ἐπῆρε τὸ ὄνομα τῆς ἀπὸ τὴν διὰ λ ὄ π η σ ι ν ποῦ τὸ σῶμα δοκιμάζει ἀπ' αὐτὸ τὸ πάθημα. Καὶ ἡ ἀνία εἶναι ἐκεῖνο ποῦ ἐμποδίζει τὴν κίνηση (ἰέναι). Καὶ ἡ ἀ λ γ η δ ὶ ν (πόνος) μοῦ φαίνεται ξενικὸν (1) ὄνομα· τὰ ὀνομάσθηκα ἀπὸ τὸ ἀ λ γ ε ι ν ὀ ν (ἠλυβέρω). Ἡ ὀ δ ὶ ν η (θλίψη) φαίνεται ἐστὶ ὀνομάσθηκα ἀπὸ τῆ διαπεραστικότητα (ἐν δ ὶ σ ι ν) τῆς λύπης. Ὡς πρὸς τὸ ὄνομα ἀ χ θ η δ ὶ ν (πίκρα) εἶναι καὶ στὸν τυχόντα φανερό ἐστι παρομοιάσθηκα μὲ τὸ βάρος τῆς μεταφορᾶς. Ἡ χ α ρ ᾶ φαίνεται ἐστὶ ὀνομάσθηκα ἀπὸ τὴν διὰ λ ὄ π η σ ι ν καὶ ε ὕ π ο ρ ῖ α ν τῆς ροῆς τῆς ψυχῆς (2). Ἡ τ ἔ ρ ψ ι σ προέρχεται ἀπὸ τὸν τερπνόν· καὶ τὸ τ ε ρ π ν ὶ ν πάλι φαίνεται ἐστὶ ἐπειδὴ αὐτὴν ὀνομάσθηκα, ἐπειδὴ (ἐρπει) γλιστράει διὰ μέσου τῆς ψυχῆς, κατὰ παρομοίωσιν μὲ τὴν πνοήν, κυρίως ὅμοῦ δὲ ὀνομάζοντα ἐρ π ν ο ν, ἀλλὰ μὲ τὸν καιρὸν παραμορφώθηκα σ ε τ ε ρ π ν ὶ ν. Τὸ ὄνομα ε ὕ φ ρ ο σ ὶ ν η πάλι δὲν ἔχει ἀνάγκη ἐπιγίγσεως· γιατί καὶ ὀκαθάνας βλέπει ἐστὶ πῆρε αὐτὸ τὸ ὄνομα ἀπὸ τὸ ἐστὶ καλῶς συμβαδίζει (ε ὄ σ ο υ μ φ ἔ ρ ε τ α ι) ἡ ψυχὴ μὲ τὰ πράγματα, καὶ εἶναι δίκαιον ἂν τὴν καλοῦμεν ε ὕ φ ρ ο σ ὶ ν η, ἀλλὰ τῆ λέμε ε ὕ φ ρ ο σ ὶ ν η. Τὸ ὄνομα ἐ π ι θ υ μ ῖ α δὲν εἶναι δύσκολο· γιατί εἶναι φανερόν ἐστὶ τὸ ὄνομα αὐτὸ τῆς δόθηκε ἀπὸ τὴ δυνάμη, ποῦ προχωρεῖ πρὸς τὸν θυμὸν (θ υ μ ὶ ν ι ο ὦ σ α). Ὁ θ υ μ ὶ ὀ σ φαίνεται ἐστὶ ἔχει τὸ ὄνομα του αὐτὸ ἀπὸ τὴν θ ὄ σ ι ν (ζέση) καὶ ἀπὸ τὴν ταραχὴ τῆς ψυχῆς. Ἐξ ἄλλου ὁ ἡ μ ε ρ ο σ χρωσταί τὸ ὄνομα του στὸ ρ ποῦ ἔλκει περισσώτερο ἀπὸ κάθε ἄλλο τὴν ψυχὴ· γιατί ρεῖ, ἐπειδὴ κινεῖται καὶ ἐπιζητεῖ τὰ πράγματα (ρ ε ῖ τ ι ν ο ὦ μ ε ν ο σ κ α ι ἐ φ ι ἔ μ ε ν ο σ), κλι κατ' αὐτὸ τὸν τρόπο παρασύρει πολὺ τὴν ψυχὴ μὲ τὴν ὄρημ τῆς ροῆς (ἔ σ ι ν ρ ο ἡ σ)· γιὰ ἔλη λοιπὸν αὐτὴ τὴ δυνάμη ὀνομάσθηκα ἡ μ ε ρ ο σ. Καὶ τώρα ὁ π ὄ θ ο σ πάλι σειστὰ ὀνομάζεται, ἐπειδὴ σημαίνει ἐστὶ δὲν προέρχεται ἀπὸ τὸ παρόν, ἀλλ' ἀπὸ κάτι ποῦ εἶναι κάπου ἄλλου καὶ ἀπόν. Γι'

1. Ξενικὸν ὡς πρὸς τὴν ἀττικὴ γλῶσσαν.

2. Ἡ ἐτυμολογία εἶναι διαστρεβλωμένη. Ὁ Σωκράτης συνδέει τὸ πρῶτον μέρος τῆς λέξεως μὲ τὸ χῶμα (χύνω) καὶ τὸ δεύτερον μὲ τὴν ροή.

ἐπονόμασται δς τότε, όταν παρή οὐ τις ἐρίετο, «ΐμερος» ἐκαλεῖτο· ἀπογενομένου δὲ ὁ ἀπὸς οὗτος «ἀπόθος» ἐκλήθη. «Ἐρω» δέ, ὅτι εἰσρεῖ ἔξωθεν καὶ οὐκ οικία ἐστὶν ἢ β ῥοή αὐτῆ τῷ ἔχοντι ἀλλ' ἐπεισάκτος διὰ τὸν δρμάτων, διὰ ταῦτα ἀπὸ τοῦ ἐσρεῖν «ἔσρος» τὸ γε παλαιὸν ἐκαλεῖτο—τῷ γάρ οὐ ἀντί τοῦ ὧ ἐχρῶμεθα—νῦν δ' «ἔρω» κέκληται διὰ τὴν τοῦ ὧ ἀντί τοῦ οὐ μεταλλαγῆν'. Ἀλλὰ τί ἐτι οὐ λέγεις ὅτι σκοπῶμεν;

ΕΡΜ. «Δόξα» καὶ τὰ τοιαῦτα πῆ σοι φαίνεται;

ΣΩ. «Δόξα» δὴ ἦτοι τῆ δ' ὠξεί εἰ ἐπονόμασται, ἦν ἢ ψυχὴ διώκουσα τὸ εἰδέναι ὅπῃ ἔχει τὰ πράγματα πορεύεται, ἢ τῆ ἀπὸ τοῦ τὸ ξ ο ν β ο λ ῆ. «Ἔοικε δὲ τούτω μᾶλλον. Ἡ c γοῦν «οἴσις» τούτω συμφωνεῖ. «Ἄσιν» γάρ τῆς ψυχῆς ἐπὶ πᾶν πρᾶγμα, οἷόν ἐστιν ἕκαστον τῶν ὄντων, δηλοῦση προσέοικεν, ὥσπερ γε καὶ ἡ «βουλή» πως τὴν β ο λ ῆ ν, καὶ τὸ «βουλεύεσθαι» τὸ ἐφίεσθαι σημαίνει καὶ τὸ «βουλεύεσθαι» πάντα ταῦτα δόξῃ ἐπόμεν' ἅτα φαίνεται τῆς β ο λ ῆς ἀπεικάσματα, ὥσπερ αὐ καὶ τούναντιον ἢ «ἀβουλία» ἀ τ υ χ ι α δοκεῖ εἶναι, ὡς οὐ βαλόντος οὐδὲ τυχόντος οὐ τ' ἐβαλλε καὶ δ' ἐβούλετο καὶ περὶ οὐ ἐβουλεύετο καὶ οὐ ἐφίετο.

d ΕΡΜ. Ταῦτα ἤδη μοι δοκεῖς, ὦ Σώκρατες, πυκνότερα ἐπάγειν.

ΣΩ. Τέλος γὰρ ἤδη θέω. «Ἀνάγκη» δ' οὐδ' ἐτι βούλομαι διαπερᾶναι, ὅτι τούτοις ἐξῆς ἐστι, καὶ τὸ «εἰκοῖσιον». Τὸ μὲν οὐδ' «εἰκοῖσιον», τὸ εἰ κ ο ν καὶ μὴ ἀντιτυποῦν ἀλλ', ὥσπερ λέγω, εἰ κ ο ν τ ῶ ἰ ὄ ν τ ἰ δεδηλωμένον ἂν εἴη τούτω τῷ ὀνόματι, τῷ κατὰ τὴν βούλησιν γιννομένων τὸ δὲ ἀναγκαῖον» καὶ ἀντίτυπον, παρὰ τὴν βούλησιν ὄν, τὸ περὶ τὴν ἀμαρτίαν ἂν εἴη καὶ ἀμαθίαν, ἀπεικάσται δὲ τῆ κατὰ τὰ

1. Στὸ «Φαῖδρον» 251b: ὁ Σωκράτης περιγράφει τὸ ἀποτελεσμα πού παράγεται ἀπὸ τῆ θέα ἐνὸς ὄρατου προσώπου. «Ὁ νεομύθος ὁμοίως, αὐτὸς πού τότε εἶδε πολλά, ἅμα ἰδῆ κανένα θεόμορφο πρόσωπο, πού εἶναι μίμημα τῆς ἀτόρμιας ὁμορφιάς, ἢ καμιά τέτοια εἶδη σὲ σῶμα, πρῶτα τὸν πᾶνει φρίκη... Καὶ ἅμα ἰδῆ τὸν ἀγαπημένο, ὅπως εἶναι ἀπὸ τῆ φρίκη, τὸν κυριεῖται ἔπειτα ἰβρώτας καὶ ἔσση ἀσυνήθιστη. Γιατὶ καθὼς δέχθηκε τῆ φροσμορμῆ τῆς ὁμορφιάς μὲς' ἀπὸ τὰ μάτια του, πυρῶθηκε...» (μετάφραση Ἰ. Θεοδωρακοπούλου).

2. Ὁ Πλάτων πλάθει τῆ λέξη οἴσις κατὰ τὸ οἰστός, βγάζοντάς τὸ ἀπὸ τοῦ φέρω (ὄσως). Ὡς φαίνεται, ἐπινοήθηκε ἀπὸ τὸν Πλάτωνα γιὰ νὰ ἐξηγηθῆ ἡ λέξη οἴσις.

αὐτὸ ὀνομάστηκε καὶ π ὅ θ ο ς αὐτὸ τὸ ἴδιο, τὸ ὅποιον, ὅταν εἶναι παρὸν ἐκεῖνο πού ἐπιθυμοῦμε, λέγεται ἴμερος. Ὅταν ὁμοίως εἶναι ἀπόν, τὸ ἴδιο πρᾶγμα λέγεται π ὅ θ ο ς. Ὁ ἔρω ς, ἐπειδὴ εἰσρεῖ στῆν ψυχὴ ἀπέσω καὶ δὲν εἶναι δικῆ του αὐτῆ ἢ ροή σ' ἐκεῖνον πού ἐρωτεύεται, ἀλλὰ εἰσχωρεῖ ἀπ' ἔξω μὲ τὰ μάτια (1), γι' αὐτὸ τὸν παλιὸ καιρὸ ὀνομάζονταν ἔσρος ἀπὸ τὸ ρῆμα ἔσρεω—γιατὶ μεταχειρίζομασταν τὸ ἀντί τοῦ ὧ—τώρα ὁμοίως ὀνομάστηκε ἔρω ς μὲ τῆ μεταβολῆ τοῦ ο σέ ω. Ἀλλὰ ποῖο ἄλλο ὄνομα θέλεις νὰ ἐξετάσουμε;

ΕΡΜ. Ἡ δόξα καὶ τὰ ὀνόματα αὐτοῦ τοῦ εἶδους πῶς σοῦ φαίνονται;

ΣΩ. Ἡ δόξα βέβαια ὀνομάστηκε ἀπὸ τὴν ἐπιδίωξιν πού κάνει ἡ ψυχὴ ζητώντας νὰ γνωρίσῃ τῆ φύση τῶν πραγμάτων, ἢ ἀπὸ τὴν β ο λ ῆ ν τ ο ῦ τ ὸ ξ ο υ. Φαίνεται ὅτι ἔγινε μᾶλλον ἀπὸ τὸ δεύτερο. Τούτῳ ἄσιν οἴσις (δοξασία) συμφωνεῖ μ' αὐτό. Γιατὶ φαίνεται ὅτι τὸ ὄνομα τούτου σημαίνει οἴσιν (2) (κίνησιν) τῆς ψυχῆς πρὸς τὸ πρᾶγμα, καθὼς ἡ β ο υ λ ῆ σημαίνει κάπως τὴν β ο λ ῆ ν (ρίξιμο) καὶ τὸ β ο ὑ λ ο μ α ἰ σημαίνει ἐπιθυμῶ καὶ τὸ β ο υ λ ε ὑ ο μ α ἰ σκέπτομαι. Ὅλες αὐτὲς οἱ λέξεις, συνέχεια τῆς δόξας, φαίνονται πᾶν ὁμοιώματα τῆς β ο λ ῆ ς, καθὼς πάλι καὶ τὸ ἀντίθετο ἢ ἀ β ο υ λ ῆ φαίνεται ὅτι εἶναι ἡ ἀτυχία, σὴν νὰ μὴ ἔβ α λ ε (ἔριξε) κανεὶς οὔτε πέτυχε ἐκεῖνο πού σημάδευε (ἔβ α λ λ ε) καὶ τῷ ὅποιο ἤθελε καὶ συλλογίζονταν καὶ ἐπιθυμοῦσε.

ΕΡΜ. Ἀρχίσεις πιά, Σωκράτη, μοῦ φαίνεται, νὰ φέρνῃς ἓνα σωρὸ ἐξηγήσεις.

ΣΩ. Γιατὶ τώρα πιά φτάσαμε στὸ τέλος (3) μὲ τῆ βοήθεια τοῦ θεοῦ. Θέλω ὁμοίως ἀκόμη νὰ ἐρευνησῶ τὸ ὄνομα ἀ ν ἄ γ κ η, γιατί εἶναι συνέχεια μὲ τὰ προηγούμενα, καὶ τὸ ἔ κ ο ὑ σ ἰ ο ν. Τὸ ἔ κ ο ὑ σ ἰ ο ν λοιπὸν εἶναι ἐκεῖνο πού ὑποχωρεῖ (εἴ κ ε ἰ) καὶ δὲν ἐναντιώνεται, ἀλλὰ, καθὼς εἶπα, ὑποχωρεῖ σ' ἐκεῖνο πού κινεῖται. (εἴ κ ε ἰ τ ῶ ἰ ὄ ν τ ἰ). Καὶ ἔπρεπε νὰ ὀνομαστῆ μὲ τὸ ὄνομα αὐτὸ ὅτι γίνεται κατὰ βούλησιν, ἐνῶ τὸ ἀ ν ἄ γ κ ἰ ο ν καὶ τὸ ἀ ν τ ἰ τ υ π ο ν (ἀντίθετον), πού γίνεται ἐναντία στῆ θέλησιν, φαίνεται ὅτι ἀνήκει στῆν ἀποτυχία καὶ στῆν ἀμαθία καὶ παρομοιάζεται

3. Ὁ Σωκράτης θέλει νὰ πῆ ὅτι ἐνοεῖ ὅτι ἔφθασε στὸ τέλος τῆς ἡ θέια ἐμπνευσῆ του πού τοῦ μετέθεσε ὁ Εὐθύφρων.

e ἄ γ κ η πορεία, ὅτι δύοπορα καὶ τραχέα καὶ λάσια ὄντα ἴσως τοῦ ἰέναι. Ἐντέθεν οὖν ἴσως ἐκλήθη «ἀναγκαῖον», τῇ διὰ τοῦ ἄγκυος ἀπεικασθῆν πορεία. Ἔως δὲ πάρεσται ἡ ῥώμη, μὴ ἀνώμεν ἀπὴν· ἀλλὰ καὶ σὺ μὴ ἀνίει, ἀλλὰ ἐρώτα.

421a EPM. Ἐρωτῶ δὴ τὰ μέγιστα καὶ τὰ κάλλιστα, τὴν τε «ἀλήθειαν» καὶ τὸ ψεύδος» καὶ τὸ «δν» καὶ αὐτὸ τοῦτο περὶ ὧν νῦν ὁ λόγος ἡμῖν ἐστίν, «δνομα», δι' ὅτι τὸ δνομα ἔχει.

ΣΩ. Μ α ἰ ε σ θ α ἰ οὖν καλεῖς τι;

EPM. Ἐγωγε, τὸ γε ζητεῖν.

ΣΩ. Ἔοικε τοίνυν ἐκ λόγου ὀνόματι συγκεκριημένω, λέγοντος ὅτι τοῦτ' ἐστίν ὄν, οὐ τυγχάνει ζήτημα <δν>, [τὸ] «δνομα». Μᾶλλον δὲ ἂν αὐτὸ γινώγῃ ἐν ᾧ λέγομεν τὸ «δνομαστόν» ἐνταῦθα γὰρ σαφῶς λέγει τοιοῦτο εἶναι ὄν οὐ μ ἄ

b σ μ α ἔ σ τ ἰ ν. Ἡ δ' «ἀλήθεια» καὶ τοῦτο τοῦτο ἄλλοις ἔοικε [συγκεκριηθῆσθαι] ἢ γὰρ θεία τοῦ ὄντος φορὰ ἔοικε προσειρηθῆσθαι τούτῳ τῷ ῥήματι, τῇ «ἀληθεία», ὡς θ ε ἰ α ὄσα ἄ λ η. Τὸ <δὲ> «ψεύδος» τοῦναντίον τῇ φορᾷ· πάλιν γὰρ ἀλοιδωρούμενον ἦκει τὸ ἰσχύμενον καὶ τὸ ἀναγκαζόμενον ἡσυχάζειν, ἀπεικασταὶ δὲ τοῖς καθεῦδ ο υ σ ἰ τὸ ψεῖ δὲ προσγεγόμενον ἐπικροῦσθαι τὴν βούλησιν τοῦ ὀνόματος. Τὸ δὲ «δν» καὶ ἡ «οὐσία» ὁμολογεῖ τῷ ἀληθεῖ, τὸ ἰωτὰ ἀπολαβόν

c ἰ ὶ ν γὰρ σημαίνει, καὶ τὸ «οὐκ ὄν» ἀδ, ὡς τινες καὶ ὀνομάζουσιν αὐτὸ, «οὐκ ἰόν».

EPM. Ταῦτα μὲν μοι δοκεῖς, ὦ Σώκρατες, ἀνδρείως πᾶν διακεκοτηθέναι· εἰ δὲ τίς σε ἔροιο τοῦτο τὸ «ἰόν» καὶ τὸ «ῥέον» καὶ τὸ «δοῦν», τίνα ἔχει ὁρθότητα ταῦτα τὰ ὀνόματα—

ΣΩ. «Τί ἂν ἀπὸ ἀποκρινάμεθα;» λέγεις; Ἡ γὰρ;

e μὲ πορεία στὶς χαράδρες (ἄ γ κ η), γιατί αὐτές εἶναι δυσδιάβατες καὶ ἀνώμαλες καὶ πικνές καὶ ἐμποδίζουν τὸ δρόμο (1). Ἴσως λοιπὸν γι' αὐτὸ νὰ ὀνομάστηκε ἀναγκαῖο, γιατί παρομοιάστηκε μὲ πέρασμα μέσα ἀπὸ τῆ χαράδρα. Ἀλλὰ, ἔφ' ὅσον μᾶς βοηθεῖ ἡ δύναμη, ἄς μὴ τὴν ἀφήσουμε. Ὅμως κι ἐσὺ μὴ τὴν ἀφήνης, ἀλλὰ ρώτα.

XXXIII

EPM. Ρωτῶ λοιπὸν γιὰ τὰ σπουδαιότερα καὶ τὰ 421a ὠραιότερα, δηλαδὴ γιὰ τὴν ἀ λ ἦ θ ε ἰ α καὶ τὸ ψ ε ὕ δ ο ς καὶ τὸ δ ν καὶ γι' αὐτὸ τὸ ἴδιο, γιὰ τὸ ὅποιο μιλοῦμε τώρα, δηλαδὴ γιὰ τὸ δ ν ο μ α, γιὰ ποῖο λόγο ὀνομάστηκε ἐτσι.

ΣΩ. Ἵπάρχει λοιπὸν κάτι ποῦ τὸ ὀνομάζεις μ α ἰ ο μ α ἰ (ἐρευνᾷ);

EPM. Μάλιστα τὸ νὰ ζητῶ (ἐρευνᾷ).

ΣΩ. Φαίνεται λοιπὸν ὅτι αὐτὸ τὸ ὄνομα ἀπαρτίζεται ἀπὸ ὀλόκληρη πρόταση ποῦ λέει ὅτι τὸ ὄνομα εἶναι ὄν, σὺ ὅποιο φέρνει ἡ ἐρευνα. Αὐτὸ θὰ τὸ ἐνοούσες εὐκολώτερα σ' ἐκεῖνο ποῦ λέμε δ ν ο μ α σ τ ὶ ν. Γιατί ἐδῶ λέει καθαρά ὅτι πρόκειται γιὰ τὸ ὄν, ποῦ εἶναι ἀντικείμενο ἐρευνας (δ ν ο ὕ μ ἄ σ μ α ἔ σ τ ἰ ν). Ὡς πρὸς τὸ ὄνομα ἀ λ ἦ θ ε ἰ α, καὶ αὐτὸ μοιάζει μὲ τὰ ἄλλα ὀνόματα καὶ φαίνεται ὅτι εἶναι σύνθετο, γιατί φαίνεται ὅτι ἐκφορᾶται μ' αὐτὴ τὴ λέξη, δηλαδὴ τὴν ἀλήθεια, ἢ θεία κίνηση τοῦ ὄντος, ὅτι δηλαδὴ εἶναι θ ε ἰ α ἄ λ η (ὄρημ). Τὸ ψ ε ὕ δ ο ς ἕμους εἶναι τὸ ἀντίθετο τῆς κινήσεως· βλέπομε λοιπὸν ὅτι ξανάρχονται οἱ βρισιεῖς σ' ἐκεῖνο ποῦ εἶναι σταματημένω καὶ ἀναγκάζεται νὰ ἡσυχάζῃ, καὶ παρομοιάζεται μὲ τοὺς κοιμημένους ἀνθρώπους (τ ο ἰ ς κ α θ ε ὕ δ ο υ σ ἰ); ἀλλὰ, ἐπειδὴ προστέθηκε τὸ ψ, κρύβει λίγο τὴ σημασία αὐτοῦ τοῦ ὀνόματος. Τὸ δ ν καὶ ἡ οὐσία συμφωνοῦν μὲ τὸ ἀληθές, ἂν προστεθῇ τὸ ἰ· γιατί ὄν σημαίνει ἰ ὶ ν (κινούμενο) καὶ τὸ μὴ ὄν (ο ὕ κ ἰ δ ν) πάλι, ὅπως μερικὸι τὸ ὀνομάζουσιν, θέλει νὰ πῆ ο ὕ κ ἰ δ ν (?).

Τὰ ἀρχικά ὀνόματα

EPM. Αὐτά, Σωκράτη, μοῦ φαίνεται ὅτι τὰ ἐξηγήσες μὲ πολλὴν ἱκανότητα. Ἄν ὅμως κανεῖς σὲ ρωτήση γιὰ τὸ ἰ ὶ ν καὶ τὸ ρ ε ὶ ν καὶ τὸ δ ὶ ν (δένον), ποῖα εἶναι ἡ ὁρθότης αὐτῶν τῶν ὀνομάτων;

ΣΩ. Τί θὰ τοῦ ἀπαντήσουμε, θέλεις νὰ πῆς; Δὲν εἶναι ἐτσι;

1. Ἄ ν α γ κ α ἰ ο ν: ἐξηγεῖται ἀπὸ τὸ Σωκράτη ἀπὸ τὸ ἂ ν ἄ ἄ γ κ η.

2. Τὸ ο ὕ κ ἰ εἶναι τύπος ἰωνικῆς ἀρνήσεως.

ΕΡΜ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΣΩ. Ἐν μὲν τοίνυν ἄρτι που ἐπορισάμεθα ὥστε δοκεῖν τι λέγειν ἀποκρινόμενοι.

ΕΡΜ. Τὸ ποῖον τοῦτο ;

ΣΩ. Φάναι, δ' ἂν μὴ γινώσκωμεν, βαρβαρίζοντι τοῦτ' **δ** εἶναι. Εἴη μὲν οὖν ἴσως ἂν τι τῆ ἀληθεία καὶ τοιοῦτον ἀδῶν, εἴη δὲ κἂν ὑπὸ παλαιότητος τὰ πρῶτα τῶν ὀνομάτων ἀνεύρετα εἶναι διὰ γὰρ τὸ πανταχῆ στρέφεσθαι τὰ ὀνόματα, οὐδὲν θαυμαστόν [ἂν] εἴ ἡ παλαιὰ φωνὴ πρὸς τὴν νυνὶ βαρβαρικῆς μηδὲν διαφέρει.

ΕΡΜ. Καὶ οὐδὲν γε ἀπὸ τρόπου λέγεις.

ΣΩ. Λέγω γὰρ οὖν εἰκότα. Οὐ μόντοι μοι δοκεῖ προφάσεις ἀγῶν δέχεσθαι, ἀλλὰ προθυμητέον ταῦτα διασκέψασθαι. Ἐνθυμηθῶμεν δέ, εἰ τις αἰεὶ, δι' ὧν ἂν λέγηται τὸ **ε** ὄνομα, ἐκεῖνα ἀνερήσεται τὰ ῥήματα, καὶ αἰθὺς αὐ δι' ὧν ἂν τὰ ῥήματα λεγθῆ, ἐκεῖνα πένεται, καὶ τοῦτο μὴ παύσεται ποῦν, ἀρ' οὐκ ἀνάγκη τελευτῶντα ἀπειπεῖν τὸν ἀποκρινόμενον ;

ΕΡΜ. Ἐμοιγε δοκεῖ.

422a ΣΩ. Πότε οὖν ἀπειπὸν ὁ ἀπαγορευόν δικαίως παύοιτο ἂν ; Ἄρ' οὐκ ἐπειδὴ ἐν' ἐκείνοις γένηται τοῖς ὀνόμασιν, ἀ ὥσπερ εἰ στοιχεῖα τῶν ἄλλων ἐστὶ καὶ λόγων καὶ ὀνομάτων ; Ταῦτα γὰρ που οὐκ ἐτι δικαίον φανῆναι ἐξ ἄλλων ὀνομάτων συγκείμενα, ἀν' οὕτως ἔχρ. Οἷον νυνδὴ τὸ ἀγαθόν' ἔφαμεν ἐκ τοῦ ἀ γ α σ τ οῦ καὶ ἐκ τοῦ θ ο ο ὕ συγκείσθαι, τὸ δὲ «θούν» ἴσως φαίμεν ἂν ἐξ ἐτέρων, ἐκεῖνα δὲ ἐξ ἄλλων' **b** ἀλλ' εἴαν ποτέ γε λάβωμεν δ' οὐκ ἐτι ἐκ τινων ἐτέρων συγκείται ὀνομάτων, δικαίως ἂν φαίμεν ἐπὶ στοιχεῖω τε ἤδη εἶναι καὶ οὐκ ἐτι τοῦτο ἡμᾶς δεῖν εἰς ἄλλα ὀνόματα ἀναφέρειν.

ΕΡΜ. Ἐμοιγε δοκεῖς ὀρθῶς λέγειν.

ΣΩ. Ἄρ' οὖν καὶ νῦν ἂν γ' ἐρωτῆς τὰ ὀνόματα στοιχεῖα ὄντα τυγχάνει, καὶ δεῖ αὐτῶν ἄλλω τινὶ τρόπῳ ἤδη τὴν ὀρθότητα ἐπισκέψασθαι ἥτις ἐστίν ;

1. Βα. 409b.

2. Βα. 414ε.

3. Εἶναι ὑπανιγμὸς στὶς δικαιολογίαις (σ κ ψ ε ι σ) ποῦ προφαίζονταν ἕνας μέρτυρας, ἔταν τὸν καλοῦσαν στὴ δικαιοσύνη, γιὰ νὰ μὴ παρουσιαστῆ στὸ δικαστήριον. Ἡ φράση ἦταν παροιμιώδης.

ΕΡΜ. Βεβαίωτατα.

ΣΩ. Λοιπὸν προμηθεύτικαμε, νομίζω, ἓνα μέσον⁽¹⁾ αὐτῇ τῇ στιγμή, ποῦ μπορεῖ νὰ δώσῃ κάποια πιθανότητα στὴν ἀπάντησή μας.

ΕΡΜ. Ποιό εἶν' αὐτό ;

ΣΩ. Ὅ,τι δὲν ξέρομε, νὰ λέμε ὅτι αὐτὸ εἶναι κάτι βαρβαρικό. Ἴσως λοιπὸν εἶναι δυνατὸν ἀληθινὰ νὰ εἶναι κάτι τέτοιο, ἀλλ' ἐπίσης εἶναι δυνατὸν τὰ πρῶτα ὀνόματα νὰ εἶναι ἀνεξερεύνητα ἐξαιτίας τῆς ἀρχαιότητάς. Γιατί, ἐπειδὴ τὰ ὀνόματα μετατρέπονται καθ' ὅλους τοὺς τρόπους⁽²⁾, δὲν εἶναι καθόλου παράδοξο, ἂν ἡ ἀρχαία γλώσσα σχετικὰ μὲ τὴ σημερινὴ δὲν ἔχῃ καμιά διαφορά ἀπὸ τὴ βαρβαρικῆ.

ΕΡΜ. Μιλεῖς πολὺ λογικά.

ΣΩ. Γιατί λέω εὐλόγα πράγματα. Μοῦ φαίνεται ὅμως πὼς ὁ ἀγῶνας δὲν ἐπιδέχεται προφάσεις⁽³⁾, ἀλλὰ πρέπει νὰ εἴμαστε πρόθυμοι νὰ ἐρευνησοῦμε αὐτὰ τὰ πράγματα. Ἄς λάβωμε ὑπόψη τὸ ἐξῆς : ἂν κανεὶς μᾶς ρωτᾷ διαρκῶς τίς προτάσεις ἐκεῖνες, ἀπὸ τίς ὁποῖες ἀποτελεῖται τὸ ἔνομα, καὶ ἔπειτα πάλι πληροφορηθῆ ἐκεῖνα τὰ ὀνόματα, μὲ τὰ ὁποῖα σχηματίζονται ἐκεῖνες οἱ προτάσεις, καὶ δὲν παύη νὰ κἄνῃ αὐτὲς τίς ἐρωτήσεις, δὲ θ' ἀναγκασθῆ ἄραγε στὸ τέλος νὰ ἀπαυδῆσῃ ὁ ἀποκρινόμενος ;

ΕΡΜ. Μοῦ φαίνεται.

ΣΩ. Πότε λοιπὸν θ' ἀπαυδοῦσε δικαίως καὶ θὰ ἔπαυε ; **422a** Ἄραγε ὄχι, ἔταν θὰ φτάσῃ σ' ἐκεῖνα τὰ ὀνόματα, ποῦ εἶναι σὰν στοιχεῖα τῶν ἄλλων καὶ φράσεων καὶ ὀνομάτων ; Γιατί αὐτὰ, νομίζω, δὲν εἶναι πιά δικιο ν' ἀποδειχθοῦν ὅτι ἀποτελοῦνται ἀπὸ ἄλλα ὀνόματα, ἂν πραγματικὰ εἶναι ἔτσι στοιχεῖα. Νὰ γιὰ παράδειγμα : τώρα δὲ εἴπαμε ὅτι τὸ ἀ γ α θ ὶ ν ἀποτελεῖται ἀπὸ τὸ ἀ γ α σ τ ὶ ν καὶ θ ο ὶ ν (ταχῶ), καὶ ἴσως πάλι ποῦμε ὅτι τὸ θ ο ὶ ν ἀποτελεῖται ἀπὸ ἄλλα καὶ ἐκεῖνα πάλι ἀπὸ ἄλλα. Ὅταν ὅμως βροῦμε κάποτε ἐκεῖνο ποῦ δὲν ἀποτελεῖται ἀπὸ ἄλλα ὀνόματα, δικαίως θὰ λέγαμε ὅτι τώρα πιά ἔχομε μπροστὰ μας ἓνα στοιγεῖο, καὶ δὲν πρέπει πιά αὐτὸ νὰ τὸ παραλληλίσουμε μὲ ἄλλα ὀνόματα.

ΕΡΜ. Μοῦ φαίνεται ὅτι λὲς σωστὰ.

ΣΩ. Μήπως λοιπὸν καὶ αὐτὰ τὰ ὀνόματα, γιὰ τὰ ὁποῖα ρωτᾷς τώρα, τυγχάνη νὰ εἶναι στοιχεῖα καὶ πρέπει μὲ κάποιον ἕτερον τρόπο νὰ ἐξετάσομε ποῖα εἶναι ἡ ὀρθότης τους ;

ΕΡΜ. Εικόσ γε.

ΣΩ. Εικόσ δήτα, ὃ Ἐρμογένες πάντα γούν φαίνεται
 ε τὰ ἐμπροσθεν εἰς ταῦτα ἀνεληλυθέναι. Εἰ δὲ τοῦτο οὕτως ἔχει,
 ὡς μοι δοκεῖ ἔχειν, δεῦρο αὐ συνεπίσκειμαι μετ' ἐμοῦ μή
 τι παραληρήσω λέγων οἷαν δεῖ τὴν τῶν πρώτων ὀνομάτων
 ὀρθότητα εἶναι.

ΕΡΜ. Λέγε μόνον, ὡς ὅσον γε δυνάμει παρ' ἐμοῦ
 ἐστιν συνεπισκέφωμαι.

ΣΩ. Ὅτι μὲν τοίνυν μία γέ τις ἡ ὀρθότης παντός
 ὀνόματος καὶ πρώτου καὶ ὑστάτου, καὶ οὐδὲν διαφέρει τῷ
 ὄνομα εἶναι οὐδὲν αὐτῶν, οἷμαι καὶ σοὶ συνδοκεῖ.

ΕΡΜ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Ἀλλὰ μὴν ὦν γε νον <δη> διεληλύθαμεν τῶν
 ὀνομάτων ἢ ὀρθότης τοιαύτη τις ἐβούλετο εἶναι, οἷα ὀλοῦν
 οἷον ἐκαστὸν ἐστι τῶν ὄντων.

ΕΡΜ. Πῶς γὰρ οὗ;

ΣΩ. Τοῦτο μὲν ἄρα οὐδὲν ἤττον καὶ τὰ πρώτα δεῖ
 εχειν καὶ τὰ ὑστερα, εἴπερ ὀνόματα ἐσται.

ΕΡΜ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Ἀλλὰ τὰ μὲν ὑστερα, ὡς εἴκοι, διὰ τῶν προτέρων
 οἷα τε ἦν τοῦτο ἀπεργάζεσθαι.

ΕΡΜ. Φαίνεται.

ΣΩ. Εἴεν τὰ δὲ διὰ πρώτα, οἷς οὕτω ἕτερα ὑπόκειται,
 τίνι τρόπῳ κατὰ τὸ δυνατόν ὅτι μάλιστα φανερά ἡμῖν ποιήσει
 ε τὰ ὄντα, εἴπερ μέλλει ὀνόματα εἶναι; Ἀποκρίναι δέ μοι τόδε·
 εἰ φωνὴν μὴ ἔχομεν μῆδ' γλώτταν, ἐβουλόμεθα δὲ ὀλοῦν
 ἀλλήλοις τὰ πράγματα, ἄρ' οὐκ ἂν, ὡσπερ νῦν οἱ ἐνεοί, ἐπε-
 χειροῦμεν ἂν σημαίνειν ταῖς χερσὶ καὶ κεφαλῇ καὶ τῷ ἄλλῳ
 σώματι;

ΕΡΜ. Πῶς γὰρ ἂν ἄλλως, ὃ Σώκράτες;

423a ΣΩ. Εἰ μὲν γ' οἷμαι τὸ ἄνω καὶ τὸ κοῦφον ἐβουλόμεθα
 ὀλοῦν, ἤρομεν ἂν πρὸς τὸν οὐρανὸν τὴν χεῖρα, μιμούμενοι
 αὐτὴν τὴν φύσιν τοῦ πράγματος· εἰ δὲ τὰ κάτω καὶ τὰ βαρέα,
 πρὸς τὴν γῆν. Καὶ εἰ ἐπὶνον θέονα ἢ τι ἄλλο τῶν ζῶων ἐβου-
 λόμεθα ὀλοῦν, οἷσα ὅτι ὡς ὁμοίωται ἂν τὰ ἡμέτερα αὐτῶν
 σώματα καὶ σχήματα ἐποιοῦμεν ἐκεῖνοις.

1. Ἡ μετροπροσῶνη καὶ ὁ περιορισμὸς τοῦ Ἐρμογένη δι-
 καιολογούνται. Ὁ Ἐρμογένης ὑποφέρει σχεδὸν οὔτε προτάσεις οὗ
 Σωκράτη, γιὰτι πραγματικὰ ὁ Σωκράτης μόνος ἀπὸ τὴν ἀρχὴ διε-
 ξάγει τὴν ἔρευνα.

ΕΡΜ. Εἶναι πιθανόν.

ΣΩ. Μάλιστα, εἶναι πιθανόν, καλέ μου Ἐρμογένη, γιὰτι
 ὅλα τὰ προηγούμενα φαίνονται ὅτι ξαναγυρίζουν σ' αὐτὰ. Καὶ
 ε ἂν αὐτὸ εἶναι ἔτσι, ὅπως τὸ πιστεύω ὅτι εἶναι, ἔλα πάλι πρό-
 σεξε μαζί μου μήπως πῶ ἀνοησίες, λέγοντας ποιά πρέπει νὰ
 εἶναι ἡ ὀρθότης τῶν πρώτων ὀνομάτων.

ΕΡΜ. Λέγε μόνον, καὶ μ' ἄλλες μου τὶς δυνάμεις (1) θὰ
 τὸ ἐξετάσω μαζί σου.

XXXIV

ΣΩ. Ὅτι βέβαια ὑπάρχει ἓνας μόνος τρόπος νὰ εἶναι
 σωστὸ ὅποιοδήποτε ὄνομα, ἀπὸ τὸ πρῶτο ὡς τὸ τελευταῖο,
 καὶ δὲν ἔχουν καμιά διαφορά μεταξὺ τους σὰν ὀνόματα,
 νομίζω ὅτι καὶ σὺ συμφωνεῖς.

ΕΡΜ. Μάλιστα.

ΣΩ. Ἀλλὰ στὰ ὀνόματα ποὺ πρὶν ἀπὸ λίγο ἐρευνήσαμε,
 ἡ ὀρθότης μὰς ἔδειχνε ποιά εἶναι ἡ φύση κάθε ὄντος.

ΕΡΜ. Ἀναμφιβόλως.

ΣΩ. Ἐπομένως αὐτὴ τὴν ἰδιότητα πρέπει νὰ τὴν ἔχουν
 στὸν ἴδιο βαθμὸ καὶ τὰ πρώτα καὶ τὰ παράγωγα, ἀφοῦ εἶναι
 ὀνόματα.

ΕΡΜ. Σωστά.

ΣΩ. Ἀλλὰ τὰ παράγωγα, καθὼς φαίνεται, μποροῦν νὰ
 παράγουν αὐτὸ τὸ ἀποτελέσμα μέσῳ τῶν πρώτων

ΕΡΜ. Ἔτσι φαίνεται.

ΣΩ. Καλὰ, πολὺ καλὰ! Τὰ πρώτα λοιπὸν ὀνόματα,
 ποὺ δὲν ἔχουν ἄλλα γιὰ βάση, μὲ ποῖο τρόπο θὰ κάνουν νὰ
 ἰδοῦμε τὰ ὄντα μὲ τὴν πιὸ δυνατὴ σαφήνεια, ἂν πρόκειται νὰ
 εἶναι ὀνόματα; Ἀπάντησέ μου στὸ ἐξῆς: ἂν δὲν εἴχαμε φω-
 νὴ καὶ γλώσσα καὶ ὄμως θέλαμε νὰ παραστήσουμε τὰ πράγ-
 ματα ὁ ἓνας στὸν ἄλλον, ἄραγε δὲ θὰ δοκιμάζαμε, καθὼς τὸ
 κάνουν τώρα οἱ κωφάλαοι, νὰ τοὺς δεῖξουμε μὲ τὰ χέρια
 καὶ μὲ τὸ κεφάλαι καὶ μὲ τὸ ἄλλο σώμα;

ΕΡΜ. Βέβαια καὶ πῶς ἀλλιῶς, καλέ μου Σωκράτη;

ΣΩ. Ἄν, νομίζω, θέλαμε νὰ παραστήσουμε τὸ ἄνω καὶ
 423a τὸ ἐλαφρὸ, θὰ ὑψώναμε τὸ χεῖρ πρὸς τὸν οὐρανὸ, μιμούμενοι
 αὐτὴ τὴ φύση τοῦ πράγματος. Ἄν πάλι τὰ κάτω καὶ τὰ βαριά,
 θὰ χαμηλώναμε τὸ χεῖρ πρὸς τὴ γῆ. Καὶ ἂν θέλαμε νὰ παρα-
 στήσουμε ἄλογο νὰ τρέχῃ ἢ κανένα ἄλλο ζῶο, γνωρίζεις ὅτι
 θὰ κάναμε τὰ ὀνόματά μας καὶ τὶς χειρονομίες μας ἐπίσης
 ὡς τὸ δυνατόν πρὸ ὁμοία μὲ τὰ δικὰ τους.

ΕΡΜ. Ἀνάγκη μοι δοκεῖ ὡς λέγεις ἔχειν.

ΣΩ. Οὕτω γὰρ ἂν οἶμαι δήλωμά του [σώματος] ἐγί-
b γνετο, μιμησαμένου, ὡς ἔοικε, τοῦ σώματος ἐκεῖνο δ' ἐβρό-
λετο δηλώσει.

ΕΡΜ. Ναί.

ΣΩ. Ἐπειδὴ δὲ φωνῆ τε καὶ γλώττης καὶ στόματι βο-
λόμεια δηλοῦν, ἄρ' οὐ τότε ἐκίστου δήλωμα ἡμῶν ἔσται τὸ
ἀπὸ τούτων γινόμενον, ὅταν μίμημα γένηται διὰ τούτων
περὶ ὁτιούνη;

ΕΡΜ. Ἀνάγκη μοι δοκεῖ.

ΣΩ. Ὄνομα ἄρ' ἐστίν, ὡς ἔοικε, μίμημα φωνῆ ἐκεῖνου
δ' μιμεῖται, καὶ ὀνομάζει ὁ μιμούμενος τῆ φωνῆ δ' ἂν μιμῆται.

ΕΡΜ. Δοκεῖ μοι.

ΣΩ. Μὰ Δί' ἀλλ' οὐκ ἐμοὶ πω δοκεῖ καλῶς λέγεσθαι,
c ὦ ἑταῖρε.

ΕΡΜ. Τί δή;

ΣΩ. Τοὺς τὰ πρόβατα μιμούμενους τοῦτους καὶ τοὺς
ἀλεκτρούνας καὶ τὰ ἄλλα ζῷα ἀναγκαζοίμεθ' ἂν ὀμολογεῖν
ὀνομάζειν ταῦτα ἅπερ μιμοῦνται.

ΕΡΜ. Ἀληθῆ λέγεις.

ΣΩ. Καλῶς ὅν ἔχειν δοκεῖ σοι .

ΕΡΜ. Οὐκ ἐμοιγε. Ἀλλὰ τίς ἂν, ὦ Σώκρατες, μίμησις
εἴη τὸ ὄνομα;

ΣΩ. Πρῶτον μὲν, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, οὐκ ἂν καθάπερ τῆ
d μουσικῆ μιμούμεθα τὰ πράγματα οὕτω μιμούμεθα, καίτοι
φωνῆ γε καὶ τότε μιμούμεθα ἔπειτα οὐκ ἂν ἅπερ ἡ μου-
σικῆ μιμεῖται καὶ ἡμεῖς μιμούμεθα, οὐ μοι δοκοῦμεν ὀνομά-
σειν. Λέγω δὲ τοι τοῦτο· ἔστι τοῖς πράγμασι φωνῆ καὶ σχῆμα
ἐκίστω, καὶ χρωμά γε πολλοῖς;

ΕΡΜ. Πάνω γε.

ΣΩ. Ἐοικε τοίνυν οὐκ ἂν τις ταῦτα μιμῆται, οὐδὲ περὶ
ταύτας τὰς μιμήσεις ἡ τέχνη ἢ ὀνομαστικῆ εἶναι. Αὐτὰι
μὲν γὰρ εἰσιν ἡ μὲν μουσικῆ, ἡ δὲ γραφικῆ· ἡ γὰρ;

ΕΡΜ. Δὲ μορεῖ νομίζω νὰ εἶναι διαφορετικὰ παρὰ
ἄπως τὸ λές.

ΣΩ. Ἔτσι, νομίζω, τὸ σῶμα θὰ ἦταν μέσον παραστά-
σεως, γιὰτὶ θὰ μιμοῦνταν, καθὼς φαίνεται, ἐκεῖνο πού θὰ
b ἤθελε νὰ παραστήσῃ.

ΕΡΜ. Μάλιστα.

ΣΩ. Τώρα ὁμως, ἀφοῦ θέλομε νὰ ἐκφράσουμε μὲ τῆ
φωνῆ καὶ μὲ τῆ γλώσσα καὶ μὲ τὸ στόμα, ἄραγε δὲ θὰ πετύ-
χουμε τὴν παράστασι κάθε πράγματος, ἐκεῖνου πού σχημα-
τίζεται μ' αὐτὰ τὰ μέσα, ὅταν θὰ τὰ βάλουμε νὰ τὸ μιμη-
θοῦν;

ΕΡΜ. Ἀναγκαστικά, κατὰ τὰ τὴ γνώμη μου.

Πρῶτος ὀρισμὸς τοῦ ὀνόματος

ΣΩ. Ὄστε, καθὼς φαίνεται, τὸ ὄνομα εἶναι μίμησις μὲ
τῆ φωνῆ ἐκεῖνου τοῦ πράγματος, τὸ ὅποιο μιμεῖται. Καὶ
ὀνομάζει κανεῖς, ὅταν ἀπομιμηθῆ μὲ τῆ φωνῆ, ἐκεῖνο τὸ
ὅποιο μιμεῖται.

ΕΡΜ. Τὸ πιστεύω.

ΣΩ. Ἐγὼ ὁμως, μὰ τὸ Δία, ἀκόμα δὲν πιστεύω ὅτι ὁ
c ὀρισμὸς μας εἶναι καλός, σύντροφέ μου.

ΕΡΜ. Γιατὶ λοιπόν;

ΣΩ. Ἐκεῖνοι πού μιμοῦνται τῆ φωνῆ τῶν προβάτων,
τῶν πετεινῶν καὶ τῶν ἄλλων ζῶων, θ' ἀναγκαστοῦμε νὰ
παραδεχτοῦμε ὅτι ὀνομάζουσι ἐκεῖνα πού μιμοῦνται.

ΕΡΜ. Ἀλήθεια λές.

ΣΩ. Ἐπιδοκιμάζεις λοιπὸν αὐτὸ τὸ συμπέρασμα;

ΕΡΜ. Ὅχι, σὲ βεβαίω. Ἀλλὰ τότε πάλι, Σωκράτη, τί
εἶδους μίμησις εἶναι τὸ ὄνομα;

ΣΩ. Πρῶτα νομίζω ὅτι δὲν εἶναι μίμησις, ἀν γινὰ νὰ μι-
μηθοῦμε τὰ πράγματα χρησιμοποιοῦμεν ἕνα μέσον ἀνάλογο μὲ
d τὴ μουσικῆ, μολονότι καὶ σ' αὐτῆ τὴν περίπτωσι ἐπίσης ἡ
φωνῆ μᾶς χρησιμεύει νὰ μιμηθοῦμε. Ἐπειτα, ἂν τὰ μιμη-
θοῦμε καὶ ἑμεῖς, ὅσα μιμεῖται ἡ μουσικῆ, μ' αὐτῆ μας τὴν
ἐνέργεια δὲ μοῦ φαίνεται ὅτι λέμε τ' ὄνομά τους. Ἐνοῶ τὸ
ἔξης: τὰ πράγματα ἔχουσι καθένα ἕνα ἦχο καὶ σχῆμα καὶ ἀκόμη
χρῶμα πολλὰ ἄπ' αὐτά;

ΕΡΜ. Βεβαίως.

ΣΩ. Φαίνεται λοιπὸν ὅτι, ἂν μιμούμαστε αὐτὰς τὶς
ιδιότητες, δὲν εἶναι ἄπ' αὐτῆ τὴν ἀποψῆ μιμητικῆ ἡ τέχνη
ἢ ἱκανῆ νὰ ὀνομάζῃ. Γιατὶ αὐτὸ τὸ κάνουν ἡ μουσικῆ καὶ
ἡ ζωγραφικῆ. Δὲν εἶν' ἔτσι;

ΕΡΜ. Ναί.

ε ΣΩ. Τί δὲ δὴ τότε ; Ὁδὲ και οὐσία δοκεῖ σοι εἶναι ἐκάστω, ὡσπερ και χρώμα και ἄ νυδὴ ἐλέγομεν; Πρῶτον αὐτῷ τῷ χρώματι και τῇ φωνῇ οὐκ ἔστιν οὐσία τις ἐκατέρω αὐτῶν και τοῖς ἄλλοις πᾶσιν ὅσα ἡξίωται ταύτης τῆς προσηήσεως, τοῦ εἶναι ;

ΕΡΜ. Ἐμοιγε δοκεῖ.

ΣΩ. Τί οὖν ; εἴ τις αὐτὸ τοῦτο μμεῖσθαι δύναται ἐκάστον, τὴν οὐσίαν, γράμμασι τε και συλλαβαῖς, ἀρ' οὐκ ἂν δηλοῖ ἐκάστον ὃ ἔστιν ; Ἡ οὐδ' ;

424a ΕΡΜ. Πάνο μὲν οὖν.

ΣΩ. Και τί ἂν φαίης τὸν τοῦτο δυνάμενον, ὡσπερ τοὺς προτέροισ τὸν μὲν μουσικὸν ἔφησα, τὸν δέ[τινα] γραφικόν. Τοῦτον δὲ τίνα ;

ΕΡΜ. Τοῦτο ἔμοιγε δοκεῖ, ὃ Σωκράτες, ὅπερ πάλα ζητοῦμεν, οὗτος ἂν εἶναι ὃ ὀνομαστικόν.

ΣΩ. Εἰ ἄρα τοῦτο ἀληθές, ἡδὴ εἴκοιν ἐπισκεπτεῖον περὶ ἐκείνων τῶν ὀνομάτων ἂν σὸ ἦρον, περὶ «φῶης» τε και τοῦ «ἴεναι» και «σχέσεως», εἰ τοῖς γράμμασι και ταῖς συλλαβαῖς τοῦ ὄντος ἐπιλαμβάνεται αὐτῶν ὡστε ἀπομμεῖσθαι τὴν οὐσίαν, εἴτε και οὐδ' ;

ΕΡΜ. Πάνο μὲν οὖν.

ΣΩ. Φέρε δὴ ἰδῶμεν πότερον ἄρα ταῦτα μόνα ἐστί τῶν πρῶτων ὀνομάτων ἢ και ἄλλα πολλά.

ΕΡΜ. Οἷμαι ἔγωγε και ἄλλα.

ΣΩ. Εἰκὸς γάρ. Ἀλλὰ τίς ἂν εἴη ὃ τρόπος τῆς διαρέσεως ὅθεν ἀρχεται μμεῖσθαι ὃ μμούμενος; Ἄρα οὐκ ἐπειπερ συλλαβαῖς τε και γράμμασιν ἢ μμῆσιν τυγχάνει ὅσα τῆς οὐσίας, δρθότατόν ἐστι διελέσθαι τὰ στοιχεῖα πρῶτον, ὡσπερ οἱ ἐπιχειροῦντες τοῖς ἔρθημοῖς τῶν στοιχείων πρῶτον τάς

ΕΡΜ. Ναί.

ε ΣΩ. Και γι' αὐτὸ δῶ τί σκέπτεσαι; Δὲ σοῦ φαίνεται ὅτι και οὐσίαν ἔχει κάθε πρᾶγμα καθὼς ἔχει και χρώμα και τις ἄλλες ἰδιότητες, γιὰ τις ὅποιος μιλοῦσαμε αὐτῇ τῇ στιγμή (1); Και πρῶτα τὸ ἴδιο τὸ χρώμα και ἡ φωνὴ δὲν ἔχει τὸ καθένα κάποια οὐσία, καθὼς και δια τα ἄλλα πρᾶγματα, ὅσα ἀξιώθησαν νὰ ἔχουν τὴν ἰδιότητα τῆς ὑπάρξεως ;

ΕΡΜ. Μοῦ φαίνεται.

Δεύτερος ὀρισμὸς τοῦ ὀνόματος

ΣΩ. Και τώρα, ἂν μπορέση κανεὶς νὰ μιμηθῇ τοῦτο δῶ καθενὸς πρᾶγματος, θέλω νὰ πῶ τὴν οὐσία, ἄραγε δὲ θὰ μάς ἔκαίνε νὰ ἰδοῦμε τί εἶναι κάθε πρᾶγμα ; Ἡ μήπως ἀπατώμα ;

ΕΡΜ. Βεβαίωτατα.

ΣΩ. Και πῶς θὰ ὀνομάζεις τὸν ἄνθρωπο, τὸν προικισμένο μ' αὐτῇ τῇ δυνάμει, καθὼς τοὺς προηγούμενους τὸν ἕνα τὸν ὀνομάσας μουσικὸ και τὸν ἄλλο ζωγράφο — αὐτὸν ἐδῶ πῶς θὰ τὸν ὀνομάσης ;

ΕΡΜ. Μοῦ φαίνεται, Σωκράτη, ὅτι αὐτὸ εἶναι ἐκεῖνο ποῦ ζητοῦμε νὰ βροῦμε ἐδῶ και τὴσιν ὄρα, δηλαδὴ ὅτι αὐτὸς θὰ εἶναι ὃ ἄνθρωπος ὃ ἱκανὸς νὰ ὀνομάζη.

XXXV

ΣΩ. Ἐφοῦ λοιπὸν αὐτὸ εἶναι ἀληθινὸ, τώρα νομιζῶ ὅτι πρέπει νὰ ἐξετάσουμε ἐκεῖνα τὰ ὀνόματα, τῶν ὁποίων ἐξήγησας τὴν ἐξήγηση, δηλαδὴ τῇ ροῇ και τὴν κίνηση και τῇ στάσει, γιὰ νὰ ἰδοῦμε ἂν με τὰ γράμματα και τις συλλαβὲς ὃ δημιουργὸς προσήγγισε στὸ εἶναι τοὺς με τρόπον ὡστε ν' ἀπομμητῆται τὴν οὐσία τους, ἢ οὐχι ;

ΕΡΜ. Πολὺ σωστά.

ΣΩ. Ἐμπρός τώρα, ἂς ἐξετάσουμε μήπως ἄραγε μῶν αὐτὰ εἶναι τὰ ἀρχικὰ ὀνόματα ἢ και ἄλλα πολλά.

ΕΡΜ. Ἐγὼ νομιζῶ ὅτι ὑπάρχουν και ἄλλα πολλά.

Ἡ μέθοδος ποῦ πρέπει ν' ἀκολουθηθῇ

ΣΩ. Εἶναι πιθανὸ νὰ ὑπάρχουν. Ἀλλὰ ποῖός θὰ ἦταν ὃ τρόπος νὰ διακρίνομε ἀπὸ ποῦ ἀρχίζει τὴ μῆμιση ὃ μιμούμενος; Ἐπειδὴ με συλλαβὲς και γράμματα γίνεται ἡ μῆμιση τῆς οὐσίας, ἄραγε δὲν εἶναι ὀρθότερο νὰ διακρίνομε πρῶτα τὰ στοιχεῖα (2), ὅπως κάνουν οἱ καταγινόμενοι με τοὺς ρυθμούς,

1. Βλ. παραπάνω 423d, ὅπου ὃ Σωκράτης ὀνόμασε μπροστά ἀπὸ τὸ χρώμα τὸν ἦχο και τὴ μορφή.

2. Στοιχεῖον: εἶναι γενικότερος ὅρος και σημαίνει κάθε τι ποῦ ἀποτελεῖ μαζί με ἄλλα ὀρισμένο πρᾶγμα, χωρὶς τὸ ἴδιο νὰ ἐπιδέχεται ἀνάκληση και διαίρεση σὲ ἄνομια ὡς πρὸς τὰ εἶδη μέρη. Ἡ χρησιμοποίηση τοῦ ὅρου στοιχεῖον ἀντὶ γράμματα εἶναι σπουδαῖο βῆμα πρὸς μιὰ φιλοσοφικότερη σύλληψη τῆς γλώσσας, ἀφοῦ ἀπαλλάσσει ἀπὸ τῆς συχρῆ σύγχυσης μεταξὺ τοῦ φθόγγου και τῆς ὀπτικῆς παραστάσεώς του.

δυνάμεις διείλοντο, ἔπειτα τῶν συλλαβῶν, καὶ οὕτως ἤδη ἔρχονται ἐπὶ τοὺς ῥυθμοὺς σκεπτόμενοι, πρότερον δ' οὐ ;

ΕΡΜ. Ναί.

ΣΩ. Ἄρ' οὖν καὶ ἡμᾶς οὕτω δεῖ πρῶτον μὲν τὰ φωνήεντα διελθεῖναι, ἔπειτα τῶν ἐτέρον κατὰ εἶδη τὰ ἐφ' ἧρα καὶ ἄφθογγα—οὕτωςί γάρ που λέγονται οἱ δεινοὶ τοῦ τῶν—καὶ τὰ αὐτὰ φωνήεντα μὲν οὐ, οὐ μόντοι γὰρ ἄφθογγα ; Καὶ αὐτῶν τῶν φωνηέντων ὅσα διάφορα εἶδη ἔχει ἀλλήλων ;

d Καὶ ἐπειδὴν ταῦτα διεκλώμεθα [τὰ ὄντα] εὐ πάντα αὐ οἷς δεῖ ὀνόματα ἐπιθεῖναι, εἰ ἔστιν εἰς ἂν ἀναφέρεται πάντα ὥσπερ τὰ στοιχεῖα, εἰς ἂν ἔστιν ἰδεῖν αὐτὰ τε καὶ εἰ ἐν αὐτοῖς ἔνεστιν εἶδη κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ὥσπερ ἐν τοῖς στοιχείοις ; ταῦτα πάντα καλῶς διαθεασαμένους ἐπίστασθαι ἐπιφέρειν, ἕκαστον κατὰ τὴν ὁμοιότητα, ἕαντε ἐν ἐνὶ δέῃ ἐπιφέρειν, ἕαντε συγκεραννύντα πολλὰ [ἐν], ὥσπερ οἱ ζωγράφοι βουλευμένοι ἀφομοιοῦν ἐνίοτε μὲν ὄσπερ οὐ μόνον ἐπιφέρειν, ἐνίοτε δὲ e οὕτω ἄλλο τῶν φαρμάκων, ἔστι δὲ πολλὰ συγκεράσαντες, οἷον ὅταν ἀνδρείκελον σκενάζωσιν ἢ ἄλλο τι τῶν τοιούτων—ὡς ἂν οἷμα δοκῇ ἐκάστη ἢ εἰκὼν δεῖσθαι ἐκάστον φαρμάκων—οὕτω δὴ καὶ ἡμεῖς τὰ στοιχεῖα ἐπὶ τὰ πράγματα ἐποίσωμεν, καὶ ἐν ἐπὶ ἐν, οὐ ἂν δοκῇ δεῖν, καὶ σύμπολλα, ποιοῦντες δὲ διὰ συλλαβὰς καλοῦσιν, καὶ συλλαβὰς αὐ συντι-

425a θέντες, εἰς ὧν τὰ τε ὀνόματα καὶ τὰ ῥήματα συντίθενται καὶ πάλιν ἐκ τῶν ὀνομάτων καὶ ῥημάτων μέγα ἤδη τι καὶ καλὸν καὶ ἄλλο συντίσσωμεν, ὥσπερ ἐκεῖ τὸ ζῶον τῆ γαλακτικῆ, ἐνταῦθα τὸν λόγον τῆ ὀνομαστικῆ ἢ ἠθροικῆ ἢ ἥτις ἐστὶν ἡ τέχνη. Μᾶλλον δὲ οὐχ ἡμεῖς, ἀλλὰ λέγον ἐξηγήθημεν. Συνέθεσαν μὲν γὰρ οὕτως ἤπειρ σὺγκεται οἱ παλαιοί ; ἡμᾶς δὲ δεῖ, εἴπερ τεχνικῶς ἐπιστησόμεθα σκοπεῖσθαι αὐτὰ πάντα, b οὕτω διεκλωμένους, εἴτε κατὰ τρόπον τὰ τε πρῶτα ὀνόματα

ποῦ πρῶτα ἀρχίζον ἐν διακρίνουσιν τὴν ἀξίαν τῶν στοιχείων, ἔπειτα τῶν συλλαβῶν καὶ τότε πάλιν ἔρχονται νὰ ἐξετάσουν τοὺς ρυθμοὺς, ὅχι ὅπως πρωτότερα ;

ΕΡΜ. Ναί.

ΣΩ. Ἄραγε λοιπὸν δὲν ὀφείλομε ἐπίσης καὶ ἡμεῖς πρῶτα νὰ διακρίνομε τὰ φωνήεντα, ἔπειτα ἀπὸ τὰ ἄλλα κατ' εἶδη νὰ διακρίνομε τὰ ἀφθωνα καὶ τὰ ἀφθογγα (χωρὶς φωνῆ) (1)—γιατί ἔτσι κάπως, νομίζω, τὰ λένε οἱ ἐμπειροὶ σ' αὐτὰ—καὶ πάλιν τὰ ὅχι φωνήεντα οὕτε ὅπως καὶ ἄφθογγα ; Καὶ πάλιν στὰ φωνήεντα τὰ ἴδια νὰ διακρίνομε ὅσα διάφορα εἶδη ὑπάρχουν ; Καὶ ὅταν θὰ ἔχομε κάνει αὐτὲς τὶς διακρίσεις, πρέπει ὀρθὰ πάλιν νὰ διακρίνομε ὅλα τὰ ὄντα, στὰ ὅποια πρόκειται νὰ δώσωμε ὀνόματα, ἂν εἶναι ἀπὸ τὶς κατηγορίας, στὶς ὅποιες ὑπάγονται ὅλα τὰ ἄλλα, καθὼς εἶναι τὰ στοιχεῖα, καὶ ἀπὸ τὶς ὅποιες μποροῦμε νὰ ἰδοῦμε καὶ αὐτὰ τὰ ἴδια καὶ ἂν ὑπάρχουν μέσα σ' αὐτὰ εἶδη, κατὰ τὸν ἴδιον τρόπο ὅπως καὶ στὰ στοιχεῖα. Ἄφου ἐξετάσωμε ὅλα αὐτὰ τὰ προβλήματα κατὰ βάθος, θὰ μποροῦμε ν' ἀποδώσωμε κάθε στοιχεῖο ἀνάλογα μὲ τὴν ὁμοιότητα, εἴτε πρέπει ν' ἀποδώσωμε ἕνα μόνον στοιχεῖο εἰς ἕνα μόνον ὄν, εἴτε πρέπει νὰ ἀναμειξώμε πολλὰ σ' ἕνα μόνον, ὅπως κάνουν οἱ ζωγράφοι, ποῦ θέλοντας νὰ ἀπεικονίσουν κάτι, ἄλλοτε βάζουν ἕνα μόνον χρῶμα πορφύρα καὶ ἄλλοτε ὅποιοδήποτε χρῶμα, καὶ ἄλλοτε ἀνακατῶνουν πολλὰ χρῶματα, ὅπως λόγου χάριν e ὅταν κατασκευάζουν προσωπογραφία ἢ κάτι ἄλλο παρόμοιο, ἀνάλογα, νομίζω, μὲ τὴν ἀνάγκη ποῦ ἔχει τὸ πορτραῖτο ἀπὸ κάθε ἰδιαιτέρο χρῶμα. Ἔτσι λοιπὸν καὶ ἡμεῖς θὰ ἐφαρμόσωμε τὰ στοιχεῖα στὰ πράγματα, εἴτε ἕνα στοιχεῖο ἀπάνω σὲ ἕνα, ὅπως νομίσωμε ὅτι χρειάζεται, εἴτε πολλὰ συγχρόνως, γιὰ νὰ σχηματίσωμε ἐκεῖνο ποῦ καλοῦν συλλαβὰς, καὶ θὰ ἀναμειξώμε πάλιν τὶς συλλαβὰς, ἀπὸ τὶς ὅποιες σχηματίζονται τὰ ὀνόματα καὶ τὰ ῥήματα (2). Καὶ πάλιν μὲ τὰ ὀνόματα καὶ τὰ ῥήματα θὰ ἀποτελέσωμε κάτι μεγάλο καὶ ὄρατο καὶ ἀκέραιο, καθὼς ἐκεῖ μὲ τὴ ζωγραφικὴ τὸ ζῶον, ἔτσι ἐδῶ τὸ λόγο μὲ τὴν ὀνομαστικὴ καὶ τὴν ἠθροικὴ ἢ ἠθροικὴ ἢ ἡ ἢ μὲ ὅποιαδήποτε ἄλλη καταλλήλη τέχνη. Ἡ καλύτερα ὅχι ἡμεῖς—παρὰσούρηκα ἀπὸ τὴν ῥύμη τοῦ λόγου. Γιατί ἔτσι, ὅπως εἶναι κατασκευασμένα, τὰ σύνθεσαν οἱ παλαιοί. Καὶ οἱ ῥόλος μας εἶναι, ἂν θέλωμε νὰ ἐξετάσωμε ὅλα αὐτὰ τὰ προβλήματα σύμφωνα μὲ τοὺς κανόνες τῆς τέχνης, ἀφῶ ἔχομε κάνει ὅλες αὐτὲς τὶς διακρίσεις, νὰ ἰδοῦμε μὲ τὸν ἴδιον τρόπο ἂν τὰ πρῶτα καὶ τὰ παράγωγα ὀνόματα εἶναι ἢ δὲν εἶναι βαλ-

1. Βλ. «Φίλησον» 186c. Ἐκεῖ οἱ Πλάτων διακρίνει 1ον) τὰ φωνήεντα, 2ον) ἐκεῖνα ποῦ μετέχουν ὅχι στὴ φωνή, ἀλλὰ στὸ φθόγγον (τὰ φωνῆς μὲν οὐ, φθόγγου δὲ μετέχοντα), τὰ ἠλιφάωνα, καὶ 3ον) τὰ ἄφωνα ἢ τὰ ἄφωνα καὶ ἀφθογγα. Ἀκόμη δὲν εἶχεν εἰρεθεῖ ὁ κωνὸς ὅρος σύμφωνα, ὁ ὁποῖος περιλαμβάνει καὶ τὰ ἄφωνα καὶ τὰ ἠλιφάωνα καὶ τὰ διπλά.

2. «Ἄ ὄ γ ο ς εἶναι τὸ περὶ τίνος (προσώπου ἢ πράγματος) λεγόμενον, ρ ἢ μ α δὲ τοῦτο δὲ λέγει τις, κυρίως τὸ εἰρημένον, τὸ ἔπος, ἀπόφθεγμα» Ἐρμην. Λεξικὸν Γρ. Βερναρδάκη.

καίται καὶ τὰ ὅστερα εἶτε μὴ, οὕτω θεῶσθαι ἄλλως δὲ
συνεῖρειν μὴ φάλλον ἢ καὶ οὐ καθ' ὁδόν, ὃ φιλεῖ Ἐρμογένες.

ΕΡΜ. Ἴσως νῆ Δ' ὃ Σώκρατες.

ΣΩ. Τί οὖν; οὐ πιστεύεις σαυτῷ οἷός τ' ἂν εἶναι ταῦτα
οὕτω διελέσθαι; Ἐγὼ μὲν γὰρ οὐ.

ΕΡΜ. Πολλοὺ ἄρα δέω ἔγωγε.

ΣΩ. Ἐάσομεν οὖν, ἢ βρούλει οὕτως ὅπως ἂν ἐνομήσῃ,
καὶ ἂν συμκρῶν τι αὐτῶν οἷοί τ' ὄμην κατιδεῖν, ἐπιχειρῶμεν,
c προσιπόντες, ὥσπερ ὀλίγον πρότερον τοῖς θεοῖς, ὅτι οὐδὲν
εἰδότες τῆς ἀληθείας τὰ τῶν ἀνεθρώπων δόγματα περὶ αὐτῶν
εἰκάσομεν, οὕτω δὲ καὶ νῦν ἀν εἰπόντες [ἡμῖν] αὐτοῖς ἴσμεν,
ὅτι εἰ μὲν τι χρῆν [εἶδει] αὐτὰ διελέσθαι εἶτε ἄλλοι ὄντιον
εἶτε ἡμᾶς, οὕτως εἶδει αὐτὰ διαιεῖσθαι, νῦν δὲ τὸ λεγόμενον
κατὰ δύναμιν δεήσει ἡμᾶς περὶ αὐτῶν πραγματεῦσθαι;
Δοκεῖ ταῦτα, ἢ πῶς λέγεις;

ΕΡΜ. Πάνυ μὲν οὖν σφόδρα ἐμογε δοκεῖ.

d ΣΩ. Γελοῖα μὲν οἶμαι φανεῖσθαι, ὃ Ἐρμογένες, γράμ-
μασι καὶ συλλαβαῖς τὰ πράγματα μεμνημένα κατάδηλα
γιγνόμενα· ὁμοῦ δὲ ἀνάγκη. Οὐ γὰρ ἔχονεν τούτον βέλτιον
εἰς ὅτι ἐπανετέγνωμεν περὶ ἀληθείας τῶν πρώτων ὀνομάτων,
εἰ μὴ ἄρα <βού>λει, ὥσπερ οἱ τραγωδοποιοὶ ἐπειδὴν τι
ἀπορῶσιν ἐπὶ τὰς μηχανὰς καταφεύγουσι θεοὺς αἰρόντες,
καὶ ἡμεῖς οὕτως εἰπόντες ἀπαλλαγόμεν, ὅτι τὰ πρώτα
d ὀνόματα οἱ θεοὶ ἔθεσαν καὶ διὰ ταῦτα ὀρθῶς ἔχει. Ἄρα καὶ
e ἡμῖν κρᾶτιστος οὗτος τῶν λόγων; Ἡ ἐκείνος, ὅτι παρὰ
βαρβάρων τινῶν αὐτὰ παρελήφμεν, εἰοὶ δὲ ἡμῶν ἀρχαιώ-
τεροι βάρβαροι; Ἡ ὅτι ἐπὶ παλαιότητος ἀδύνατον αὐτὰ

1. Βλ. 401a.

2. Αὐτὲς οἱ λέξεις φαίνεται ὅτι ὑπαινίσσονται τὴν παροιμίαν·
αἷς κάνουμε ὅχι ὅπως θέλομε ἀλλ' ὅπως μπορούμε. Στὸν «Ἰππία
μεῖζον» τοῦ Πλάτωνος 18c, ὁ Σωκράτης λέει· αἰτιατὰς, ὃ Ἰππία,
τὰ ἡμέτερα ἔστω, οὐχ οἷα βουλάται τις, φασὶν οἱ ἄνθρωποι ἐκίστοτε
παροιμαζόμενοι, ἀλλ' οἷα ἀδύνατα».

3. Ὁ ἀπὸ μηχανῆς θεὸς ἦταν τρόπος, στὸν ὁποῖον ὁ Εὐριπί-
δης ἐστήριξε τὴν ὅλην οἰκονομία τῶν τελευταίων τραγωδιῶν του,
γιὰ νὰ λύσῃ ἔτσι τὶς παρουσιαζόμενες δικοκολες καταστάσεις καὶ
ἀπορίες καὶ νὰ ἀναγγεῖλλῃ τὸ μέλλον. Γ' αὐτὸ τὸ σκοπὸ εἰσήγε τοὺς
θεοὺς μὲ πολλὴ λαμπρότητα καὶ μεγαλειότητα, ὥστε κατὰ τὴν πρῶ-
τὴν τους ἐμφάνισιν οἱ θεατὲς δοκίμαζαν θάμβος καὶ τρόμου. Ὁ Ἀρι-
στοτέλης στὴν «Ποιητικὴν» του 1454a—b λέει· «Φανερόν οὖν ὅτι
καὶ τὰς λύσεις τῶν μύθων ἐξ αὐτοῦ δῆ τὸ ἦθος συμβαίνειν, καὶ μὴ

μὲνα ὅπως πρέπει. Ἄλλωδὲς μὲ ἀλλῇ σύνδεσθι θὰ ἦταν κίν-
δυνος νὰ εἶναι ἐλαττωματικὴ καὶ ὄχι μεθοδική, ἀγαπητὴ
μου Ἐρμογένη.

ΕΡΜ. Ἴσως, μὰ τὸν Δία, καλέ μου Σωκράτη.

XXXVI

ΣΩ. Τί λοιπόν; ἐσὺ πιστεύεις τὸν ἑαυτὸ σου ἰκανὸ νὰ
κάνῃ αὐτὲς τὶς διακρίσεις κατ' αὐτὸ τὸν τρόπο; Γιατὶ
ἐγὼ δὲν εἶμαι ἰκανός.

ΕΡΜ. Τότε περισσότερο ἐγὼ δὲν εἶμαι ἰκανός.

ΣΩ. Θὰ τ' ἀφήσομεν λοιπόν, ἢ θέλεις, ὅσο μάς εἶναι δυ-
νατόν, νὰ δοκιμάσομε, ἔστω κι ἂν κατορθώσομε λίγο μόνο
νὰ τὰ ἐνοήσομε, καὶ καθὼς λίγο πὺ πάνω δηλώσαμε στοὺς
θεοὺς ὅτι ἐμεῖς, μὴ γνωρίζοντας τὴν ἀλήθεια, ἐξηγήσαμε μὲ
e εἰκασίες τὶς δοξασίες τῶν ἀνθρώπων γ' αὐτοὺς [τοὺς θεοὺς] (!),
ἔτσι κι αὐτὴ τῇ φορᾷ πάλι, πρὶν προχωρήσομε, πρέπει νὰ
μεινομε σύμφωνοι μετὰξὺ μας ὅτι, ἂν εἶναι κάπως ὀφελίμο
νὰ κάνουμε αὐτὲς τὶς διακρίσεις, εἶτε ἄλλος ὅποιο σῆπτε εἶτε
ἐμεῖς, ἔτσι ἔπρεπε νὰ τὶς κάνουμε, τώρα ὅμως, ὅπως λέει ἡ
παροιμία (!), δὲ χρειαστῆ ἐμεῖς νὰ ἀσχυλοῦμε μὲ αὐτὰ
κατὰ τὶς δυνάμεις μας; Παραδέξεσαι αὐτὰ ἢ ποῖαν ἄλλη
γνώμη ἔχεις;

ΕΡΜ. Βεβαίωτατα, πολὺ τὰ παραδέχομαι.

ΣΩ. Νομίζω, Ἐρμογένη, εἰθὲ μάς φανοῖν γελοῖα τὰ
d πράγματα, ὅταν ἀποδειχθοῖν ὅτι εἶναι ἀποτυπωμένα μὲ μίμησιν
στὰ γράμματα καὶ στὶς συλλαβὰς· εἶναι βέβαια ἀνάγκη νὰ γίνῃ
αὐτό. Γιατὶ δὲν ἔχομε τίποτε καλύτερο ἀπ' αὐτό, στὸ ὁποῖο
νὰ ἔναφερομε τὴν ἔρευνα γιὰ τὴν ἀλήθεια τῶν πρώτων
ὀνομάτων, ἐκτὸς ἂν προτιμᾶς νὰ μιμηθοῦμε τοὺς τραγουχοὺς
ποιητῆς, οἱ ὁποῖοι, ὅταν βρίσκονται σὲ ἀμηχανία, καταφεύ-
γουν στὶς μηχανὰς (!), ἀνεβάζοντας ἀπάνω σ' αὐτὲς τοὺς
θεοὺς, τὸ ἴδιο καὶ ἐμεῖς ὀφείλομε γιὰ εὐκολία μας ἔτσι νὰ
ἀπαλλαγόμε, λέγοντας ὅτι οἱ θεοὶ ἔθεσαν τὰ πρώτα ὀνόματα
καὶ γ' αὐτὸ τὸ λόγο εἶναι σωστό. Ἄραγε αὐτὴ ἡ ἀπάν-
τηση εἶναι γιὰ μάς καλύτερη, ἢ πρέπει νὰ ποῖμε ὅτι τὰ ἔχομε
e ἀπερὶ ἀπὸ κάποιους βαρβάρους καὶ αὐτοὶ οἱ βάρβαροι εἶναι
ἀρχαιότεροι ἀπὸ μάς; Ἡ ἀκόμη εἰτι εἰς αἰτίας τῆς πολυκαρίας
εἶναι ἀδύνατο νὰ τὰ ἐρευνήσομε, καθὼς καὶ τὰ βαρβαρικά

ὥσπερ ἐν τῇ Μηδείᾳ ἀπὸ μηχανῆς καὶ ἐν τῇ Τυλάδι τὰ περὶ τὸν ἀπό-
πλωνν.

426a επισκέψασθαι, ὥσπερ και τὸ βαρβαρικά; Αὐτὰ γὰρ ἂν πᾶσαι ἐκδόσεις εἴεν και μάλα κομψαὶ τῷ μὴ θέλοντι λόγον διδόναι περὶ τῶν πρώτων ὀνομάτων ὡς ὀρθῶς κῆται. Καίτοι ὅτω τις τρέπω τῶν πρώτων ὀνομάτων τὴν ὀρθότητα μὴ οἶδεν, ἀδύνατον ποῦ τῶν γε ὁστέρων εἰδέναι, ἃ ἐξ ἐκείνων ἀνάγκη δηλοῦσθαι ὡν τις περὶ μηδὲν οἶδεν· ἀλλὰ ὄηλον ὅτι τὸν φάσκοντα περὶ αὐτῶν τεχνικῶν εἶναι περὶ τῶν πρώτων ὀνομάτων μάλιστα τε και καθαρῶτατα δεῖ ἔχειν ἀποδείξαι, ἢ εἰ εἰδέναι ὅτι τὰ γε ὅστερα ἤδη φηραρῆσι. Ἡ σοὶ ἄλλως δοκεῖ;

ΕΡΜ. Οὐδ' ὀπιστωῖον, ὃ Σῶκράτες, ἄλλως.

ΣΩ. Ἄ μὲν τοῖνον ἐγὼ ἤσθημαι περὶ τῶν πρώτων ὀνομάτων πᾶνον μοι δοκεῖ ὄβριστικά εἶναι και γελοῖα. Τοῦτον ὀδν σοι μεταδώσω, ἂν βούλῃ; σὸ δ' ἂν τι ἐχῆς βέλτιόν ποθεν λαβεῖν, πειράσθαι και ἐμοὶ μεταδιδόναι.

ΕΡΜ. Ποιήσω ταῦτα. Ἄλλὰ θαρῶν λέγω.

ΣΩ. Πρώτον μὲν τοῖνον τὸ ὅω ἐμοιγε φαίνεται ὥσπερ ὄργανον εἶναι πάσης τῆς κινήσεως, ἦν οὐδ' εἴπομεν δι' ὅτι ἔχει τοῦτο τοῦνομα· ἀλλὰ γὰρ ὄηλον ὅτι ἴε σ ι ε βούλεται εἶναι· οὐ γὰρ ἦτα ἐχρῶμεθα ἀλλὰ εἰ τὸ παλαιόν. Ἡ δὲ ἀρχὴ ἀπὸ τοῦ «κίεν»—ξενικὸν δὲ τοῦνομα—τοῦτο δ' ὄσιν ἴεναι. Εἰ ὄνν τι τὸ παλαιὸν αὐτῆς εἴθρι ὄνομα εἰς τὴν ἡμέτεραν φωνὴν συμβαῖνον, «ἴεσις» ἂν ὄρθῶς καλοῖτο· ὦν δὲ ἀπὸ τοῦ ξενικοῦ τοῦ κί ε ι ν και ἀπὸ τῆς τοῦ ἦτα μεταβολῆς και τῆς τοῦ νῦ ἐνθέσεως «κίνησις» κέκληται, ὄδει δὲ «κίεινσι»· καλεῖσθαι [ἦ εἰσιν]. Ἡ δὲ στάσις ἀπόφασις τοῦ ἴεναι βούλεται εἶναι, διὰ δὲ τὸν καλλωπισμὸν «στάσις» ὄνόμασται. Τὸ δὲ ὄνν ὄω τὸ στοιχεῖον, ὥσπερ λέγω, καλὸν ὄδοξεν ὄργανον εἶναι τῆς κινήσεως τῷ τὰ ὄνόματα ἰθεμένω πρὸς τὸ ἀφομοιοῦν τῇ φορᾷ, πολλαχοῦ γοῖν χρῆται αὐτῷ εἰς αὐτὴν· πρώτων μὲν ἔνν αὐτῷ τῷ «ῤεῖν» και «ῤοῆ» διὰ τούτου τοῦ γράμματος τὴν φορὰν μιμεῖται, εἶτα ἔνν τῷ «τῤόμω», εἶτα

ὄνόματα; Γιατι αὐτὲς πάλι εἶναι ὄδες ὄπεκυρεῖς και πολ' πετυχημένες για ἐκείνον ποῦ ἀποφείγει νὰ δῶσῃ λόγο για τὰ πρώτα ὄνόματα πὸς εἶναι σωστὰ βαλμένα. Και ὄμως, ἂν κανεῖς δὲν γνωρίζη κατὰ κάποιον τρόπο τὴν ὄρθότητα αὐτῶν πρώτων ὄνομάτων, εἶναι ἀδύνατο, νομίζω, και γνωρίζη τὴν ὄρθότητα τῶν παραγῶγων, τὰ ὄποια κατ' ἀνάγκη ἐξηγοῦνται ἀπὸ ἐκείναι τὰ πρώτα, για τὰ ὄποια κανεῖς δὲν ἔχει τίποτα. Ἄλλ' εἶναι φανερό ὅτι, ὄποιοι ἰσχυρίζεται ὅτι εἶναι εἰδικὸς για τὰ τελευταῖα, πρέπει προτάντων νὰ μπορῇ νὰ ἐξηγήσῃ μὲ πολλὰ σαφήνεια και πολὺ καθαρὰ τὰ πρώτα ὄνόματα, ἄλλῶς νὰ εἶναι βέβαιος ὅτι για τὰ τελευταῖα (τὰ παράγωγα) θὰ λέη πιά φηραρίες. Ἡ μῆπως ἐπὸ ἐχῆς ἄλλη γνώμη;

ΕΡΜ. Διόλου, ἀγαπητὲ Σωκράτη, δὲν ἔχω ἄλλη γνώμη.

ΣΩ. Οἱ προσωπικὲς μὸν ἐντυπώσεις για τὰ πρώτα ὄνόματα μοῦ φαίνονται, Ἐρμογένη, πολὺ ὄβριστικὲς και γελοῖες. Θὰ σὲ κάμω λοιπὸν και σένα μέτοχο σ' αὐτὲς, ἂν θέλῃς. Σὺ ὄμως, ἂν μπορῆς νὰ πάρῃς μιὰ καλύτερη ἐξήγηση ἀπὸ ἄλλο μέρος, προσπάθησε μὲ τὴ σειρά σου νὰ κινήῃς μέτοχο και ἐμένα.

ΕΡΜ. Αὐτὸ θὰ γίνῃ. Ἄλλὰ λέγω μὲ θάρρος.

XXXVII. Ἄξια τῶν διαφόρων στοιχείων

ΣΩ. Και πρώτα λοιπὸν τὸ ρ μοῦ φαίνεται ὅτι εἶναι ὄσαν ὄργανο κατὰλληλο νὰ ἀποδῶσῃ κάθε κίνηση, ἐξαχάσαμε ὄμως νὰ ποῦμε γιατὶ ἢ κί ν η σ η φέρει αὐτὸ τὸ ὄνομα. Εἶναι ὄμως φανερό ὅτι θέλει νὰ πῇ τὴν ἴε σ ι ν(1) (τὴν ἐνέργεια τοῦ ἴεναι)· γιατι δὲν μεταχειρίζομασταν τὸ η, ἀλλὰ τὸ εἰ τὸν παλιὸ καιρὸ(2). Ἡ ἀρχὴ του προέρχεται ἀπὸ τὸ κί ε ι ν τὸ ὄνομα εἶναι ξενικὸ(3), και σημαίνει πορευομαι (ἴε ν α ι). Ἄν λοιπὸν θέλαμε νὰ βροῦμε τὸ παλιὸ ὄνομα τῆς ποῦ ταυρίζεται στὴ δικὴ μας γλώσσα, ἴε σ ι ε θὰ ἦταν τὸ σωστὸ ὄνομα· σήμερα ὄμως ἔχει ὄνομαστῆ κί ν η σ ι ε ἀπὸ τὸ ξενικὸ κί ε ι ν και μὲ τὴ μεταβολὴ τοῦ η και τὴν παρεμβολὴ τοῦ ν, ἔπρεπε ὄμως νὰ καλῆται κί ε ἴ ν η σ ι ε [ἦ ε ἴ σ ι ε]. Ἡ σ τ ἄ σ ι ε ὄμως θέλει νὰ ἐκφράσῃ τὴν ἄρνηση τῆς ἴεσεως, ἀλλὰ για νὰ καλλωπίσουμε τὸ ὄνομα τὸ κάναμε σ τ ἄ σ ι ε. Λοιπὸν τὸ στοιχεῖο ρ, ἐπαναλαμβάνω, φάνηκε ὅτι εἶναι κατὰλληλο ὄργανο σὲ κείνον ποῦ ἔθεσε τὰ ὄνόματα, ἐκφραστικὸ τῆς κινήσεως, για νὰ τὸ παρομοιάσῃ μὲ τὴν φ ο ρ ἂ ν (ὄρμηγν). Και ἀποδείξει εἶναι ὅτι τὸ μεταχειρίζεται πολλὲς φορὲς γ' αὐτὴν. Στὴν ἀρχὴ, στὴν ἴδια λέξῃ ρ ε ὄ και ρ ο ἦ μὲ αὐτὸ τὸ γράμμα ἀπομι-

1. Ἰε σ ι ε : πορεία, τὸ ἴεναι, λέξῃ ποῦ χρησιμοποιήθηκε ἀπὸ τὸν Πλάτωνα ἐδῶ.

2. Τὸ ἀρχαῖο ἄτυπὸ ἀφάβητο μεταχειρίζονταν τὸ η για νὰ δεῖξῃ τὴν εἰσποσῃ, τὸ ε χρησίμευε νὰ δεῖξῃ ἐκτός ἀπὸ τὸ η και τὴν ψευδοδιόρθωγο εη.

3. Ἡ λέξῃ κί ε ι ν εἶναι ἀποκλειστικὰ ἐπιική.

ε εν τῷ «τρέχειν», ἔτι δὲ ἐν τοῖς τοιοῦτοδε ῥήμασιν οἷον «κρούειν», «θραύειν», «ἐξείκειν», «θροῦπειν», «κεραμί-
ζειν», «φρυβεῖν», πάντα ταῦτα τὸ πολὺ ἀπεικάζει διὰ τοῦ
ῥῶ. *Ἐώρα) γὰρ οἶμαι τὴν γλῶτταν ἐν τούτῳ ἥμισθα μένου-
σαν, μάλιστα δὲ σειομένην· διὸ φαίνεται μοι τούτῳ πρὸς
ταῦτα κατακεχρησθαι. Τῷ δὲ ἀδ ἴωτα πρὸς τὰ λεπτὰ πάντα,
ἃ δὴ μάλιστα διὰ πάντων ἰοι ἄν. Διὰ ταῦτα τὸ «ἰέναι» καὶ
427a τὸ «ἰεσθαι» διὰ τοῦ ἴωτα ἀπομμεται, ὥσπερ γε διὰ τοῦ
φεί καὶ τοῦ φει καὶ τοῦ σῆγμ ι καὶ τοῦ ζῆτα, ὅτι πνευματώδη
τὰ γράμματα, πάντα τὰ τοιαῦτα μεμῖνται ἀπομόζων,
οἷον τὸ «φρυχόν» καὶ τὸ «ζέον» καὶ τὸ «σειεσθαι» καὶ ὄλιος
σεισμός. Καὶ ὅταν πον τὸ φροσῶδες μμηται, πανταχοῦ ἐνταῦ-
θα ὡς τὸ πολὺ τὰ τοιαῦτα γράμματα ἐπιφέρειν φαίνεται ὁ
τὰ ὀνόματα τιθέμενος. Τῆς δ' ἀπὸ τοῦ δέλτα συμπίσεως καὶ
τοῦ ταῦ καὶ ἀπερσεσεως τῆς γλῶττης ἢ ὄνομαζιν χρήσιμον
b φαίνεται ἠγήσασθαι πρὸς τὴν μίμησιν τοῦ «δεσμοῦ» καὶ τῆς
«στάσεως». *Ὅτι δὲ ὀλισθάνει μάλιστα ἐν τῷ λάβδα ἢ γλῶττα
κατιδόν, ἀφομοῖον ὀνόμασε τὰ τε «λεία» καὶ αὐτὸ τὸ
«ὀλισθάνειν» καὶ τὸ «λιπαρόν» καὶ τὸ «κολλῶδες» καὶ τὰ λ-
λα πάντα τὰ τοιαῦτα. *Ἡ δὲ ὀλισθανούσης τῆς γλῶττης ἀντι-
λαμβάνεται ἡ τοῦ γάμμα ὄνομασι, τὸ «γλιστρον» ἀπεμμη-
c σατο καὶ «γλοκῶ» καὶ «γλοιδῶδες». Τοῦ δ' ἀπὸ τοῦ εἰσῶ
αισθόμενος τῆς φωνῆς, τὸ «ἐνδον» καὶ τὰ «ἐντόσι» ὀνό-
μασεν, ὡς ἀφομοῖον τοῖς γράμμασι τὰ ἔργα. Τὸ δ' ἀπ' ἄλφα
τὰ «μεγάλω» ἀπέδωκε, καὶ τῷ «μῆκει» τὸ ἦτα, ὅτι μεγάλα
τὰ γράμματα. Εἰς δὲ τὸ «γογγύλον» τοῦ οὐ δεόμενος σημείον,
τοῦτο πλείστον αὐτῷ εἰς τὸ ὄνομα ἐνεκέρασεν. Καὶ τὰλλα
οὕτω φαίνεται προσβιβάζειν καὶ κατὰ γράμματα καὶ κατὰ
συλλαβὰς ἐκάστω τῶν ὄντων σημειῖν καὶ ἄν ὄνομα ποιῶν
d ὁ νομοθέτης, ἐκ δὲ τούτων τὰ λοιπὰ ἤδη αὐτοῖς τούτοις
d συντιθέναι ἀπομμοῦμενος. Αὐτῷ μοι φαίνεται, ὦ *Ἐργόμενος,

1. Ἡ λέξη ρυμβεῖν λέγεται γιὰ πρώτη φορὰ ἐδῶ ἀπὸ τῶν Πλάτωνα.

2. Γιὰ νὰ προφέρουμε τὰ ὀδοντόφωνα δ καί τ, στηρίζουμε πραγ-
ματικά τὸ μπροστινὸ ἄκρο τῆς γλώσσας ἀπέναντι στοῦ διάφραγμα
τῶν δοντιῶν ποῦ τὴν συμπίπτει.

3. Τὸ ν εἶναι ρινικό, δηλ. προφέρεται ὅταν καταβραῖνη τὸ σκέ-
πασμα τοῦ οὐρανίσκου ἔτσι ποῦ ὁ ἀναπνεύμενος ἀέρας πάλαι σ-τὴν
καυλότητα τῶν ρουθουινῶν.

4. Γιατί καὶ τὸ ν τῆς παραλήγουσας πλησιάζε τὸ ο (=ου).

μεῖται τὴν ὁρμή, ἔπειτα στὸν τρόμο, κατόπιν στὸ
ε τ ρ α χ ῶ, κὶ ἀκόμη σὲ παρόμοια ρήματα καθὼς τὸ χ ρ ο ῦ ω,
θ ρ α ῦ ω, ἐ ρ ε ἰ κ ω (κοπανίζω), θ ρ ῦ π τ ω (κίναω κομ-
μάτια), κ ε ρ μ α τ ῖ ζ ω, ρ υ μ β ῶ⁽¹⁾ (στριφογυρίζω)· ὄλες
αὐτὲς τίς λέξεις, γενικά, τίς κάνει ἐκφραστικὲς τίς περισσό-
τερες φορὲς μέσῳ τοῦ ρ. Γιατί, νομίζω, βέβαιε ὅτι ἡ γλώσσα
σ' αὐτὸ τὸ γράμμα ἐλάχιστα σταματᾷ, ἀλλὰ ὑπερβολικά κί-
νεῖται. Γι' αὐτὸ μοῦ φαίνεται ὅτι τὸ μεταχειρίστικη γιὰ νὰ τὰ
σχηματίσῃ. Καὶ τὸ ἰ πάλι τὸ μεταχειρίστικη γιὰ κάθε τί ποῦ
εἶναι ἐλαφρὸ καὶ ἰδιαίτερα ἰκανὸν νὰ διαπερῆ ὅλα τὰ πρῶ-
ματα. Γι' αὐτὸ τὸ λόγο τὸ ἰ ἔ ν α ἰ καὶ ἐπίσης τὸ ἰ ε σ θ α ἰ
427a (ρίπτομαι) τὸ ἀπομμηθῆκε μὲ τὸ ι, καθὼς πάλι μὲ τὸ φ καὶ τὸ
ψ καὶ τὸ σ καὶ τὸ ζ, γράμματα ποῦ εἶναι φυσητικά, ἔχει μι-
μηθῆ, ὀνομάζοντάς κάθε τί ποῦ ἔχει αὐτὴ τὴν ιδιότητα,
π.χ. τὸ ψ υ χ ρ ὶ ο ν καὶ τὸ ζ ἔ ο ν (ζεματίζω) καὶ τὸ σ ε ἰ ο
μ α ἰ καὶ γενικά τὸν σ ε ἰ σ μ ὶ ο ν. Κι ὅταν ἀπομμεῖται τὸ φύ-
σημα, τότε παντοῦ τίς περισσότερες φορὲς φαίνεται ὅτι μετα-
χειρίζεται τὰ γράμματα αὐτοῦ τοῦ εἶδους ὁ ὀνοματοθέτης.
Καὶ πάλι τὴν ἐνέργειαν τοῦ δ καὶ τοῦ τ ποῦ εἶναι νὰ συμπίπτῃ
τῆ γλώσσα καὶ νὰ στηρίζεται σ' αὐτὴ⁽²⁾, φαίνεται ὅτι τὴν
ἐνόμισε χρήσιμη γιὰ ν' ἀπομμηθῆ, τὸ δ ε σ μ ὶ ο ν καὶ τῆς
b σ τ α ἰ σ ἰ ν. Καὶ, βλέποντάς καλὰ ὅτι ὑπερβολικά ὅ λ ἰ σ θ α ἰ ὶ ο
ν • ε ἰ (γλιστρεῖ) ἡ γλώσσα στὸ λ, κατὰ παρομοίωσιν ὀνό-
μασε καὶ τὰ λ ε ἰ α καὶ τὸ ἴδιο τὸ ὅ λ ἰ σ θ α ἰ ὶ ο ν καὶ τὸ λ ἰ
π α ρ ὶ ο ν καὶ τὸ κ ο λ λ ῶ δ ε σ καὶ ὅλα τὰ ἄλλα αὐτοῦ
τοῦ εἶδους. Καί, ἐπειδὴ τὸ γλίστρομα τὴν συγκρατεῖ τῆ
γλώσσα ἢ δὴναμη τοῦ γ, τὸ χρησιμοποίησε γιὰ νὰ μιμηθῆ
τὸ γ λ ἰ σ χ ρ ο ν καὶ τὸ γ λ υ κ ῶ καὶ τὸ γ λ ο ἰ ῶ δ ε σ. *Ἐ-
ἄλλου, ἐπειδὴ παρατήρησε τὴν ἐσωτερικὴν ιδιότητα τῆς φω-
νῆς τοῦ ν⁽³⁾, ἔδωσε αὐτὸ τὸ ὄνομα στὸ ἔ ν δ ο ν καὶ στὸ
ἐ ν τ ὶ σ, γιὰ ν' ἀπομμηθῆ μὲ τὰ γράμματα τίς ἐνέργειες.
*Ἐπειτα πάλι ἔθεσε τὸ α σ τὸ μ ε γ α σ καὶ τὸ ἠ σ τὸ μ ῆ κ ο σ,
γιατί αὐτὰ τὰ γράμματα εἶναι μακρὰ. Καὶ στὸ γ ο γ γ ῦ λ ο ν
(δλοστρόγγυλο), ἐπειδὴ χρειάστηκε τὸ ο γιὰ νὰ ὀρίση τὴ
στρογγυλότητα, αὐτὸ τὸ γράμμα κυρίως ἔκανε νὰ κυ-
ριαρχῆ στὸ μείγμα, μὲ τὸ ὅποιο σχημάτισε τὸ ὄνομα⁽⁴⁾.
Καὶ στὰ ἄλλα ἐπίσης ἔτσι φαίνεται ὅτι προφερεῖ ὁ
νομοθέτης καὶ κατὰ γράμματα καὶ κατὰ συλλαβές,
δημιουργώντας γιὰ καθένα ἀπὸ τὰ ὄντα ἕνα γνώρισμα
καὶ ἕνα ὄνομα, ἀναχωρεῖ δὲ ἀπ' αὐτὰ γιὰ νὰ συνθέσῃ μὲ
ἀπομίμησιν τὰ ὑπόλοιπα μὲ αὐτὰ τὰ ἴδια στοιχεία. Αὐτῆ,

βούλεσθαι εἶναι ἢ τῶν ὀνομάτων ὀρθότης, εἰ μὴ τι ἄλλο Κρατύλος ὁδε λέγει.

ΕΡΜ. Καὶ μὴν, ὦ Σώκρατες, πολλὰ γέ μοι πολλάκις πράγματα παρέχει Κρατύλος, ὡσπερ κατ' ἀρχὰς ἔλεγον, φάσκων μὲν εἶναι ὀρθότητα ὀνομάτων, ἧτις δ' ἔστιν οὐδὲν σαφὲς λέγων, ὥστε με μὴ δύνασθαι γινώσκειν πότερον ἐκὼν ἢ ἄκων ὀρθῶς ἀσφαλῶς ἐκάστοτε περὶ αὐτῶν λέγει. Νῦν οὖν ε μοι, ὦ Κρατύλε, ἐναντίον Σωκράτους εἰπέ πότερον ἀρέσκει σοὶ ἢ λέγει Σωκράτης περὶ ὀνομάτων, ἢ ἔχεις πῃ ἄλλη κάλλιον λέγειν; Καὶ εἰ ἔχεις, λέγε, ἢ αἴ ἦτοι μάθης παρὰ Σωκράτους ἢ διδάξης ἡμᾶς ἀμφοτέρως.

ΚΡ. Τί δέ, ὦ Ἐρμόγενης; Δοκεῖ σοι ῥᾶδιον εἶναι οὐτω ταχὺ μαθεῖν τε καὶ διδάξει ὄντων πράγματα, μὴ ὅτι τοσοῦτον, ὃ δὴ δοκεῖ ἐν τοῖς [μεγίστοις] μέγατον εἶναι;

428a ΕΡΜ. Μὰ Δί', οὐκ ἔμοιγε. Ἄλλὰ τὸ τοῦ Ἡσιόδου καλῶς μοι φαίνεται ἔχειν, τὸ εἰ καὶ τὴν σμικρὴν ἐπὶ σμικρῶ καταβείη, προσεργον εἶναι. Εἰ οὖν καὶ σμικρὸν τι οἷός τ' εἰ πλέον ποιῆσαι, μὴ ἀπόκαμνε ἀλλ' ἐνεργεῖται καὶ Σωκράτη τόνδε—δίκαως δ' εἰ—καὶ ἐμέ.

ΣΩ. Καὶ μὲν δὴ ἔργω καὶ αὐτός, ὦ Κρατύλε, οὐδὲν ἂν ἰσχυρισάμην ἂν εἶρηκα, ἢ δέ μοι ἐφάνετο μεθ' Ἐρμογένους ἐπισκεψάμην, ὥστε τούτων γε ἕνεκα θαρσῶν λέγε, εἴ τι β ἔχεις βέλτιον, ὡς ἐμοῦ ἐνδεχομένου. Εἰ μὲντοι ἔχεις τι οὐ κάλλιον τούτων λέγειν, οὐκ ἂν θαυμάζοιμι· δοκεῖ γάρ μοι αὐτός τε δοκῆσθαι τὰ τοιαῦτα καὶ παρ' ἄλλων μεμαθηκέναι. Ἐάν οὖν λέγῃς τι κάλλιον, ἕνα τῶν μαθητῶν περὶ ὀρθότητος ὀνομάτων καὶ ἐμέ γράφου.

ΚΡ. Ἀλλὰ μὲν δὴ, ὦ Σώκρατες, ὥσπερ σὺ λέγεις, μεμληκέν τέ μοι περὶ αὐτῶν καὶ ἴσως ἂν σε ποιησαίμην μαθητήν. Φοβοῦμαι μὲντοι μὴ τοῦτον πᾶν τοῦναντίον ἦ, δ τι μοι πως ἐπέεχεται λέγειν πρὸς σέ τὸ τοῦ Ἀχιλλέως, ὃ ἐκεῖνος ἐν Λιταῖς πρὸς τὸν Αἴαντα λέγει. Φησὶ δέ

1. ΒΑ. 383b.

2. Ἡσιόδου «Ἔργα» 361-362. Τὸ γνωμικὸν μορεῖ τὸ ἀποδοθῆ μὲ τὸ σημερινὸ· ἀφασοῦλι στὸ φασοῦλι, γεμίζει τὸ σακούλι».

3. D. I, 644 - 645: «Αἴαν διογενὲς Τελαμώνει, κοίρανε λαῶν, πάντα τί μοι κατὰ θυμὸν εἴσαο μυθήσασθαι. (Αἴα, θεόπαρτε ἀρχηγέ, τοῦ Τελαμῶνα θρέμμα, ὡς μέσα ἢ κάθε λέξή σου στὰ σωθικά μου πῆγκε. Μετ. Α. Πάλλη)».

μοῦ φαίνεται, Ἐρμογένη, ὅτι εἶναι ἡ ὀρθότης τῶν ὀνομάτων, ἐκτός ἂν λέη τίποτε ἄλλο αὐτός ἐδῶ ὁ Κρατύλος.

XXXVIII

ΕΡΜ. Καὶ πραγματικὰ, Σωκράτη, συχνὰ ὁ Κρατύλος μὲ φέρνει σὲ μεγάλη δυσκολία, καθὼς ἔλεγα στὴν ἀρχή (!), γιὰτὶ βεβαίωνει ὅτι ὑπάρχει ὀρθότης τῶν ὀνομάτων, ἀλλὰ σὲ τί συνίσταται δὲν τὸ λέει καθαρά, ἔτσι ὥστε ἐγὼ δὲ μπορῶ νὰ γνωρίζω, ἂν ἐπίτηδες ἢ χωρὶς νὰ θέλῃ μιλιῆ κάθε φορά γι' αὐτὰ μὲ τέτοια ἀσάφεια. Τώρα λοιπόν, Κρατύλε, παρουσιά τοῦ Σωκράτη πέε: ἐπιδοκιμαζέεις τις ἀπόψεις τοῦ Σωκράτη γιὰ τὰ ὀνόματα ἢ ἔχεις νὰ πῆς τίποτε καλύτερο; Κι ἂν ἔχῃς, πέε ὥστε ἦν ἂν μάθῃς ἀπὸ τὸ Σωκράτη ἢ ἐσὺ νὰ μᾶς διδάξῃς καὶ τοὺς δύο.

Συνομιλία Κρατύλου καὶ Σωκράτη

ΚΡΑΤΥΛΟΣ. Δὲ μοῦ λέε, Ἐρμόγενη, πιστεύεις ὅτι εἶναι εὐκόλο νὰ διδασχτῆς τόσο γρήγορα καὶ νὰ μᾶς διδάξης ὅποιοδῆποτε πρᾶγμα, καὶ πολλὸ περισσότερο ἐκεῖνο ποὺ φαίνεται ὅτι εἶναι ἀνάμμεσα στὰ ἄλλα τὸ μέγιστο;

ΕΡΜ. Ὅχι, μὰ τὸν Δία, ἐγὼ δὲν τὸ πιστεύω. Μοῦ φαίνεται 428a ὅμως ὅτι εἶναι ὀρθὸ τὸ γνωμικὸ τοῦ Ἡσιόδου: «ἂν κανεὶς μαζεύῃ καὶ βράχ' μικρὸ στὸ μικρὸ καὶ τὸ κἀνὴ συχνὰ, αὐτὸ θά γίνῃ πολὺ» (*). Ἄν λοιπὸν καὶ κάτι μικρὸ μορῆς νὰ μᾶς ὠφελήσῃς, μὴ διατάσῃς, ἀλλὰ εὐεργετήσῃ καὶ τὸ Σωκράτη αὐτὸν δῶ, καὶ ὅπως εἶναι δίκιο καὶ ἐμένα.

ΣΩ. Ἀλήθεια, κι ἐγὼ ὁ ἴδιος, Κρατύλε, σὲ τίποτε δὲν ἐπιμένω ἀπ' ὅσα εἶπα ἔως τώρα· ἀπλῶς ἐρευνήσα μαζὶ μὲ τὸν Ἐρμογένη. Ἐπομένως μιλα ἐλεύθερα, ἂν ἔχῃς κάποια γνώμη καλύτερη, κι ἐγὼ θά τὴν παραδεχθῶ. Ἄν ὅμως ἔχῃς νὰ πῆς πράγματα καλύτερα ἀπ' αὐτὰ, δὲν θά ἐκπλησσοῦμαι· γιὰτὶ μοῦ φαίνεται ὅτι ὁ ἴδιος ἔχεις σπουδάσει αὐτοῦ τοῦ εἰδους τὰ προβλήματα καὶ ἔχεις διδασχτῆ ἀπὸ ἄλλους. Ἄν λοιπὸν ἔχῃς καλύτερη γνώμη, θεώρησέ με κι ἐμένα ἕνα ἀπὸ τοὺς μαθητῆς σου σὲ ὅτι ἀφορᾷ τὸ ζήτημα τῆς ὀρθότητος τῶν ὀνομάτων.

ΚΡ. Πραγματικὰ, Σωκράτη, καθὼς τὸ εἶπες, ἀπαγορεύθηκα μ' αὐτὰ καὶ ἴσως θά σὲ κάνω μαθητῆ μου. Φοβοῦμαι ὅμως μήπως συμβαίῃν ἐντελῶς τὸ ἀντίθετο ἀπ' αὐτὸ, γιὰτὶ μοῦ ἔρχεται στὸ νοῦ μου νὰ σοῦ πῶ ἐκεῖνο ποὺ λέει ὁ Ἀχιλλεύς στὸν Αἴαντα στὶς Λιτῆς (δεήσεις) (*). Λέει λοιπὸν: Πλάτωνος, Κρατύλος 10

*Αἰαν Διογενὲς Τελαμώνιε, κώρανε λαῶν,
πάντα τί μοι κατὰ θυμὸν εἴσω μυθήσασθαι.*

Καὶ ἐμοὶ σύ, ὦ Σώκρατες, ἐπεικῶς φαίγη κατὰ νοῦν χρησιμῶδεῖν, εἴτε παρ' Εὐθύφρονος ἐπίπνουσ γενόμενος, εἴτε καὶ ἄλλη τις Μούσα πάλαι σε ἐνοῦσα ἐλελήθει.

- d ΣΩ. Ὁραθὲ Κρατύλε, θανμάζω καὶ αὐτὸς πάλαι τὴν ἑμῶντο σοφίαν καὶ ἀπιστώ. Δοκεῖ οὖν μοι χρῆναι ἐπανασκέψασθαι τί καὶ λέγω. Τὸ γὰρ ἐξαπατάσθαι αὐτὸν ὅφ' αὐτοῦ πάντων χαλεπωτάτων· ὅταν γὰρ μὴδὲ σμικρὸν ἀποστατῇ ἀλλ' αἰεὶ παρῆ ὁ ἐξαπατήσων, πῶς οὐ δεινόν; Δεῖ δὴ, ὡς εἴκει, θαμὰ μεταστρέφασθαι ἐπὶ τὰ προειρημένα, καὶ πειρᾶσθαι, τὸ ἐκείνου τοῦ ποιητοῦ, βλέπειν «ἅμα πρόσω καὶ ὀπίσω». Καὶ δὴ καὶ νυνὶ ἡμεῖς ἴδωμεν τί ἡμῖν εἰρηται.
- e Ὀνόματος, ραμέν, ὀρθότης ἐστὶν αὐτῆ, ἦτις ἐνδείξειται οἷον ἐστὶ τὸ πρᾶγμα· τοῦτο φῶμεν ἰκανῶς εἰρηθῆσαι;

ΚΡ. Ἐμοὶ μὲν δοκεῖ πᾶν σφάδρα, ὦ Σώκρατες.

ΣΩ. Διδασκαλίας ἄρα ἐνεκα τὰ ὀνόματα λέγεται;

ΚΡ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Οὐκοῦν φῶμεν καὶ ταύτην τέχνην εἶναι καὶ δημιουργοῦς αὐτῆς;

ΚΡ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Τίνας;

429a ΚΡ. Ὅσπερ οὐ κατ' ἀρχὰς ἔλεγε, τοὺς νομοθέτας.

ΣΩ. Πότερον οὖν καὶ ταύτην φῶμεν τὴν τέχνην ἐν τοῖς ἀνθρώποις ἐγγίγνεσθαι ὥσπερ καὶ τὰς ἄλλας ἢ μή; Βούλομαι δὲ λέγειν τὸ τοῖονδε. Ζωγράφου εἰσὶν πονοὶ μὲν χεῖρους, οἱ δὲ ἄμεινους;

ΚΡ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Οὐκοῦν οἱ μὲν ἄμεινους τὰ αὐτῶν ἔργα καλλιῶ παρέχονται, τὰ ζῶα, οἱ δὲ φανιότερα; Καὶ οἰκοδόμοι ὡσαύτως οἱ μὲν καλλιῶς τὰς οἰκίας ἐργάζονται, οἱ δὲ ἀσιχίους;

ΚΡ. Ναί.

«Αἰαντα Τελαμώνιε, μεγάλε στρατηλάτῃ, ἐγλύκαναν τὸ στήθος μου τὰ λόγια σου, σπολλάτῃ».

Τὸ ἴδιο καὶ σύ, Σωκράτῃ, μοῦ φαίνεσαι ὅτι κάνεις προφητεῖες ἀρκετὰ συμφωνες μὲ τὴ γνώμη μου, ἀδιάφορο ἂν χρωστᾶς τὴν ἐμπνευστή σου στὸν Εὐθύφρονα, ἢ ἂν πρὸ καιροῦ κάποια ἄλλη Μούσα βρίσκειται μέσα σου χωρὶς νὰ φαίνεται.

ΣΩ. Ἀγαπητέ μου Κρατύλε, καὶ ἐγὼ τόσῃν ὄρα θαυμάζω τὴ σοφία μου καὶ δὲ μπορῶ νὰ τὸ πιστέψω. Μοῦ φαίνεται λοιπὸν ἀναγκαστὸν νὰ ἐξετασῶ πάλι ἔτι εἶπα. Γιατὶ τὸ νὰ ἀπατᾶ κανεὶς ὁ ἴδιος τὸν ἑαυτοῦ, αὐτὸ εἶναι τὸ χειρότερο πρᾶγμα ἀπ' ὅλα. Γιατὶ, ἔταν τὸ πρόσωπο, τὸ ἔτοιμο νὰ σὲ ἐξαπατᾶ, δὲν ἀπομακρύνεται οὔτε μιά στιγμή, ἀλλὰ στέκεται πάντα μπροστὰ σου, πῶς δὲν εἶναι τοῦτο τρομερό; Πρέπει λοιπὸν, πιστεύω, νὰ ξαγαυρίζουμε συγχαρὰ στὰ προηγούμενα καὶ νὰ προσπαθοῦμε, ὅπως λέει ἐκεῖνος ὁ ποιητής, νὰ βλέπουμε ἀσυγχρόνως μπροστὰ καὶ πίσω» (*).

Λοιπὸν καὶ τώρα ἀς ἐξετάσουμε ἐκεῖνο ποῦ ἔχουμε πεῖ. Ἡ ὀρθότης τοῦ ὀνόματος, κατὰ τὴ γνώμη μας, συνίσταται στὸ νὰ δείχνῃ ποῖα εἶναι ἡ φύση τοῦ πράγματος. Θέλεις νὰ δεχτοῦμε ὅτι αὐτὸς ὁ ὀρισμὸς εἶναι ἰκανοποιητικὸς;

ΚΡ. Κατὰ τὴ γνώμη μου, εἶναι βέβαια παρὰ πολὺ ἰκανοποιητικὸς.

ΣΩ. Ἐπομένως γιὰ διδασκαλία εἶναι καμωμένα τὰ ὀνόματα;

ΚΡ. Μάλιστα.

ΣΩ. Πρέπει λοιπὸν νὰ ποῦμε ὅτι ἡ διδασκαλία εἶναι μιά τέχνη καὶ ὅτι ὑπάρχουν καὶ τεχνίτες τῆς.

ΚΡ. Βέβαια.

ΣΩ. Ποιοί;

ΚΡ. Ἐκεῖνοι τοὺς ὀπαίους ἐσὺ ἔλεγεσ ἀπὸ ἀρχῆ, δηλαδὴ οἱ νομοθέτες.

ΣΩ. Θέλεις νὰ παραδεχτοῦμε λοιπὸν ὅτι καὶ αὐτὴ ἡ τέχνη εἶναι γιὰ τοὺς ἀνθρώπους ὅπως καὶ ὅλες οἱ ἄλλες τέχνες, ἢ ὅχι; Θέλω νὰ πῶ τὸ ἐξῆς. Ἀπὸ τοὺς ζωγράφους εἶναι, νομίζω, ἄλλοι χειρότεροι καὶ ἄλλοι καλύτεροι;

ΚΡ. Βεβαίως.

ΣΩ. Λοιπὸν οἱ καλύτεροι ζωγράφοι κατασκευάζουν τὰ ἔργα τους, δηλαδὴ τίς εἰκόνες, καλύτερα καὶ οἱ ἄλλοι κατώτερα; Καὶ οἱ κτιστὲς κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο, ἄλλοι κατασκευάζουν τὰ σπίτια ὠραιότερα καὶ ἄλλοι ἀσχημότερα;

ΚΡ. Ναί.

1. Ἰ. Δ. Α. 343: «οὐδέ τι οἶδε νοῆσαι ἅμα πρόσω καὶ ὀπίσω» (μὴδὲ κατέχει μιά σταλιά νὰ δεῖ καὶ ὀπίσθω καὶ πίσω. Μετ. Α. Πόλλη).

b ΣΩ. Ἐὰν οὖν καὶ νομοθέται οἱ μὲν καλλίω τὰ [ἔργα] αὐτῶν παρέχονται, οἱ δὲ αἰσχίω;

ΚΡ. Οὐ μοι δοκεῖ τοῦτο εἶναι.

ΣΩ. Οὐκ ἄρα δοκοῦσά σοι νόμοι οἱ μὲν βελτίους, οἱ δὲ φανυλότεροι εἶναι;

ΚΡ. Οὐ δῆτα.

ΣΩ. Οὐδὲ δὴ ὄνομα, ὡς ἔοικε, δοκεῖ σοι κείσθαι τὸ μὲν χεῖρον, τὸ δὲ ἄμεινον;

ΚΡ. Οὐ δῆτα.

ΣΩ. Πάντα ἄρα τὰ ὀνόματα ὀρθῶς κείται;

ΚΡ. Ὅσα γε ὀνόματά ἐστιν.

c ΣΩ. Τί οὖν; δ καὶ ἄρτι ἐλέγετο, Ἐρμογένει τῶδε πότερον μῆδὲ ὄνομα τοῦτο κείσθαι φῶμεν, εἰ μὴ τι ἀπὸ Ἐρμοῦ γενέσεως προσήκει, ἢ κείσθαι μὲν, οὐ μέντοι ὀρθῶς γε;

ΚΡ. Οὐδὲ κείσθαι ἔμοιγε δοκεῖ, ὦ Σώκρατες, ἀλλὰ δοκεῖν κείσθαι, εἶναι δὲ ἐτέρον τοῦτο τοῦτομα, οὐπρε καὶ ἡ φύσις [ἢ τὸ ὄνομα δηλοῦσα].

ΣΩ. Πότερον οὐδὲ ψεύδεται ὅταν τις φῆ Ἐρμογένη αὐτὸν εἶναι; Μὴ γὰρ οὐδὲ τοῦτο αὐ ἦ, τ. τοῦτον φάναι Ἐρμογένη εἶναι, εἰ μὴ ἔστιν;

ΚΡ. Πῶς λέγεις;

d ΣΩ. Ἄρα ὅτι ψευδῆ λέγει τὸ παραῖταν οὐκ ἔστιν, ἄρα τοῦτο σοι δύναιτο ὁ λόγος; Συνοῦ γὰρ τινες οἱ λέγοντες, ὦ φίλε Κρατύλε, καὶ νῦν καὶ πάλοι.

ΚΡ. Πῶς γὰρ ἂν, ὦ Σώκρατες, λέγων γέ τις τοῦτο δ λέγει, μὴ τὸ δν λέγῃ; Ἡ οὐ τοῦτό ἐστιν τὸ ψευδῆ λέγειν, τὸ μὴ τὰ ὄντα λέγειν;

e ΣΩ. Κομψότερος μὲν ὁ λόγος ἢ κατ' ἐμὲ καὶ κατὰ τὴν ἐμὴν ἡλικίαν, ὦ ἑταῖρε. Ὅμως μέντοι εἰπέ μοι τοσόνδε πότερον λέγειν μὲν οὐ δοκεῖ σοι εἶναι ψευδῆ, φάναι δέ;

ΚΡ. Οὐ μοι δοκεῖ οὐδὲ φάναι.

b ΣΩ. Τότε λοιπὸν καὶ οἱ νομοθέτες ἄλλοι προσφέρουν ὀραιοτέρα τὰ ἔργα τοὺς καὶ ἄλλοι ἀσχημότερα;

ΚΡ. Δὲν εἶμαι πᾶ ἀυτῆς τῆς γνώμης.

ΣΩ. Τότε δὲν φρονεῖς λοιπὸν ὅτι οἱ νόμοι εἶναι ἄλλοι καλύτεροι καὶ ἄλλοι κατώτεροι;

ΚΡ. Ὅχι βέβαια.

Κατὰ τὸν Κρατύλο δια τὰ ὀνόματα εἶναι ὀρθά.

ΣΩ. Οὐδὲ τὸ ὄνομα, πιθανῶς, θά σοῦ φαίνεται ὅτι δίνεται ἄλλοτε χειρότερον καὶ ἄλλοτε καλύτερον.

ΚΡ. Ὅχι βέβαια.

ΣΩ. Ὅλα λοιπὸν τὰ ὀνόματα εἶναι σωστά βαλμένα;

ΚΡ. Ναί, ὅσα τουλάχιστον εἶναι πραγματικῶς ὀνόματα.

c ΣΩ. Πῶς δηλαδῆ; Καθὼς πρὶν ἀπὸ λίγο λέγαμε, θά δεχοῦμε ὅτι ὁ Ἐρμογένης ἀπ' ἐδῶ δὲν ἔχει πάρι καν αὐτὸ τὸ ὄνομα, ἀφοῦ δὲν ἔχει καμιά συγγένεια μὲ τὸν Ἐρμῆ, ἢ ὅτι τὸ ἔχει, ἔχει ὅμως ὀρθά;

ΚΡ. Δὲ νομίζω, Σωκράτη, ὅτι τὸ ἔχει ἀλλὰ ἀπλῶς φαίνεται ὅτι ἔχει, αὐτὸ ὅμως τὸ ὄνομα πραγματικῶς ἀνήκει σ' ἓναν ἄλλο, σὸν ὅποιο ἀνήκει καὶ ἡ ἰδιότης [ποῦ ἐκφράζει τὸ ὄνομα].

ΣΩ. Ἄραγε οὔτε πρέπει νὰ πιστέψουμε ὅτι ψεύδεται ἐκεῖνος ποῦ λέει ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ Ἐρμογένης; Δηλαδῆ μήπως δὲν εἶναι δυνατὸν οὔτε αὐτὸ νὰ πῆ κανεὶς ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ Ἐρμογένης, ἀφοῦ δὲν εἶναι (1);

ΕΡΜ. Πῶς τὸ ἐννοεῖς αὐτό;

d ΣΩ. Ἄραγε εἶναι ἀπόλυτα ἀδύνατο νὰ λῆ κανεὶς ψέματα; Αὐτὸ εἶναι ἐκεῖνο ποῦ θέλεις νὰ πῆς; Γιατὶ πολλοὶ εἶναι ποῦ ὑποστηρίζουν αὐτό, ἀγαπητέ μου Κρατύλε, καὶ τώρα καὶ παλαιότερα.

ΚΡ. Καὶ βέβαια, Σωκράτη, γιατί πῶς εἶναι δυνατόν, ὅταν κανεὶς λῆ αὐτὸ ποῦ λέει, νὰ μὴ λῆ ἐκεῖνο ποῦ εἶναι; Καὶ τὸ νὰ λῆ κανεὶς ψέματα δὲ συνίσταται σὸ νὰ μὴ λῆ ἐκεῖνο ποῦ εἶναι;

ΣΩ. Ὁ συλλογισμὸς σου εἶναι πολὺ λεπτεπίλεπτος γιὰ μένα καὶ γιὰ τὴν ἡλικία μου, καλὲ μου φίλε. Ὅμως ἀπάντησέ μου σὲ τοῦτο μόνο: μήπως νομίζεις ὅτι εἶναι ἀδύνατο νὰ λέμε ψεύτικους λόγους, ἔχει ὅμως καὶ νὰ τοὺς ἐκφράζουμε;

ΚΡ. Οὔτε νὰ τοὺς ἐκφράζουμε.

ΣΩ. Οὐδὲ εἰπεῖν οὐδὲ προσεῖπειν; Οἷον εἶ τις ἀπαντήσας σοι ἐπὶ ξενίας, λαβόμενος τῆς χειρὸς εἶποι· «Χαῖρε, ὦ ξένη Ἀθηναίε, νῆε Σμικράιονος Ἐρμολόγετος», οὗτος λέξειεν ἂν ταῦτα ἢ φαίη ἂν ταῦτα ἢ εἶποι ἂν ταῦτα ἢ προσεῖποι ἂν οὕτω σὲ μὲν οὐ, Ἐρμολόγη δὲ τόνδε; Ἡ οὐδένα;

ΚΡ. Ἐμοὶ μὲν δοκεῖ, ὦ Σωκράτες, ἄλλως ἂν οὗτος ταῦτα φθέγασθαι.

430a ΣΩ. Ἄλλ' ἀγαπητὸν καὶ τοῦτο. Πότερον γὰρ ἀληθῆ ἂν φθέγασαι τοῦτα ὁ φθεγξάμενος ἢ ψευδῆ; Ἡ τὸ μὲν τι αὐτῶν ἀληθές, τὸ δὲ ψεῦδος; Καὶ γὰρ ἂν καὶ τοῦτο ἔξαρκῶς.

ΚΡ. Ψοφεῖν ἔγωγ' ἂν φαίην τὸν τοιοῦτον, μάτην αὐτῶν ἑαυτὸν κινῶντα, ὥσπερ ἂν εἶ τις χαλκίον κινήσειε κρούσας.

ΣΩ. Φέρε δὴ, ἐάν πη διαλλαχθῶμεν, ὦ Κρατύλε· ἀρ' οὐκ ἄλλο μὲν ἂν φαίης τὸ ὄνομα εἶναι, ἄλλο δὲ ἐκεῖνο οὐ τὸ ὄνομά ἐστιν;

ΚΡ. Ἐγώ γε.

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ τὸ ὄνομα ὁμολογεῖς μίμημά τι εἶναι

b τοῦ πράγματος;

ΚΡ. Πάντων μάλιστα.

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ τὰ ζωγραφήματα τρόπον τινὰ ἄλλων λέγεις μίμηματα εἶναι πραγμάτων τινῶν;

ΚΡ. Ναί.

ΣΩ. Φέρε δὴ—ἴσως γὰρ ἐγὼ οὐ μανθάνω ἅττα ποτ' ἐστιν ἢ λέγεις, οὐ δὲ τάχ' ἂν ὀρθῶς λέγοις—ἐστὶ διαειμίαι καὶ προσενεγκεῖν ταῦτα ἀμψότερα τὰ μίμηματα, τὰ τε ζωγραφήματα κἀκεῖνα τὰ ὀνόματα, τοῖς πράγμασιν ἂν μίμημά τ' ἐστιν, ἢ οὐ;

c ΚΡ. Ἐστίν.

ΣΩ. Πρῶτον μὲν δὴ σκόπει τόδε. Ἄρ' ἂν τις τὴν μὲν τοῦ ἀνδρὸς εἰκόνα τῷ ἀνδρὶ ἀποδοῖη, τὴν δὲ τῆς γυναικὸς τῇ γυναικί, καὶ τάλλα οὕτως;

ΚΡ. Πάνο μὲν οὐν.

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ σὺναντίον τὴν μὲν τοῦ ἀνδρὸς τῇ

ΣΩ. Οὔτε νὰ ἀπαγγέλλοιμε οὔτε νὰ προσφωνοῦιμε; Λόγου χάριν, ἂν κανεὶς σὲ ὑποδεχθῆ σὲ ξένη χώρα καὶ πιάνοντάς σου τὸ χεῖρ σου πῆ· «Χαῖρε, ξένη Ἀθηναίε, γιὰ τοῦ Σμικράιονα Ἐρμολόγη»—αὐτὲς τίς λέξεις μπορεῖ νὰ τίς πῆ αὐτὸς ἢ νὰ τίς ἐκφράσῃ ἢ νὰ τίς ἀπαγγεῖλῃ ἢ νὰ τίς προσφωνῆσῃ σὲ σένα μὲν ὄχι, στὸν Ἐρμολόγη δὲ μὴ σὲ τὸν ἐδῶ παρόντα καί; Ἡ σὲ κανένα ἀπολύτως;

ΚΡ. Κατὰ τὴ γνῶμη μου, Σωκράτη, αὐτὸς ματαίως φωνάζει. ΣΩ. Ἄρχει καὶ τοῦτο. Ἄλλὰ πῶς ἔνοοις; Τὴν ἀλήθεια θὰ φωνάζῃ αὐτὸς ποῦ φωνάζει αὐτὰ ἢ τὸ ψέμμα; Ἡ μήπως ἕνα μέρος ἀπ' αὐτὰ εἶναι ἀληθινὸ, τὸ ἄλλο δὲ μὴ ψευδῆ; Ἡ γιὰ τί καὶ αὐτὴ ἢ ἀπάντησῃ ἀκόμη θὰ ἦταν ἀρκετῆ. ΚΡ. Ἐγὼ θὰ ἔλεγα ὅτι αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος κάνει θόρυβο, ματαίως θέτοντας τὸν ἑαυτοῦ σὲ κίνηση, σὰ νὰ ἔκρουσε καὶ ἔθεσε σὲ κίνηση ἕνα χαλκῖνον ἀγγεῖο.

XXXIX. Τὸ ὄνομα εἶναι μίμησις ποῦ μπορεῖ νὰ εἶναι ἀνακριβής.

ΣΩ. Ἐμπρὸς τώρα, ἄς ἰδοῦμε. Κρατύλε, ἂν ὑπάρχῃ τρόπος νὰ συμφωνήσοιμε. Ἄραγε δὲ δὲ παραδεχτῆς ὅτι τὸ ὄνομα εἶναι ἕνα πρᾶγμα καὶ ὅτι τὸ ἀντικείμενο, στὸ ὅποῖον ἀνήκει τὸ ὄνομα, εἶναι κάτι ἄλλο;

ΚΡ. Μάλιστα.

ΣΩ. Παραδέχεσαι ἄκόμα ὅτι καὶ τὸ ὄνομα εἶναι ἀπομίμησις τοῦ πράγματος;

ΚΡ. Ἀπόλυτα.

ΣΩ. Λοιπὸν καὶ τὰ ἔργα τῆς ζωγραφικῆς φρονεῖς ὅτι εἶναι κατὰ κάποιον ἄλλο τρόπο ἀπομιμήσεις πραγμάτων;

ΚΡ. Ναί.

ΣΩ. Ἐμπρὸς τώρα—γιατί πιθανὸν ἐγὼ δὲν ἔνοῶ αὐτὰ ποῦ λές (1), ἐπὶ δὲ μὴ μπορεῖ νὰ τὰ λές σωστά—εἶναι δυνατόν νὰ μοιράσοιμε καὶ νὰ ἀποδώσοιμε τίς διὸ αὐτὲς ἀπομιμήσεις, δηλαδὴ τίς ζωγραφίαι καὶ ἐκεῖνα τὰ ὀνόματα, στὰ πράγματα τῶν ὁποίων εἶναι ἀπομιμήσεις, ἢ ὄχι;

ΚΡ. Εἶναι δυνατόν.

ΣΩ. Ἄρχισε λοιπὸν ἐξετάζοντας αὐτὸ δῶ: ἄραγε μπορεῖ κανεὶς νὰ ἀποδώσῃ τὴν εἰκόνα τοῦ ἀντρα στὸν ἀντρα καὶ τῆς γυναικας στὴ γυναικα, καὶ οὕτω καθ' ἑξῆς;

ΚΡ. Βεβαίως.

ΣΩ. Δὲ μπορεῖ τάχα καὶ ἀντιστρόφως, ν' ἀποδώσῃ

1. Πρόκειται γιὰ τὴ θέση ποῦ ὑποστήριξε παραπάνω ὁ Κρατύλος, ὅτι ἕνα τὰ ὀνόματα εἶναι ὀρθᾶ, ἂν ἀληθινὰ εἶναι ὀνόματα. Ὁ Σωκράτης, ποῦ ἐτοιμάζεται νὰ τὴν ἀνακρίψῃ, παραδέχεται εὐγενικὰ ὅτι μπορεῖ νὰ ἀπατήθῃκε ὡς πρὸς τὴν ἰδέα τοῦ ἀντικείμενου.

γυναίκε, τὴν δὲ τῆς γυναικὸς τῷ ἀνδρὶ ;

ΚΡ. Ἔστι καὶ ταῦτα.

ΣΩ. Ἄρ' οὖν αὐταὶ αἱ διανομαὶ ἀμφοτέρας ὀρθαί, ἢ ἡ ἑτέρα ;

ΚΡ. Ἡ ἑτέρα.

ΣΩ. Ἡ ἂν ἐκάστω οἴμαι τὸ προσήκον τε καὶ τὸ ὅμοιον ἀποδιῶ.

ΚΡ. Ἐμοιγε δοκεῖ.

d ΣΩ. Ἴνα τοίνυν μὴ μαχόμεθα ἐν τοῖς λόγοις ἐγὼ τε καὶ σὺ φίλοι ὄντες, ἀποδείξαι μὲν δὲ λέγω. Τὴν τοιαύτην γὰρ, ὡς εἶπατε, καλῶ ἔγωγος διανομὴν ἐπ' ἀμφοτέροις μὲν τοῖς μὴμίμασιν, τοῖς τε ζώοις καὶ τοῖς ὀνόμασιν, ὀρθὴν, ἐπὶ δὲ τοῖς ὀνόμασι πρὸς τῷ ὀρθῷ καὶ ἀληθῆϊ τὴν δ' ἑτέραν, τὴν τοῦ ἀνομοίου ὁδοῦν τε καὶ ἐπιπροσῶν, οὐκ ὀρθὴν, καὶ ψευδῆ δταν ἐπ' ὀνόμασιν ἦ.

e ΚΡ. Ἄλλ' ὅπως μὴ, ὡς Σώκρατες, ἐν μὲν τοῖς ζωγραφῆμασιν ἦ τοῦτο, τὸ μὴ ὀρθῶς διανέμεν, ἐπὶ δὲ τοῖς ὀνόμασιν οὐ, ἀλλ' ἀναγκαῖον ἦ αἰεὶ ὀρθῶς.

ΣΩ. Πῶς λέγεις; Τί τοῦτο ἐκείνου διαφέρει; Ἄρ' οὐκ ἔστι προσελθόντα ἀνδρὶ τῷ εἰπεῖν ὅτι «Τοῦτί ἐστι σὸν γράμμα», καὶ δεῖξαι αὐτῷ, ἂν μὲν τύχη, ἐκείνου εἰκόνα, ἂν δὲ τύχη, γυναικός; Τὸ δὲ δεῖξαι λέγω εἰς τὴν τῶν ὀφθαλμῶν αἴσθησιν καταστήσει.

ΚΡ. Πάνω γε.

ΣΩ. Τί δέ; πάλιν αὐτῷ τοῦτω προσελθόντα εἰπεῖν ὅτι «Τοῦτί ἐστιν σὸν ὄνομα»; Ἔστι δὲ που καὶ τὸ ὄνομα μίμημα ὡσπερ τὸ ζωγράφημα. Τοῦτο δὲ λέγω ἄρ' οὐκ ἂν εἴη αὐτῷ 431a εἰπεῖν ὅτι «Τοῦτί ἐστι σὸν ὄνομα», καὶ μετὰ τοῦτο εἰς τὴν τῆς ἀκοῆς αἰσθησιν καταστήσει, ἂν μὲν τύχη, τὸ ἐκείνου μίμημα, εἰπόντα ὅτι ἀνῆρ, ἂν δὲ τύχη, τὸ τοῦ θήλεος τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, εἰπόντα ὅτι γυνή; Οὐ δοκεῖ σοι τοῦτο οἷόν τ' εἶναι καὶ γίνεσθαι ἐνίοτε;

ΚΡ. Ἐθέλω σοι, ὡς Σώκρατες, συγχορῆσαι καὶ ἔστω οὕτως.

1. Ἡ λέξη τοῦ κειμένου ζῶων ἰσοδυναμεῖ ἐδῶ μὲ τῆ ζωγραφία, ὅπως καὶ παραπάνω: 439a.

2. Ἡ λέξη τοῦ κειμένου γράμμα εἶναι συνώνυμος μὲ τὸ ζωγράφημα.

τὴν εἰκόνα τοῦ ἀντρα στῆ γυναίκα καὶ τῆς γυναικὸς στὸν ἀντρα ;

ΚΡ. Γίνεται κι αὐτό.

ΣΩ. Ἄραγε λοιπὸν καὶ οἱ δύο αὐτὰς διανομὲς εἶναι ὀρθὲς ἢ μόνον ἡ μιὰ ;

ΚΡ. Μόνον ἡ μιὰ.

ΣΩ. Ἐκείνη, ὀποθέτως, ποὺ ἀποδίνει στὸ καθένα ἐκεῖνο ποῦ τοῦ ταιριάζει καὶ τοῦ μοιάζει.

ΚΡ. Ἐτσι μοῦ φαίνεται.

ΣΩ. Τώρα λοιπὸν, γὰρ νὰ μὴ λογομαχοῦμε ἐγὼ καὶ ἐσὺ, d ποὺ εἴμαστε φίλοι, παραδέξου ἐκεῖνο ποῦ λέω. Δηλαδὴ ἐγὼ, φίλε μου, αὐτοῦ τοῦ εἶδους τῆ διανομῆ καὶ γιὰ τὰ δύο εἶδη ἀπομίμησων, δηλαδὴ καὶ γιὰ τὶς ζωγραφίαις (1) καὶ γιὰ τὰ ὀνόματα, τὴν ὀνομάζω ὀρθή, καὶ γιὰ τὰ ὀνόματα πάλι ὄχι μόνον ὀρθὴ ἀλλὰ καὶ ἀληθινή. Τὴν ἄλλη δὲ μὴ, δηλαδὴ ἐκείνη ποῦ συνίσταται στὴν ἀπόδοση καὶ ἀναφορά τοῦ ἀνόμοιου, τὴν ὀνομάζω ὄχι ὀρθή, καὶ ψευδῆ ἀκόμη, δταν πρόκειται γιὰ τὰ ὀνόματα.

e ΚΡ. Πρόσεξε δὲ μὴ, Σωκράτη, μήπως γιὰ τὶς ζωγραφίαις εἶναι δυνατόν νὰ γίνῃ αὐτό, δηλ. ἡ ὄχι ὀρθὴ διανομὴ, ὄχι δὲ μὴ καὶ γιὰ τὰ ὀνόματα, ἀλλὰ εἶναι ἀναγκαῖο γι' αὐτὰ νὰ εἶναι πάντοτε ὀρθή.

ΣΩ. Πῶς τὸ ἐννοεῖς; Κατὰ τί διαφέρει αὐτό ἀπὸ ἐκεῖνο; Δὲ μπορῶ νὰ πλησιάσω ἕναν ἄνθρωπο καὶ νὰ τοῦ πῶ: «αὐτὸ τὸ σκίτσο (2) εἶναι δικό σου», καὶ συγχρόνως νὰ τοῦ δεῖξω στὴν τύχη εἶτε τῆ δικῆ σου εἰκόνα εἶτε μιὰν εἰκόνα γυναικὸς; Καὶ τὸ νὰ δεῖξω θὰ πῆ νὰ τὴν πλησιάσω στὸ αἰσθητήριο τῶν ματιῶν του.

ΚΡ. Βεβαίως.

ΣΩ. Ἐπειτα, μπορῶ πάλι νὰ τὸν πλησιάσω καὶ νὰ τοῦ πῶ: «αὐτὸ εἶναι τὸ δικό σου ὄνομα ;» Γιατί εἶναι καὶ τὸ ὄνομα ἀπομίμηση καθὼς ἡ ζωγραφία. Ἐννοῶ δηλαδὴ τὸ ἐξῆς: δὲ μπορῶ νὰ τοῦ πῶ: «τοῦτο ἐδῶ εἶναι ὄνομα δικό 431a σου», καὶ κατόπιν νὰ πλησιάσω πάλι στὸ αἰσθητήριο τῆς ἀκοῆς, κατὰ τύχη, εἶτε τὸ δικό του ἀπομίμημα καὶ νὰ τοῦ πῶ στ' αὐτί: ἄ ν τ ρ α ς, εἶτε τὸ ἀπομίμημα τοῦ θηλυκοῦ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους καὶ νὰ τοῦ πῶ: γ υ ν α ἰ κ α; Δὲν πιστεύεις ὅτι αὐτὸ εἶναι δυνατόν καὶ ὅτι συμβαίνει κάποτε ;

ΚΡ. Δέχομαι, Σωκράτη, νὰ συμφωνήσω μαζί σου καὶ ἄς τὸ παραδεχόμαστε ὅπως τὸ λές.

ΣΩ. Καλῶς γε σὺ ποιῶν, ὃ φίλε, εἰ ἐστὶ τοῦτο οὕτως· οὐδὲν γὰρ δεῖ νῦν πάνν διαμάχεσθαι περὶ αὐτοῦ. Εἰ δ' ὄν
 b ἐστὶ τοιαύτη τις διανομή καὶ ἐπιταῖα, τὸ μὲν ἕτερον τούτων ἀληθεύειν βουλόμεθα καλεῖν, τὸ δ' ἕτερον ψεύδεσθαι. Εἰ δὲ τοῦτο οὕτως ἔχει, καὶ ἐστὶ μὴ ὀρθῶς διανέμειν τὰ ὀνόματα μὴδὲ ἀποδιδόναι τὰ προσήκοντα ἐκάστῳ, ἀλλ' ἐνίοτε τὰ μὴ προσήκοντα, εἴη ἂν καὶ ῥήματα ταῦτόν τοῦτο ποιεῖν. Εἰ δὲ ῥήματα καὶ ὀνόματα ἔστιν οὕτω τιθέναι, ἀνάγκη καὶ λόγους·
 c λόγοι γὰρ ποι, ὡς ἐγφῆμαι, ἢ τούτων σύνθεσις ἐστὶν ἢ πῶς λέγεις, ὦ Κρατύλε;

ΚΡ. Οὕτω καλῶς γὰρ μοι δοκεῖς λέγειν.

ΣΩ. Οὐκοῦν εἰ γράμμασιν αὐτὰ τὰ πρῶτα ὀνόματα ἀπεικάζομεν, ἔστιν ὡσπερ ἐν τοῖς ζωγραφήμασιν καὶ πάντα τὰ προσήκοντα χρώματά τε καὶ σχήματα ἀποδοῦναι, καὶ μὴ πάντα αὐτὰ, ἀλλ' ἕνια ἑλλείπειν, ἕνια δὲ καὶ προστιθέναι, καὶ πλεῖον καὶ μείζω· ἢ οὐκ ἐστὶν;

ΚΡ. Ἔστιν.

ΣΩ. Οὐκοῦν ὁ μὲν ἀποδιδούς πάντα καλὰ τὰ γράμματά τε καὶ τὰς εἰκόνας ἀποδίδωσιν, ὁ δὲ ἢ προστιθεὶς ἢ ἀφαιρῶν γράμματα μὲν καὶ εἰκόνας ἐργάζεται καὶ οὕτος, ἀλλὰ πονηρῶς;

d ΚΡ. Ναί.

ΣΩ. Τί δὲ ὁ διὰ τῶν συλλαβῶν τε καὶ γραμμάτων τὴν οὐσίαν τῶν πραγμάτων ἀπομιμούμενος; Ἄρα οὐ κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον, ἂν μὲν πάντα ἀποδῶ τὰ προσήκοντα, καλῆ ἢ εἰκὼν ἔσται—τούτο δ' ἐστὶν ὄνομα—ἐὰν δὲ σμικρὰ ἐλλείψῃ ἢ προστιβῇ ἐνίοτε, εἰκὼν μὲν γινήσεται, καλῆ δὲ οὐδ'· τὰ μὲν καλῶς ἐργασμένα ἔσται τῶν ὀνομάτων, τὰ δὲ κακῶς;

ΚΡ. Ἴσως.

e ΣΩ. Ἴσως ἄρα ἔσται ὁ μὲν ἀγαθὸς δημιουργὸς ὀνομάτων, ὁ δὲ κακός;

ΚΡ. Ναί.

ΣΩ. Οὐκοῦν τούτῳ ὁ «νομοθέτης» ἦν ὄνομα.

ΣΩ. Καλὰ βέβαια κάνεις, ἀγαπητέ μου, ἂν εἶναι ἀληθινὰ ἔτσι. Γιατί δὲν πρέπει τώρα καθόλου νὰ φιλονικιοῦμε τόσο γι' αὐτὸ. Ὅπωςδὴποτε, ἂν γίνῃ καὶ ἐδῶ μιὰ τέτοια διανομή, τὴν πρώτη θὰ τὴν ὀνομάσουμε ἀληθινή καὶ τὴ δεύτερη ψευτική. Καὶ ἂν αὐτὸ εἶν' ἔτσι καὶ ἂν εἶναι δυνατόν νὰ μοιράζουμε τὰ ὀνόματα ὄχι ὀρθά, οὔτε νὰ ἀποδίδουμε σὲ κάθε πρᾶγμα ἐκεῖνα ποῦ τοῦ ταιριάζουν, ἀλλὰ ν' ἀποδίδουμε κάποτε καὶ ἐκεῖνα ποῦ δὲν τοῦ ταιριάζουν, τότε ἀκολουθεῖ ὅτι εἶναι δυνατόν νὰ κάνουμε τὸ ἴδιο καὶ γιὰ τὰ ῥήματα. Καὶ ἂν πάλι εἶναι δυνατόν καὶ ῥήματα καὶ ὀνόματα κατ' αὐτὸ τὸν τρόπο νὰ θέτουμε, τότε εἶναι ἀνάγκη νὰ συμβαίνει τὸ ἴδιο καὶ γιὰ τὶς φράσεις. Γιατί, ἂν δὲν ἀπατώμαι, οἱ λεκτικές προτάσεις εἶναι συνδυασμοὶ αὐτῶν τῶν δύο, δηλαδὴ τῶν ὀνομάτων καὶ τῶν ῥημάτων. Ἡ πῶς τὸ ἐνοεῖς, Κρατύλε;

ΚΡ. Ἔτσι· γιατί μοῦ φαίνεται ὅτι μιλεῖς ὀρθά.

ΣΩ. Λοιπὸν ἂν παρομοιάσουμε τὰ πρῶτα ὀνόματα μὲ ζωγραφίες, συμβαίνει καὶ ἐδῶ ἐκεῖνο ποῦ συμβαίνει καὶ στὶς ζωγραφίες, ἄλλοτε δηλαδὴ θὰ ἀποδίδουμε ὅλα τὰ ταιριαστά χρώματα καὶ σχήματα καὶ ἄλλοτε πάλι ἀντίθετα ὄχι ὅλα, ἀλλὰ θὰ παραλείψουμε μερικὰ, καὶ μερικὰ θὰ προσθέτουμε περισσότερα καὶ σὲ ἀριθμὸ καὶ σὲ μέγεθος. Δὲν εἶναι ἔτσι;

ΚΡ. Συμβαίνει.

ΣΩ. Παραδέχεσαι λοιπὸν ὅτι ἐκεῖνος ποῦ ἀποδίνει ὅλα, κατασκευάζει τὶς ὀραεῖς ζωγραφίες καὶ τὶς ὀραεῖς εἰκόνας, ἐνῶ ἐκεῖνος ποῦ προσθέτει ἢ ἀφαιρεῖ, κατασκευάζει καὶ αὐτὸς ζωγραφίες καὶ εἰκόνας, ἀλλὰ κακῶς;

ΚΡ. Ναί.

ΣΩ. Τώρα τί φρονεῖς γιὰ κεῖνον ποῦ ἀπομιμνεῖται μὲ τὶς συλλαβὲς καὶ τὰ γράμματα τὴν οὐσίαν τῶν πραγμάτων; Δὲν εἶν' ἀλήθεια ὅτι ἰσχύει καὶ ἐδῶ ὁ ἴδιος λόγος, ὅτι δηλαδὴ, ἂν ἀποδώσῃ στὰ πρᾶγματα ὅλα τὰ ταιριαστά, ἢ εἰκόνα θὰ γίνῃ ὀραία—καὶ αὐτὸ εἶναι τὸ ὄνομα—ἂν ὅμως κάποτε παραλείψῃ ἢ προσθέσῃ λίγα, θὰ γίνῃ εἰκόνα, ὄχι ὀραία ὀραία; Ἐπομένως ἄλλα ὀνόματα θὰ εἶναι καλὰ κατασκευασμένα καὶ ἄλλα ἄσχημα;

ΚΡ. Ἴσως.

ΣΩ. Ἐπομένως, ἄλλος ἴσως θὰ εἶναι καλὸς δημιουργὸς ὀνομάτων καὶ ἄλλος κακός;

ΚΡ. Μάλιστα.

ΣΩ. Καὶ αὐτὸς ὀνομάζεται νομοθέτης (*).

ΚΡ. Ναί.

ΣΩ. Ἴσως ἄρα νῆ Δί' ἔσται, ὥσπερ ἐν ταῖς ἄλλαις τέχναις, καὶ νομοθέτης ὁ μὲν ἀγαθός, ὁ δὲ κακός, ἐάνπερ τὰ ἐμπροσθεν ἐκεῖνα ὁμολογηθῆ ἡμῖν.

ΚΡ. Ἔστι ταῦτα. Ἄλλ' ὄρας, ὦ Σώκρατες, ὅταν ταῦτα τὰ γράμματα, τὸ τε ἄλλα καὶ τὸ βῆτα καὶ ἕκαστον τῶν στοιχείων, τοῖς ὀνόμασι ἀποδιδῶμεν τῇ γραμματικῇ τέχνῃ, ἐάν τι ἀφέλωμεν ἢ προσθῶμεν ἢ μετασθῶμεν τι, <οὐδ' > γέγραπται μὲν ἡμῖν τὸ ὄνομα, οὐ μέντοι ὀρθῶς, ἀλλὰ τὸ παράπαν οὐδὲ γέγραπται, ἀλλ' εὐθὺς ἕτερον ἐστὶν ἐάν τι τοῦτων πάθῃ.

ΣΩ. Μὴ γὰρ οὐ καλῶς σκοποῦμεν οὕτω σκοποῦντες, ὦ Κρατύλε.

ΚΡ. Πῶς δῆ;

ΣΩ. Ἴσως ὅσα ἓκ τινος ἀριθμοῦ ἀναγκαῖον εἶναι ἢ μὴ εἶναι πάσχοι ἀν τοῦτο ὃ σὺ λέγεις, ὥσπερ καὶ αὐτὰ τὰ δέκα ἢ ὅστις βούλει ἄλλος ἀριθμός, ἐὰν ἀφέλῃς τι ἢ προσθῆς, ἢ ἕτερος εὐθὺς γέρονε· τοῦ δὲ ποιοῦ τινος καὶ συμπάσης εἰκόνος μὴ οὐχ αὐτῆ <ῆ> ἢ ὀρθότης, ἀλλὰ τὸ ἐναντίον οὐδὲ τὸ παράπαν δέη πάντα ἀποδοῦναι οἷον ἐστὶν ᾧ εἰκάζει, εἰ μέλλει εἰκὼν εἶναι. Σκόπει δὲ εἰ τι λέγω. Ἄρ' ἀν δύο πράγματα εἶη τοιάδε, οἷον Κρατύλος καὶ Κρατύλον εἰκὼν, εἰ τις θεῶν μὴ μόνον τὸ σὸν χρῶμα καὶ σχῆμα ἀπεικασίεν ὥσπερ οἱ ζωγράφοι, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐντὸς πάντα τοιαῦτα ποιήσειεν οἷαπερ τὰ σά, καὶ μαλακότητος καὶ θερμότητος τὰς αὐτὰς ἀποδοίῃ, καὶ κίνησιν καὶ ψυχῇν καὶ φρόνησιν οἷαπερ ἢ παρὰ σοὶ ἐνθεῖα αὐτοῖς, καὶ ἐνὶ λόγῳ πάντα ἄπερ σὺ ἔχεις, τοιαῦτα ἕτερα καταστήσειεν πλησίον σου; Πότερον Κρατύλος ἂν καὶ εἰκὼν Κρατύλου τότε' εἶη τὸ τοιοῦτον, ἢ δύο Κρατύλοι;

ΚΡ. Δύο ἔμοιγε δοκοῦσιν, ὦ Σώκρατες, Κρατύλοι.

ΣΩ. Ὅρας σὺν, ὦ φίλε, ὅτι ἄλλην χρῆ εἰκόνος ὀρθότητα ζητεῖν καὶ ὠν νουδῆ ἐλέγομεν, καὶ οὐκ ἀναγκάζειν, ἐάν τι

ΚΡ. Ναί.

ΣΩ. Ἴσως λοιπόν, μὰ τὸν Δία, θὰ εἶναι, ὅπως καὶ στίς ἄλλες τέχνες, καὶ ὁ νομοθέτης ἄλλος καλὸς καὶ ἄλλος κακός, ἀν παραδεχτοῦμε ἐκεῖνα ποῦ εἶπαμε προηγουμένως.

ΚΡ. Ἔτσι εἶναι. Ἄλλὰ βλέπεις, Σωκράτη, ὅταν ἀποδίνουμε στὰ ὀνόματα αὐτὰ τὰ γράμματα, δηλαδὴ τὸ α καὶ τὸ β καὶ καθένα ἀπὸ τὰ στοιχεῖα, σύμφωνα μὲ τοὺς κανόνες τῆς γραμματικῆς, ἀν ἀφαιρέσουμε κάτι ἢ προσθέσουμε ἢ μεταθέσουμε, ὄχι μόνον τὸ ὄνομα δὲν βρίσκεται τότε γραμμένο ὀρθά, ἀλλὰ δὲν εἶναι γραμμένο ὀλότελα, γιὰτι ἀμέσως εἶναι διαφορητικὸ, μάλιστα συμβῆ κανένα τέτοιο λάθος.

ΣΩ. Ἄς προσέξουμε ἑμεις, Κρατύλε, μήπως δὲν εἶναι ὀρθὸς αὐτὸς ὁ τρόπος τῆς ἐξετάσεως.

ΚΡ. Πῶς δηλαδῆ;

ΣΩ. Γιὰ ὅσα ἢ ὑπαρξῆ τους ἢ ἢ ἀνυπαρξία τους κατ' ἀνάγκην ἐξαρτᾶται ἀπὸ ἕναν ἀριθμὸ, ἴσως νὰ συμβαίη αὐτὸ τὸ πάθημα ποῦ λές, καθὼς καὶ ὁ ἴδιος ὁ ἀριθμὸς δέκα ἢ ἄλλος ὅποιοσδήποτε ἀριθμὸς, ἀν ἀφαιρέσης τίποτε ἢ προσθέσης, ἀμέσως γίνεται διαφορητικὸς. Ὅμως τῆς ποιότητος ἐνὸς μέρους ἢ καὶ ὀλόκληρης τῆς εἰκόνας φοβοῦμαι ὅτι δὲν εἶναι αὐτῇ ἢ ὀρθότης, ἀλλὰ τὸ ἀντίθετο, οὔτε εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀποδώσουμε σὲ ὅλες τὶς λεπτομέρειες τὸ ἀπεικονιζόμενο πᾶγμα, ἀν θέλουμε νὰ πετύχουμε μῆαν εἰκόνα. Πρόσεξε ἑμεις, ἀν ἔγω δίκιο. Ἄς ὑποθέσουμε ὅτι ἔχομε δύο πράγματα, τὰ ἐξῆς: παραδείγματος χάριν τὸν Κρατύλο καὶ τὴν εἰκόνα τοῦ Κρατύλου. Ἄν ἕνας θεὸς ἀπειμυεῖτο ὄχι μόνον τὸ δικὸ σου χρῶμα καὶ τὸ σχῆμα, ὅπως οἱ ζωγράφοι, ἀλλὰ καὶ ὅλο τὸ ἐσωτερικὸ μέρος τοῦ προσώπου σου τὸ ἔκανε ἀκριβῶς, ὅπως εἶναι τὸ δικὸ σου, καὶ ἀπέδινε μὲ ὁμοιότητα τὶς μαλακότητες καὶ τὶς θερμότητες, καὶ ἔβαζε μέσα σ' αὐτὰ κίνηση καὶ ψυχὴ καὶ φρόνηση, ἀκριβῶς ὅπως εἶναι τὰ δικά σου, καὶ μὲ μιὰ λέξη, ἀν ἔλα τὰ χαρακτηριστικά τοῦ προσώπου σου, ποῦ σὺ ἔχεις, τὰ τοποθετοῦσε κοντὰ σου, αὐτὰ θὰ ἦταν τότε ὁ Κρατύλος καὶ ἢ εἰκόνα τοῦ Κρατύλου, ἢ δύο Κρατύλοι;

ΚΡ. Μοῖ φαίνεται, Σωκράτη, ὅτι θὰ ἦταν δύο Κρατύλοι.

XL

ΣΩ. Βλέπεις λοιπόν, φίλε μου, ὅτι πρέπει νὰ ζητοῦμε ἄλλο εἶδος ὀρθότητος γιὰ τὴν εἰκόνα καὶ ἄλλο γιὰ ὅσα

d ἀπὴ ἢ προσῆ, μηκέτι αὐτὴν εἰκόνα εἶναι; Ἡ οὐκ αἰσθάνη
 δσον ἐνδόσων αἱ εἰκόνας τὰ αὐτὰ ἔχειν ἐκεῖνους ὡν εἰκόνας
 εἰσίν;

ΚΡ. Ἐγώ γε.

ΣΩ. Γελοῖα γούν, ὦ Κρατύλε, ὑπὸ τῶν ὀνομάτων πάθος
 ἂν ἐκεῖνα ὡν ὀνόματά ἐσιν τὰ ὀνόματα, εἰ πάντα πανταχῆ
 αὐτοῖς ὁμοιωθεῖη. Διτὰ γὰρ ἂν πον πάντα γένοιτο, καὶ
 οὐκ ἂν ἔχοι αὐτῶν εἰπεῖν <οὔδεις> οὐδέτερον ὁπότερόν ἐστι
 τὸ μὲν αὐτὸ, τὸ δὲ ὄνομα.

ΚΡ. Ἀληθῆ λέγεις.

ΣΩ. Θαρρῶν τοίνυν, ὦ γενναῖε, ἔα καὶ ὄνομα τὸ μὲν εἰ
 e κείσθαι, τὸ δὲ μὴ, καὶ μὴ ἀνάγκασε πάντ' ἔχειν τὰ γράμματα,
 ἵνα κομῶδῃ ἢ τοιοῦτον οἴοντο οὐ ὄνομα ἐστίν, ἀλλ' ἔα καὶ
 τὸ μὴ προσῆκον γράμμα ἐπιφέρειν. Εἰ δὲ γράμμα, καὶ ὄνομα
 ἐν λόγῳ· εἰ δὲ ὄνομα, καὶ λόγον ἐν λόγῳ μὴ προσῆκοντα
 τοῖς πράγμασι ἐπιφέρεισθαι, καὶ μηδὲν ἴπτον ὀνομάζεσθαι
 τὸ πρᾶγμα καὶ λέγεσθαι, ἕως ἂν ὁ τύπος ἐνῆ τοῦ πράγματος
 433a περὶ οὗ ἂν ὁ λόγος, ἦ, ὥσπερ ἐν τοῖς τῶν στοιχείων ὀνό-
 μασιν, εἰ μὲν ἦσαι ἂ νυνὴ ἐγὼ καὶ Ἐρμογένης ἐλέγομεν.

ΚΡ. Ἀλλὰ μὲν ἦσαι.

ΣΩ. Καλῶς τοίνυν. Ὅταν γὰρ τοῦτο ἐνῆ, κἀν μὴ πάντα
 τὰ προσῆκοντα ἔχη, λέξεταί γε τὸ πρᾶγμα, καλῶς ὅταν
 πάντα, κακῶς δὲ ὅταν ὀλίγα· λέγεσθαι δ' οὖν, ὦ μακάριε,
 εἴωμεν, ἵνα μὴ ὀφλωμεν ὥσπερ οἱ ἐν Ἀγίνῃ νύκτωρ περι-
 ούντες ὄψε ὀδοῦ, καὶ ἡμεῖς ἐπὶ τὰ πρᾶγματα ἰδοῦμεν αὐ
 b ἢ τῆ ἀληθείᾳ οὕτω πως ἐληλυθέναι ὀφθαλμοῦ τοῦ δέοντος,
 ἢ ζῆτει τινα ἄλλην ὀνόματος ὀρθότητα, καὶ μὴ ὁμολογεῖ
 δῆλωμα συλλαβαῖς καὶ γράμμασι πρᾶγματος ὄνομα εἶναι. Εἰ
 γὰρ ταῖτα ἀμρότερα εἴρεῖς, οὐκ οἴός τ' εἶη συμφωνεῖν αὐτῶ-

1. Βλ. 426c.

2. Δὲν ξέρομε σὲ τί κάνουν ὑπαινιγμῶ αὐτὰ.

3. Νὰ ἀναγνωρίσουμε ἐπὶ τὸ ὄνομα εἶναι παράσταση τοῦ
 πράγματος μὲ γράμματα καὶ συλλαβὰς, καὶ ἐπὶ ἐξ ἄλλου δὲν ὑπάρχει
 ἴνομα, ἂν δὲν βρίσκουμε σ' αὐτὸ ἅλα τὰ χαρακτηριστικὰ ποῦ ἀρμό-
 ζουν στὸ πρᾶγμα.

αὐτῇ τῇ στιγμή λέγαμε, καὶ νὰ μὴ κρίνουμε ἀναγκαῖο,
 ἂν λείπη ἢ περισσεύη κάποια λεπτομέρεια, νὰ λέμε ἐπὶ αὐτῇ
 δὲν εἶναι πιά εἰκόνα; Ἡ δὲν αἰσθάνομαι πόσα πράγματα λεί-
 πουν ἀπὸ τῆς εἰκόνας, ὅταν τῆς συγκρίνη κανεῖς μὲ ἐκεῖνους,
 τῶν ὁποίων εἶναι εἰκόνας;

ΚΡ. Μάλιστα.

ΣΩ. Θὰ πάθαιον λοιπόν, Κρατύλε, κωμικὲς ἱστορίες
 ἀπὸ τὰ ὀνόματα ἐκεῖνα τὰ πράγματα, στὰ ὅποια ἀνήκουν τὰ
 ὀνόματα, ἂν ἅλα γίνονταν ὅμοια μὲ αὐτὰ. Γιατὶ θὰ γίνονταν
 ἅλα διπλά, χωρὶς νὰ μπορῆς νὰ διακρίνης ποῦ ἀπὸ τὰ δύο
 εἶναι τὸ ἴδιο τὸ πρᾶγμα καὶ ποῦ τὸ ὄνομα.

ΚΡ. Λές ἀλήθεια.

Στοιχεῖα ἐνὸς καλοβαλμένου ὀνόματος

ΣΩ. Μὲ θάρρος λοιπόν, γενναῖε μου, παραδέξου ἐπὶ καὶ
 ἀπὸ τὰ ὀνόματα ἄλλο εἶναι καλοβαλμένο καὶ ἄλλο ὄχι, καὶ
 μὴ ἀπαιτῆς ἀπὸ ἐνα ὄνομα νὰ ἔχη ἅλα τὰ γράμματα, γιὰ νὰ γίνῃ
 e ἐντελῶς ὅμοιο μὲ ἐκεῖνο τὸ πρᾶγμα, τὸ ὅποιο ὀνομάζει, ἀλλὰ
 ἄφῃσε νὰ προστεθῇ καὶ τὸ γράμμα ποῦ δὲν ταιριάζει σ' αὐτό.
 Καὶ ἂν δέχσαι γράμμα, δέξου καὶ ὄνομα στῆ φράση. Καὶ
 πάλι ἂν δέχσαι ὄνομα, δέξου νὰ προστεθῇ καὶ φράση στὸ λόγο,
 ποῦ δὲν ταιριάζει στὰ πράγματα καὶ ὄχι λιγότερο παραδέ-
 ξου ἐπὶ τὸ πρᾶγμα ὀνομάζεται καὶ λέγεται ἐφόσον ἐνυπάρχει
 ὁ γενικὸς χαρακτήρας τοῦ πράγματος, γιὰ τὸ ὅποιο γίνεταί
 λόγος, καθὼς καὶ στὰ ὀνόματα τῶν στοιχείων, ἂν θυμᾶσαι ὅσα
 433a λέγαμε πρὶν λίγο (¹) ἐγὼ καὶ ὁ Ἐρμογένης.

ΚΡ. Μάλιστα θυμοῦμαι.

ΣΩ. Τότε λοιπὸν εἶχει καλῶς. Γιατὶ, ὅταν ἐνυπάρχῃ
 αὐτὸς ὁ χαρακτήρας, καὶ ἂν δὲν περιέχονται ἅλα τὰ ταιριαστὰ,
 πάλι τὸ πρᾶγμα ἂν ἐκφρασθῇ· θὰ ἐκφρασθῇ ὅμως καλῶς,
 ὅταν τὰ ἔχη ἅλα καλὰ, κακῶς ὅταν ἔχη λίγα. Ἄς παρα-
 δεχτοῦμε, λαμπρὲ φίλε, ἐπὶ τὸ πρᾶγμα ἐκφράζεται, γιὰ
 νὰ μὴ πληρώσουμε πρόστιμο ὅπως πληρώνουν στὴν Αἴ-
 γινα (²), ὅταν κυκλοφοροῦν τῇ νύκτα ἀργὰ στοὺς δρόμους,
 —μήπως δηλ. καὶ ἐμεῖς θεωρηθῶμε ἐπὶ φτάσας στὰ
 πράγματα κάπως ἀργότερα ἀπ' ἐπὶ, τὴν πρῆπει. Ἡ ζήτησε
 b ἕνα ἄλλο ὄνομα γιὰ τὴν ὀρθότητα τοῦ ὀνόματος καὶ
 μὴ παραδέχσαι ἐπὶ τὸ ὄνομα εἶναι ἐκφραση τοῦ πράγματος
 μὲ συλλαβὰς καὶ γράμματα. Γιατὶ, ἂν ὑποστηρίξῃς αὐτὲς τῆς
 δύο προτάσεις συγχρόνως (³), τότε δὲν θὰ μπορῆς νὰ εἰσαι
 σύμφωνος μὲ τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτὸ σου.

ΚΡ. Ἄλλά μοι δοκεῖς γε, ὦ Σώκρατες, μετρίως λέγειν, καὶ οὕτω τίθεμαι.

ΣΩ. Ἐπειδὴ τοίνυν ταῦτα ἡμῖν συνδοκεῖ, μετὰ ταῦτα τάδε σκοπῶμεν· εἰ μέλλει φαμέν καλῶς κείσθαι τὸ ὄνομα, τὰ προσήκοντα δεῖ αὐτὸ γράμματα ἔχειν;

ΚΡ. Ναί.

ΣΩ. Προσῆκει δὲ τὰ ὁμοία τοῖς πράγμασιν;

ΚΡ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Τὰ μὲν ἄρα καλῶς κείμενα οὕτω κείταν· εἰ δὲ μή τι καλῶς ἐτέθη, τὸ μὲν ἂν πολλὸ ἴσως ἐκ προσηκόντων εἴη γραμμάτων καὶ ὁμοίων, εἴτερον ἔσται εἰκῶν, ἔχει δ' ἂν τι καὶ οὐ προσῆκον, δι' ὃ οὐκ ἂν καλὸν εἴη οὐδὲ καλῶς εἰργασμένον τὸ ὄνομα. Οὕτω φαμέν ἢ ἄλλως;

ΚΡ. Οὐδὲν δεῖ οἶμαι διαμάχεσθαι, ὦ Σώκρατες· ἐπεὶ οὐκ ἀρέσκει γέ με τὸ φάναι ὄνομα μὲν εἶναι, μὴ μέντοι καλῶς γε κείσθαι.

ΣΩ. Πότερον τοῦτο οὐκ ἀρέσκει σε, τὸ εἶναι τὸ ὄνομα δῆλωμα τοῦ πράγματος;

ΚΡ. Ἐμοιγε.

ΣΩ. Ἄλλὰ τὸ εἶναι τῶν ὀνομάτων τὰ μὲν ἐκ προτέρων συγκείμενα, τὰ δὲ πρῶτα, οὐ καλῶς σοι δοκεῖ λέγεσθαι;

ΚΡ. Ἐμοιγε.

ΣΩ. Ἄλλὰ τὰ πρῶτα εἰ μέλλει δηλώματά τινων γίνεσθαι, ἔχεις τινὰ καλλίον τρόπον τοῦ δηλώματα αὐτὰ γενέσθαι ἄλλον ἢ αὐτὰ ποιῆσαι, ὅτι μάλιστα τοιαῦτα οἷα ἐκείνα ἂ δεῖ δηλοῦν αὐτὰ; Ἡ δὲ μάλλον σε ἀρέσκει ὁ τρόπος ὃν Ἐρμογένης λέγει καὶ ἄλλοι πολλοί, τὸ συνθήματα εἶναι τὰ ὀνόματα καὶ δηλοῦν τοῖς συνθεμένοις προειδοῖαι δὲ τὰ πράγματα, καὶ εἶναι ταύτην ὁρθότητα ὀνόματος, συνθήκη, διαφέρειν δὲ οὐδὲν ἔαντε τις συνθῆται ὡσπερ νῦν σύγκειται, ἔαντε καὶ τοῦναντίον ἐπὶ μὲν ᾧ νῦν σμικρόν, μέγα καλεῖν,

ΚΡ. Πραγματικά, Σωκράτη, μοῦ φαίνεται ὅτι σωστά μιλεῖς, καὶ ἔτσι παραδέχομαι αὐτὸ πού λές.

ΣΩ. Ἄφου λοιπὸν καὶ οἱ δύο εἴμαστε σύμφωνοι σ' αὐτά, ἄς ἐξετάσουμε τώρα ἓνα ἄλλο ζήτημα, τὸ ἐξῆς: εἴπαμε ὅτι, ἂν πρόκειται τὸ ὄνομα νὰ εἶναι ὀρθό, πρέπει νὰ ἔχη αὐτὸ καὶ τὰ τριαριστὰ γράμματα;

ΚΡ. Ναί.

ΣΩ. Καὶ τὰ τριαριστὰ γράμματα εἶναι ἐκείνα πού μοιάζουν μὲ τὰ πράγματα;

ΚΡ. Βεβαίωτα.

ΣΩ. Ἐπομένως ὅσα εἶναι καλά, βάλθηκαν κατ' αὐτὸ τὸν τρόπο· ἂν ὅμως κάποιο δὲν ἐδόθηκε καλά, ἴσως τὸ περισσότερο μέρος τοῦ ἀποτελεῖται ἀπὸ τριαριστὰ γράμματα καὶ ὁμοία μὲ τὸ πρᾶγμα, ἀφοῦ ὀφείλει νὰ εἶναι εἰκόνα, ἔχει ὅμως καὶ κάποιο ἄλλο ὄχι τριαριστὸ, πού θὰ ἐμποδίσῃ τὸ ὄνομα νὰ εἶναι ὄρατο καὶ καλοκαίωμένο. Δέχσεαι αὐτὴ τὴ γῶμῃ ἢ ὄχι;

ΚΡ. Νομίζω, Σωκράτη, ὅτι δὲν πρέπει καθόλου νὰ φιλονικεῖμε· γιατί δὲν μοῦ ἀρέσει νὰ παραδεχθῶ ὅτι κάτι εἶναι ὄνομα, δὲν ἐδόθηκε ὅμως ὀρθά.

ΣΩ. Δὲ σοῦ ἀρέσει λοιπὸν αὐτὸ, ὅτι τὸ ὄνομα εἶναι ἐκφραση τοῦ πράγματος;

ΚΡ. Μάλιστα.

ΣΩ. Καὶ τὸ ὅτι ἀνάμεσα στὰ ὀνόματα ἄλλα εἶναι σύνθετα ἀπὸ ἀρχικὰ ὀνόματα, ἄλλα δὲ εἶναι ἀρχικά, δὲ σοῦ φαίνεται ὅτι ἔχομε δίκιο νὰ τὸ λέμε;

ΚΡ. Ναί.

ΣΩ. Ἄν ὅμως αὐτὰ τὰ ἀρχικὰ ὀνόματα εἶναι ἐκφράσεις πραγμάτων, γνωρίζεις ἐσὺ κανένα καλύτερον μέσον γιὰ νὰ γίνουν αὐτὰ ἐκφράσεις, ἀπὸ τὸ νὰ γίνουν ὅσο μπορεῖ ὅμοια μὲ τὰ πράγματα, τὰ ὅποια ὀφείλουσαν νὰ ἐκφράζουσαν;

Ἡ σοῦ ἀρέσει περισσότερο αὐτὸ ἐδῶ τὸ μέσον πού παραδέχεται ὁ Ἐρμογένης (!) καὶ ἄλλοι πολλοί, ὅτι δηλαδὴ τὰ ὀνόματα εἶναι σημεῖα κατὰ συνθήκην καὶ ἐκφράζουσαν τὰ πράγματα μόνον γιὰ ἐκείνους πού τὰ ἔθεσαν κατὰ συνθήκην, οἱ ὅποιοι ὅμως ἐγνωρίζουσαν πρωτίτερα τὰ πράγματα; Καὶ παραδέχεται ὅτι ἡ ὀρθότης ἐνὸς ὀνόματος συνίσταται σ' αὐτὴ τὴ συμφωνία καὶ δὲν ὑπάρχει καμιά διαφορά, εἴτε συμφωνήσῃ κανεὶς ὅπως εἶναι καίωμένη ἢ συνθήκη, εἴτε καὶ ἀντίθετα θελήσῃ ἐκεῖνο πού τώρα λέμε μικρὸ, αὐτὸς νὰ τὸ ὀνομάξῃ μεγάλο, καὶ

Πλάτωνος, Κρατύλος

ἐπι δὲ τῷ μέγα μικρόν; Πότερός σε ὁ τρόπος ἀρέσκει;

434a ΚΡ. Ὅλω και παντί διαφέρει, ὦ Σώκρατες, τὸ ὁμοίω-
ματι δηλοῦν ὅ τι ἂν τις δηλοῖ ἀλλὰ μὴ τῷ ἐπιτυγχόντι.

ΣΩ. Καλῶς λέγεις. Οὐκοῦν εἶπερ ἔσται τὸ ὄνομα ὅμοιον
τῷ πράγματι, ἀναγκαῖον περὶκεῖν αὐτὸ στοιχεῖα ὅμοια τοῖς
πράγμασιν, ἐξ ὧν τὰ πρῶτα ὀνόματά τις συνθήσει; Ὡδε
δὲ λέγω· ἀρά ποτ' ἂν τις συνέθηκεν ὁ νυνδὴ ἐλέγομεν ζω-
γράφημα ὁμοῖόν τῳ τῶν ὄντων, εἰ μὴ φύσει ὑπῆρχε φα-
b μακεῖν ὁμοία ὄντα, ἐξ ὧν συντίθεται τὰ ζωγραφούμενα,
ἐκεῖνοις ἃ μιμεῖται ἢ γραφικῇ ἢ ἀδύνατον;

ΚΡ. Ἀδύνατον.

ΣΩ. Οὐκοῦν ὁσαύτως και ὀνόματα οὐκ ἂν ποτε ὅμοια
γένοντο οὐδενί, εἰ μὴ ὑπάρξει ἐκεῖνα πρῶτον ὁμοιωτήτά τινα
ἔχοντα, ἐξ ὧν συντίθεται τὰ ὀνόματα, ἐκεῖνοις ὧν ἔσται τὰ
ὀνόματα μιμήματα; Ἔστι δέ, ἐξ ὧν συνθετέον, στοιχεῖα;

ΚΡ. Ναί.

ΣΩ. Ἦδη τοίνυν και σὺ κοινῶν τοῦ λόγου οὐδερ ἄτι
c Ἐρμωγένης. Φέρε, καλῶς σοι δοκοῦμεν λέγειν ὅτι τὸ ῥῶ τῆ
φορᾶ και κινήσει και σκληρότητι προσέοικεν, ἢ οὐ καλῶς;

ΚΡ. Καλῶς ἔμοιγε.

ΣΩ. Τὸ δὲ λάβδα τῷ λσίῳ και μαλακῷ και οἷς νυνδὴ
ἐλέγομεν;

ΚΡ. Ναί.

ΣΩ. Οἴσθα οὖν ὅτι ἐπὶ τῷ αὐτῷ ἡμεῖς μὲν φαμεν
«σκληρότης», Ἐρετριῆς δὲ «σκληρότης»;

ΚΡ. Πάνο γε.

ΣΩ. Πότερον οὖν τό τε ῥῶ και τὸ σῖγμα ἔοικεν ἀμφό-
τερα τῷ αὐτῷ, και δηλοῖ ἐκεῖνοις τε τὸ αὐτὸ τελευτῶντος

τὸ μεγάλο ναὶ τὸ ὀνομάζῃ μικρό; Ποιὸ μέσον ἀπὸ τὰ δύο
προτιμᾶς;

ΚΡ. Καὶ γενικὰ και μερικὰ διαφέρει, Σωκράτη, τὸ ναὶ 434a
ἐκφράζουμε ὅ, τι ἐκφράζουμε με τὸ ὀμοιωμά του και ὄχι με
ὅ, τι τύχη.

ΣΩ. Καλὰ λές. Λοιπὸν ἂν τὸ ὄνομα θὰ εἶναι ὅμοιο με τὸ
πράγμα, εἶναι ἀναγκαῖο τὰ στοιχεῖα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα θὰ ἀποτε-
λέσει κανεῖς τὰ πρῶτα ὀνόματα, ναὶ εἶναι φυσικὰ πλασμένα
ὅμοια με τὰ πράγματα. Καὶ ἐνοῦὸ τὸ ἐξῆς: ἄραγε θὰ μπο-
ροῦσε ποτὲ ναὶ κατασκευάσει κανεῖς τῆ ζωγραφία πού τώρα
δὰ (!) λέγαμε, ὅμοια με κάποιο ἀπὸ τὰ πράγματα, ἂν τὰ
χρώματα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦνται τὰ ζωγραφιζόμενα, δὲν
εἶχαν πλαστῆ φυσικὰ ὅμοια μ' ἐκεῖνα τὰ πράγματα πού μιμεῖ-
ται ἡ ζωγραφικῇ; ἢ θὰ ἦταν ἀδύνατο;

ΚΡ. Ἀδύνατο.

ΣΩ. Λοιπὸν τὸ ἴδιο δὲν συμβαίνει ἐπίσης και γιὰ τὰ ὀνό-
ματα, ὅτι δηλαδὴ δὲν θὰ ἦταν ποτὲ δυνατόν ναὶ γίνοναι ὅμοια με
κανένα πράγμα, ἂν προηγουμένως ἐκεῖνα τὰ στοιχεῖα, ἀπὸ
τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦνται τὰ ὀνόματα, δὲν εἶχαν κάποια ὁμοιό-
τητα με τὰ πράγματα ἐκεῖνα, τῶν ὁποίων τὰ ὀνόματα εἶναι
ἀπομιμήσεις; Καὶ τὰ στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα χρησιμεύουν στὴ
σύνθεσι τῶν ὀνομάτων, εἶναι τὰ γράμματα;

ΚΡ. Ναί.

XLI. Ὑπάρχει στὴ σύστασι τῶν ὀνομάτων ἓνα μέρος συνθήκης.

ΣΩ. Τώρα λοιπὸν πάρε και σὺ μέρος στὸ ζήτημα, στὸ
ὁποῖο ἐπῆρε μέρος αὐτὴ τῆ στιγμῇ ὁ Ἐρμωγένης. Ἐμπρός
c πές μου, φρονεῖς ὅτι ὀρθὰ λέμε ὅτι τὸ ρ ἔχει ὁμοιότητα
με τὴν φορᾶν και τὴν κίνηση και τῆ σκληρότητα (!), ἢ
ὄχι;

ΚΡ. Ὀρθὰ, κατὰ τῆ γνώμη μου.

ΣΩ. Καὶ τὸ λ ἔχει ὁμοιότητα με τὸ λειο, τὸ
μαλακὸ και με τὰ ἄλλα πού λέγαμε τώρα δὰ; (!)

ΚΡ. Ναί.

ΣΩ. Ἐέρεις λοιπὸν ὅτι γιὰ τὸ ἴδιο πράγμα ἐμεῖς λέμε
σ κ λ η ρ ὀ τ η ς, ἐνῶ οἱ Ἐρετριεῖς λένε σ κ λ η ρ ὀ τ η ς;

ΚΡ. Βεβαίως.

ΣΩ. Λοιπὸν τὸ ρ και τὸ σ, και τὰ δύο μαζί μοιάζουν με
τὸ ἴδιο πράγμα, και ἐπομένως τὴν ἴδιαν ἐννοια ἐκφράζει

1. Βλ. 430b.

2. Βλ. 426c.

3. Βλ. 427b.

τοῦ ὄν και ἡμῶν τοῦ σῆμα, ἣ τοῖς ἑτέροις ἡμῶν οὐ δηλοῖ ;
 d ΚΡ. Δηλοῖ μὲν οὖν ἀμφοτέροις.

ΣΩ. Πότερον ἢ ὁμοία τυγχάνει ὄντα τὸ ὄν και τὸ
 σῆμα ἢ ἢ μί ;

ΚΡ. Ἡ ὁμοία.

ΣΩ. Ἡ οὖν ὁμοία ἐστὶ πανταχῆ ;

ΚΡ. Πρὸς γε τὸ ἴσως φράσιν δηλοῦν.

ΣΩ. Ἡ και τὸ λάβδα ἐγκείμενον ; Οὐδὲ ἑναντίον δηλοῖ
 σκληρότητος ;

ΚΡ. Ἴσως γὰρ οὐκ ὀρθῶς ἐγκείται, ὡς Σώκρατες·
 ὡσπερ και ἂ νονθῆ σὺ πρὸς Ἑρμογένη ἔλεγες ἔξαιρών τε και
 ἐντιθεῖς γράμματα οὐ δεῖ, και ὀρθῶς ἐδόκεις ἐμοιγε. Και
 νῦν ἴσως ἀντὶ τοῦ λάβδα ὄν δεῖ λέγειν.

e ΣΩ. Ἐν λέγεις. Τί οὖν ; νῦν ὡς λέγομεν, οὐδὲν μανθά-
 νομεν ἀλλήλων, ἐπειδὴ τις φῆ ἠσκληρόν», οὐδὲ οἴσθα οὐ
 νῦν ὅτι ἐγὼ λέγω ;

ΚΡ. Ἐγὼγε, διὰ γε τὸ ἔθος, ὡ φιλιταε.

ΣΩ. Ἐθος δὲ λέγων οἶε τι διάφορον λέγειν συνθήκης ;
 Ἡ ἄλλο τι λέγεις τὸ ἔθος ἢ ὅτι ἐγὼ, ὅταν τοῦτο φθέγγωμαι,
 διανοοῦμαι ἐκεῖνο, σὺ δὲ γινώσκεις ὅτι ἐκεῖνο διανοοῦμαι ;
 Οὐ τοῦτο λέγεις ;

435a ΚΡ. Ναί.

ΣΩ. Οὐκοῦν εἰ γινώσκεις ἐμοῦ φθεγγόμενον, δήλωμά
 σοι γίγνεται παρ' ἐμοῦ ;

ΚΡ. Ναί.

ΣΩ. Ἀπὸ τοῦ ἀνομοίου γε ἢ δὲ διανοοῦμενος φθέγγομαι,
 εἴπερ τὸ λάβδα ἀνομοῖον ἐστὶ τῆ ἢ φῆς σὺ σκληρότητι· εἰ
 δὲ τοῦτο οὕτως ἔχει, τί ἄλλο ἢ αὐτὸς σαυτὸ συνέθεο και
 σοι γίγνεται ἢ ὀρθότης τοῦ ὀνόματος συνθήκη, ἐπειδὴ γε
 δηλοῖ και τὰ ὁμοία και τὰ ἀνόμοια γράμματα, ἔθους τε και
 συνθήκης τυχόντα ; Εἰδ' ὅτι μάλιστα μὴ ἐστὶ τὸ ἔθος συν-
 b θήκη, οὐκ ἂν καλῶς ἐτι ἔχει λέγειν τὴν ὁμοιότητα δήλωμα

σ' ἐκείνους (τοὺς Ἐρετριεῖς) μὲ καταληκτικὸ γράμμα τὸ ρ
 και σὲ μᾶς μὲ καταληκτικὸ γράμμα τὸ σ, ἢ σὸ ἓνα μέρος
 ἀπὸ τὰ δυὸ δὲν τὸ ἐκφράζει ;

ΚΡ. Βέβαια και στὰ δυὸ μέρη τὸ ἐκφράζει.

ΣΩ. Ἐφόσον τὸ ρ και τὸ σ τυχαῖνον νὰ εἶναι ὁμοία ἢ
 ἐφόσον δὲν εἶναι ;

ΚΡ. Ἐφόσον εἶναι ὁμοία.

ΣΩ. Εἶναι λοιπὸν ὁμοία καθ' ἑα ;

ΚΡ. Τουλᾶχιστον ὅσο για νὰ ἐκφράξουν ἴσως τὴν φ ο-
 ρ ἄ ν (1).

ΣΩ. Ἐ και τὸ λ ἔχει παρεμβληθῆ στὸ ὄνομα ; Αὐτὸ
 δὲν ἐκφράζει τὸ ἀντίθετο ἀπὸ τῆ σκληρότητα ;

ΚΡ. Πραγματικὰ ἴσως δὲν ἔχει παρεμβληθῆ σωστὰ, Σω-
 κράτη· καθὼς και στίς περιπτώσεις ποὺ μάλιστα ἐξηγοῦσες στὸν
 Ἑρμογένη, ἀφαιρώντας και παρεμβάλλοντας γράμματα ὅπου
 ἔπρεπε, και ἐγὼ τὸ εὗρισκα σωστὸ. Και τώρα ἴσως ἀντὶ τοῦ
 λ πρέπει νὰ προφέρουμε ρ.

ΣΩ. Καλὰ λές. Τί λοιπὸν ; Τώρα ὅπως τὸ προφέρο-
 με (2) δὲν καταλαβαίνομε ὁ ἓνας τὸν ἄλλον, ὅταν λέμε
 σ κ λ η ρ ὄ ν, ἢ μήπως ἐσὺ δὲν ξέρης τώρα τί λέω ἐγὼ ;

ΚΡ. Ἐγὼ τουλάχιστον τὸ ξέρω ἀπὸ συνήθειαι, ἀγαπητέ
 μου.

ΣΩ. Ἀλλά, ὅταν λές συνήθειαι, νομίζεις ὅτι λές τίποτα
 διαφορετικὸ ἀπὸ τῆ συνθήκη ; Ἡ μήπως μὲ τῆ συνήθειαι θέλης
 νὰ πῆς τίποτε ἄλλο ἀπὸ ὅ, τι ἐγὼ, ὅταν προφέρω αὐτὴ τῆ
 λέξη (σκληρός) ; ἢ ἂν ἐγὼ σὸ τοῦ μου αὐτὸ τὸ πρᾶγμα και
 ἐσὺ ἀναγνωρίζεις ὅτι ἐγὼ ἔχω σὸ τοῦ μου ἐκεῖνο (3). Εἶναι
 αὐτὴ ἢ σκέψη σου ;

ΚΡ. Ναί.

ΣΩ. Ἄν τὸ ἐνοῆς λοιπὸν, ὅταν ἐγὼ τὸ προφέρω, δὲν
 ἐρχεται σὲ σένα μιά ἔκφραση ἀπὸ μένα ;

ΚΡ. Μάλιστα.

ΣΩ. Μὲ τῆ βοήθειαι ἐνὸς πράγματος ποὺ δὲ μοιάζει μὲ
 ἐκεῖνο ποὺ ἔχω σὸ τοῦ μου, ὅταν τὸ προφέρω, ἀφοῦ τὸ λ εἶναι
 ἀνόμοιο μὲ τῆ σκληρότητα, για τὴν ὁποία ἐσὺ μιλεῖς. Ἄλλ'
 ἂν αὐτὸ εἶναι ἐτσι, δὲν εἶναι ἀλήθεια ὅτι σὺ ὁ ἴδιος συμφώ-
 νησες μὲ τὸν ἑαυτὸ σου και ὅτι ἢ ὀρθότης τοῦ ὀνόματος κα-
 ταντάει για σένα συνθήκη, ἀφοῦ τὰ ὁμοία και τὰ ἀνόμοια
 γράμματα εἶναι ἐξίσου ἐκφραστικά, ἂν καθιερώθηκαν μὲ τῆ
 συνήθειαι και τῆ συνθήκη ; Και τὸ κάτω κάτω, ἂν ἢ συνήθειαι
 δὲν εἶναι ἀπόλυτα συνθήκη, και δὲν θὰ ἦταν ὀρθὸ νὰ λέμε ὅτι

1. Βλ. 427b.

2. Δηλ. προφέροντας σκληρὸς και ὄχι σκληρός, ὅπως προτείνει
 ὁ Κρατύλος.

3. Τοῦτο θέλει νὰ πῆ σκληρός, ἐκεῖνο τὴν ἔννοια ποὺ
 ἐκφράζεται μὲ τὸ ὄνομα.

είναι, ἀλλὰ τὸ ἔθος· ἐκεῖνο γάρ, ὡς εἴκοι, καὶ ὁμοίῳ καὶ ἀνομοίῳ δηλοῖ. Ἐπειδὴ δὲ ταῦτα συγχωροῦμεν, ὦ Κρατύλε— τὴν γὰρ σιγὴν σου συγχώρησιν θήσω—ἀναγκαιὸν πον καὶ συνθήκην τι καὶ ἔθος συμβάλλεσθαι πρὸς δήλωσιν ὅν δια- νοοῦμενοι λέγομεν ἐπεὶ, ὦ βέλτιστε, εἰ 'θέλεις ἐπὶ τὸν ἀριθμὸν ἔλθεῖν, πόθεν οἶε ἔξεν ὀνόματα ὅμοια ἐνὶ ἐκάστῳ τῶν ἀριθμῶν ἐπενεγκεῖν, ἐὰν μὴ εἴς τι τὴν σὴν ὁμολογίαν καὶ συνθήκην κύριος ἔχῃν τῶν ὀνομάτων ὀρθότητος πέρι; Ἐμοὶ μὲν οὖν καὶ αὐτῷ ἀρέσκει μὲν κατὰ τὸ δυνατόν ὅμοια εἶναι τὰ ὀνόματα τοῖς πράγμασιν· ἀλλὰ μὴ ὡς ἀληθῶς, τὸ τοῦ Ἑρμογένους, γλίχορα ἢ ἡ ὄλεχ' αὐτῆ τῆς ὁμοιότητος, ἀναγκαιὸν δὲ ἢ καὶ τῷ φορτικῷ τούτῳ προσχρηθῆαι, τῇ συνθήκῃ, εἰς ὀνομάτων ὀρθότητα. Ἐπεὶ ἴσως κατὰ γε τὸ δυνατόν κάλλιστ' ἂν λέγοιτο ὅταν ἢ πᾶσιν ἢ ὡς πλείστοις— ὁμοίως λέγηται, τοῦτο δ' ἐστὶ προσήκουσιν, αἰσχυρία δὲ τούναντιον. Τόδε δέ μοι ἐτι εἰπέ μετὰ ταῦτα, τίνα ἡμῖν δύναμιν ἔχει τὰ ὀνόματα καὶ τί φῶμεν αὐτὰ καλὸν ἀπεργά- ζεσθαι;

ΚΡ. Διδάσκεις ἔμοιγε δοκεῖ, ὦ Σώκратες, καὶ τοῦτο πάνυ ἀπλοῦν εἶναι, ὅς ἂν τὰ ὀνόματα ἐπίσταται, ἐπίστασθα καὶ τὰ πράγματα.

ΣΩ. Ἴσως γάρ, ὦ Κρατύλε, τὸ τοιόνδε λέγεις, ὡς ἐπειδὴν τις εἶδῃ τὸ ὄνομα οἷόν ἐστιν—ἐστὶ δὲ οἷόνπερ τὸ ἐπράγμα—εἴσεται δὴ καὶ τὸ πρᾶγμα, ἐπειπερ ὅμοιον τυγχάνει ὅν τῷ ὀνόματι, τέχνη δὲ μία ἄρ' ἐστὶν ἡ αὐτῆ πάντων τῶν ἀλλήλοις ὁμοίων. Κατὰ τοῦτο δὴ μοι δοκεῖς λέγειν ὡς ὅς ἂν τὰ ὀνόματα εἶδῃ εἴσεται καὶ τὰ πράγματα.

ΚΡ. Ἀληθέστατα λέγεις.

ΣΩ. Ἐχε δὴ, ἴδωμεν τίς ποτ' ἂν εἴη ὁ τρόπος οὗτος τῆς διδασκαλίας τῶν ὄντων ὅν σὺ λέγεις νῦν, καὶ πότερον ἐστὶ μὲν καὶ ἄλλος, οὗτος μὲντοι βελτίων, ἢ οὐδ' ἐστὶν ἄλλος ἢ οὗτος. Ποτέρως οἶε;

ἢ ὁμοιότης εἶναι μέσον ἐκφράσεως, ἀλλ' ἢ συνθήκεια. Γιατί, ὅπως φαίνεται, ἐκεῖνο ἐκφράζει καὶ μὲ τὸ ὅμοιο καὶ μὲ τὸ ἀνόμοιο. Καὶ ἐπειδὴ συμφωνοῦμε σ' αὐτά, Κρατύλε—θεωρῶ τὴ σιωπῆ σου γιὰ συγκατάθεση—ἀκολουθεῖ ἀναγκαστικὰ ὅτι καὶ ἡ συνθήκη κατὰ κάποιον τρόπο καὶ ἡ συνθήκεια συντελοῦν στὴν ἐκφραση ἐκεῖνον πού ἔχομε σὸ νόυ μας, ὅταν μιλοῦμε. Καθόσον, ἐξαίρετε φίλε, ἂν θέλῃς νὰ πάρομε τὸν ἀριθμὸ γιὰ παραδείγμα, πῶς πιστεύεις ὅτι μπορεῖς νὰ βάλῃς σὲ καθένα ἀπὸ τοὺς ἀριθμοὺς ἰδιαιτέρως ὀνόματα πού τοὺς μοιάζουν, ἂν δὲν δεχτῆς ὅτι ἔχει κάποιον κύριος ἢ δική σου συγκατάθεση καὶ συμφωνία σὲ β, τι ἀφορᾷ τὴν ὀρθότητα τῶν ὀνομάτων; Σὲ μὲνα λοιπὸν ἀρέσει τὰ ὀνόματα νὰ εἶναι ὅσο τὸ δυνατόν ὅμοια μὲ τὰ πράγματα, ἀλλὰ φοβοῦμαι πραγματικὰ μήπως, καθὼς λέει ὁ Ἑρμογένης, εἶναι μηδαμινὴ ἢ ἐλκτικὴ δύναμη τῆς ὁμοιότητος, καὶ εἰμαστε ἀναγκασμένοι νὰ καταφεύγομε ἀκόμη καὶ γιὰ τὴν ὀρθότητα τῶν ὀνομάτων σ' αὐτὸ τὸ χονδροειδὲς μέσον, τῇ συνθήκῃ. Ἀλλιῶτικα ἴσως ὁ πῶ ὠραῖος δυνατὸς τρόπος νὰ μιλοῦμε, θὰ συνίστατο ἀναμφιβόλως σὸ νὰ χρησιμοποιοῦμε ὀνόματα πού ὑπῆρξαν ὅλα ἢ τὰ περισσότερα ὅμοια μὲ τὰ πράγματα, καὶ μ' αὐτὸ ἐνοοῦν τὰ ταριαστά, καὶ τὰ πῶ ἀσχυρία στὴν ἀντίθετη περίπτωσι. Ἀλλὰ πές μου ἀκόμη τὸ εἴης, ἔπειτα ἀπ' αὐτά: ποιά δύναμη ἔχουν γιὰ μᾶς καὶ τί καλὸ θὰ παραδεχοῦμε ὅτι ἐκτελοῦν αὐτά;

XLII. Ἡ ἰδιάζουσα δύναμη τῶν ὀνομάτων

ΚΡ. Νὰ διδάσκουν μοῦ φαίνεται, Σωκράτη, καὶ τοῦτο εἶναι πολὺ εὐνόητο, ὅτι ὅποιος γνωρίζει τὰ ὀνόματα, αὐτὸς γνωρίζει καὶ τὰ πράγματα.

ΣΩ. Ἴσως, Κρατύλε, θέλεις νὰ πῆς ὅτι, ὅταν κανεὶς μάθη ποῖου εἶδους εἶναι τὸ ὄνομα—καὶ εἶναι τῆς αὐτῆς φύσεως μὲ τὸ πρᾶγμα—θὰ γνωρίσῃ ἐπίσης καὶ τὸ πρᾶγμα, ἀφοῦ τυχαίνει νὰ εἶναι ὅμοιο μὲ τὸ ὄνομα, καὶ ἐπομένως μιά τέχνη εἶναι ἡ ἴδια γιὰ ὅλα τὰ ὅμοια πράγματα. Τέτοια εἶναι, νομίζω, ἡ σκέψῃ σου, ὅταν λὲς ὅτι ἐκεῖνος πού θὰ γνωρίσῃ τὰ ὀνόματα, θὰ γνωρίσῃ ἐπίσης καὶ τὰ πράγματα.

ΚΡ. Πᾶρα πολὺ ὀρθὰ μιλεῖς.

ΣΩ. Ἐμπρὸς λοιπὸν, ἂς ἐξετάσομε τί εἶδους μπορεῖ νὰ εἶναι αὐτὸς ὁ τρόπος τῆς διδασκαλίας τῶν πραγμάτων, γιὰ τὸν ὅποιον ἐσὺ μιλεῖς τώρα, καὶ μήπως ὑπάρχει καὶ ἄλλος, αὐτὸς ὅμοιος εἶναι καλῦτερος, ἢ δὲν ὑπάρχει ἄλλος παρὰ μόνον αὐτός. Ποιά εἶναι ἡ γνώμη σου.

436a ΚΡ. Οὕτως ἔγωγε, οὐδὲν πάντι εἶναι ἄλλοι, τοῦτον δὲ καὶ μόνον καὶ βέλτιστον.

ΣΩ. Πότερον δὲ καὶ εὐρεσιν τῶν ὄντων τὴν αὐτὴν ταύτην εἶναι, τὸν τὰ ὀνόματα εὐρόντα καὶ ἐκεῖνα ἠρῶνται ὡς ἔστι τὰ ὀνόματα ἢ ζητεῖν μὲν καὶ εὐρίσκειν ἕτερον δεῖν τρόπον, μαθηθεῖν δὲ τοῦτον;

ΚΡ. Πάντων μάλιστα καὶ ζητεῖν καὶ εὐρίσκειν τὸν αὐτὸν τρόπον τοῦτον κατὰ ταῦτα.

b ΣΩ. Φέρε δὴ ἐνοήσωμεν, ὦ Κρατύλε, εἰ τις ζητῶν τὰ πράγματα ἀκολουθοῖ τοῖς ὀνόμασι, σκοπῶν οἷον ἕκατον βούλεται εἶναι, ἀρ' ἐνοεῖς ὅτι οὐ μικρὸς κίνδυνος ἐστὶν ἐξαπατηθῆναι;

ΚΡ. Πῶς;

ΣΩ. Ἄηλον ὅτι ὁ θέμενος πρῶτος τὰ ὀνόματα, οἷα ἠγεῖτο εἶναι, τὰ πράγματα, τοιαῦτα ἐτίθετο καὶ τὰ ὀνόματα, ὡς φαμεν. Ἦ γάρ;

ΚΡ. Ναί.

ΣΩ. Εἰ οὖν ἐκεῖνος μὴ ὀρθῶς ἠγεῖτο, ἔθετο δὲ οἷα ἠγεῖτο, τί οἶε ἡμᾶς τοὺς ἀκολουθοῦντας αὐτῷ πείσασθαι; Ἄλλο τι ἢ ἐξαπατηθῆσθαι;

c ΚΡ. Ἄλλὰ μὴ οὐκ οὕτως ἔχει, ὦ Σώκράτες, ἀλλ' ἀναγκαῖον ἢ εἰδὸτα τίθεσθαι τὸν τίθεμον τὰ ὀνόματα εἰ δὲ μή, ὅπερ πάλαι ἐγὼ ἔλεγον, οὐδ' ἂν ὀνόματα εἶη. Μέγιστον δέ σοι ἔστω τεκμήριον ὅτι οὐκ ἔσφαλται τῆς ἀληθείας ὁ τίθεμενος· οὐ γὰρ ἂν ποτε οὕτω σύμφωνα ἦν αὐτῷ ἅπαντα. Ἦ οὐκ ἐνενοεῖς αὐτὸς λέγων ὡς πάντα ταῦτ' οὐκ αὐτὸν καὶ ἐπὶ ταῦτον ἐγγίγνεται τὰ ὀνόματα;

d ΣΩ. Ἄλλὰ τοῦτο μὲν, ὀγαθὸ Κρατύλε, οὐδὲν ἐστὶν ἀπολόγημα. Εἰ γὰρ τὸ πρῶτον σφαλεῖς ὁ τίθεμενος τάλλα ἤδη πρὸς τούτ' ἐβιάζετο καὶ αὐτῷ συμφωνεῖν ἠνάγκαζεν, οὐδὲν ἄτοπον, ὅσπερ τῶν διαγραμμάτων ἐνόησε τοῦ πρῶτον

1. Ἡ πλήρης γ νόση (μαθεῖν) τῶν πραγμάτων ἀπὸ τὰ ὀνόματα, γνώση πού δὲν συνεπάγεται οὔτε ἐλεγχο οὔτε ἔρευνα, διακρίνεται καθαρὰ ἀπὸ τὴν προσωπικῆ ἔρευνα (ζητεῖν καὶ εὐρίσκειν) βλ. 438b: αὐτοὺς εἰδόντας) πού φέρει στή γνώση. Ἐνάλογη ἀντίθεση ἐξαιρείται στὸ «Φαίδωνα», 85c: ἢ μαθεῖν... ἢ εὐρεῖν.

2. Ὁ Κρατύλος ἐπανερχεται ἐπιμονα στὴ θέση του, πού ὁμως ἀνακρίθηκε ἀπὸ τὸ Σωκράτη, ἐτι εἶπε τὰ ὀνόματα τὰ ἄξια αὐτῆς τῆς ὀνομασίας εἶναι ὀρθά.

ΚΡ. Ἐγὼ πιστεύω ὅτι σχεδὸν δὲν ὑπάρχει ἄλλος, ἀλλ' 436a αὐτὸς εἶναι ὁ μόνος καὶ καλύτερος.

ΣΩ. Ἄραγε καὶ ἡ ἀνακάλυψη τῶν ὄντων θά ταυτιστῆ ἐπίσης μ' αὐτά; Δηλαδή ἐκεῖνος πού ἀνακάλυψε τὰ ὀνόματα, θά ἔχη ἀνακαλύψει ἐπίσης τὰ πράγματα τὰ προσδιορισμένα ἀπὸ τὰ ὀνόματα; Ἦ μήπως ἢ ἔρευνα καὶ ἡ ἀνακάλυψη θρῆλουν νὰ γίνονται κατ' ἄλλον τρόπο, ἐνῶ μαθαίνουμε μ' αὐτὸ τὸν τρόπο (1);

ΚΡ. Ἦ ἔρευνα ἢ ἀνακάλυψη πρέπει ἀπόλυτα νὰ γίνονται στὶς ἴδιες συνθήκες μὲ τὸν ἴδιο τρόπο.

Τὰ ὀνόματα πιθανὸν νὰ ἀπατοῦν.

ΣΩ. Ἐλα τώρα, ἄς σκεφτοῦμε, Κρατύλε, τὸ ἐξῆς. Ἄν στὴν ἔρευνα τῶν πραγμάτων παίρνομε τὰ ὀνόματα γιὰ ὁδηγούς, ἐξετάζοντας τὴν ἐννοια καθενὸς ἀπ' αὐτά, ἄραγε φαντάζεσαι ὅτι διατρέχομε μεγάλο κίνδυνο ν' ἀπατηθοῦμε;

ΚΡ. Πῶς;

ΣΩ. Εἶναι φανερό ὅτι ἐκεῖνος πού ἔθεσε πρῶτος τὰ ὀνόματα, ὅποιου εἶδους ἐνόμισε ὅτι εἶναι τὰ πράγματα, τέτοιου εἶδους ἔβαλε καὶ τὰ ὀνόματα, καθὼς παρεδραχτήκαμε. Δὲν εἶν' ἔτσι;

ΚΡ. Ναί.

ΣΩ. Ἄν λοιπὸν ἐκεῖνος δὲν εἶχε ὀρθὴ γνώμη καὶ ὁμως ἔβαλε τὰ ὀνόματα κατὰ τὴ γνώμη του, τί νομίζεις ὅτι θά συμβῆ σ' ἐκείνους πού τὸν παίρνουν γιὰ ὀδηγὸ; Δὲν θά ἐξαπατηθοῦν;

ΚΡ. Ἄλλὰ πρόσεξε, Σωκράτη, μήπως δὲν εἶναι ἔτσι καθὼς τὸ λές, ἀλλ' ὅτι ἐκεῖνος πού ἔβαλε τὰ ὀνόματα τὰ ἔβαλε, γνωρίζοντας τὴν αἰτία. Ἄλλως, ὅπως ἔλεγα πρῶτύτερα (2) ἐγὼ, δὲν θά ὑπῆρχαν κἀν ὀνόματα. Καὶ ἡ καλύτερη ἀπόδειξη, ἔξερε το, ὅτι δὲν ἀπομακρύνθηκε ἀπὸ τὴν ἀλήθεια ἐκεῖνος πού ἔθεσε τὰ ὀνόματα, εἶναι ἡ ἐξῆς, ὅτι δηλαδή δὲν ἦταν ποτὲ δυνατὸν νὰ τὰ πετύχῃ εἰς τόσο ἁρμονικὰ. Ἦ μήπως ἐσὺ ὁ ἴδιος δὲν ἐνοοῦσες αὐτό, λέγοντας ὅτι εἰς τὰ ὀνόματα ἔγιναν κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο καὶ γιὰ τὸν ἴδιο σκοπὸ;

ΣΩ. Ἄλλ' αὐτό, ἀγαπητὴ Κρατύλε, δὲν εἶναι καλὴ ὑπεράσπιση. Γιατί, ἂν ἔσφαλε στὴν ἀρχὴ ἐκεῖνος πού ἔθεσε τὸ πρῶτο καὶ κατόπιν σύμφωνα μ' αὐτὸ παραβίαζε τὰ ἄλλα καὶ τὰ ἀνάγκαζε νὰ εἶναι σύμφωνα μὲ ἐκεῖνο, δὲ θά ἦταν καθόλου παράδοξο νὰ συμβῆ τὸ ἴδιο ὅπως καὶ στὰ γεωμετρικὰ σχή-

σμικροῦ καὶ ἀδύλου φεύδους γενομένου, τὰ λοιπὰ πάμπολλα ἤδη ὄντα ἐπόμενα ὁμολογεῖν ἀλλήλοις. Δεῖ δὴ περὶ τῆς ἀρχῆς παντός πράγματος παντὶ ἀνδρὶ τὸν πολὺν λόγον εἶναι καὶ τὴν πολλὴν σκέψιν εἶτε ὀρθῶς εἶτε μὴ ὑπόκειται ἐκείνης δὲ ἐξετασθεῖσθαι ἰκανῶς, τὰ λοιπὰ φαίνεσθαι ἐκείνῃ ἐπόμενα.

e Οὐ μέντοι ἀλλὰ θαυμάζοιμ' ἂν εἰ καὶ τὰ ὀνόματα συμφωνεῖ αὐτὰ αὐτοῖς. Πάλιν γὰρ ἐπισκεψάμεθα ἂ τὸ πρότερον διήλυθον. Ὡς τοῦ παντός ἰόντος τε καὶ φερομένου καὶ ζέοντός φαιεν σημαίνειν ἡμῖν τὴν οὐσίαν τὰ ὀνόματα. Ἄλλο τι οὕτω σοι δοκεῖν δηλοῦν;

437a ΚΡ. Πάνν σφόδρα, καὶ ὀρθῶς γε σημαίνει.

ΣΩ. Σκοπῶμεν δὴ ἐξ αὐτῶν ἀναλαβόντες πρῶτον μὲν τοῦτο τὸ ὄνομα, τὴν «ἐπιστήμη», ὡς ἀμφίβολόν [ἔστι], καὶ μᾶλλον ἔοικε σημαίνειν ὅτι Ἰ σ τ η σ ι ν ἡμῶν ἐπὶ τοῖς πράγμασι τὴν ψυχὴν ἢ ἐπιμελεῖται, καὶ ὀρθότερόν ἐστιν ὥσπερ νῦν αὐτοῦ τὴν ἀρχὴν λέγειν μᾶλλον ἢ ἐκβάλλοντας τὸ εἰ «πιστήμη», ἀλλὰ τὴν ἐμβολὴν ποιήσασθαι ἀντὶ τῆς ἐν τῷ εἰ ἐν τῷ ἰῶτα. Ἐπειτα τὸ «βέβαιον», ὅτι β ἄ σ ε ὡς τινός ἐστιν καὶ στάσεως μίμημα ἀλλ' οὐ φορᾶς.

b Ἐπειτα ἡ «ἱστορία» αἰτὸ που σημαίνει ὅτι Ἰ σ τ η σ ι ὀν ῥόν. Καὶ τὸ «πιστόν» Ἰ σ τ ἄ ν παντάπασι σημαίνει. Ἐπειτα δὲ ἡ «μνήμη» παντὶ που μνησθεῖ ὅτι μ ο ν ἢ ἐστιν ἐν τῇ ψυχῇ ἀλλ' οὐ φορᾶ. Εἰ δὲ βούλει, ἡ «ἀμαρτία» καὶ ἡ «συμφορά», εἰ κατὰ τὸ ὄνομα τις ἀκολουθήσει, φανεῖται ταῦτόν τῃ «συνέσει» ταύτῃ καὶ «ἐπιστήμῃ» καὶ τοῖς ἄλλοις πᾶσι τοῖς περὶ τὰ σπουδαῖα ὀνόμασι. Ἐτι τοῖσιν ἡ «ἀμαθία» καὶ ἡ «ἀκολασία» παραπλησία τούτοις φαίνεται ἢ μὲν c γὰρ τοῦ ἄ μ α θ ε ῶ ἰ ὄ ν τ ο ς πορεία φαίνεται, ἢ «ἀμαθία»,

1. Αὕτῃ ἡ νέα σειρά ἐτυμολογίας δὲν ἔχει περισσότερην ἐπιστημονικὴν ἀξίαν ἀπὸ τὴν πρώτῃ στίς ἀπόψεις τοῦ Πλάτωνος. Ὁ τρόπος στὸν ὁποῖο ἐπακέρχεται ὁ Σωκράτης, ἔχει καταδικασθῆ ῥητῶς ἀπ' αὐτόν. Τὸ τελικὸ συμπέρασμα βγαίνει ὅτι εἶναι ἀπερισκέψια νὰ ζητούμε τὴ γνώση τῶν πραγμάτων ἀπὸ τὰ ὀνόματα.

ματα, ὅπου, ὅταν τὸ πρῶτο γίνῃ καμιά φορά αἰτία πλάνης μὲ τὴ μικρότητά του καὶ τὴν ἑλλειψὴ σαφηνείας, τὰ ὑπόλοιπα, ποῦ εἶναι πάρα πολλά, ἐξακολουθοῦν νὰ συμφονοῦν μεταξὺ τους. Πρέπει λοιπὸν κάθε ἀνθρώπος σὲ κάθε πράγμα τὴν ἀρχὴν του νὰ μελετᾷ καὶ νὰ ἐρευνᾷ μὲ προσοχὴ, ἂν αὐτὴ ἢ βάση ἔχει τεθεῖ ὀρθά ἢ ὄχι. Καὶ ὅταν ἐκείνῃ ἐξετασθῆ ἰκανοποιητικᾶ, ἔλα τὰ ἄλλα φαίνονται ὅτι εἶναι συνένεια ἐκείνης. Ἐν τούτοις ἐγὼ πάλι βρίσκομαι σὲ ἀπορία, ἂν πραγματικᾶ τὰ ὀνόματα συμφωνοῦν μεταξύ τους. Ἄς ἐξετάσουμε καὶ πάλι ἐκείνα ποῦ πρῶτύτερα ἐξετάσαμε. Εἴπαμε ὅτι τὰ ὀνόματα ἐκφράζουν τὴν οὐσία κάθε πράγματος μὲ βάση τὴν ἔννοια ὅτι τὸ πᾶν μετακινεῖται καὶ ῥεεῖ. Μήπως φρονεῖς ὅτι κατ' αὐτὸ τὸν τρόπο ἐκφράζουν κατὶ ἄλλο;

ΚΡ. Βεβαίωτατα, καὶ προσθέτω μάλιστα ὅτι ὀρθά 437a τὸ ἐκφράζου.

Ἄ ὀνόματα ποῦ μποροῦν νὰ δεῖξουν τὴ στάση καὶ τὴν κίνηση

ΣΩ. Ἄς πάρουμε λοιπὸν καὶ ἄς ἐξετάσουμε ἀπ' αὐτὰ πρῶτα αὐτὸ τὸ ὄνομα, τ ἡ ν ἐ π ι σ τ ἦ μ η, γιατί εἶναι ἀμφίβολο καὶ περισσότερο φαίνεται νὰ σημαίνει ὅτι σταματᾷ (Ἰ σ τ η σ ι) τὴν ψυχὴν μας στὰ πράγματα, γιὰ νὰ τὰ ἐξετάσῃ δηλ. μὲ προσοχὴ, παρ' ὅτι κινεῖται μαζί μ' αὐτὰ, καὶ εἶναι ὀρθότερο νὰ προσφέρουμε τὴν ἀρχὴν του, καθὼς τὴν προσφέρουμε τώρα, παρὰ νὰ βγάλουμε τὸ ε καὶ νὰ λέμε π ι σ τ ἦ μ η, καλύτερα δηλ. νὰ παρεμβάλουμε ἀντὶ τοῦ ε ἔνα ι (ἐ π ι Ἰ σ τ ἦ μ η). Ἐπειτα νὰ προσέξουμε ὅτι τὸ β ε β α ι ο ν (σταθερὸ) εἶναι ἀπομίμησις βάσεως καὶ στάσεως, ὄχι ὁμοεικινήσεως. Ὑστερα ἢ Ἰ σ τ ο ρ ἰ ἄ ἀκριβῶς αὐτὸ ἐκφράζει, ὅτι δηλ. σταματᾷ (Ἰ σ τ η σ ι) τὸν ῥόν. Καὶ τὸ π ι σ τ ὸ ν (ἀσφαλές) σημαίνει σαρῶς σταματῶ (Ἰ σ τ ἄ ν). Κατόπιν ἡ μ ν ἦ μ η δείχνει στὸν τυχόντα ὅτι εἶναι μ ο ν ἦ (στάση) στὴν ψυχὴ καὶ ὄχι κίνηση. Καὶ ἀνθελὴς παρατέρα, ἢ ἄ μ α ρ τ ἰ α καὶ ἢ σ υ μ φ ο ρ ἄ, ἂν τις προσέξῃ κανεὶς ὡς πρὸς τὸ ὄνομα, θὰ ἀποδειχθοῦν ὅτι σημαίνουν τὸ ἴδιο μὲ τὴν σ ὕ ν ε σ ι ν καὶ τὴν ἐ π ι σ τ ἦ μ η ν καὶ μὲ ἔλα τὰ ἄλλα ὀνόματα ποῦ προσδιορίζου τὰ σπουδαῖα πράγματα (*). Ἀκόμα καὶ ἢ ἄ μ ἄ θ ε ἰ α καὶ ἢ ἄ κ ο λ α σ ἰ α φαίνονται ὅτι εἶναι ὁμοεῖς μὲ αὐτὰ· γιατί ἡ πρώτῃ φαίνεται ὅτι εἶναι πορεία τοῦ κινουμένου μαζί μὲ τὸ θεό, (ἄ μ α θ ε ῶ ἰ ὄ ν τ ο ς), καὶ ἢ δευτέρῃ ἢ ἄ κ ο λ α σ ἰ α c

ἢ δ' «ἀκολασία» παντίπασιν ἀκολουθία τοῖς πράγμασι φαίνεται. Καὶ οὕτως, ἂ νομίζομεν ἐπὶ τοῖς κακίστοις δνόματα εἶναι, θμιοῦνται ἂν φαίνοιντο τοῖς ἐπὶ τοῖς καλλίστοις. Οἷμαι δὲ καὶ ἄλλα πόλλ' ἂν τις εἴησι εἰ πραγματευοῦντο, ἐξ ὧν οἰηθείη ἂν αὐτὸν πάλιν τὸν τὰ δνόματα τιθέμενον οὐχὶ ἰόντα οὐδὲ φερόμενα ἀλλὰ μένοντα τὰ πράγματα σημαίνειν.

d ΚΡ. Ἄλλ', ὦ Σώκρατες, ὁρᾷς ὅτι τὰ πολλὰ ἐκεῖνος ἐσημαινεν.

ΣΩ. Τί οὖν τοῦτο, ὦ Κρατύλε; Ὡσπερ ψήφους διαριθμησόμεθα τὰ δνόματα, καὶ ἐν τούτῳ ἔσται ἡ ὁρθότης; Ὅπότ' ἂν πλείω φαίνοιται τὰ δνόματα σημαίνοντα, ταῦτα δὴ ἔσται τἀληθῆ;

ΚΡ. Οὐκ οὖν εἰκός γε.

ΣΩ. Οὐδ' ὅπως οἰοῦν, ὦ φίλε. Καὶ ταῦτα μὲν γε αὐτοῦ ἐάσωμεν, τάδε δὲ ἐπισκεψόμεθα, εἰ ἡμῖν καὶ τῆδε ὁμολογίαις εἴτε καὶ οὐ. Φέρε, τοὺς τὰ δνόματα ἐν ταῖς πόλεσι τιθεμένους ἐκάστους, ἐν τε ταῖς Ἑλληνικαῖς καὶ βαρβαρικαῖς, οὐκ ἀρτίως ὁμολογούμενον νομοθέτας εἶναι καὶ τὴν τέχνην τὴν τοῦτο δυναμένην νομοθετικὴν;

ΚΡ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Λέγε δή, οἱ πρῶτοι νομοθέται τὰ πρῶτα δνόματα πότερον γινώσκοντες τὰ πράγματα, εἰς ἐτίθεντο, ἢ ἀγνοοῦντες;

ΚΡ. Οἷμαι μὲν ἐγὼ, ὦ Σώκρατες, γινώσκοντες.

438a ΣΩ. Οὐ γάρ που, ὦ ἑταῖρε Κρατύλε, ἀγνοοῦντές γε.

ΚΡ. Οὐ μοι δοκεῖ.

ΣΩ. Ἐπανέλθωμεν δὴ πάλιν ὅθεν δεῦρο μετέβημεν.

Ἄρτι γὰρ ἐν τοῖς πρόσθεν, εἰ μὲνησαι, τὸν τιθέμενον τὰ δνόματα ἀναγκαῖον ἐφησθα εἶναι εἰδότα τίθεσθαι οἷς ἐτίθετο. Πότερον οὖν ἔτι σοι δοκεῖ οὕτως ἢ οὐ;

φαίνεται ὅτι σημαίνει σαφῶς τὴν ἐνέργειαν τοῦ ν' ἀκολουθῆ καὶ τὰ πράγματα. Καὶ κατ' αὐτὸ τὸν τρόπον τὰ δνόματα, ποῦ πιστεύομε ὅτι ἐκφράζουσι τὰ πολὺ χειρότερα πράγματα, θὰ φανοῦν πράγματι θμιοῦντα μὲ ὅσα ἐκφράζουσι τὰ πολὺ καλότερα πράγματα. Νομίζω ὅτι καὶ ἄλλα πολλὰ θὰ ἦσαν δυνατόν νὰ βρῆ κανεῖς, ἂν ἀσχοληθῆ περισσότερο, ἀπὸ τὰ ὅποια θὰ μπορούσε, μὲ τὴ σειρά του πάλι, νὰ συμπεράνῃ τὸ ἀντίθετο, ὅτι δηλ. ἐκεῖνος ποῦ ἔθεσε τὰ δνόματα, ἤθελε νὰ δηλώσῃ ὅτι τὰ πράγματα εἶναι ἔχι σὲ πορεία καὶ κίνηση, ἀλλὰ σὲ ἀνάπαυση.

ΚΡ. Ἄλλὰ βλέπεις, Σωκράτη, ὅτι μὲ τὰ περισσότερα ἔλλην ἔννοια ἔδινε.

ΣΩ. Καὶ τί λοιπὸν μ' αὐτό, Κρατύλε; Θὰ λογαριάσωμε τὰ δνόματα σὺν ψήφους, καὶ σ' αὐτὸ θὰ συνίσταται ἡ ὁρθότης; Δηλαδὴ ἐκεῖ ποῦ θὰ ἰδοῦμε ὅτι μαζεύεται ἡ σημασία τῶν περισσότερων δνομάτων, ἐκεῖ θὰ ποῦμε ὅτι βρῖσκειται ἡ ἀλήθεια;

ΚΡ. Αὐτὸ δὲν εἶναι λογικόν.

XLIII. Ὁ δημιουργὸς τῶν δνομάτων κατέχει ἢ δὲν κατέχει τὴ γνώση τῶν πραγμάτων;

ΣΩ. Ὅχι, ἀγαπητέ μου, μὲ κανένα τρόπο. Καὶ τώρα ἄς τ' ἀφήσωμε αὐτὰ καὶ ἄς ἐξετάσωμε, ἂν καὶ σὺ συμφωνῆς μὲ μᾶς ἔτσι ἢ ἔχι. Δὲν μείναμε σύμφωνοι λίγο πρὶν ὅτι εἶναι νομοθέτες ἐκεῖνοι ποῦ ἔβαλαν κάθε φορά τὰ δνόματα εἰς τὰς πόλεις, καὶ εἰς τὰς Ἑλληνικὰς καὶ εἰς τὰς βαρβαρικὰς, καὶ νομοθετικὴ ἡ τέχνη ποῦ κάνει αὐτό;

ΚΡ. Βεβαίως.

ΣΩ. Λέγεις λοιπὸν, οἱ πρῶτοι νομοθέτες μὲ γνώση ἢ ἀγνοια τῶν πραγμάτων, τοὺς ἔδωσαν τὰ πρῶτα δνόματα;

ΚΡ. Ἐγὼ νομίζω, Σωκράτη, ὅτι γνωρίζοντας τὰ πράγματα ἔβαλαν τὰ δνόματα.

ΣΩ. Ὅχι λοιπὸν, φίλιτάτε μου Κρατύλε, μὴ γνωρίζοντες.

ΚΡ. Δὲν τὸ νομίζω.

ΣΩ. Ἄς ἐπανέλθωμε πάλι εἰς τὸ μέρος ἀπ' οὗο ἤρθεμε εἰδὼ, δηλαδὴ, ἂν θμιαῖσαι, λίγο πρὶν (1) βεβαίως ὅτι ἐκεῖνος ποῦ ἔθεσε τὰ δνόματα, ἐγνωρίζε κατ' ἀνάγκην τὰ πράγματα εἰς τὰ ὅποια ἔθετε τὰ δνόματα. Ἐχεις λοιπὸν ἀκόμη αὐτὴ τὴ γνώμη, καὶ ἢ ἔχι;

ΚΡ. Ἔτι.

ΣΩ. Ἡ καὶ τὸν τὰ πρῶτα τιθέμενον εἰδὸτα φῆς τίθεσθαι;

ΚΡ. Εἰδὸτα.

ΣΩ. Ἐκ ποίων οὖν ὀνομάτων ἢ μεμαθηκώς ἢ ἠρηκώς
b ἦν τὰ πράγματα, εἴπερ τὰ γε πρῶτα μήπω ἔκειτο, μαθεῖν
δ' αὖ φαιμεν τὰ πράγματα καὶ εὐρεῖν ἀδύνατον εἶναι ἄλλως ἢ
τὰ ὀνόματα μαθόντας ἢ αὐτοὺς εἰδόντας οἷά ἐστι;

ΚΡ. Δοκεῖς τί μοι λέγειν, ὦ Σώκρατες.

ΣΩ. Τίνα οὖν τρόπον φώμεν αὐτοὺς εἰδόντας θέσθαι ἢ
ρομοθέτας εἶναι, πρὶν καὶ ὅτι οὖν ὄνομα κεισθῆαι τε καὶ ἐκεί-
νους εἰδέναι, εἴπερ μὴ ἔστι τὰ πράγματα μαθεῖν ἄλλ' ἢ
ἐκ τῶν ὀνομάτων;

c ΚΡ. Οἶμαι μὲν ἐγὼ τὸν ἀληθέστατον λόγον περὶ τούτων
εἶναι, ὦ Σώκρατες, μείζω τινὰ δύναμιν εἶναι ἢ ἀνθρωπιάν
τὴν θεμένην τὰ πρῶτα ὀνόματα εἰς πράγματα, ὥστε ἀνα-
γκαῖον εἶναι αὐτὰ ὀρθῶς ἔχειν.

ΣΩ. Εἶτα οἶει ἐναντία ἀν ἐτίθετο αὐτὸς αὐτῷ ὁ θεός,
ὦν δαίμων τις ἢ θεός; Ἡ ὁδὲν σοι εὐδοκῶμεν ἄρτι λέγειν;

ΚΡ. Ἀλλὰ μὴ οὐκ ἦν τούτων τὰ ἕτερα ὀνόματα.

ΣΩ. Πότερα, ὦ ἄριστε, τὰ ἐπι τὴν στάσιν ἄγοντα ἢ τὰ
ἐπι τὴν φορὰν; Ὁδὲ γὰρ πον κατὰ τὸ ἄρτι λεχθὲν πληθεῖ
κριθήσεται.

d ΚΡ. Ὅστοι δὴ δίκαιόν γε, ὦ Σώκρατες.

ΣΩ. Ὀνομάτων οὖν στασιασάντων, καὶ τῶν μὲν φασκόν-
των ἑαυτὰ εἶναι τὰ δμοια τῇ ἀληθείᾳ, τῶν δ' ἑαυτὰ, τίνοι ἐτι
διακρινόμενοι, ἢ ἐπι τί ἐλθόντες; Ὁδὲ γὰρ πον ἐπι ὀνομάτων γε
ἕτερα ἄλλα τούτων· οὐ γὰρ ἔστιν, ἀλλὰ δήλον ἐτι ἄλλ' ἅττα
ζητητέα πλὴν ὀνομάτων, ἃ ἡμῖν ἐμφανεῖ ἄνευ ὀνομάτων

ΚΡ. Ἀκόμη τὸ πιστεῦω.

ΣΩ. Ἄραγε καὶ ἐκεῖνος πού ἔθεσε τὰ πρῶτα ὀνό-
ματα φρονεῖς ἐτι τὰ ἔθεσε γνωρίζοντας τὰ πράγματα, σὺ δ'
ὅποια τὰ ἔθεσε;

ΚΡ. Μάλιστα, τὰ ἐγνώριξε.

ΣΩ. Τότε λοιπὸν μὲ τῇ βοήθειᾳ ποιῶν ὀνομάτων μπό-
ρεσε νὰ μάθῃ ἢ ν' ἀνακαλύψῃ τὰ πράγματα, ἐφῶσον ἀκόμη
δὲν ἦταν δοσμένα τὰ πρῶτα ὀνόματα, ἀφοῦ εἴπαμε ἐτι εἶ-
ναι ἀδύνατο νὰ μάθουμε καὶ ν' ἀνακαλύψουμε τὰ πράγματα
χωρὶς νὰ ἔχουμε μάθῃ ἢ ἀνακαλύψῃ οἱ ἴδιοι τὰ ὀνομάτα
τί λογῆς εἶναι;

ΚΡ. Ἡ παρατήρησή σου, Σωκράτη, μοῦ φαίνεται
σπουδαία.

ΣΩ. Λοιπὸν πῶς θὰ ποῦμε ἐτι αὐτοί, γνωρίζοντας τὰ
πράγματα, ἔθεσαν τὰ ὀνόματα, ἢ ἐτι ἦταν νομοθέτες πρὶν νὰ
εἶναι βαλμένο κανένα ὄνομα καὶ νὰ τὸ γνωρίζουν ἐκεῖνοι,
ἀφοῦ ἀληθινὰ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ μάθῃ κανεὶς τὰ πράγματα
ἄλλιῶς παρὰ μόνον μὲ τῇ βοήθειᾳ τῶν ὀνομάτων;

ΚΡ. Ἐγὼ νομίζω, Σωκράτη, ἐτι ἡ καλύτερη ἐξήγησις
ὡς πρὸς αὐτὰ εἶναι ἐτι ὑπάρχει κάποια δύναμις ἀνώτερη ἀπὸ
τὴν ἀνθρώπινη, πού ἔδωσε τὰ πρῶτα ὀνόματα, καὶ ἐπομένως
αὐτὰ εἶναι ὀρθά.

ΣΩ. Τότε, νομίζεις, θὰ τὰ ἔδωσε μὲ τὴν ἀντίφασιν
πρὸς τὸν ἑαυτοῦ του (ἢ) ἐκεῖνος πού τὰ ἔδωσε, ἀν ἦταν κά-
ποιος δαίμων ἢ θεός; Ἡ μήπως δὲν δίνης καμὴν ἀξία σὲ
ἔ, τι λέγαμε λίγο πρὶν;

ΚΡ. Ἄλλ' ἴσως μιὰ ἀπὸ τὶς δυὸ αὐτὲς κατηγορίας δὲν
παριστάνει ὀνόματα.

ΣΩ. Ποιὰ ἀπὸ τὶς δυὸ, ἀξιοθαύμαστε φίλε; Θέλεις γὰρ
πῆς ἐκεῖνα πού ἀναφέρονται στὴ στάση ἢ ἐκεῖνα πού ἔχουν
σχέση μὲ τὴν κίνησιν; Γιατί, ἔπως εἴπαμε λίγο πρῶτύτερα,
δὲ θὰ κρίνουμε ἀπὸ τὸ πῆθος.

ΚΡ. Δὲν εἶναι βέβαια δικίω, Σωκράτη.

ΣΩ. Σ' αὐτὸ τὸν ἐμφύλιον πόλεμον, ὅπου μπήκαν τὰ ὀ-
νόματα, καὶ ἄλλα ἀπ' αὐτὰ διεκδικοῦν τὸ προνόμιον ἐτι εἶναι
ὅμοια μὲ τὴν ἀλήθεια καὶ ἄλλα μὲ τὸν ἑαυτοῦ τους, σὲ τί
θὰ στηριχτοῦμε γιὰ νὰ τὰ χωρίσουμε ἀπὸ τῆ φιλονικίας
ἢ σὲ τί θὰ καταφύγουμε; Βέβαια δὲν θὰ βασιστοῦμε
σὲ ἄλλα ὀνόματα διαφορετικά ἀπὸ ἐκεῖνα, γιὰτι δὲν
ὑπάρχουν, ἀλλὰ εἶναι φανερό ἐτι πρέπει νὰ ζητήσου-
με ἐκτὸς ἀπὸ τὰ ὀνόματα ἄλλα φάτα ἱκανά, τὰ ὅποια ἴσως

ἁπτότερα τούτων ἐστὶ τάληθῆ, δείξαντα ἄλλον ὅτι τὴν ἀλήθειαν τῶν ὄντων.

e ΚΡ. Δοκεῖ μοι οὕτω.

ΣΩ. Ἔστιν ἄρα, ὡς εἰσιν, ὃ Κρατύλε, δυνατόν μαθεῖν ἄνευ ονομάτων τὰ ὄντα, εἴπερ ταῦτα οὕτως ἔχει.

ΚΡ. Φαίνεται.

ΣΩ. Διὰ τίνος ἄλλον οὐκ ἔτι προσδοκῆς ἂν ταῦτα μαθεῖν; Ἄρα δι' ἄλλον του ἢ οὐπερ εἰκόσ τε καὶ δικαιοτάτου, δι' ἀλλήλων γε, εἰ πῆ συγγενῆ ἐστίν, καὶ αὐτὰ δι' αὐτῶν; Τὸ γὰρ που ἕτερον ἐκείνων καὶ ἄλλοιόν ἕτερον ἂν τι καὶ ἄλλοιόν σημαῖνοι ἀλλ' οὐκ ἐκεῖνα.

ΚΡ. Ἀληθῆ μοι φαίνεται λέγειν.

439a ΣΩ. Ἔχει δὴ πρὸς Διός· τὰ δὲ ὀνόματα οὐ πολλάνικς μέντοι ὀμολογήσαμεν τὰ καλῶς κείμενα εἰκότα εἶναι ἐκείνοις ὧν ὀνόματα κεῖται, καὶ εἶναι εἰκόνας τῶν πραγμάτων;

ΚΡ. Ναί.

ΣΩ. Εἰ οὐκ ἔστι μὲν ὅτι μάλιστα δι' ὀνομάτων τὰ πράγματα μαθάνειν, ἔστι δὲ καὶ δι' αὐτῶν, πότερα ἂν εἴη καλλίων καὶ σαφεστέρα ἢ μάθησις; Ἐκ τῆς εἰκότος μαθάνειν αὐτὴν τε αὐτὴν εἰ καλῶς εἰκασται, καὶ τὴν ἀλήθειαν ἧς ἦν ἢ εἰκῶν, ἧ ἔκ τῆς ἀληθείας αὐτὴν τε αὐτὴν καὶ τὴν εἰκόνα αὐτῆς εἰ πρεπόντως εἰργασται;

ΚΡ. Ἐκ τῆς ἀληθείας μοι δοκεῖ ἀνάγκη εἶναι.

ΣΩ. Ὅντινα μὲν τοῖνον τρόπον δεῖ μαθάνειν ἢ εὐρίσκειν τὰ ὄντα, μείζον ἴσως ἐστίν ἐργονκεῖν ἢ κατ' ἐμὲ καὶ σέ· ἀγαπητὸν δὲ καὶ τοῦτο ὀμολογήσασθαί, ὅτι οὐκ ἐξ ὀνο-

μᾶς φανερώσου, χωρὶς τῆ βοήθεια τῶν ὀνομάτων, ποιά ἀπὸ τίς δυὸ κατηγορίες εἶναι ἡ ἀληθινή, ἀφοῦ προφανῶς μᾶς κά- νουν νὰ ἰδοῦμε τὴν ἀλήθεια τῶν ὄντων.

ΚΡ. Αὐτὴ εἶναι ἡ γῶμῃ μου.

Προτιμότερο ν' ἀπευθυνθῶμε στὰ πράγματα γιὰ νὰ τὰ γῶρι- σουμε, παρὰ στὰ ὀνόματα.

ΣΩ. Εἶναι λοιπὸν δυνατόν, καθὼς φαίνεται, Κρατύλε, νὰ μάθουμε τὰ ὄντα χωρὶς τῆ βοήθεια τῶν ὀνομάτων, ἂν αὐτὰ πού λέμε εἶναι σωστά.

ΚΡ. Φαίνεται.

ΣΩ. Λοιπὸν μὲ ποῖο ἄλλο μέσον περιμένεις πιά νὰ τὰ μάθης; Ἄραγε μὲ κάποιο ἄλλο ἢ μ' ἐκεῖνο πού εἶναι φυσικό καὶ δικαιοτάτο μέσον, δηλαδὴ νὰ γνωρίσης τὰ πράγματα τὰ μὲν μὲ τὰ δέ, ἂν ἔχουν κάποια συγγένεια, καὶ μέσφ αὐ- τῶν τῶν ἴδιων; Γιατὶ χωρὶς ἀμφιβολία ἐκεῖνο πού διαφέρει ἀπ' αὐτὰ καὶ τοὺς εἶναι ξένο, θὰ δείξῃ ἕνα πρᾶγμα διαφο- ρετικό καὶ ξένο καὶ ὄχι ἐκεῖνα τὰ πράγματα.

ΚΡ. Μοῦ φαίνεται ὅτι ἔχεις δίκιο.

ΣΩ. Στάσου μιά στιγμῆ, γιὰ ὄνομα τοῦ Διός. Δὲ συμ- 439a φωνήσαμε πολλές φορές ὅτι τὰ ὀνόματα, ὅταν ἔχουν δοθῆ ὀρθά, μοιάζουσι μὲ ἐκεῖνα τὰ πράγματα, τὰ ὁποῖα ὀνομάζουσι καὶ ἐπὶ εἶναι εἰκόνας αὐτῶν τῶν πραγμάτων;

ΚΡ. Ναί.

ΣΩ. Ἄν λοιπὸν μπορούμε ν' ἀποκτήσουμε μὲ τὰ ὀνό- ματα γνώση τῶν πραγμάτων τέλεια, καὶ ἂν μπορούμε ἐπί- σης ν' ἀποκτήσουμε τέλεια γνώση μὲ αὐτὰ τὰ ἴδια τὰ πράγ- ματα, ποιά ἀπ' αὐτὲς τίς δυὸ μορφῆς γνώσεως θὰ εἶναι καλύ- τερη καὶ ἀκριβέστερη; Ἀπὸ τὴν εἰκόνα θὰ πρέπη νὰ ξεκινή- σουμε γιὰ νὰ μάθουμε, σπουδάζοντάς τὴν αὐτὴ τὴν ἴδια, ἂν τὸ ἀντίγραφο εἶναι καλὸ, καὶ νὰ γνωρίσουμε συγχρόνως τὴν ἀλήθεια, τῆς ὁποίας εἶναι αὐτὴ ἡ εἰκόνα, ἧ ἀπὸ τὴν ἀλήθεια, γιὰ νὰ γνωρίσουμε αὐτὴ τὴν ἴδια, καὶ νὰ ἰδοῦμε συγχρόνως ἂν ἡ εἰκόνα τῆς ἔχῃ ἐκτελεσθῆ ὅπως πρέπει;

ΚΡ. Μοῦ φαίνεται ὅτι κατ' ἀνάγκην ἀπὸ τὴν ἀλήθεια πρέπει νὰ ξεκινήσουμε γιὰ νὰ τὴ μάθουμε.

ΣΩ. Μὲ ποῖο λοιπὸν τρόπο πρέπει νὰ μαθαίνουμε ἧ νὰ βρισκουμε τὰ ὄντα, αὐτὸ εἶναι ἴσως ζήτημα ἀνώτερο ἀπὸ τίς δικές μου καὶ τίς δικές σου δυνάμεις. Εἶναι ὅμως ἀρκετὸ νὰ συμφωνήσουμε σὲ τοῦτο, ὅτι δὲν πρέπει ν' ἀρχίσουμε ἀπὸ Πλάτωνος, Κρατύλος

μάτων ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον αὐτὰ ἐξ αὐτῶν καὶ μαθητέον καὶ ζηητέον ἢ ἐκ τῶν ὀνομάτων.

ΚΡ. Φαίνεται, ὦ Σώκρατες.

ΣΩ. Ἔτι τοίνυν τόδε σκεψόμεθα, ὅπως μὴ ἡμᾶς τὰ πολλὰ ταῦτα ὀνόματα ἐς ταῦτον τείνοντα ἐξαπατῆ, εἰ τῷ ὄντι μὲν οἱ θέμενοι αὐτὰ διανοηθέντες γε ἔθεντο ὡς ἰόντων ἀπάντων ἀεὶ καὶ ζεόντων—φαίνονται γὰρ ἔμοιγε καὶ αὐτῷ οὕτω διανοηθῆναι—τὸ δ', εἰ ἔτυχε, οὐχ οὕτως ἔχει, ἀλλ' οὗτοι αὐτοὶ τε ὥσπερ εἰς τινα δίνην ἐμπεσόντες κινῶνται καὶ ἡμᾶς ἐφελκόμενοι προσεμβάλλουσιν. Σκέψαι γάρ, ὦ θαυμάσιε Κρατύλε, ὃ ἐγῶγε πολλὰκις ὄνειρώττω. Πότερον φῶμεν τι εἶναι αὐτὸ καλὸν καὶ ἀγαθὸν καὶ ἐν ἑαυτῷ ὄντων οὕτω, ἢ μὴ;

ΚΡ. Ἐμοιγε δοκεῖ, ὦ Σώκρατες, [εἶναι].

ΣΩ. Αὐτὸ τοίνυν ἐκεῖνο σκεψόμεθα, μὴ εἰ πρόσωπόν τι ἐστὶν καλὸν ἢ τι τῶν τοιούτων, καὶ δοκεῖ ταῦτα πάντα ἔσθιν' ἀλλ' αὐτὸ, φῶμεν, τὸ καλὸν οὐ τοιούτων ἀεὶ ἐπὶν οἷόν ἐστιν;

ΚΡ. Ἀνάγκη.

ΣΩ. Ἀρ' οὖν οἷόν τε προσεῖπεν αὐτὸ ὀρθῶς, εἰ ἀεὶ ὑπεξέρχεται, πρῶτον μὲν ὅτι ἐκεῖνὸ ἐστίν, ἔπειτα ὅτι τοιούτων, ἢ ἀνάγκη ἅμα ἡμῶν λεγόντων ἄλλο αὐτὸ εὐθὺς γήγνεσθαι καὶ ὑπεξίεναι καὶ μηκέτι οὕτως ἔχειν;

ΚΡ. Ἀνάγκη.

ΣΩ. Πῶς οὖν ἂν εἴη τι ἐκεῖνο ὃ μηδέποτε ὡσαύτως ἔχει; Εἰ γάρ ποτε ὡσαύτως ἴσχει, ἐν γ' ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ ὄηλον ὅτι οὐδὲν μεταβαίνει· εἰ δὲ ἀεὶ ὡσαύτως ἔχει καὶ τὸ

τὰ ὀνόματα, ἀλλὰ πρέπει πολὺ περισσότερο καὶ νὰ μαθαίνομε καὶ νὰ ἔρευνοῦμε τὰ πράγματα, ζεκινώντας ἀπ' αὐτὰ τὰ ἴδια παρὰ ἀπὸ τὰ ὀνόματα.

ΚΡ. Ἔτσι φαίνεται, Σωκράτη.

XLIV

ΣΩ. Ἄς ἐξετάσουμε ἀκόμη καὶ τὸ ἐξῆς, γιὰ νὰ μὴ μᾶς ὀδηγήσουν σὲ πλάνη αὐτὰ τὰ πολλὰ ὀνόματα ποῦ ἔχουν τὴν ἴδια σημασία: ἀνδραδὴ ἀληθινὰ ἐκείνοι ποῦ τὰ ἔδωσαν, τὰ ἔδωσαν ἔχοντας ὑπ' ὄψη ὅτι ἅλα τὰ πράγματα κινῶνται καὶ ῥέουν διαρκῶς—γιατί σὲ μένα φαίνονται ὅτι καὶ αὐτοὶ κατ' αὐτὸ τὸν τρόπο σκέφθηκαν—ἢ μήπως, ἀν ἔγινε τοῦτο, δὲν θὰ εἶναι ἔτσι, ἀλλ' αὐτοὶ οἱ ἴδιοι (1) σάν νὰ ἔπεσαν σ' ἓνα εἶδος στρόβιλου (δ ἰ ν γ) (2) ἀναταράσσονται καὶ συγχέονται καὶ μᾶς παρασύρουν μέσα κι ἐμᾶς. Πρόσεξε δηλαδὴ, θαυμάσιε Κρατύλε, τὸ ὄνειρο ποῦ μ' ἀπασχολεῖ συχνά. Ἄραγε ὀφείλομε νὰ παραδεχοῦμε ὅτι ὑπάρχει κάποιον καθαυτὸ κ α λ ὄ ν καὶ ἄ γ α θ ὄ ν καὶ ὑπάρχει ἐπίσης γιὰ καθένα ἀπὸ τὰ ὄντα ἓνα τέτοιο πρᾶγμα ἢ ἔχι;

ΚΡ. Ἐγὼ νομίζω, Σωκράτη, ὅτι ὑπάρχει.

Τὸ καλὸν καθαυτὸ

ΣΩ. Ἄς ἐξετάσουμε λοιπὸν αὐτὸ τὸ καθαυτὸ, ὅχι ἂν ἓνα πρόσωπο ἢ ἓνα πρᾶγμα τοῦ ἴδιου εἶδους εἶναι ὠραῖο, καὶ ἂν ἅλα αὐτὰ φαίνεται ὅτι ῥέουν, ἀλλὰ ἂν τὸ καθαυτὸ κ α λ ὄ ν (ὠραῖο) θὰ δεχοῦμε ὅτι εἶναι πάντοτε ὁμοῖο μὲ αὐτὸ τὸ ἴδιο;

ΚΡ. Ἀναγκαστικά θὰ δεχοῦμε.

ΣΩ. Ἄραγε εἶναι δυνατόν, ἀν πάντοτε μᾶς ξεφεύγη, νὰ τὸ ὀρίσουμε μὲ ἓνα ὄνομα σωστῶ, πρῶτα ὅτι ἐκεῖνο εἶναι τὸ ὀνομαζόμενον, ἔπειτα ὅτι ἔχει αὐτὴ τὴν ἰδιότητα; Ἡ στὴν περίπτωση αὐτῇ, ἐνῶ ἐμεῖς μιλοῦμε, αὐτὸ θὰ γίνεταί στὴ στιγμή ἄλλο καὶ θὰ ἐξαφανίζεται καὶ δὲν θὰ εἶναι πιά σ' αὐτὴ τὴν κατάσταση;

ΚΡ. Ἀναγκαστικά.

ΣΩ. Πῶς λοιπὸν μπορούμε ν' ἀποδώσουμε τὸ εἶναι σ' ἐκεῖνο ποῦ δὲν ὑπάρχει ποτὲ στὴν ἴδια κατάσταση; Γιατί ἂν σὲ μιὰ ὁποιαδήποτε στιγμή σταματᾷ στὴν ἴδια κατάσταση, εἶναι φανερό ὅτι ἐκεῖνη τῇ στιγμή δὲν μετακινεῖται καθόλου. Ἄν ὅμως πάλι εἶναι στὴν ἴδια κατάσταση καὶ εἶναι πάντοτε

1. Δηλαδὴ ὅπως ἐκεῖνοι ποῦ ἀργότερα ρητῶς διετύπωσαν καὶ ἀνεπτύξαν αὐτὴ τὴ θεωρίαν.

2. Βλ. 411b.

αυτό ἐστι, πῶς ἂν τοῦτό γε μεταβάλλοι ἢ κοινοῖτο, μὴδὲν ἐξιστάμενον τῆς αὐτοῦ ιδέας ;

ΚΡ. Οὐδαμῶς.

ΣΩ. Ἐὰν μὴν οὐδ' ἂν γνωσθεῖν γε ἔπ' οὐδενός. Ἄμα 440a γὰρ ἂν ἐπιόντος τοῦ γνωσομένου ἄλλο καὶ ἄλλοιον γίγνωιτο, ὥστε οὐκ ἂν γνωσθεῖν ἔτι ὁποῖόν γέ τί ἐστιν ἢ πῶς ἔχον γνώσις δὲ δῆπου οὐδεμία γιγνώσκει δ γιγνώσκει μηδαμῶς ἔχον.

ΚΡ. Ἐστὶν ὡς λέγεις.

ΣΩ. Ἄλλ' οὐδὲ γνώσιν εἶναι φάναι εἰκός, ὃ Κρατοῦλε, εἰ μεταπίπτει πάντα χρήματα καὶ μὴδὲν μένει. Εἰ μὲν γὰρ αὐτό τοῦτο, ἢ γνώσις, τοῦ γνώσις εἶναι μὴ μεταπίπτει, μένοι τε ἂν αἰεὶ ἢ γνώσις καὶ εἰη γνώσις. Εἰ δὲ καὶ αὐτό τὸ εἶδος b μεταπίπτει τῆς γνώσεως, ἅμα τ' ἂν μεταπίπτει εἰς ἄλλο εἶδος γνώσεως καὶ οὐκ ἂν εἰη γνώσις· εἰ δὲ αἰεὶ μεταπίπτει, αἰεὶ οὐκ ἂν εἰη γνώσις, καὶ ἐκ τούτου τοῦ λόγου οὐτε τὸ γνωσόμενον οὐτε τὸ γνωσθησόμενον ἂν εἰη. Εἰ δὲ ἐστὶ μὲν αἰεὶ τὸ γιγνώσκον, ἐστὶ δὲ τὸ γιγνώσκόμενον, ἐστὶ δὲ τὸ καλόν, ἐστὶ δὲ τὸ ἀγαθόν, ἐστὶ δὲ ἂν ἕκαστον τῶν ὄντων, οὐ μοι φαίνεται ταῦτα ὅμοια ὄντα, ἃ νῦν ἡμεῖς λέγομεν, ὅση c οὐδὲν οὐδὲ φορᾶ. Ταῦτ' οὖν πάτερ ὄν ποτε οὕτως ἔχει ἢ ἐκείνως ὡς οἱ περὶ Ἡρακλείτου τὲ λέγουσιν καὶ ἄλλοι πολλοί, μὴ οὐ ἕξιον ἢ ἐπισκέψασθαι, οὐδὲ πᾶνον νοῦν ἔχοντος ἀνθρώπου ἐπιτρέψαντα ὀνόμασι αὐτῶν καὶ τὴν αὐτοῦ ψυχὴν θεραπεύειν, πεπιστευκότα ἐκείνοις καὶ τοῖς θεμένοις αὐτά, δυσχυρίζεσθαι ὡς τι εἰδῶτα, καὶ αὐτοῦ τε καὶ τῶν ὄντων καταγιγνώσκων ὡς οὐδὲν ὑγιὲς οὐδενός, ἀλλὰ πάντα ὥσπερ κερᾶμα βρεῖ, καὶ ἀτεχνῶς ὥσπερ οἱ κατάρρω νοσοῦντες

ἴδιο, πῶς τότε μορεῖ αὐτόν ἀ μεταβάλλεται ἢ νὰ κινεῖται, χωρὶς διόλου νὰ ἀπομακρύνεται ἀπὸ τῆ μορφῆ του ;

ΚΡ. Δὲν θὰ τὸ μοροῦσε με κανένα τρόπο.

Ἡ διδασκαλία τοῦ Ἡρακλείτου. Ἀνάγκη νέας ἐξετάσεως.

ΣΩ. Τότε ὅμως δὲ θὰ μοροῦσε πιά νὰ γίνη γνωστό ἀπὸ κανένα. Γιατὶ μόλις τὸ πλησίασεν ἐκεῖνος ποῦ θέλει νὰ τὸ γνω- 440a ρίσῃ, αὐτὸ θὰ γίνη ἄλλο πρᾶγμα καὶ διαφορετικόν, καὶ ἐπομένως δὲ θὰ εἶναι πιά δυνατόν νὰ γίνη γνωστό ποῖο εἶναι καὶ τί λόγῃς εἶναι ἢ κατάστασὶ του. Καμιά γνώση προφανῶς δὲν μορεῖ νὰ γνωρῖσῃ τὸ πρᾶγμα ἐκεῖνο, μὲ τὸ ὅποιο καταγίνε- ται, ἂν τοῦτο δὲν ἔχῃ καμιάν ὀριμένην κατάστασιν.

ΚΡ. Ἐστὶ εἶναι ὅπως τὸ λές.

ΣΩ. Ἄλλ' οὔτε γνώση μοροῦμε νὰ δεχτοῦμε ὅτι ὑπάρ- χει, Κρατοῦλε, ἂν ὅλα τὰ πρᾶγματα μεταβάλλονται καὶ κανέ- να δὲ μὲνη στῆ θέσῃ του. Γιατὶ, παραδείγματος χάριν, ἂν αὐ- τὸ τὸ πρᾶγμα ποῦ ὀνομάζομε γνώση, δὲ μεταβάλλεται ἀπὸ τὸ νὰ εἶναι γνώση, τότε πάντοτε ἢ γνώση θὰ ὀφίσταται καὶ ἢ θὰ εἶναι γνώση. Ἄν ὅμως καὶ ἡ ἴδια μορφή τῆς γνώσεως μεταβάλλεται, τότε θὰ μετατραπῆ σὲ μιάν ἄλλη μορφή γνώσεως καὶ δὲ θὰ ὑπάρχῃ γνώση. Καὶ ἂν πάντοτε μετα- βάλλεται, ποτὲ δὲ θὰ εἶναι γνώση· ἀπ' αὐτὸ τὸ λόγο ἀκολουθεῖ ὅτι δὲ θὰ ὑπάρχῃ οὔτε ὑποκείμενο γιὰ νὰ τῆ γνωρῖσῃ οὔτε πρᾶγμα ποῦ αὐτὸ τὸ ὑποκείμενο θὰ γνωρῖσῃ. Ἄν τουναντίον ὑπάρχῃ διαρκῶς τὸ ὑποκείμενο ποῦ γνωρῖζει, καὶ ὑπάρχῃ ἐκεῖνο τὸ γνωστὸ πρᾶγμα, ὅπως τὸ α λ ὄ ν, ὅπως τ ὄ ἄ γ ὀ β ὄ ν, ὅπως κάθε ὄν χωριστά, τότε μοῦ φαίνε- ται ὅτι αὐτὰ δὲν θὰ ἔχουν καμιάν ὁμοίτητα, γιὰ ὅσα τώρα ἐμεῖς λέ- με, οὔτε με τῆ ρ ο ἢ οὔτε με τῆ κ ἰ ν ο ἢ η. Λοιπὸν ἂς προσέξομε μήπως δὲν εἶναι εὐκόλο νὰ διευκρινίσουμε, ἂν αὐ- τὰ εἶναι καθὼς τὰ λέμε τώρα, ἢ εἶναι ἄλλως, καθὼς τὰ λένε οἱ τῆς σχολῆς τοῦ Ἡρακλείτου καὶ ἄλλοι πολλοί(1). Ἴσως δὲν εἶναι ἴδιον πολὺ συνετοῦ ἀνθρώπου νὰ ἐμπιστευταί τὸν ἑαυτοῦ του καὶ τὴν ψυχὴ του στὰ ὀνόματα, ἔχοντας πληρῆ ἐμπιστο- σύνη σ' αὐτὰ καὶ σ' ἐκείνους ποῦ τὰ ἐδῶσαν, καὶ νὰ βεβαιώνη ὅτι τάχα ἔχει κάποια γνώση καὶ νὰ κατακρίνη τὸν ἑαυτοῦ του καὶ τὰ ὄντα ὅτι δὲν ὑπάρχει τίποτε ὑγιὲς σὲ κανένα πρᾶγμα, ἀλλ' ὅλα καταρρέουν σὰν ἀγγεῖα πῆλινα, καὶ γε- νικᾶ, ὅπως ἐκεῖνοι ποῦ πάσχουν ἀπὸ καταρροῆ, ἔτσι νὰ πα-

1. Ἰδιαίτερα οἱ σοφιστὲς καὶ μέλητα ὁ Πρωταγόρας.

d ἄνθρωποι οὕτως οἴεσθαι καὶ τὰ πράγματα διακείσθαι, ὅπερ
 θεύματός τε καὶ κατάρου πάντα [τὰ] χεῖματα ἔχεισθαι. Ἴσως
 μὲν οὖν δὴ, ὦ Κρατύλε, οὕτως ἔχει, ἴσως δὲ καὶ σὺ. Σκο-
 πεῖσθαι οὖν χρὴ ἀνδρείως τε καὶ εὖ, καὶ μὴ βραδύως ἀποδέ-
 χεσθαι—ἐτι γὰρ νέος εἶ καὶ ἡλικίαν ἔχεις—σκεψάμενον δέ,
 ἐὰν εὖρος μεταιδίοναί καὶ ἐμοί.

ΚΡ. Ἄλλὰ ποιήσω ταῦτα. Εὖ μέντοι ἴσθι, ὦ Σώκρατες,
 ἐτι οὐδὲ νυνὶ ἀσκέπτως ἔχω, ἀλλὰ μοι σκοπομένην καὶ
 e πράγματα ἔχοντι πολὺ μᾶλλον ἐκείνως φαίνεται ἔχειν ὡς
 Ἡρακλείτους λέγει.

ΣΩ. Εἰς αἴθρις τοίνυν με, ὦ ἑταῖρε, διδάξεις, ἐπειδὴν
 ἤκης· νῦν δέ, ὡσπερ παρεσκεύασαι, πορεύου εἰς ἀγρόν·
 προπέμψει δέ σε καὶ Ἑρμογένης ὄδε.

ΚΡ. Ταῦτ' ἔσται, ὦ Σώκρατες, ἀλλὰ καὶ σὺ περὶ ἔτι
 ἐννοεῖν ταῦτα ἤδη.

d ρουσιάζη τὰ πράγματα στὴν ἴδια κατάστασι, λέγοντας ὅτι
 ὅλα τὰ πράγματα ἔχουν προσβληθῆ ἀπὸ τὸ ρεῦμα καὶ τὴν κα-
 ταρροή. Μπορεῖ λοιπόν, Κρατύλε, νὰ εἶναι ἔτσι, μπορεῖ ὅμως
 καὶ ἄχι. Ὡστε πρέπει νὰ ἐξετάζης μὲ θάρρος καὶ μὲ προ-
 σοχή καὶ νὰ μὴ παραδέχεσαι τίποτε ἀπερίσκεπτα—γιατὶ
 ἀκόμα εἶσαι νέος καὶ στὸ ἄθος τῆς ἡλικίας— καὶ ἔπειτα ἀπὸ
 τὴν ἐξέτασι, ἂν τὸ βρῆς, νὰ τὸ μεταδώσης καὶ σὲ μένα.

ΚΡ. Μάλιστα, δὲ θὰ παραλείψω. Γνώριζε ὅμως καλά,
 Σωκράτη, ὅτι καὶ αὐτὴ τῇ στιγμῇ δὲν παύω νὰ σκέπτομαι
 καὶ νὰ ἐξετάζω αὐτὸ τὸ πρόβλημα ποῦ μὲ ζαλλίζει, προτιμῶ
 e ὅμως περισσότερο τὴ γνώμη τοῦ Ἡρακλείτου.

ΣΩ. Ἄλλη φορά, φίλε μου, θὰ μὲ διδάξης, στὴν ἐπι-
 στροφή σου. Σήμερα, ὅπως ἔχεις κάμει τίς προετοιμα-
 σίες σου, πῆγαινε στὴν ἐξοχή. Θὰ σὲ ξεπροβοδίση καὶ τοῦ-
 τος ἔδῳ ὁ Ἑρμογένης.

ΚΡ. Ὅλα αὐτὰ θὰ γίνουν, Σωκράτη. Ἄλλὰ καὶ ἐσὺ
 ἐπίσης προσπάθησε νὰ σκεφθῆς αὐτὰ τὰ προβλήματα πε-
 ρισσότερα.